ISSN 1302 - 6938 43

GÜNEY

43

ocak • şubat • mart '08
çile • sebat • adar '08
4 ytl • 3 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

Dünyanın bütün dürüst şairlerinin öğretmeni...
Sovyet halklarının dünyaya armağanı...
Ekim Devriminden doğan büyük şair...

Mayakovski

Sanat gerçeğe tutulan bir ayna değildir,
bilakis onu değiştirmek için kullanılan bir çekiçtir.
Mayakovski

▼ Toplumsal Cinnet Halleri

▼ Kaçın Demokrasi Geliyor!

▼ Bu ülkede Güvercinleri de Vururlar...

▼ Naomi Klein: "No Logo!"

KURBAN

Onur Çetin

İlk fırça darbesini kurban bayramında vurdum. Allah için kurban edilecek hayvanları kesme bayramı. Her yerde, neler olacağından habersiz veya çoktan kaderine boyun eğmiş büyük ve küçükbaş hayvanlar bağlanmış. Ahırlara, bahçelere bağlanmışlar. Bizim ilçemizde (Anamur) herkes kendi keser kurbanını. Bir tane de bizim bahçede var, keçi. Ama sadece başı. Gövdesi büyük olasılıkla kasaba gitmiş, parçalanıp doğranmayı beklerken, kellesi öylece uzaklara bakıyordu. O an aklıma ilk gelen şey "savaş kurbanları"ydı. Gövdesiz yüzlerce, binlerce baş. Kendi kanlarına yapışmış, toprakta, bakıyorlar uzaklara. Irak'a "canlı yayından" yağan bombalar hala hafızamda taze. Füzelerin uçup uçup patlaması, gecenin kızıl alevlerle aydınlanması. Kıpkızıl. Tuvale ilk vurduğum renk kırmızıydı, istemsizdi, öyle olmalıydı. Aralarında öyle bir bağ var ki kurbanların. Gövdesiz başların. Biri Allah'a verilen kurbanlar, bir ibadetin yapılış şekli. Diğeri, vahim olanı, içi boşaltılmış, evrimleşmiş bir sözde demokrasi adına verilen kurbanlar. Demokrasiyi yerleştirmenin yolu! Sömürgeciliğin yeni suratı. Bir diğer ironi de, kurbanların kulağına fısıldanan sözler. Artık bana öyle geliyor ki; kurban kesen amcanın yaptığı dualarla, o zaman Irak'ta, şimdi de Lübnan'da mezarların başında okunan dualar aynı. Aynı tema. "Sen, Hak yoluna kurban oldun." Şimdi bakıyorum, diyorum ki, "Değişmeyecek, böyle devam edecek. Gözünü güç bürümüşler daha fazlasını istedikçe; dili, dini, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun hepimizin insan olduğu anlaşılmadıkça devam edecek. Gövdesiz başlar uzaklara bakmaya devam edecek. Kurban olacağız. Kurban olacağız."

merhaba

"Şu yaşamda en kolay iştir ölmek.
Asıl güç olan yepyeni bir yaşama başlamak."

İnsan bu sözlerin sahibi, devrime, sosyalizme ve yeni bir yaşama yürekten bağlı bir insanın kendi yaşamına son verebileceğine inanamıyor. Oysa yaşam bu kadar basit değil. Bizi çevreleyen koşullar bazen (belki maddi değil ama) manevi olarak ruhumuzu derinden etkileyebiliyor. İşte bu ayki dosya konumuz böyle bir insanın, militan, örgütçü, Ekim Devriminin büyük şairi Mayakovski üzerine.

20. yüzyılın en büyük öncü şairi, Nâzım Hikmet'in deyimi ile "bütün dürüst şairlerin öğretmeni" Mayakovski'ye ayırdığımız dosyamızı beğeneceğinizi umuyoruz.

Neredeyse bir dosya boyutu ile Hrant Dink'in yazılarından seçtiğimiz bazı yazıları da mutlaka okumanızı tavsiye ediyoruz. 19 Ocak 2007'de bilinçli ve planlı bir şekilde katledilen Hrat Dink'in insan duyarlılığının, sorunlara olan insancıl yaklaşımının ne denli güçlü olduğu bu yazılarda görülüyor. Katledilişinin 1. yıldönümünde onu saygı ve sevgiyle anıyoruz.

Bu yazılarımız dışında, gelen birçok ürün arasından beğeneceğinizi umduğumuz şiirleri, öyküleri, denemeleri sizler için seçtik.

Bir de dergimizi iyi takip edenlerin hatırlayacağı gibi geçen sayımızda BarışaRock festivalinde yaşanan olaylara değinmiş, Mehmet Esatoğlu ile ilgili tavrımızı ortaya koymuştuk. Konu ile ilgili bazı kurumların ve tacize uğradığını iddia eden kadınların yazılı açıklamaları vardır. İsteyenler bu yazıları internet sitelerinde bulabilirler.

M. Esatoğlu ile ilgili tartışmalara ve BarışaRock'ta yaşanan olayların ardından Tiyatrolardan yapılan ortak açıklamaya ilişkin cevap niteliğinde kapsamlı bir yazıyı, önümüzdeki günlerde internet sitemize ekleyeceğiz.

Sosyalist kültürü yayma hedefi olan bir kültür-sanat dergisi olarak derdimiz özellikle ve öncelikle kadın sorunu bağlamında tartışmalı ve şaibeli bir konu hakkında tavır takınmak ve kendimizi bu sorundan ayırmaktır. Konu hakkındaki açıklamalarımız bu amaç ışığında incelenmelidir.

Bu sayımız yeni bir yılda elinizde olacak. İsteğimiz, özlemimiz, mücadelemiz yeni bir dünyadır. 2008 yılının bizleri bu dünyaya daha da yaklaştırmasını diliyoruz. Çalışmalarımız bu dileğimizle şekillenecektir.

Yeni sayımızda buluşacağız. Hoşçakalın.

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına
Sahibi: Aziz Özer
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
İlyas Emir

Yönetim Yeri ve Adresi:
Hüseyin Ağa Mahallesi
Balo Sokak No: 29/5
Beyoğlu - İstanbul
Tel.: (0212) 235 35 70
Faks: (0212) 253 19 27

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com
Yayın Türü: Yerel Süreli

Dizgi & Grafik: Güney Dergisi
Baskı: Uğur Matbaacılık (0212) 501 81 09

Banka Hesap Numaraları:
YTL Hesabı İçin
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
Hesap IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
Hesap IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Almanya Temsilciliği

Allestr.32
42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
Tel.: 02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Frohlinder Str. 60
44577 Castrop-Rauxel

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 16.- YTL (+ 4.- YTL posta ücreti)
Almanya: Yıllık (4 sayı): 12.- EURO
Almanya dışı: 16.- EURO (+ 4.- EURO posta ücreti)
• • •
Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.
• • •
İlan koşulları:
Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- YTL 1/2 sayfa: 1.000.- YTL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- YTL 1/4 sayfa: 250.- YTL
• • •
Yayınevi ve kitapçılara % 30 indirim yapılır.

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir. Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

Içindekiler

güncel	6	Güney Kültür Merkezi 5. Yıl etkinliği yapıldı	GKM
güncel	7	Toplumsal cinnet halleri….	GÜNEY
güncel	11	Kaçın demokrasi geliyor	A. Cemal Göker
şiir	11	Olduğu Gibi	H. Tuğrul Atasoy
şiir	12	Adınsa Sana Susamak	Mehtap Mutlu
şiir	12	Üşüyor	Abdullah Yıldız
güncel	13	İnsanlık Ayıbı Karaya Vurdu	Adil Okay
şiir	14	Düşler(l)e Yolculuk	Akman Gedik
güncel	15	Anne beni askere yollama	Berkant Coşkun
çeviri	17	Nasıl Sosyalist Oldum? - *Jack London*	Çeviri: H. Özer
kürtçe şiir	19	Weke Şengebiyeke Mabû	A. Karabağ
şiir	19	Kendinde Gerçek	Övünç Pehlivan
anı / haber / yazılar	20	Bu ülkede güvencinleri de vururlar...	GÜNEY
söyleşi / çeviri	26	Naomi Klein: "No Logo!"	GÜNEY
dosya	25	Mayakovski	GÜNEY
deneme	50	"Cıgaramın dumanına sarsam saklasam seni"	Temel Demirer
araştırma	52	Kayıp Ülke Lazistan	Berkant Coşkun
araştırma	53	Postmodern dünyanın doğurduğu Marx'ın ütopyası mı yoksa?	Özgür Demirci
Yılmaz Güney	56	Direniş	Merve Kurban
araştırma	58	Şiirlerimizi ve Öykülerimizi dinlemeye mecburuz	Sibel Öksüz
şiir	59	köz	Tan Doğan
öykü	60	Kredi	Taha Ramazan Üresin
araştırma	63	Müzik: Bir iletişim dili	Özgür Karakaya
şiir	65	Taşrada İsyan Hazırlıkları	Serkan Engin
öykü	66	Kürt müziği üzerine	Berkant Coşkun
araştırma	68	Bir reklamın anatomisi	Erkan Küçük
anı	70	Mehmed Uzun'un Sesi...	Ahmet Kahraman
şiir	71	Mehmed Uzun	Ercan Yılmaz
şiir	72	Anne kokusu	Mehmet Söğüt
şiir	73	Can Yücel	Ercan Yılmaz
öykü	74	Işıklardan geçip geleceğim	Adil Okay
senaryo	76	Bekleyiş	Burcu Yılmaz
kitap	78	Afşar Timuçin'in Aşkın Diyalektiği	GÜNEY
anı	80	Benim de sinemalarım vardı…	Güney Özkılınç
sinema	82	Sinema Notları	Anuş Pazarcıyan
sinema	95	Beyaz Melek	Şafak Mahzun
öykü	97	Kırılmış sesler içinde	Aydın Dere
karikatür	90	Karikatür	Meray Ülgen

Merhaba sevgili Güney Dergisi Emekçileri,

Uzun bir ara verdiğimi, epey bir süreden bu yana sizlere yazmadığımı fark edince, hem bir merhaba iletmek, hem de yayınlanması için sizlere bazı çalışmalarımı göndermek istedim. Değerlendirip, yayınlarsanız sevinirim. En içten selam ve sevgilerimle.....

Merhaba sevgili Güney dergisi emekçileri,
Uzun bir ara verdiğimi, epey bir süreden bu yana sizlere yazmadığımı fark edince, hem bir merhaba iletmek, hem de yayınlanması için sizlere bazı çalışmalarımı göndermek istedim. Değerlendirip, yayınlarsanız sevinirim.
En içten selam ve sevgilerimle...
2 NOLU F TİPİ KAPALI CEZAEVİ HASAN KOÇ
PK. 145
41100-KOCAELİ
KOCAELİ 2 Nolu F
Yayın Seçici Kur
GÖRÜLMÜŞTÜ

ONLAR

GÜNEY DERGİSİ
İSTANBUL

Onlar
kırsallarda
şehir merkezlerinde yasadışı!...

onlar
bir düşün peşinden canhıraç giderken
tarihin yasal izsürücüleri...

onlar
bulutların sessiz ilerleyişleri gibi geldiler
ve
kimseler duymadı
çekip
gittiklerini!...

HASAN KOÇ
2 Nolu F Tipi Kapalı Cezaevi
pk. 145 41100- Kocaeli

Adana F Tipi Cezaevinden Siirt E Tipi Cezaevine oradan da Osmaniye Kapalı Cezaevine Yolculuk

2002 yılında tutuklanıp F tipi cezaevine kondum, bir süre yattıktan sonra tahliye oldum. Ancak mahkeme uzun süre devam etti. Her temize göndermemizde bozuluyor. Fakat DGM'den bakan (sadece isim değişti) ağır ceza mahkemesi bize aynı cezayı veriyordu. Dava dört yıl sürdü sonuçta da Yargıtay cezayı onayladı. Ve tutuklanma kararı çıktı.....

3 Aralık 2007 Siirt, M. Karadağ

Merhaba Dostlar!

Önce selamlarımı iletir, çalışmalarınızda en içten dileklerimle başarılar dilerim. Sevgili dostlar, yeni bir yıla girerken, bir yılı geride bırakıyoruz. Eski yılda olduğu gibi, yeni yılda da işçi ve emekçiler, yoksullar için değişen bir şey olmayacaktır. Değişen bir şey olacak, işçi ve emekçiler için, daha fazla zam, daha fazla zulüm olacaktır.

Yeni bir yıla girerken; umut 2008 yılı hakim sınıflara karşı mücadele dolu bir yıl olur. Bu bağlamda da, yeni yılınızı en içten dileklerimle kutlar, yeni yılda daha başarılı çalışmalar dilerim.

Değerli dostlar, sevkim çıktı, şu an Osmaniye'nin Bahçe ilçe cezaevindeyim. Şimdiye kadar göndermiş olduğunuz gazete ve dergilerden bundan sonra aşağıda belirteceğim adrese gönderirseniz memnun olurum. En içten sevgilerimle...

K 1 Kapalı Cezaevi
Koğuş 4
Osmaniye Bahçe

17 Aralık 2007, M. Karadağ

Merhaba dostlar!
Önce selamlarımı iletir çalışmalarınızda en içten dileklerimle başarılar dilerim. Sevgili dostlar yeni bir yıla girerken bir yılı geride bırakıyoruz. Eski yılda olduğu gibi, yeni yılda da işçi ve emekçiler, yoksullar için değişen bir şey olmayacaktır. Değişen bir şey olacak, işçi ve emekçiler için, daha fazla zam, daha fazla zulüm olacaktır.
Yeni bir yıla girerken; umut 2008 yılı hakim sınıflara karşı mücadele dolu bir yıl olur. Bu bağlamda da, yeni yılınızı en içten dileklerimle kutlar, yeni yılda daha başarılı çalışmalar dilerim.
Değerli dostlar, sevkim çıktı, şu an Osmaniye'nin Bahçe ilçe cezaevindeyim. Şimdiye kadar göndermiş olduğunuz gazete ve dergilerden bundan sonra aşağıda belirteceğim adrese gönderirseniz memnun olurum.
En içten sevgilerimle...
K 1 Kapalı Cezaevi
Koğuş 4
17 Aralık 2008
Osmaniye/ Bahçe
M. Karadağ

Güney Kültür Merkezi 5. Yıl etkinliği yapıldı

2002 yılında bin bir güçlükle kurulan ve amacı ezilenlerin kültürünü göstermek olan Güney Kültür Merkezi kuruluşunun 5. yılını 15 Aralık Cumartesi günü Esenyurt'da kutladı. Yaklaşık 250 kişinin katıldığı etkinlikte 4 saat boyunca müzik, şiir ve tiyatro üzerine hazırlanan çalışmalar sergilendi.

Irkçılığın yoğunlaştığı, sömürünün her gün arttığı, içi boşaltılmış ve hiçbir anlam ifade etmeyen bir kültürün dayatıldığı günümüz dünyasında işçilerin, emekçilerin ilerici, aydın düşüncelerini paylaşmak ve onun üretici gücünü zenginleştirmek amacıyla yola çıkan Güney Kültür Merkezi gerçekleştirdiği bu etkinlikte, görevinin işçilerin ve tüm ezilenlerin yanında olmak, onun kültürünü savunmak olduğunu ve sömürenlere karşı onu ait olduğu çöplüğe atmak olduğunu duyurdu..

Kültür merkezi bünyesindeki tiyatro, resim, bağlama, gitar gibi çalışma atölyeleri ve sinema günlerinin de duyurusunun yapıldığı gecede birlikte olmanın gerekliliği, sorunlarımızın üstesinden birlikte gelinebileceğinin önemi üzerinde de konuşmalar yapıldı.

Etkinlikte yer alanlar arasında Güney Kültür Merkezi bağlama kursu öğrencileri, Grup Harman, Özgürlük Korosu, Ayna Tutanlar Tiyatrosu, Domane Dersim, Grup İklim ve sunucuların sesiyle şiirler okundu.

Gecede Adana'dan Ayna Tutanlar Tiyatrosu adıyla katılan tiyatro oyuncusu Burcu YILMAZ'ın oynadığı, Dario Fo'nun "Akıl Hastanesindeki Bir Fahişenin Monoloğu" isimli tek kişilik oyunu büyük bir ilgiyle izlendi.

Son zamanlarda devrimci demokrat kurum ve aydınlara yönelik saldırıların da protesto edildiği gecede, DTP ve onun şahsında Kürtler üzerindeki baskıların da bir an önce durdurulması gerektiği üzerinde duruldu. Böyle bir ortamda, devrimciler, ilericiler ve gerçek demokratlar duyarlı olmaya davet edildi.

Egemenlerin halka mal olmuş tiyatroları kapatma girişimlerinin de protesto edilmesi ve bu konuda devrimci bir sanat cephesinin örülmesi gerekliliği üzerinde de duruldu. Önce AKM'nin yıkılması projeleriyle ortaya çıkanlar, ardından Muhsin Ertuğrul sahnesini yıkma girişiminde bulunarak yakında bize ait olan herşeyi de yıkacağının ispatı olduğunu görmemiz gerektiği ve buna karşı birlikteliğin önemi üzerinde de konuşmalar yapıldı.

Toplumsal mücadelede öne çıkmış, yeni bir dünya için insanları aydınlatan bir çok sanatçı ve aydınlar da anıldı. Etkinlik boyunca beyaz perdeden Kazım Koyuncu'nun fotoğraflarının yansıtılması katılanları etkiledi.

Tüm bunlara rağmen etkinlik diğer yıllarla kıyaslandığında katılımın düşük olduğu bir etkinlik oldu. Yerin uygun olmaması ve yaşanan bir takım teknik sorunlar da diğer bazı olumsuz yanları oluşturdu.

Diğer yapacağımız etkinliklerde bu sorunları en aza indirgemek için kendimize dersler çıkartmamız gerekiyor.

Sömürüsüz ve düşmanlığın olmadığı yeni bir dünya özlemiyle son verdiğimiz etkinlik biz Güney Kültür Merkezi çalışanları açısından da moral kaynağı oldu. Bundan sonraki yapacağımız diğer bütün etkinliklerimizde bu duyguyu değerli dostlarımızla paylaşmak istediğimizi de belirterek etkinliğe son verdik.

Toplumsal cinnet halleri….

Paranoya…

Paranoya"nın sözlükteki karşılığı; *"Abartılı gurur, kuşku, güvensizlik, bencillikle belli olan bir ruh hastalığı"*dır. (TDK Türkçe Sözlük) Toplumsal formasyonda bu hastalığın en güzel örneklerinden birisini Türkiye toplumunda görmek mümkündür.

Toplumumuzun en büyük cinnet hallerinden birisi paranoyadır. Paranoyanın çeşitli halleri vardır Türkiye toplumu açısından. Bunların en önemlilerinden, en yaygın ve aynı zamanda hemen her dönem en güncel olanlarından birisi bölünme paranoyasıdır. Bu paranoyanın illa da bir çıkış noktası aranırsa bunu Kurtuluş Savaşı ile tarihe gömülen Sevr Antlaşması'ndan başlatmak mümkündür ve bu durum günümüze kadar süregelmiştir.

Bu hastalıktan muzdarip olanlara göre Kürtler, Ermeniler, diğer azınlıklar, emperyalistler tüm Cumhuriyet tarihi boyunca kimi zaman tek başlarına, kimi zaman birbirleriyle ortaklık içinde bu ülkeyi bölüp parçalamak için uğraşmışlardır ve Türkiye Cumhuriyeti varolduğu sürece bu isteklerinden hiçbir zaman vazgeçmeyeceklerdir. Korkularının en önemlisi budur. Abartmak gibi olmasın; kendisini "Türk" hisseden "yurdum insanı" için başka ulus ve milliyetlerden herkes, örneğin Kürtler, Ermeniler, emperyalistler halihazırdaki "**düvel-i muazzama" vatanı** -bir Kürt köylüsünün 12 Eylül mahkemelerinde verdiği ifadede söylediği bir sözle konuşursak - "**bir hıyar gibi bölmek için**" yanıp tutuşmaktadırlar. Bu arada tabii bunun hastalıklı bir yaklaşım olduğunu söyleyenler de bu bölünme işine yardımcı olan "vatan hainleri" olmaktadır. Bu öyle bir durumdur ki, örneğin bir önceki cümlede kullandığımız meşhur birisine ait olan "Vatan bir hıyar mıdır ki hemen bölünsün?!" anekdotuna atıfta bulunmamız bile "bölücülük" olarak değerlendirilebilir bu ülke yasalarınca ve bu dergi "bölücülükten" ceza alabilir!!! Türkiye toplumunda korkuda, korkunun ölçüsünde sınır yoktur dersek abartmış olmayız. Yasama, yargı, yürütme… bu cinnet halinden fazlasıyla nasiplenmiş; bununla da yetinilmemiş toplumun birçok kesimine nüfuz ettirilmiştir. Korku dağları aşmıştır.

Kürtler, Ermeniler, azınlıklar, emperyalistler, "vatan hainleri"… ezeli ve ebedi düşmanlardır. Türklerin zaten gerçek dostları yoktur. Ermeniler ve Kürtler yanıbaşımızdadırlar. Öbür tarafta Rumlar ve Bulgarlar beklemektedir. Aşağıda "bizi arkadan vurmuş olan Araplar" vardır. Kuzeyde "Rus ayısı" gözünü "Akdeniz'e inmek için Anadolu"ya dikmiştir. Diğer emperyalistler ise dünyanın geri kalan kısmıdır. E, bunlar da Türklerin düşmanı olduğuna göre ortada "dost" kalmamaktadır. "Dost" yoktur. Eğer illa da bir dost aranacaksa bu dost ancak bir Türk olabilir. **"Türkün Türkten başka dostu yoktur!"**

Bu cinnet hali öyle handikaplar içermekte, öylesine komik bir ilişkiler yumağı ile sarmalanmış durumdadır ki, bunun ifade edilmesi bile bu hastalıktan muzdarip kesimleri oldukça rahatsız etmektedir. Örneğin emperyalist dünyada "bağımsızlıkçı" takılan bu kesimler, emperyalistlerin ülke içindeki ortaklarıdırlar. Emperyalizme bağımlılık "stratejik ortaklık" söylemleriyle, "kadim dostluk" ilişkileriyle, "uluslararası diplomasi kurallarıyla" vs. anlatılmaya, açıklanmaya çalışılır; yetmediği yerde sözde "bağımsızlık" lafları eşliğinde "antiemperyalistlik" postuna bürünülür vs. vs. Emperyalizmle içiçelik o kadar ileridir ki, içte kabarttıkları ayranın bardaktan taşmaması için emperyalist ağababalarından;

"Yahu izin ver de uçaklarımız bir iki sorti yapıp birkaç yeri vursun; ayranı kabaran vatandaşım biraz durulsun!" denilmek durumunda kalınmaktadır.

Ama olsun… O kadar kusur kadı kızında da bulunur.

Paranoyanın görüntülerinden birisinin "bölünme paranoyası" olduğunu yukarıda belirtmiştik. Ama "bölünme" paranoyası dışında başka korkular da vardır. Örneğin yine en güncellerinden birisi (tabii bölünme korkusu yanında!!! O her zaman var!!!) **"şeriat gelir/geliyor**!" korkusudur. Son yıllarda daha bir aktüel olmuştur. Bu korkunun da temelleri ta Kurtuluş Savaşı yıllarına dayanır. Kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti devleti içteki gerici mollalar tarafından yıkılmak istenmekte, yerine "İslami temellere dayalı" bir devlet kurulmaya çalışılmaktadır bu korku sahiplerine göre. 80 küsur yıldır süregelen bu korku haliyle genç Türk devleti İslam'ı devlet tekeline almasına, laiklik söylemi yanında dini alabildiğine kullanmasına rağmen bir türlü eksilmemiş tam tersine son yıllarda İslamcı söyleme sahip siyasi hareketlerin güçlenmesiyle daha da bir artmıştır. Kimi dönemler, örneğin 12 Eylül cunta döneminde bir başka öcüye, "komünizm geliyor/gelecek" korkusuna karşı din palazlandırılmak istenmiş ve "komünistlerden uzak duran", namazında niyazında olan, yapılan herşeye "tevekkülle" boyun eğen, dini değerlerle donanmış bir toplum yaratma projesi ters tepmiş, "komünizm korkusu"nun yerini bu kez de "şeriat" korkusu almıştır. Öyle ki dini söylemin de etkisiyle hükümet olan AKP'nin seçimlerde aldığı her bir puan bu korkunun daha da artmasına yolaçmıştır. Bugün süren türban, "mahalle baskısı" tartışmaları, "Malezya mı oluyoruz?", "Hayır hayır İran oluyoruz!" korkuları vs. vb. hastalığın en aktüel görünümleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Megalomani…

Türkiye toplumunda paranoya yanında *"kendini herkesten büyük görme hastalığı"* olarak sözlükte açıklanan "megalomani"nin önemli bir etkisi vardır. **"Bir Türk dünyaya bedeldir!"** veciz sözü bu cinnet durumunun en önemli ifadesidir. Öyle ki son dönemlerde "sınırötesi" harekât tartışmalarında da sıkça vurgulandığı üzere; "Biz istesek taş üstünde taş bırakmaz, 'terör odaklarını' darmadağın ederiz!" "Biz istesek bir girdik mi Bağdat'a kadar gireriz!" "Bağdat kesmez, girmişken Şam'a gireriz!!!" vs. vs. vs. ("Ama istemiyoruz. Gerek yok!!! İstemiyoruz, çünkü, lanet olsun ABD istemiyor! Ama olsun, onlara da dersini vereceğiz bir gün! Nasıl olsa ABD çekilecek bir gün!!! 'Bir Türkün dünyaya bedel olduğunu' bir gün göstereceğiz!!! vs.")

"Orta Asya'nın bozkırlarından Anadolu'ya gelmiş biz Türklerin, kurduğu 16. ve son Türk devleti "ilelebet payidar olacaktır." "Muhtaç olduğumuz kudret damarlarımızda akan asil Türk kanında mevcuttur!" vs. vs. vs. ("Ammavelâkin yine de paranoyakız, her nedense!!!")

"Biz ki, yedi düveli dize getirmiş, yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadıyız, bizi hiçbir şey tutamaz!" "Kükremiş sel gibiyim/gibiyiz, enginlere sığmaz taşarız!" Hatta, "Hangi çılgın bana/bize zincir vuracakmış şaşarım/şaşarız!" vs. vs. vs. (Ah şu Oval Ofis'teki çılgın filan da olmasa, onun yanında 'kodu mu oturtacak' olan ordumuzun elini/kolunu tutan hükümet ve onun liboş destekçileri filan olmasa. Vatan millet Sakarya yerine ceplerini, işlerini düşünüp, aman dikkatli olalım, oyuna gelmeyelim filan diyenler olmasa … olmasa … ah olmasa !!!)

Ayrıca; ulusça "**Türk**üz, **doğru**yuz, **çalışkan**ız…" (Ah şu vurgunculuk, dolandırıcılık, ayak oyunları, üçkâğıtçılık, adam kazıklama, hırsızlık… vs. gibi küçük vakayi adiyeler de bu boyutlarda olmasa!!!)

Böyle bu işler…

Bir değil, birkaç değil… Onlarca, yüzlerce hamasi lafla tâ çocukluktan itibaren beyinleri dumura uğratılmış bir toplumun megalomaniden etkilenmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Toplumun öyle olması istenmiştir, öyle de yapılmıştır. **Türk**, Türk olmaklığıyla "**övün**"melidir… Türk "**çalış**"malıdır… Hakim sınıfların, zenginlerin daha zengin olması için bu gereklidir. Ve Türk hakim sınıfların çıkarlarının koruyucusu ve kollayıcısı yöneticilerine "**güven**"melidir! Ve Türk toplumu bu görevi üzerlenmiştir.

Kendi ülkesinin zenginini, bir Türk'ü daha da zengin etmek için çalışmaktadır. Bu arada kaç tane Türk'ün dünya zenginler sıralamasında yer aldığını görmesiyle de övünmektedir Türk! Akşama kadar köle gibi üç kuruşa çalışması, akşam masaya gelen makarnayla ya da pilavla karnını yarım yamalak doyurmasının önemi nedir ki? Önemli olan köle gibi kapısında çalıştığı Türk patronun isminin dünya zenginler sıralamasında yer bulmasıdır. (Kendi fakirliğinin dünya sıralamasındaki yerini karıştırıp Türklüğe dil uzatmanın bu arada yeri ve anlamı yoktur!)

Türktür o! Biri bir dünyaya bedeldir! Son dönemlerde Türklüğün bir dünyaya bedel olduğu daha sık yazılır, konuşulur oldu. Televizyonlarda en sık izlenen dizilerden birisi "**Kurtlar Vadisi**"! Kurtlar Vadisi neyin dizisi? İslami-Türklüğe, Türkçülüğe övgünün! Bir Polat bir dünyaya bedel olmanın en güzel örneği!!! Peki "**Metal Fırtına**" gibi akşamdan sabaha yazılan, yayınlanan ve her biri birer "edebiyat harikası"(!!!) olan romanlar kaçıncı baskılarını yaptılar?!! "**Şu Çılgın Türkler**" neyin romanı?!!! Adı üstünde, "çılgın Türk"ün!!!

Bunları okuyan, izleyen bir toplumun "normal olması" düşünülebilir mi? Elbette hayır! Topluma nüfuz etmiş cinnet hallerinin en iyi yansıması değilse nedir bunlar?

Böyle bu işler…

Ama megalomanlaştırılmış toplumun bir de ikiz kardeşi var: **Aşağılık kompleksi**!!!

Nasıl olur demeyin… Burası Türkiye ve Türkiye'de herşey olabilir, olur!!!

Bir yandan Türk olmaklığıyla övünenler, toplumun, sistemin çarpıklıklarından bihaber bir yaşantı sürdürmeye çalışanlar, dünya ölçeğinde emperyalizm gerçeğine es geçenler, bunların ülke içindeki etkisini, çıkar ilişkilerini doğru değerlendiremeyenler yaratılmış olan "Türk büyük" imajı ile "Türklüğe halel getiren" gerçeklik arasındaki tezatı gördüklerinde yelkenleri suya indiriveriyorlar. Bu kez de tersten bir davranış içine giriyorlar… "**Biz Türkler adam olmayız kardeşim**!" sözü bunun en iyi ifadesi!!!

Medya Markt tekeli Türkiye'de bir mağaza açtı. Mağazanın açılacağı günün gecesi kapı önünde uzun kuyruklar oluşturan yurdum insanı, mağaza açıldığında birbirini eze eze mağazada neredeyse mal bırakmadı! Peki bu mağazanın reklamını hatırlamayan var mı? Mağazanın açılmadan önce Türkiye reklamında "29 Eylül'den itibaren … sen de Hans ve Helga gibi ucuza alman mı?" diye soruluyordu!!! Ve alıyordu Türk! Helga gibi, Hans gibi olmak için!!! Bu arada Türklük Helga ile Hans'a kurban ediliyordu ama olsun… Kadı kızının bir kusuru da o olsun!!!

Değil mi ya?

Ve de… Nekrofili…

Son dönemlerde toplumda görülen cinnet hallerinden birisi tıp jargonunda *"nekrofili"* olarak bilinen *"ölü sevicilik"*tir. Bunun en aktüel yansıması **"Şehitler ölmez!"** sloganında dile getirilmektedir. Ölü seviciler için "**şehitlik en yüksek mertebedir**"; "**en şerefli asker şehit asker**"dir!

Örnek mi?

Son dönemde PKK'nin yaptığı ya da yapmadığı ama kendisine mal edildiği ortada duran kimi saldırılar karşısında artan asker cenazelerinden sonra Türk hakim sınıflarının siyasi arenadaki savunucuları, askeriyle, siviliyle herkes mevcut durumu kendi çıkarlarına kullanmak için, yürüyen siyasi dalaşta karşı tarafı yıpratmak için ölen askerleri konuşmalarına malzeme yapmaya özel önem veriyorlar. Ölen askerin ardından şehitlik büyük laflarla kutsanıyor, en yüksek rütbeli komutanından en yüksek sivil siyasetçiye kadar birileri "gözyaşlarına hakim olamıyor". "Şehit askere" son görev hamasi sözlerle yerine getiriliyor. Ancak tüm bunlar ölen askeri geri getirmiyor. Ama ne gam! Görev görevdir. Yerine getiriliyor ve asker üzerinden, askerin yaşamı üzerinden büyük hesaplar için rant elde edilmeye çalışılıyor. Ölenler için durum bu!!!

Peki ya çatışmada ölmeyenler, kazara esir düşenler, "ölmeye fırsat bulamayanlar"?!

İşte o zaman durum kötü! Hele de şehitliğin bu kadar kutsandığı, cephede ölümün bu kadar yüceltildiği bir durumda esir düşmek vatan hainliğiyle eş tutuluyor.

Askerlerin canlı olarak dönmesi muhteremleri çok rahatsız etmiş. Bunu biz anlayamayız. Bu duyguyu ancak insan hayatına saygısı olmayan, nekrofiller anlayabilirler. Bunlar için yenilen insan eti, içilen insan kanı olmalıdır. Ama kendi etleri ve kanları işin içinde olmamak kaydıyla!!! Bunlar için asker, "Ne olacak ki?… Askerdir… Ölmek için vardır!… Ne olsa, onlar Mehmet bile değil, 'Mehmetçik' tir". "Ölseler de arkalarında yerlerini alacak on binlercesi, yüz binlercesi var!"dır!!!

Ve bu düşünce şu ya da bu biçimiyle sadece açık nekrofillere ait düşünce değil, toplumda egemen olan düşüncedir. Asker gider çatışır… *"Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı… … Sütüm sana helâl olmaz saldırmazsan düşmana / Arş ileri, marş ileri, Türk askeri dönmez geri!"* Alay Marşı'nın bir iki dizesidir. *"Bırak gelsin gülle, mermi, bomba…/ Sinemde yansın dağ sahra!"* Piyadenin marşında da bunlar vardır. Her "Türk" askeri bu ve benzeri düşüncelerle askerliğini tamamlar. "Şehit anası olmak" cennete kapıları açar! Daha ötesine gitmeye gerek yok. As-

kerlik eşittir ölmektir! Ölmek şehit olmaktır. Bu da en yüce şeydir! Onun için gençlerin askere gitme törenlerinde bar bar bağırıyor kimi gençler: "Şehit olmaya gidiyorum!" Söyleyene değil, söyletene bakmasak "git be kardeşim!" deriz. Ama söyleyen değil, söyleten önemli! Söyleyen, ne söylediğinin bile farkında değil aslında.

Bilinçlerine bu düşünceler kazınmış bireylerin oluşturduğu toplumda askerlerin "sağ kurtulması" durumunun hiç de "sevinilecek" durum olmadığını tahmin edebiliriz. Durum son dönemde tırmandırılan Kürt ve PKK düşmanlığı, ırkçılık-şovenizm dalgasıyla birlikte değerlendirildiğinde bu tahminin öyle abartılı olmadığı görülecektir.

Yarası olan gocunur!

Böyle der bir atasözü! Evet, Türkiye Cumhuriyeti'nin yarası/yaraları vardır. Korkularının temelinde bu yaralar vardır. Megaloman davranışlarının temelinde bu vardır. Ölü seviciliğinin temelinde bu vardır.

Kuruluşunda ulusal sorunu çözmemiştir. Kürtlerin en demokratik hakları ayaklar altına alınmıştır. Ulus ve azınlıklara reva görülen baskı, asimilasyon, katliam, sürgün, zorla göçertme vs. olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti bir halklar hapishanesi olarak kurulmuştur.

Çok övündükleri din sorununu laiklik ile çözme düşüncesi pratikte "devlet dini" yaratmaya, bunu topluma dayatmaya götürmüştür. Sünni mezhebinin kesin hakim olduğu bir İslamiyet yorumu devletin dini olarak toplumun önüne sürülmüştür. Din egemenlerin kullandıkları önemli bir araç olarak toplumu uyuşturmak için kullanılmıştır. Dinin siyasette bir araç olarak kullanılması bunu daha "iyi yapanlarını" da ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu alanda yara kapatılamamış tam tersine özellikle 12 Eylül'den sonra deşilmiştir.

Küçük bir bürokratik azınlığın diktatoryası altında Türkiye toplumu ta başından bu yana sınırları çizilmiş kimi kalıplar içinde tutulmaya, yönetilmeye çalışılmıştır. Ancak gerek emperyalist dünyadaki koşullar ve gelişmeler, gerekse bunun ülke içindeki yansımaları topluma giydirilmeye çalışılan bu elbiseye sığmamaktadır. Hâkim sınıfların emperyalist dünyayla daha bir ilişkili olmak istemesi varolan devlet yapısıyla, onun sınırlarıyla uyuşmamaktadır. Seksen küsur yıldır Kemalist bürokratlarla kimi zaman "serbest pazarcı", kimi zaman "liberal" olarak adlandırılanlar arasında süren iktidar dalaşı son yıllarda keskinleşerek sürmektedir. Devlet yönetiminin önemli mevkileri hâkim sınıfların büyük kesiminin siyasetteki sözcüleri tarafından ele geçirilmiş, bugüne kadar iktidarı elinde tutan ordu eksenli bürokratik burjuvaların etkisi daraltılmaya başlamıştır. Bu kesim açısından andaki durum "varolmaklayokolmak" noktasına doğru ilerlemektedir. İktidar dalaşında son dönemeçlere yaklaşılmaktadır ve ama son söz daha söylenmemiştir.

Yönetenler kendi siyasi hesaplarına işçileri, emekçileri alet ediyorlar. İşçileri, emekçileri, tüm bir toplumu kendi çıkarları doğrultusunda şekillendiriyor, bilinçleri esir alıyorlar. Halklar arasına kin tohumları serpiyor, milliyetçilik, ırkçılık ağusuyla toplumun bir kesimini diğerine karşı kışkırtıyorlar. Toplumun önemli bir bölümü tüm bu oyunlara geliyor, kanıyor, kandırılıyor. Yukarıda belirttiğimiz cinnet halleri her geçen gün daha da fazla bir oranda toplum üzerinde etkili oluyor.

Peki bu hastalıkların çözümü yok mu? Bu deli gömleği ile, bu cinnet mintanıyla bu toplum daha ne kadar yaşayacak? Doktor buna ne diyor? Doktor kim?

Tüm bu sorunların elbette bir yanıtı var. Toplum da hasta bir birey gibi tedavi edilebilir. Ancak bunun için köklü operasyonlar gereklidir. Herşeyden önce toplumu bu hale getiren mevcut sistem ve bu sistemin koruyucusu ve kollayıcısı devlet sökülüp atılmalıdır. Bunu atacak olan işçilerdir, emekçilerdir. Hasta da, doktor da ezilen işçiler, emekçilerdir, onların siyasi birliğidir, iradesidir. Doktor reçetesini yazmıştır: Kurtuluşun tek yolu devrimdir, sosyalizmdir! Bunun için öncelikle sağlıklı kafalara, bu kafaların birliğine, bu kafaların ortak, özverili çabasına ihtiyaç vardır. Ancak o zaman tedavinin ikinci adımına geçilebilir.

Unutulmamalıdır: Bireyler eşit, sömürünün, baskının olmadığı, halkların kardeş olduğu özgür bir yaşamı sürme hakkına sahiptir, layıktır. Bunun için ama herkes çaba göstermelidir!

Çağrımız birliğedir, çağrımız sağlıklı, özgür bir toplum yaratmayadır!

26 Kasım 2007

Kaçın demokrasi geliyor

A. Cemal Göker

Aferin şu AKP'ye, milleti eksiksiz demokrasiyle tanıştırdı. 84 yıllık cumhuriyet tarihi memlekete demokrasi getirmek isteyen ne vatan evlatları, ne demokrasi hamleleri, ne demokratlar gördü ama şu AKP bir başka. Ben memleketin yetiştirdiği en büyük demokratın Kenan Paşam olduğunu sanırdım, beni bir kere daha şaşırttın. AŞK OLSUN SANA AKP!

Memleketimizin demokrat şahsiyetlerinin ortak özelliği hepsinin halk adamı olması. Dolayısıyla tümü de bizim milletin anladığı dilden konuşmayı çok iyi biliyorlar. Necip milletimizin demokrasiyi seçimle, referandumla falan değil ancak darbeyle, polis zoruyla falan anladığını tez zamanda çözen güzel yurdumun demokratları bu uğurda kendilerine faşist denmesine bile aldırmamışlar, darbe üstüne darbe yapmışlar ancak aziz halkımızın layık olduğu demokrasi seviyesine ulaşmasına bir darbe kala gelen 21. yüzyılda darbe falan olmaz diye bir tevatür çıkmış, Tam eksiksiz demokrasiye ulaşma hayalimizden vazgeçecekken AKP'nin o nurlu ampulü semalarımızı aydınlatmıştır.

Memleketi layık olduğu demokrasiye ulaştırmak için gece gündüz demeden mesai yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin attığı dev demokrasi adımlarının hangisinden başlasak bilmem ki. Örneğin anlı şanlı bir Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu çıkarttı ki AKP aşk olsun. Sokakta yürüyemez olmuştuk canım. Her köşe başında bir kapkaççı her meydanda bir miting. Artık polisimiz huzurumuzu bozanları karakollarda eksiksiz demokrasiyle tanıştırabilecek.

Avrupa Birliği'ne de uyuyoruz çok şükür. Yaşasın ifade özgürlüğü. Siz bakmayın o 301 varmış, ifade özgürlüğü engelleniyormuş, Hrant Dink, Elif Şafak, Orhan Pamuk yazdıkları yazılardan, kitaplardan dolayı yargılanıyormuş falan diyenlere. E Ceza Kanunu da kitap değil mi? Siz 301. maddeye karşı olmakla onu yazan sayın vekillerimizin ifade özgürlüğünü kısıtlamaya çalışmıyor musunuz?

AKP'nin son demokrasi bombası ise gerçekten takdire şayan. Memleketi 170 yeni cezayla tanıştıracaklarmış. Hala dışarıda demokrasiyi anlamamakta ısrar edenler cezaevinde demokrasiyi bir iyi ezberlerler ki dışarı çıkınca bir daha demokrasi karşıtlığı yapamazlar.

Bunların arasında ne demokrasi adımları yok ki? Mesela grevi teşvik edene hapis cezası verilecekmiş. Kim hükümetimize haksız diyebilir? Bir yanda ülkemizin kalkınabilmesi, kişi başına düşen milli gelirimizin artması ve Avrupa Birliği ülkeleri seviye-

Olduğu gibi

H. Tuğrul Atasoy

Hep yuvarlaktı dünya
Umut rengi mavisinde
Yutan o insanları
Mert ve iyi
Yine de sevmemek
Elde mi
Yağarım diye üzerimize
Ağaran bulutu
Şu gürgenin heybetini
Ihlamurun kokusunu
Yerde yatan tembel
Bilge köpeği

sine ulaşabilmemiz için uğraşan sanayicilerimiz ve bu kutsal insanların hamisi hükümetimiz, bir yanda grev yaparak başına düşecek milli geliri arttırmamakta ısrar eden sefil işçiler. Kanunda yazıyor diye illa grev yapmak mı lazım canım? Bir de bunlar grev yaptıkları işyerlerinin önüne derme çatma çadırlar kurarak modern kentlerimizin siluetini bozuyorlar. Allahtan hükümetimiz bunu da düşünmüş. Grev çadırı kurana da hapis var yeni cezalar arasında. Bu işçi milleti demokrasiyi hazmedemiyor dedik ya, şeffaflıktan da bihaber. Demokrasilerde her şeyin şeffaf olması gerektiğini bilmiyor. Çadırda grev yapmaya kalkarsan şeffaflığın ne olduğunu cezaevinde öğrenirsin. Yağmur olsun çamur olsun her şey şeffaf, her şey aleni.

Kanunsuz (!) toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlar da hapse girecekmiş. Az bile yapıyor hükümetimiz. Yapılan demokrasi hamlelerini anlamamakta ısrar eden ve sanki yokmuş gibi "demokrasi istiyoruz", sanki savaş varmış gibi "savaşa hayır", "nükleer enerjiye hayır" falan diye meydanları dolduran aklıevvellere üç yılda demokrasi falan öğretemezsiniz azizim. Nükleer deyince aklıma geldi. Bir de bu nükleer enerji karşıtları var. Yok dünya kullanmayı bırakmış, yok verimli değilmiş, yok Çernobil örneği falan diye. İşte bu zihniyettir Türkiye'nin süper güç olmasının önündeki engel. Allaha şükür hükümetimiz bu seslere kulağını tıkıyor da Nükleer Enerji Kullanımı Yasası Meclisimizin gündemine geldi. Dedik ya memleketin ilerlemesini istemeyen vatan haini çok. Bir de altın aranmasına engel olmak isteyenler var. Affedersiniz altlarına birer pijama donu çekip meydanlarda dolaşan bir avuç kendini bilmez. Memleketimin her yeri altın kaz kaz bitmez. Elbet hükümetimiz bu vatan hainlerinin de hakkından gelecektir.

Bu kadar mı demokrasi hamlesi olur pes yani! Alıştıra alıştıra atın şu demokrasi adımlarını canım. Yakında AB'nin bizi sindiremeyeceği kadar demokrat bir ülke olursak şaşırmamak lazım.

Yalnız şu 170 cezanın içinde biri var ki hazmedemedim. Sigara yasağı geliyormuş. Bunu Sayın Bakanım Mehmet Ali Şahin bile hazmedememiş olmalı ki, milletin elinde bir sigarası kaldı onu da almayalım demiş. Tabii Sayın Bakanım bu işte sizin haşa bir kusurunuz yok. Memlekette bu kadar hain, aklıevvel, kendini bilmez varken milletin elinde sigara dışında başka ne kalacaktı?

Kasim 2007

Adınsa sana susamak

Mehtap Mutlu

Çiğ bir elmasın dişlerimin arasında
Sıçanlar kadar korkak gece yarıları
- nere dokunsam ah, sen!
Kanımın akışında
Sonra koku...

Kokusunda bir bahar yalnızlığın(ın)
O zaman ki sana susuyorum
Çığlık,
Merhamet dileniyor avuçlarım

Çiğ bir elmasın dedim ya;
… dişlerimin arasında

- nere baksam adınla kazıdığım düş!

Düşüşüm…

Acıyor etim,
Kuru bir toz gibi olanca savruk

Suçlusun,
... biliyorsun!

Üşüyor

Abdullah Yıldız / Almanya

Tel: 0049 - 626 - 19198114
Tel: 0049 - 626 - 1937551

üşüyor
dallar,
sokaklar üşüyor
bu cadde, kaldırımlar
yollar üşüyor
en leylim gecede, bu can telaşı
bu yıkım bu enkaz
bu ölüm kimin hakkı?
ya kıyameti insanin
ya kıyameti
kendi ölümünde mi saklı?

İnsanlık Ayıbı Karaya Vurdu

Adil Okay

adil okay@hotmail. fr

Türkiye, İnsan Hakları Haftası'nı bir insanlık trajedisi ile karşıladı. Avrupa'ya gitmek isteyen Filistin, Somali ve Irak uyruklu olduğu belirlenen 85 mülteciyi taşıyan tekne İzmir'in Seferihisar ilçesi yakınlarında battı. 6 kişinin karaya çıkarak kurtulabildiği olayda 53 ceset karaya vurdu. Toplam 85 mültecinin umut yolculuğu Seferihisar açıklarında facia ile sona erdi.'

'Seferihisar faciasının üzerinden bir hafta geçmeden bu kez Bodrum açıklarında kaçak mültecileri taşıyan bir tekne daha battı. Sadece 7 kişinin sağ kurtulduğu kazada ölenlerin sayısı ve kimliği bilinmiyor.'

Adorno, 'Auschwitz'ten sonra şiir yazılamaz' demiş. Bu 'susuş', bir tavır alıştır elbette. Edilgenlik değil, tersine daha yüksek sesle, ağdasız, yalın konuşmaya çağrıdır.

Biz edebiyatçılar, Adorno gibi, yaşanan trajediler karşısında anında müdahil olamamanın sancısını çekeriz. Yazdığımız, yazacağımız şiir, öykü veya romanların yetersiz kalacağını düşünür, suçluluk duygusu yaşarız. Neden: Çünkü yurt sevgisini insan sevgisi-dünya sevgisi olarak algılayan yazarlar, Amerika kıtasından, Afrika'ya, Avrupadan Orta Doğuya kadar tüm coğrafyayı yurt ve bu topraklarda yaşayan insanları yurttaş-kardeş sayarlar. Ve bu yazarlar insan kardeşlerinin yaşadığı dramlar karşısında kayıtsız kalamazlar. Ama öyle bir an gelir ki, dil tutulur, mürekkep biter ve edebiyatçı, yaşanan yeni mikro Auschwitz'leri anlatmakta edebiyatın yetersiz kaldığını düşünmeye başlar.

İşte yakın geçmişte ben, işçi yüklü bir kamyonun, hemzemin geçitte devrilmesi sonucu ölen insanlar üzerine 'katil kim' adlı bir makale yazmış, asıl sorumluları yargılamıştım. Yani suçlu ne trendi, ne kamyon, ne kamyon şoförü. Bu çağdışı işçi taşımaya müdahale etmeyen devletten, yurttaşlara kadar hepimiz suçluyduk. Onlar bizim için 'memleketimden insan manzarası'ydı, ilginç fotoğraf kareleriydi. Cesetleri karaya vuran mülteciler gibi.

Sonra Şemdinli'de suçüstü yakalanan insanlık düşmanlarını teşhir etmeye çalışmıştım. Ama bugün Şemdinli sanıklarının serbest bırakıldığını öğreniyor, insanlığın yeniden yenildiğini görerek dehşete düşüyorum. 'Güncel konularda yazarsan tarihe kalamazsın' diyor bir şair arkadaşım. 'Haklısın' diyorum, yanıt olarak, 'Ama dünya yanıyor, evim(iz) yanıyor ve ben yangını, nedenini, kundakçıları görüyorum. Bunları teşhir etmek, bırakın yazarı-aydını, her insanın ödevi olmalı değil mi?

Umuda Yolculuk ve Mülteciler

Sizin hiç eviniz yandı mı; anılarınız, çeyiz bohçalarınız, koleksiyonlarınız, kitaplarınız, fotoğraflarınız? Siz hiç bilmediğiniz ülkelere-kentlere yolculuğa pasaportsuz, kimliksiz, cebinizde para olmadan çıktınız mı? Vardığınız ülkelerde dilleri dilinize, gülüşleri gülüşünüze benzemeyen insanlar arasında 'öteki' olduğunuzu hisettiniz mi? Mesleğinizin, iyi insan olmanızın para etmediği dünyalarda çırılçıplak hissettiniz mi kendinizi? Anadilinizde gülmenin, sevişmenin, ağlamanın hemen hemen olanaksız olduğu bir ülkede yaşamak zorunda kaldınız mı? Mülteci oldunuz mu? Mültecileri anlayabildiniz, empati yapabildiniz mi?

İnsan hakları, sivil toplumculuk, çok kültürcülük ve benzeri terimler moda bu günlerde. Üstelik insana yani işçiye, emekçiye, Kürt'e, Alevi'ye, mültecilere düşman olanlar kullanmaya başladı bu terimleri. 'İnsan haklarına da biz karar veririz, saltanatımız için istersek kullanırız' diyen tiranlar çoğaldı. Devir onların devri. Bellerinde emekçilerin vergilerinden çalınan parayla satın alınan silahlar. Demokles'in kılıcı sanki bize doğru salladıkları parmakları.

İşte beni yeniden edebiyattan uzaklaştıran, sarsan olaylardan bir tanesi de, 'Denizde boğulup ölen, cesetleri ülkemize vuran mülteciler' sorunudur. On-yıllardır devam eden bu trajedi karşısında ne kadar çok yazdık diyorum; çizdik; film çevirdik. Buna rağmen bu trajediler, mikro Auschwitz'ler hâlâ devam ediyor. İnsanlık ayıbı karaya vuruyor. Bu olay, bizim gibi iki eli- iki ayağı olan, sevinçleri- umutları olan, çocukları- anne ve babaları olan insanların, 'Umuda Yolculuk'ta ölmeleri-öldürülmeleri, birkaç gün sonra unutulacak. Şu sorular sorulmayacak: Bu insanlar neden bu denli çaresizdir? Öküzlerini, çorak topraklarını satıp kaçak yolculuğa-cehenneme neden tek gidişlik bilet alırlar? Hangi sistemden kaçarlar? Dünyada gelir dağılımındaki adaletsizliğin temeli nedir? Neden ülkeler arasında eşitsizlik olduğu gibi, aynı ülkenin vatandaşları arasında da sınıf farkları vardır? Neden milyonlarca insanın sırtına basan mutlu azınlığın sarayları başlarına yıkılamıyor? Bu sorular o insanların cesetleriyle birlikte karamıza vurdu. Ve bu sorulara ne yazık ki günümüz postmodern edebiyatı yanıt veremiyor. Ve insanlar (yazarlar ve sanatçılar dahil, büyük çoğunluk) kendi cinslerinin feryatlarına ve bu sorulara kulaklarını tıkıyor.

'İnsanlar sınırlardan önemlidir'

Hüsnü Öndül'ün, mültecilerle ilgili açıklamasıyla bitiriyorum yazımı. Ve beni bu konular üzerinde yazmak zorunda bırakan koşulların değişmesi dileğiyle, Güney'in sayfalarının sadece sanata ve edebiyata ayrılabileceği özgür, sınıfsız, sınırsız bir dünyada yaşama dileğiyle bitiriyorum.

"Gazeteler ve televizyonlar, 'kaçak' diyorlar, sığınmacılara… İnsana 'yasadışı varlık' muamelesi yapmak, medyanın zihniyetine yerleştirilmiş. Egemen düşünce bu. En savunmasız, korunmasız durumda olanlar bu insanlar… Denizlerde, nehirlerde, mayınla döşeli arazilerde dolaşanlar... Siyasi ya da değil, açık ki kendi ülkesinin koruması altında değiller. (…) Türkiye'nin karar vericilerinin ve biz bu ülkenin yurttaşlarının, sistemin bu katı, insanı reddeden anlayışı karşısında hiç mi günahımız yok? Bir defasında ve şimdilik 50'nin üzerinde insan, devlet denen varlıkların hukuki düzenlemeleri ve uygulamaları nedeniyle canından oluyor. Eski Çek Cumhurbaşkanı (yazar) Havel'in söylediği gibidir gerçekte durum: "İnsanlar sınırlardan önemlidir."

Düşler(l)e Yolculuk

Akman Gedik

1.
acı göçebeliktir
gezer durur içinde insanın
uğramadığı yürek yok gibidir
kimine demir atmış
dokunup geçmiştir kimine
öyle ya da böyle
acıyı tatmıştır her insan

2.
yaşımızın çok üstünde
bir yük vardı omuzlarımızda
ve bu yüzdendir
vaktinden evvel
yaşlandı 78 kuşağı

3.
sınırları, toprakları
farklı da olsa
aşklar birbirine benzer
hepsi acıyla bezenmiştir

4.
çocukluğumuzun kentlerine
dünyalar sığdırdık
biz büyüdük
uğramadık çocukluğumuzun kentlerine
dünya... hala çocukluğumuzun ormanında
düşlerimiz gezer sokaklarında kentlerin

5.
tehlikeyi göze almalı insan
sonunda düşkırıklığı olsa da
peşinden koştuğunuz bir düşünüz
olmuştur hiç olmazsa

6.
gençtik delifişektik
her şeyimiz geleceğe ayarlı
düğüne bayrama gider gibi
varacaktık yarına...
şimdilerdeyse sığınıyoruz
gençliğimizin anılarına

7.
zamana yatırdım aklımı
düşlere mayalana dursun diye
kopuyor ömür takvimimizin yaprakları
geriye anılar kalır hediye

Anne beni askere yollama

Berkant COŞKUN

berkant_hemdem@hotmail.com
www.berkantcoskun.com

"Korkuyorum anne al beni içine, korkuyorum anne… Orduya istiyorlar savaş çıkar diyorlar, yat diyorlar anne bana kalk diyorlar. Silah veriyorlar anne bana öldür diyorlar… Kapat televizyonu anne seni de kandırıyorlar…" Bu şarkı takılıyor dilime televizyondaki kahraman (!) Mehmetçiğin operasyon görüntülerini izlerken... Oremar bölgesinde başlatılan operasyonların genişleyerek sürdüğünü belirtiyor ana haber bülteni. Türk askeri birimlerinin yaptığı katliamlar bir kez daha ekranlara övgüyle yansıyor. Çocuklar bir kez daha tank paletleri gölgesinde ve gökyüzü bir kez daha ölüm kusuyor Kürt'ün üstüne. Ve rantçı medyanın gücü bir kez daha katliamı haklı çıkarmanın peşinde.

Askerlik kutsal bir görevdir, vatan borcudur (!). Eğer gerekirse öldürmeli hatta ölünmelidir. Fakat ne için, kim için öldürmeli, kimi öldürmeli, neden ölmeli? Devletin ısrarla inkâr ettiği kirli savaş için mi? Eğer savaş yoksa bu gençler neden ölüyor? Savaş varsa da neden savaş olmadığı söyleniyor ısrarla? Kısacası bu gençler neden ölüyor?

Bir devletin savaş durumunda olabilmesi ancak varlığını tehdit edici bir gücün silahlı saldırısına maruz kalarak savunma pozisyonu alması ile veya yine haklı gerekçelerle saldırı durumunda bulunmasıyla yasal nitelik taşır. Bu da ancak karşısındaki gücün kendi askeri gücünü zor durumda bırakabilecek özellikteki bir yapıya sahip olmasıyla mümkündür. Bu savaşın oluşabilmesinin yasal koşuludur. Bunlarla beraber savaş halinde bulunan güçlerin özellikle normal durumlarda suç olarak kabul edilen, insanları yaralamak, sakat bırakmak ve öldürmek ile mülkiyetlere zarar verme veya yok etme gibi fiiller yasallık kazanır. Buna rağmen "Savaş" cinayet, yağma ve ırza geçme gibi eylemler için temiz kâğıdı anlamına gelmez. Çünkü savaşın vahşetini sınırlamak için uluslararası insani savaş hukuku esası geçerlidir. Bu hukuk (Haag ve Cenevre Konvansiyonları), tarafların uyması gereken kuralları içerir. Kuraldışı fiiller savaş suçu veya insanlığa karşı işlenmiş suç olarak kabul edilmekte olup, Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC) Roma Tüzüğü'nce cezalandırılabilir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi dâhilinde olan suçlar açıkça şu şekilde belirtilmiştir (1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri): (a) soykırım suçu, (b) insanlığa karşı işlenen suçlar, (c) savaş suçları ve (d) saldırı. Günümüz uluslararası ceza hukukunda, savaş suçları iki temel kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar, Cenevre Sözleşmelerinin ağır ihlalleri ile diğer savaş hukuku ve örf adet kurallarının ihlalidir. Tüm bu gerçekler çerçevesinde Türkiye'nin içinde bulunduğu son durumu ele alacak olursak; AKP hükümetince tezkerenin onaylanmasının ardından Türkiye'yi yeni bir savaş pozisyonuna çekerek zor duruma düşürmesinin sebeplerine (mevcut inkârcı politika) hiç değinmeyeceğim bile. Çünkü bu yeni bir durum değil. Türkiye tarihi boyunca kirli savaşların arenası olmuştur maalesef. Mustafa Kemal'in bizzat Dersim katliamı emrini vermesinden tutun da AKP savaş hükümetinin çıkardığı tezkereye kadarki tüm dönem hükümetleri, Kürtler üzerine oynanan kirli savaş oyununda sadece yöntem farklılıklarına gitmiştir. Temel hedef Kürtlerin ulusal bilince ulaşmalarını engellemek (ki bu konuda başa-

rısız olmuştur) ve yaşam hakkını ellerinden söküp almaktır. Bu durum şüphesiz tüm Türkiye halkları için de özgürlüğü ifade etmektedir. Bu yönüyle de demokratik toplumun öncüsü misyonunu yüklenmiş olan Kürt halk mücadelesi T.C. için elbette rahatsız edici bir durum demekti. Ve kirli savaşı tırmandırmak kaçınılmaz olmuştu. Fakat bakınız ki bu dönem Kürt haklının barışta ısrar ettiği, TBMM'de temsil edildiği ve Türkiye sahasında aktif siyaset yaptığı döneme denk gelmektedir. Kısacası Kürt'ün T.C.'nin maskesini düşürdüğü dönemdir bu. Kürtlerin yaşamsal, kültürel, eğitim hakları doğrultusunda ve T.C. anayasası çerçevesinde siyaset yapmasıyla köşeye sıkışan rejim, faşist tutumunu daha fazla saklayamayarak çaresizliğini tezkere ile su üstüne çıkardı. Fakat ne gariptir ki bunun bedelini de çok ağır ödedi ve ödemekte. Kısa sürede verdiği onlarca kayıplar, 8 askerin esir alınması, bir halkın iradesi önündeki çaresizliği ve bu konunda kamuoyuna hesap verememesi bunun acı gerçeğidir. Kaldı ki esir olunan 8 askerin yaptığı açıklamalar devletin çürümüşlüğünü bir kez daha ortaya koydu. Neye karşı ve neden savaştıklarından bihaber olan bu gençlerin arkadaşları yanı başlarında ölürken MGK bu haberleri yalanlamakla meşguldü rantçı basınla birlikte. Savaş çığırtkanlığı yapan rejim ısrar ettiği kirli savaştaki halkın tepkisini almaktan korkuyor ve bu anlamda kendince propagandalar geliştiriyordu bir yandan da. Çünkü savaşta her ne kadar silah ve personel gücü önemli olsa da esas belirleyici olan bu güçlerin arkasındaki halkın duruşudur. Hesaplara göre kirli savaşta haklı çıkabilmenin tek yolu halk gücünü arkaya almakla mümkündü. Bu durumda kirli savaş suçu bir siyasi gruba değil bir halkın omuzlarına yüklenebilirdi. Aynı zamanda bu personel kazanımı için bir fırsat demekti. Bu anlamda bu yakıcı süreçte "Her Türk Asker Doğar" , "Ya Sev Ya Terk et" , "Ne Mutlu Türküm Diyene" gibi temelinde psikolojik rahatsızlık taşıyan ve son derece ırkçı propagandalarla Türklük kavramını üstün ırk şeklindeki faşist yaklaşımıyla özendirmeye çalışılıyor. Öyle ki mutlu olabilmenin tek koşulu Türk olmaktan geçmektedir. Türkiye'nin kozmopolit yapısını göz önüne alacak olursak bu propaganda sahiplerinin endişelenmesini anlayabiliriz kanaatimce. Bu noktada biraz daha açıklayıcı olabilmesi açısından Türkiye resmi tarihine kısaca değinmeden geçemeyeceğim. Mustafa Kemal'in kurtuluş savaşı sırasında Anadolu'ya gelerek başlattığı hareket özünde sadece Türk Ulusu kurtuluş hareketi değildi. Hedef Türkiye uluslarının emperyalist işgalci güçlerden kurtuluşuydu. Mustafa Kemal'in tüm Anadolu halklarına çağrısı da bu yöndeydi. Hatta Türkiye'nin ilk anayasası olan 1923 anayasasında "Türkiye'de iki kardeş kavim yaşar, bunlar Türk ve Kürt halklarıdır" diye bir paragraf da mevcuttur. Ve aynı dönem mebusları içerisinde Kürt halk temsilcileri de bulunmaktaydı. Kısacası bu savaşta Türk, Kürt, Çerkez, Laz… Hep birlikte mücadele ettiler, birlikte öldüler. Çünkü sömürge ırk ve ulus tanımazdı. Ve neticede bunlar Türkiye haklarını oluşturdular bunlara Türkiyeli denildi. Aksi halde mücadele edenler sadece Türkler olsaydı bu gün Türkiye'de belki de İngilizce, Fransızca ya da Almanca konuşuluyor olurdu. Fakat ileriki süreçlerde bu halkların varlığı inkâr edildi. Katliamlara maruz kaldılar, sürgünlere yollandılar. Ve bu uzun süreli bir trajedinin başlangıcı oldu. Bakınız ne ilginçtir ki şimdiki Kürt hareketi o dönemin kurtuluş hareketiyle bu anlamda bir benzerlik taşıyor. 19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in Samsun'a gelmesiyle hızlandırdığı kurtuluş mücadelesi sırasında kendisi Osmanlı subayıydı ve Osmanlı Hanedanlığına karşı olan muhalif faaliyetlerinden ötürü kendisi hakkında tutuklama kararı çıktı. Eğer şimdiki Kürt hareketine terörist hareket deniliyorsa bu demektir ki Mustafa Kemal'in başlattığı hareket de kendisini bu kavramdan geri tutamaz. Tek farkı Mustafa Kemal'in tutuklanmamış olmasıdır. Bu da gösteriyor ki bir isyan eğer başarıya ulaşırsa dünya konjonktüründe resmiyet kazanıyor, aksi halde egemenler tarafından bir terör hareketi ilan ediliyor. Elbette resmi tarihçiler bunu kabul etmeyeceklerdir ama hatırlatmak isterim ki, tarih daima egemenler tarafından yazılmaktadır.

Tüm bu gerçekler ışığında şimdiki süreçte T.C. nin dayattığı kirli savaşa dur demenin zamanı geldi kanaatindeyim. Bu anlamda belirtmek isterim ki gençlerimiz ne için ölmesi gerektiğini bilmediği bir savaşta ölmemelidir. Neden öldürmesi gerektiğini de sorgulayabilmelidirler. Tırmandırılan savaş rantçılığı teşhir edilmeli ve kirli savaşın bir parçası olmamak için askerlik yapma konusunda vicdani ret hakkı kullanılmalıdır bu aşamada. Buna insanım diyen her birey destek vermelidir. Barış için uzanan ele kurşun sıkan her türden zihniyet lanetlenmelidir. Bu anlamda savaş çığırtkanlarına verilebilecek en güzel cevap; "Dünyayı güzellik kurtaracak ve bir insani sevmekle başlayacak her şey" şiarıdır.

Nasıl Sosyalist Oldum? *- Jack London*

Çeviri: H. Özer

Dürüstçe söylenebilir ki, Sosyalist olmam, pagan Tötonların Hıristiyan olmalarına benzeyen bir tarzda gerçekleşti - zorla kafama kazınarak. Saf değiştirdiğim sıralarda Sosyalizm'in peşinde falan olmadığım gibi, bir de onunla mücadele ediyordum. Çok genç ve tecrübesizdim, hiçbir şey hakkında doğru dürüst bilgim yoktu ve "Bireycilik" diye bir ekol olduğunu duymuş bile olmadığım halde, bütün kalbimle, güçlü olanın zafer şarkısını söylüyordum.

Bunun nedeni, benim de güçlü olmamdı. Güçlü olmaktan kastım, sağlığımın iyi, kaslarımın sert olmasıydı ve bu iki özellik de kolayca açıklanabilir. Küçüklüğüm California çiftliklerinde, çocukluğum gazete satarak dolaştığım sağlıklı bir Batı kentinin sokaklarında, gençliğim de San Francisco Körfezi ve Pasifik Okyanusu'nun sularında, o tertemiz havayı soluyarak geçmişti. Açık havada yaşamayı seviyordum ve açık havada, en ağır işlerde, yorulmak bilmeden çalışıyordum. Hiçbir işi tam öğrenmeyip, işten işe sürükleniyordum ve dünyaya şöyle bir baktığımda, onu iyi buluyordum. Her şeyiyle iyi. Tekrar edeyim, bu iyimserliğin nedeni sağlıklı ve güçlü olmamdı. Ne bir ağrı, ne zayıflık... Hiçbir zaman, patron tarafından, formda görünmediğim için geri çevrilmemiştim. Kömür küreme, denizcilik ya da kol gücüne dayalı herhangi bir işte, her zaman yerim hazırdı.

Bütün bunlardan ötürü, genç yaşımda, işte ve kavgada başarılı olmanın verdiği zafer sarhoşluğuyla, azgın bir bireyci olmuştum. Bu çok doğaldı. Ben 'kazanan'dım. Bu nedenle, oynandığını gördüğüm ya da oynandığını gördüğümü sandığım oyunun, ERKEKLER için çok uygun bir oyun olduğunu düşünüyordum. ERKEK olmak, yüreğime büyük harflerle erkek yazmak demekti. Erkek gibi serüvenlere atılmak, erkek gibi kavga etmek ve erkek işi yapmak (çocuk ücreti karşılığında olsa bile) - bunlar, başka hiçbir şeyin yapamayacağı kadar içime işlemiş ve beni etkilemiş şeylerdi. Ve ileriye, puslu ve sonsuz bir geleceğin dehlizlerine bakıyordum... ERKEK oyunu olarak düşündüğüm şeyi oynayarak içlerine dalıp, sağlığım bozulmadan, kazaya uğramadan, hep güçlü kaslarla yol almaya devam etmek zorunda olduğum dehlizlere... Dediğim gibi, bu gelecek, sonsuzdu. Kendimi, sonu olmayan hayat boyunca öfke saçarken görebiliyordum; Nietzsche'nin, şehvetle dolaşıp, sırf üstünlükle ve güçle fetheden sarışın yırtıcı hayvanlarından biri gibi...

Talihsizlere gelince... Hastalar, zor durumda olanlar, yaşlılar ve sakatlar... Onları hemen hiçbir zaman düşünmediğimi itiraf etmeliyim. Sadece, kazaları hariç tutarak, o insanların da, isterlerse benim kadar iyi olabileceğini ve aynı şekilde çalışabileceğini hissediyordum, belli belirsiz. Peki kazalar? Aslında, onlar da, yine büyük harflerle KADER'i temsil ediyordu ve KADER'den kaçış yoktu. Napoleon'un başına Waterloo'da bir kaza gelmişti ama bu, benim, yeni ve bir başka Napoleon olma arzumu azaltmıyordu. Ayrıca, hurda demiri sindirebilecek bir midenin ve zor koşullar üzerinde gelişmiş bir bedenin ürünü olan iyimserlik, kazaların, muhteşem kişiliğimle uzaktan bile ilgisi olabileceğini düşünmeme izin vermiyordu.

Umarım, Doğa'nın güçlü kuvvetli soylularından biri olmaktan gurur duyduğumu açıkça anlatabilmişimdir. Çalışmanın önemi, benim için dünyadaki en etkileyici şeydi. Carlyle'ı ya da Kipling'i okumamış biri olarak, çalışmaya öyle bir kutsallık yakıştırıyordum ki, onlarınkini gölgede bırakıyordum. Çalışmak her şeydi. Kutsanma ve kurtuluştu. Yoğun bir günün işini alnımın akıyla bitirmiş olmaktan duyduğum gurur, size anlaşılmaz gelecektir. Dönüp geriye baktığımda, benim için de anlaşılması zor. Kapitalistlerin sömürdüğü en sadık ücret kölesiydim. İşten kaytarmak ya da hasta numarası yapmak, öncelikle kendime, sonra da ücretlerimi ödeyen adama karşı işlenmiş bir günahtı. Bunu, vatan hainliğinden sonra en büyük suç sayıyordum ve neredeyse onun kadar da kötü...

Kısacası, neşeli bireyciliğim, ortodoks burjuva ahlakının egemenliği altındaydı. Burjuva gazetelerini okuyor, burjuva vaizlerini dinliyor, burjuva politikacılarının basmakalıp sözlerine bağırıp çağırıyordum. Ve hiç kuşkum yok, eğer olaylar çalışma hayatımın yönünü değiştirmeseydi, profesyonel bir grev kırıcıya (Rektör Eliot'ın Amerikan kahramanlarından birine)* dönüşecektim ve sonunda kafam ve çalışma gücüm, eli sopalı bir militan sendikacı tarafından, geri dönülmez bir şekilde paramparça edilecekti.

İşte bu sıralarda, tayfalık yaptığım yedi aylık bir yolculuğun dönüşünde, tam da on sekizimi devirmişken, bu kez yollara düşmeyi kafaya taktım. Yük vagonlarında kaçak yolculuk ederek, zorluklar içinde, insanın önem taşıdığı ve işin insan peşinde olduğu, geniş alanlara sahip Batı'dan, insanların önemsiz olduğu ve ne pahasına olursa olsun iş peşinde koştukları, Doğu'nun tıklım tıkış çalışma merkezlerine ulaştım. Ve bu yeni sarışın hayvan serüveninde, kendimi, hayata, yeni ve bütünüyle farklı bir açıdan bakarken buldum. Proletaryadan aşağıya, sosyologların "batık ondalık"** demeye bayıldıkları şeyin içine düşmüştüm ve bu batık ondalığın nasıl yeni eleman kazandığını keşfetmek beni irkiltmişti.

Orada, çoğu bir zamanlar benim kadar iyi ve benim gibi sarışın hayvansı olan her cins adamı buldum. Hepsi, ağır işler, zorluklar ve kazalarla eğilip bükülmüş, burkulup deforme olmuş ve yaşlanan atlar gibi, sahipleri tarafından kendi haline bırakılmış denizciler, askerler, emekçiler... Onlarla birlikte sürünürken, yük vagonlarında ve şehir parklarında birlikte soğuktan titrerken, bir yandan da hayat hikâyelerini dinliyordum. Benimkiyle aynı ya da benimkinden daha iyi bedenlerle, benimki kadar uygun koşullarda başlayan ve gözlerimin önünde, Toplumsal Kuyu'nun dibindeki mezbahada son bulan hayat hikâyeleri...

Ve dinledikçe, beynim çalışmaya başladı. Sokakların kadını ve sefalet içindeki adam, bana çok yakın düşüyorlardı. Toplumsal Kuyu'yu, sanki somut bir şeymiş gibi canlı bir şekilde görüyordum: Kuyu'nun dibinde onlar vardı; kendimi de onların, çok değil, biraz üzerinde, kan ter içinde, kaygan duvara yapışmış vaziyette görüyordum. Ve itiraf edeyim, dehşete kapıldım. Gücüm yetmediği zaman ne olacaktı? Henüz doğmamış bebekler güçlü adamlar olduklarında, onlarla omuz omuza çalışamadığım zaman? İşte o zaman ve orada, büyük bir yemin ettim. Aşağı yukarı şöyle bir şeydi: Her günümü bedenimle ağır işler yaparak geçirdim ve çalıştığım günlerin sayısına bakarsak, Kuyu'nun dibine tam da o kadar yakınım. Kuyu'dan dışarı tırmanacağım, ama kaslarımla değil. Bir daha ağır iş yapmayacağım. Mutlaka yapmak zorunda olduklarım dışında bir gün daha bedenimle ağır iş yaparsam, Tanrı canımı alsın. İşte o zamandan beri, ağır işten kaçmakla meşgulüm.

ABD ve Kanada topraklarında on binlerce mil yol katedip serserilik yaptığım sıralarda, yolum tesadüfen Niagara Falls kentine düştü... Orada, 'paralı avcılık' yapan bir polis tarafından enselenip, suçu kabul ya da reddetme hakkını kullanmayı reddedip, sabit bir ikametgâh ve belirli bir geçim kaynağım olmadığı gerekçesiyle derhal otuz günlük hapis cezasına mahkûm edilip, kelepçelenip ve aynı vaziyetteki bir grup adama zincirlenip, at arabasıyla güneye, Buffalo'ya gönderilip, Erie Eyalet Hapishanesi'nin kayıtlarına geçip, saçlarım kırpılıp ve henüz terlemekte olan bıyıklarım kazınıp, çizgili mahkûm giysilerine bürünüp, üzerimizde pratik yapan bir tıp öğrencisi tarafından mecburen aşılanıp, mahkûmlar önlü arkalı birbirlerine yapışmış halde uygun adım yürütülüp, Winchester tüfekleri olan muhafızların gözetiminde çalışmak zorunda bırakıldım - hep, sarışın hayvan serüveni uğruna... Ayrıntılarla ilgili olarak, tanığın söyleyeceği başka bir şey yok. Gerçi şunu ima ediyor olabilir; sahip olduğu ulusal vatanseverlik duygusunun fazlalık kısmı zamanla 'kaynayarak azalmış' ve ruhunun dibinden bir yerden sızıp gitmiştir - en azından, yaşadığı o olaydan beri, hayali coğrafi çizgilerden daha çok, erkekler, kadınlar ve küçük çocuklarla ilgilendiğini

fark etmektedir.

Saf değiştirmeme dönelim. Sanırım, azgın bireyciliğimin hayli etkili biçimde içimden sökülüp atıldığı ve başka bir şeyin aynı derecede etkili biçimde içime kazındığı ortadadır. Ama tıpkı daha önce bilmeden bireyci olmam gibi, şimdi de bilmeden Sosyalist'tim; ne var ki, bilimsel olmayan bir biçimde... Yeniden doğmuştum ama adım yeniden konmamıştı ve ne cins bir şey olduğumu anlayabilmek için ortalıkta dolanıp duruyordum. California'ya döndüm ve kitapları açtım. İlk önce hangilerini açtığımı hatırlamıyorum. Önemsiz bir ayrıntı bu. Ben zaten O'ydum, O her ne idiyse; sonra, kitapların yardımıyla O'nun bir Sosyalist olduğunu keşfettim. O günden bu yana çok kitap açtım ama hiçbir ekonomik argüman, Sosyalizm'in mantığını ve kaçınılmazlığını ortaya koyan ve kolay anlaşılan hiçbir açıklama, beni, Toplumsal Kuyu'nun duvarlarının etrafımda yükseldiğini gördüğüm ve aşağıya, dipteki mezbahaya doğru kaydığımı hissettiğim günkü kadar derinden ve ikna edici biçimde etkilemedi.

Çevirmenin notları:

* Kırk yıl boyunca (1869-1909) Harvard Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapmış olan Charles W. Eliot, bir yandan da ABD'de büyük bir sendika düşmanı olarak ün salmış, 1902'de yaptığı bir konuşmada da, "grev kırıcı" tipini, "Amerikan kahramanının iyi bir örneği" olarak tanımlamıştır (http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9402E6DC1E30E132A25752C1A9679D946397D6CF)

** "Batık ondalık" olarak Türkçeleştirdiğimiz "submerged tenth", 19. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmış ve bir dönem, "herhangi bir toplumun, hep yoksulluk içinde kalmaya mahkûm olan, en alttaki yüzde onluk bölümü" için kullanılmış bir terimdir.

Kendinde Gerçek

Övünç Pehlivan

kendini anlatmayalı ne kadar oldu
aklına girmeyeli ne kadar ?

seni görmeyeli ne kadar oldu
yani yaşamayalı ne kadar . . .

Weke Şengebiyeke Mabû

A. Karabağ
(Sewta Berbangè)

Di çavên min de şemalek diçûrise
weke şengebiyek e.
Şengezeriya min
şengesiwarê xwe re gotiye, wê îşev hevdû bibînin...

Teqîn e!.. Teqîn e!.. Teqîn e!.. Lê teqîn in!
Ew ne heyberiya bayê newala pîroz e ya kalemêran
Ew ne fîşenga hewayî ya pîrozbahiyan,
Ew ji belayê çend hezar salan e
disa li me hatiye diyarkirin.

Şengezeriya min
şengesiwarê xwe nedîtiye, dê çawa hevdû bibînin...

Di dilê min de tavek pêl dide
Bi kelam, bi kel û mij, bi kewş û kelaşa şengêlan
Diçe û tê, dilorîne ji navçeyeke Şengalê.
Ne strana "kirîvê" ye ya di guhê min de:
Axîn e!.. Nalîn e!.. Ji bêkesiyê bêparêzî mayîn e!

Şengezeriya min
şengesiwarê xwe winda kiriye, dê çawa hevdû bibînin...

Li ber baweriya min pelek tê nûyandin,
bi zar û zeman e, ji pelên kevnetolan e
Ne zûrîna gur û seyan e,
ji dad û pêdana ser xetê û bin xetê ne:
Tevkujî ye!.. Tevkujî ye!.. Tevkujî ye!.. Lê tevkujî ne!

Şengezeriya min
jixwe çûye li pê şengesiwarê xwe, dê çawa hevdu bibînin...

Di bîraniya bîra min de birêşek şepêl dide
weke alava vestayan,
Dihêle, diçeliqe di sing û berên xwe de
Qirînan digire bê hêl, bê bendav ji navçeyeke Şengalê.

Hrant Dink'i katledilişinin birinci yılında sevgiyle anıyoruz...

Bu ülkede güvencinleri de vururlar...

" Evet kendimi bir güvercinin ruh tedirginliği içinde görebilirim, ama biliyorum ki bu ülkede insanlar güvercinlere dokunmaz. Güvercinler kentin ta içlerinde insan kalabalıklarında dahi yaşamlarını sürdürürler. Evet biraz ürkekçe ama bir o kadar da özgürce."

"Sözün Özgürlüğü" için Hermann-Kesten Madalyası ve ödülü Agos gazetesi ve Hrant Dink'e …

Hermann-Kesten 1920'li–1930'lu yılların ünlü alman yazarlarından, "Neue Sachlichkeit" akımının kurucularından biridir. Bir dizi romanı, oyunu, şiiri, kısa öyküsü yanında biyografileri vardır. Fakat onu edebiyat dünyası bu eserlerinden çok Nazi Almanya'sına karşı mücadelesi üzerinden tanır. 1933'te Nazilerin iktidara gelmesinin hemen ardından Fransa'ya göçen KestenKesten, 1940'ta Fransa'nın Naziler tarafından işgali ertesinde ABD'ye sığınır. Orada Thomas Mann ile birlikte Amerikalı yazarlar tarafından kurulan ve baskıya uğrayan, hayatları tehdit altında bulunan yazarlarla dayanışma için kurulan "Emergency Rescue Committee" de çalışmaya başlar. Nazi Almanya'sında takibat altında bulunan yazarlara yardım konusuna yoğunlaşır. Almanca dilinde yazan onlarca yazarın Nazi Almanya'sından kaçmasını örgütler, ABD için vize işlerini çözer vb.

2. Dünya savaşından sonra Almanya Yazarlar Birliği'nin (P.E.N) kurulmasında aktif rol alır. 1972–1976 yılları arasında Federal Almanya P.E.N Merkezi Başkanlığı görevini üstlenir. Aktif görevi bıraktıktan sonra, Almanya PEN Merkezi'nin Onur Başkanı olur. Almanya P.E.N Merkezi, 1985 yılında Hermann-Kesten'in 85. doğum günü dolayısıyla bütün dünyada "sözün özgürlüğü" için mücadele eden, baskıya uğrayan yazarları onurlandıracak bir madalya ödülü koymayı kararlaştırır. 1993 yılına dek iki yılda bir verilen Hermann-Kesten madalyası, 1994'den bu yana her yıl verilmektedir. 2000 yılından bu yana Hessen eyaleti Bilim ve Kültür Bakanlığı Hermann Kesten madalyası ile onurlandırılan yazarlara ayrıca 10 bin euroluk bir ödül vermektedir. Şimdiye kadar Hermann KestenKesten madalyası yalnızca yazarlara değil, aynı zamanda "sözün özgürlüğü"nü savunan kimi kurumlara da verilmiştir.

2007 yılında Hermann-Kesten madalyası ve ödülünün Türkiye'de yayınlanan haftalık Agos Gazetesine ve 19 Ocak'ta öldürülmüş olan yayıncısı Hrant Dink'e verileceği açıklandı. P.E.N merkezi adına yapılan açıklamada bu yılki ödülün Agos ve Hrant Dink'e verilmesi kararı şöyle gerekçelendiriliyordu:

"Agos Gazetesinin 19 Ocak'ta aşırı milliyetçi bir genç tarafından öldürülen yöneticisi Hrant Dink Türkiye'de fikir özgürlüğünün cesur bir savaşçısı idi. O Türkiye'deki Ermenilere onların tarihini ve kültürünü tanıtma yanında, onların kamuoyu önündeki sesi oldu. Türkiye'deki Ermenilerin azınlık haklarını talep etti. Hak eşitliği düşüncesini savundu ve hep yeniden Osmanlı devletinin gerçekleştirdiği tarihi soykırıma dikkat çekti.

Hrant Dink Agos'u 1996 yılında kurdu. O

Bir düşman aranıyor

Hrant Dink

Ulusal kimliğinin temellerini daha ziyade düşmanlarına endeksleyerek oluşturan ülkelerin, dönem dönem girdikleri ekonomik ya da siyasal kriz nöbetlerinin ilacını da ne yazık ki yine o düşmanlar üzerinden yürütülen edebiyat oluşturur. Düşman olduğu müddetçe bu tür krizler, öyle ya da böyle, bir biçimde geçiştirilir, sonuçta da "Bu kez de atlattık" sanılır. Düşmanlar, değişmez ilaçlardır ömür boyu. Ne yazık ki ülkemiz de bu ilaca tutsak müptelalardandır.

***

Kullanma tarihi ebedi sanılan ilacımızın prospektüsünde Türkiye'nin stratejik konumu anlatılır hep. Hiç değişmez anlatılanlar. Türkiye çok önemli stratejik bir kara parçası üzerinde bulunmaktadır, herkes Türkiye'ye düşmandır, herkesin gözü ve gönlü bu topraklardadır, dikkatli olmak ve bu haptan her zaman bir miktar almak gerekmektedir. Toplum olarak her depresif nöbetimizi bu uyuşturucuyla geçiştiririz. O an için bu uyuşturucudan bir gıdım çekerek hep birlikte rahatlarız. O uyuşuk halimizle de kendi kendimizin sarhoşu olur, haykırırız. "Biz büyük milletiz, bu tür krizler bize vız gelir, tırıs gider."

***

Ama artık o ilacın kullanma tarihi geçti. O ilaç tedavülden kalktı. Küreselleşen insan hakları seli o denli güçlü ki, biz ne kadar yırtınsak da koşullar yeni düşmanlar üretmemize artık olanak tanımıyor. Onun içindir ki düşmanımız kalmadığı zamanlarda artık krizimiz tutuyor. Düşman arayıp bulamadığımız noktada çaresiz müptelanın yırtınırcasına uyuşturucu arayışı gibi biz de düşman arıyoruz.

***

Ah şu sıralar karşımızda adam gibi bir düşman bulsak, bir güzel ferahlayacağız ama yok işte, yok. Kıran girdi namussuzların köküne. Etrafta dişimizin kovuğunu dolduracak düşman kalmadı. En büyük düşman Yunan'dı... Onlar bile tuhaflaştı. Kalkmış şimdilerde "Size de bize de yazık oluyor, biz artık sizin düşmanınız değiliz, gelin karşılıklı olarak silahlanmayı azaltalım, o paraları kalkınmamıza harcayalım" demiyorlar mı... Başbakanımız Atinalarda cirit atmıyor mu... Krizimizin bam teline basıyorlar yani... Çileden çıkmak işten değil. Şu Kıbrıs işi sırasında ha ki biraz şahlanacaktık, bu sefer de köteği Kıbrıs halkından yedik. "Barış isteriz, çözüm isteriz" diyerek asırlık ülkümüze bu kez de içimizdekiler ihanet ettiler. Bizi içerden vurdular.

***

Hey gidi günler hey... Mesela, fena mı olurdu şu sıralar yeni bir Apo olsaydı. Ah ah... Neydi o Suriye'ye efelendiğimiz günler. _ran dersen gayrı Amerika'yla bile flört ediyor, bize mi düşmanlık taslayacak. Şu Barzani'yle Talabani fena lokma değiller ama onların da bir öyle bir böyle davranmaları yok mu, düşmanlığın raconunu bozdular vallahi. Geriye kalıyor bir Ermenistan ama onun da her tarafı düşman olsa ne yazar. Hem sonra bu Azeri kardeşlerimize de bir türlü güven olmuyor ki kardeşim. Vallahi yani, eyvah ki eyvah...

***

Şimdi anladınız mı niye sağda solda aydınlardan, gazetecilerden iç düşman listeleri ürettiğimizi. Bir biz kaldık bize düşman içeri de ondan... Ama nafile... Adı üstünde: "Yerli düşman "...Yerli malı gibi bişey... Dozu hafif geliyor... Kesmiyor.

Türkiye'de Ermeni kültürünün yeniden canlandırılması için bir forum olması yanında aynı zamanda Türkiye'deki tüm azınlıklar ile toplumun barıştırılmasının da bir forumu olan Agos'un yayıncısı, sorumlusu ve en önemli yazarlarından biri idi. O Agos'taki yazıları nedeniyle ceza yasasının kötü ünlü 301 sayılı "Türklüğe Hakaret" maddesinden yargılanıyordu. (Aynı maddeden Nobel ödülü sahibi Orhan Pamuk da yargılandı.) Davaların birinde mahkûm oldu. Mahkûmiyeti üst mahkeme tarafından da onaylanarak kesinleşti. O uzun süreden beri Türk milliyetçilerinden ölüm tehditleri alıyordu.

Hrant Dink'in öldürülmesinden sonra da savcılık Agos'a karşı "Türklüğe Hakaret" suçlamasıyla yeni davalar açtı. Bu kez yazar Engin Aydın'ın yazıları dava konusu.

Hermann Kesten ödülünü veren Almanya PEN Merkezi, aynı zamanda bu ödülün, Türkiye'de 301. maddenin kaldırılması için bir çağrı olarak kavranacağı umudunu da dile getiriyordu.

Ödül Töreni 15 Kasım'da Darmstadt kentinde, Devlet Arşivi binasının bir salonunda yapıldı.

Ödül'ü Agos adına Rakel Dink aldı.

Ödül töreninde genç Ermeni sanatçısı Ani Aghabekyan kemanıyla kimi Ermeni ezgilerini seslendirdi. Duygu yüklü törende Ermeni halkının hüzün ve umut dolu müziğiyle konuştu.

Almanya P.E.N Merkezinin şimdiki başkanı Johano Strasser'in konuşması ile başlayan törende Darmstadt kenti belediye başkanı Walter Hoffmann ve Hessen eyaleti Bilim ve Sanat Bakanlığı Görevlisi Ernst Wegener de birer selamlama konuşması yaptılar. "Hapisteki Yazarlar" komitesi adına konuşan Katja Behrens Hrant Dink'i anan-onurlandıran konuşmasını, Hrant Dink'in bu yıl öldürülen ve takibata uğrayan, hapse atılan tek yazar olmadığını söyleyerek sürdürdü. Çeşitli ülkelerde öldürülen, anda hapiste bulunan, tehdit altında bulunan vb. yazarlar hakkında bilgi verdi. Katja Behrens'in 2007 birinci yarısı için verdiği korkutucu ve utanç verici istatistik şöyle:

Öldürülen	42
Kayıp olan	31
Tutuklanan	411
Kısa süreli tutuklu	66
Ölüm tehdidi	57
Diğer tehditler	101
Kaçırılan	4
Saldırıya uğrayan	70
İllegal yaşamak zorunda kalan	4

Katja Behrens'ten sonra Avrupa Parlamentosu Yeşiller Fraksiyonu üyesi Daniel Cohn-Bendit (bir zamanların "Kızıl Dany'si) ödül gerekçelendirme konuşmasını yaptı. Cohn Bendit konuşmasında çeşitli Türkiye gezilerinde ve Hrant Dink'in Avrupa Parlamentosu'nda konuşma yapmak için geldiği dönemde onu kişisel olarak da tanıma ve onunla dost olma fırsatını yakaladığını ve bu ödülün bu yıl -ölümünden sonra da olsa- ona ve öncelikle onun eseri olan Agos'a verilmiş olmasından büyük memnunluk duyduğunu açıkladı. Tanıdığı dost, insan, barış savaşçısı, halklar arasında karşılıklı anlayış geliştirmek için savaşan Hrant'ı tanıtmaya çalıştı. Hrant'ın yazılarından yaptığı alıntılarla onun halklar arasındaki düşmanlıkları yıkmak için nasıl çalıştığını, hangi yaklaşımlara sahip olduğunu; onun temel sorununun "insanların vicdanlarını kazanmak" olduğunu anlattı. Sözlerini onun eseri olan Agos'un yaşatılmasının ne kadar önemli olduğunu vurgulayarak tamamladı.

Daniel Cohn Bendit'in konuşmasından sonra, Agos adına ödülü alan Rakel Dink yaptığı teşekkür konuşmasında, Ermenice Agos'un "ark" anlamına geldiğini, Agos'la birlikte Türkiye'deki Ermeni halkının, binlerce yıldır sürdüğü toprağı yeniden sürmeye başladığını anlattı. Hrant'ın Agos hakkında "Biz şimdi bir ark açtık. İyi tohumu olanlar, gelip eksinler" dediğini anlattı.

Bu büyük insanın sevgili eşi, acısını Agos'u sürdürmek için enerjiye dönüştüren büyük metanetle şöyle sürdürdü konuşmasını:

"Ben sözcüklerle anlatılması mümkün olmayan büyük bir acı içindeyim. Yüreğim yanıyor. Bütün vücudum yanıyor. Bunu ancak böyle bir acıyı yaşayanlar anlayabilir. Fakat acımın yanında, bu acı kadar büyük bir gurur da taşıyorum. Ve bu gururu hep beraber bundan sonra da taşıyacağız.

Agos şimdiye kadar birçok şeyi başardı. Fakat daha yapılacak çok işimiz var. Eşim Hrant Dink hiç kimseye yaranmaya çalışmadı, o hiçbir zaman doğrudan uzaklaşmadı. Agos bugün de onun yolunu izliyor, hep izleyecek."

Rakel Dink şu sözlerle bitirdi konuşmasını:

"Hiçbir yazarın yazdıkları nedeniyle öldürülmediği, hapislere atılmadığı günlere varmak dileğiyle, samimi teşekkürlerimi sunarım."

Gelane... Hablo... Holane

Hrant Dink

Güldal Kızıldemir'in Cuma günkü "Mayın Çocukları" başlıklı yazısı, aldı götürdü beni çocuklarımızın dünyasına.

"Çocuk dediğin oyun oynarken salıncaktan düşer dizini kanatır, ağaçtan düşer kolunu kırar, bilemedin damdan düşer bacağını kırar. Oynarken mayına basıp patlayan çocuk olur mu hiç?" diye soruyor, patlayan mayınla havaya uçan çocukları anlatıyordu Kızıldemir.

Mayın tarlalarımız... Çirkin uygarlığımızın çocuk mezarlıkları.

***

Okuduğumu bir satırda geçiştirmemek, yüreğimin 'cız'ını günlük yaşantımın patırtısında boğmamak için olsa gerek, çocukların dünyasına daldım gün boyu. Ayrıntılarla oynaştım anlamsızca.

Mesela size garip gelecek ama mayının patladığı anda, çocukların oynadığı oyunun ne olabileceğini merak ettim gün boyu. Ne oynuyorlardı dersiniz...

Gelane mi, Hablo mu, Holane mi?

***

Bir zamanların Silopi Ermeni Aşireti'nden olan eşim Rakel anlatır...

Silopili çocukların oynadığı oyunun adıymış Gelane... "Dikili" demekmiş Kürtçe'de.

Sivri uzun taşları dikerlermiş yan yana sırayla. Belli mesafeden de yuvarlak bir taş yuvarlar, dikili taşları devirmeye çalışırlarmış. Bir atışta çok deviren kazanırmış.

Bowling'in taşlı versiyonu anlayacağınız...

Silopi Bowlingi.

***

Gece ay ışığında oynadıkları bir oyunmuş Hablo.

Çocuklar iki gruba ayrılırlar. Ebe, bir kilo ağırlığında seçilmiş bir taşı yanan ocakta ısıtır ve vargücüyle fırlatır uzaklara. Takımlar ayışığının bahşettiği kadarıyla gözün, taşın düşmesinden yansıyan ses kadarıyla kulağın, en fazla da taşın ısısını arayan elin yordamıyla yarışırlar ve taşı bulup kaleye geri getirmeye koşuştururlar. Taşı bulup kaleye dönenleri engellemeye çalışan rakip oyuncuların şiddeti andıran el, ense, bacak hareketleri ise belki de oyunun en tatlı yanı.

Silopi Rugbysi sanki.

***

Bir diğer oyun ise Holane.

Bir metrelik bir sopanın ucunu baston biçiminde kıvırıp, belirledikleri bir alandaki deliğe, küçük taşları vura vura taşırlarmış Holane'de.

Bal gibi Silopi Golfu işte.

***

"Oyun", "Zaman" ve"Mekân" ... İnsanoğlunun uygarlık dediğimiz ortak yaratısının çok bilinmeyenli denklemini çözmeye yarayan gerçek veriler.

İnanılmaz bir berraklık taşıyorlar kendi içlerinde.

Şimdi mesela "Mekân" derseniz kelalaka, Amerika nere Silopi nere.

"Zaman" derseniz yine kelalaka, o zaman televizyon bile yok ki "Silopililer Amerikalılar'dan çalmış" diyelim.

Peki bu ortaklığın sırrı ne?

Çocuk masumluğu.

***

Nereye gitsem çocuk oyunlarını ararım sokaklarda.

Birgün Prag'da, birgün New York'ta, birgün Şatilla'da.

Birbirinden bu kadar habersiz, birbirinin bu kadar aynı.

Bir yanda Doğu ve Batı ayrışması ve "Medeniyetler Çatışması" denen büyük oyunlarımız ve bu oyunlarda yarattığımız mayın tarlalarımız... Diğer yanda masum çocuk oyunlarımız...

Bowling, Rugby, Golf.... Gelane, Hablo, Holane.

Büyük oyunlarımızda katloluyor çocuk oyunlarımız.

Bir yanda çocuklar oynuyor kırlarda, bayırlarda, sokak aralarında.

Bir yanda çocuklar ölüyor mayın tarlalarında.

Pamuk düşsün başınıza

Hrant Dink

Fransız Meclisi'nde kabul edilen "Ermeni Soykırımını inkarı cezalandıran" yasaya karşı Türkiye içinden çıkan tepkinin bu kez beklendiği kadar sert olmadığını söylemek mümkün. Bunda kuşkusuz yasanın henüz yasalaşmamış ve önünde Senato ve Cumhurbaşkanı Chirac'ın onayının gerekliliği gibi zorlu bir sürecin olmasının payı var. Yasanın, tüm bu gelişmelere karşı yasalaşamayacağı umudu hiç şüphe yok ki şu aşamada konacak tepkileri de büyük oranda frenliyor. Salı günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden çıkan bildirinin de bu konuda medyada ve basında dile getirilen görüşlerin de ortak özelliği o ki Türkiye pire için yorgan yakmaya yeltenmeyecek. Mevcut durumu kendi çıkarına dönüştürmenin operasyonlarına girişecek.

Türkiye'nin durumu bu denli sakin karşılamasının bir diğer sebebi ise bu gelişmelerin Türkiye'nin önüne yeni avantajlar getirmiş olması. Türk resmi söyleminin ve duruşunun akli önderleri ile söylemcilerinin bu aşamada ellerini ovuşturmaları boşa değil. Fransa ve Fransa'daki Ermeni Diasporası Türkiye'nin resmi duruşunun eline büyük bir koz verdi. Dünya bugüne değin Türkiye'yi haksız, Ermenileri ise haklı ve mağdur bir konumda görüyordu. Bu yasa teşebbüsü ile birlikte Türkiye ifade özgürlüğü kısıtlanan bir mağduriyete yükseltilmiş oldu ve hiç şüphe yok ki Türkiye elde ettiği bu avantajı bundan böyle büyük bir iştahla kullanacak... Ve hatta söyleminin de başına taşıyacak. Daha da ötesi Türkiye'de ifade özgürlüğünü kısıtlayan 301. maddede bir iki kelime değişikliğine gidip, sözde iyileştirme yapması da sürpriz sayılmamalı. Nitekim bu maddenin en hızlı savunucusu Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in ilk kez dile getirdiği "Bu madde değişmez değil" sözü elde edilen bu avantajın yansıması.

Türkiye şimdi kendisinin ne kadar özgürlükçü ama Fransızların ve muhtemelen benzer yasalara yeltenen Avrupalıların ne denli yasakçı olduğunu vaaz etmeyi deneyecek. Acı ama gerçek o ki, uluslararası arenada Ermeni söylemi mevzi kaybederken Türk resmi söylemi mevzi kazanacak. Fransızlar bu teşebbüsle Ermenilere iyilik değil kötülük ettiler!

Gelelim Orhan Pamuk'un aldığı Nobel'e... Kimilerine göre Batı ile Doğu arasında duvar mı yoksa köprü mü olacağı hâlâ belirsizlik taşıyan bir ülkenin içinden, bir adam çıktı ve belki de ilk kez bu kadar içi dolu bir anlamla tüm dünyaya şöyle haykırdı: "Hey dünyalılar! Bu ülke uygarlıklar arasında bir duvar asla olamayacağı gibi köprü olmak gibi sanal ve hafif bir konumla da yetinemez. Bu ülkenin kendine ait kokusu, kendine ait rengi ve kendine ait bir derinliği vardır. O derinliği, o kokuyu ve o rengi işte ben size romanlarımla sunuyorum." Evet, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü Batı - Doğu sorgulamalarının arasına giren önemli bir çığlıktır. Ve çığlığın bir sahibi Orhan Pamuk'sa, diğer adı da Türkiye'dir.

Bu toprakların en derinliğinden gelen ve göğün en yükseklerine ulaşan bir kadim kültürün ve o kültürün yaratmış olduğu edebi dilin "Ben ne köprüyüm ne duvar... Ben kendimim "diye haykırışıdır Orhan Pamuk. Biraz daha da ötesi... Orhan Pamuk'un aldığı Nobel ödülü, edebi bir kültürün ebedileşmesidir.

Birçok uygarlığa beşik olmuş bu toprakların tüm izlerini ve tüm makyajlarını bünyesinde barındıran "İstanbul" adlı uluslararası güzelin çocuğudur Orhan Pamuk. Bir güzel ki herkese gösterir ama hiç kimseye vermez kendini. O İstanbul ki siz dünyanın en ücra köşesinden de gelseniz, kendinizden bir parça kesinlikle bulursunuz onda ama başlarsınız hemen onu başkalarından kıskanmaya. Bu güzelin binlerce asırlık destanını yazdı Orhan Pamuk yıllarca. Okuyanlar okumayanlara anlattı, duyanlar duymayanlara aktardı. Ve işte şimdi günü geldi o destan bu kez Orhan'ı anlattı. İstanbul'lu Orhan Nobel kazandı.

Dünya artık Orhan Pamuk'un varlığında daha iyi biliyor ki Türkiye diye tılsımlı ve gizemli bir ülke var ve o ülkenin de baştan çıkarıcı bir kenti var. O ülkenin iç yüzüne bakanlar tarif edilmez bir hareketliliğin farkındalar. Ülkenin iç dinamikleri kıran kırana karşılıklı bir direnç içinde.

Bu direnç ve dinamizm o kadar bereketli ki direnç kendi edebiyatını yaratıyor, edebiyat da kendi direncini. Ve o devinimden de işte bir Orhan Pamuk çıkıyor.

Ey bu toprakların insanları... Ne mutlu size ki bugün bir Orhan Pamuk'unuz var. Ne mutlu size ki yarın daha çok Orhan Pamuklarınız olacak. Ve siz bunun farkında olmayanlar... Ne diyeyim size! Pamuk

7 Eylül'ün 50. Yılında

Hrant Dink

Tarihte yaşanan olaylardan ötürü, bugün kendimizi ya da birilerini sorumlu tutarsak, bu da bir tür ırkçılık sayılmaz mı? İşte, düşün dünyasında son zamanlarda sıkça tartışılan ve cevabı aranan önemli bir soru. Üstelik "Evet, ırkçılık sayılır" yönünde bir eğilimin giderek rağbet kazandığı da pekâlâ söylenebilir. Ne var ki soru fazlasıyla paradoksal. Hatta kendi içinde tuzak yüklü. Sözgelimi, bu yargıya göre, kendimizi geçmişte bizimkilerin yaptığı bir olaydan ötürü sorumlu sayıp bugün birilerinden özür dilersek, demek ki ırkçılık yapmış olacağız. Nedeni de çok açık. Bu durumda, biz hâlâ kendimizi bizimkilerin, ötekileri de ötekilerin devamlılığı olarak görüyoruz. Bu da demektir ki geçmişten gelen o ayrımcı çizgiyi bugün aynı şekilde sürdürüyoruz, dolayısıyla bal gibi ırkçı bir çizgi üzerindeyiz. Bu açıdan bakıldığında, bizim bugün birilerini geçmişte yaşananlarla ilgili sorumlu tutmamız ve özür dilemeye davet etmemiz de aslında ırkçılığın ta kendisi Bu savdan hareketle eğer ırkçı olarak nitelenmek istemiyorsanız özellikle kendi kimliğinizin geçmişiyle bağ kurmayacaksınız! Karşınızdakini de geçmiş kimliğiyle ilişkilendirmeyeceksiniz. Peki bu nasıl olacak?

Geçmişi kendimizden kopuk bir zaman dilimi olarak kabul edip, geçmişte olanlara da sanki hiç bizimle ilgisi olmayan bir başka dünyanın vakaları olarak bakmamız, ya da bizlerden çok uzak ve ilgisiz yerlerde yaşanmış olağan olaylar olarak yaklaşmamız mümkün mü? Doğrusu, tarihsel olaylara ilişkin doğru tavır takınmanın, "Kimlikten kaçınmayla" ya da "Kimlikle araya mesafe koymayla" gerçekleşebilecek yegâne tutum olduğunu düşünmüyorum.

Sorun, kimliğin de farkında olarak doğru tavır alabilmeyle ilgili ve bunun da adına demokrat duruş diyorlar. Yolu yöntemi de gayet basit. Gerektiğinde, her fırsatta, kendi kimliğini de sorgulayabilmek ama o kimliğe de sonuna kadar sahip çıkma cesaretini göstermek. Ve de tarihte kendi kimliği açısından da yaşanmış bir olumsuzluk varsa, bunun farkında olmak ve bir sorumluluk duygusu hissettiriyorsa gereğini yapmak.

Bu kadar teorik lafı boşa etmedim elbet. İşte 6-7 Eylül'ün 50. yılındayız. Kabul edelim ki 1915 tarihinde yaşananlar, Türkiye kamuoyu açısından tartışmalı bir tarih ve olan bitene ilişkin ortak bir konsensüs yok. Peki ya 50 sene önce 6-7 Eylül tarihlerinde İstanbul'da azınlıklara yönelik yaşanan Vandalizm konusunda bir anlaşmazlık söz konusu mu? Her zaman var olabilecek cılız birkaç marjinal "Oh oldu" sesi dışında, eminiz ki Türkiye kamuoyu o tarihte yaşananları büyük oranda "Koca bir ayıp" ya da "Bir kara gün" olarak kabul ve idrak etmiş durumda.

Hal böyle olmasına rağmen, ne bileyim ben, madem bu vakanın 50. yıldönümü yaşanıyor, kamuoyundan hatta niçin olmasın Devlet'ten, Hükümet'ten, demokrat ve saygın bir duruş beklemeden edemiyor insan. Yani şimdi fena mı olur sayın Cumhurbaşkanımız ya da Başbakanımız 6-7 Eylül'ün 50. yılı vesilesiyle o tarihlerde yaşanmış olan olaylar için birer mesaj yayınlasalar ve üzüntülerini belirtseler. Dünya da görse ki Türkiye tarihte yaşanmış bir vakayı haksızlık olarak idrak etmişse eğer, bunun için pekala en yüksek organları vasıtasıyla bile üzüntüsünü belirtebilir ve özür dileyebilir.

Şimdi tabi geldik asıl can alıcı noktaya... Benim böyle bir beklentim varsa, bugün Hükümet'i böyle bir sorumluluğa davet ediyorsam, ben ırkçı mıyım? Eğer bu ırkçılıksa eyvah ki eyvah... İflah olmaz biriyim demektir. Niye ki, beklentim ve hayallerim bu kadarla da sınırlı değil... Başka hayallerim de var. Mesela diyorum kitle örgütleri, sendikalar, öğrenci dernekleri ve sivil örgütlenmeler 6-7 Eylül'de el ele verseler de İstiklal Caddesi'nde bir yürüyüş yapsalar ve 50 yıl önceki kuşakların aksine o caddedeki tüm işyerlerine bu kez çiçekler atsalar.

Ne dersiniz, bırakayım mı artık şu ırkçılığı?

Naomi Klein

"No Logo!"

37 yaşındaki Naomi Klein "No Logo!" adlı kitabıyla dünya çapında başarılı oldu. Kanadalı Naomi Klein, Nike gibi markaları hedef almış ve böylece küreselleşme eleştirmenlerinin sempatisini toplamıştı. Naomi Klein yeni kitabı "Şok Stratejisi" ile neoliberal iktisadi politikaların etkileri hakkında kapsamlı bir araştırma sunuyor. Aşağıda Tagesspiegel'de yayınlanan bir röportajın çevirisini okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

Bayan Klein, "Neon" dergisine göre siz "Küreselleşme karşıtı mücadelenin anası"sınız...

... ben anne mi?!...

... "New York Times" da ilk kitabınız "No Logo!" yu "hareketin İncil'i" ilan etti.

Basın kontrolden çıkıyorsa, bunun sorumlusu ben değilim.

Övgü sizi gururlandırmıyor mu?

Hayır. Naomi Klein'ın hangi elbiseleri giydiğiyle veya hangi kahveyi içtiğiyle tek ilgilenenler gazeteciler. Hareketin ise umrunda değil. Ben "No Logo"yu yazdım ya, bazıları beni marka olarak tanımlamaktan haz alıyor anlaşılan. Aman ne komik!

İngiliz "Observer" "No Logo!"yu "yeni Kapital" olarak tanımladı. Madem ki yeni Marks'sınız: Ondan çok şey okudunuz mu bari?

Neden bana bu soruyu soruyorsunuz? Ekonomi hakkında yazan her kişi Marks'ı okumuş olmalıdır. Ama "Kapital" hoşuma gitmedi. "Manifesto"yu daha çok sevdim.

"Şok Strateji"de ekonomi ile işkenceyi karşılaştırıyorsunuz. Bu nereden aklınıza geldi?

Irak'ta, ülkenin ABD idaresi tarafından nasıl yeniden inşa edildiğini anlamak için araştırma yaptığımda CIA'in sorgulama tutanaklarına rastladım. Orada işkence görenlerde açılan bir "fırsat penceresi"nden bahsediliyordu. Bu noktaya varıldığında, tutuklu felç durumuna kayıyormuş ve kendi çıkarlarını savunamayacak duruma düşüyormuş. Bu, ABD askerlerinin işgalininin ertesinde Irak'ın içine düştüğü durumu anlatmaya gayet iyi yarıyor. Dışişleri Bakanı Colin Powell'in yardımcısının açıklamasına göre, Iraklılar "Shock and Awe Invasion" ile – bunlar onun kelimeleri- öyle bir şoka sokulmalıydılar ki, "A'dan B'ye kolayca taşınabilsinler".

Peki bu oldu mu?

2003 ilkbaharında, Bağdat yanıyordu daha, ABD sivil idarecisi Paul Bremer Irak'ı "open for business" (ticarete açık) ilan etti ve bunun somut anlamı kuralsız özgür ticaretti. Grevler yasaklandı, sendikalar kısıtlandı. Sonra da kamu idaresinin 500 bin çalışanı kapı dışarı edildi...

... devleti Saddam Hüseyin'in parti yandaşlarından temizlemek için.

Herkes işten atıldı: Mühendisler, uzmanlar, küçük memurlar. ABD Hükümeti kamu sektörünün Irak'ta artık rol oynamaması gerektiği görüşündeydi. En dramatik karar 39. emirdi: Hemen hemen tüm 200 devlet fabrikası özelleştirildi. Yabancı girişimciler işletmelerin yüzde yüzünü satın alabildiler ve karın yüzde yüzünü Irak'tan alıp götürebildiler. Irak böylece yağmalanmaya serbest bırakılmıştı.

Machiavelli de hızlı davranmayı öneriyor...

... ve bunu en iyi halkı bir şaşkınlık durumuna soktuğunuzda becerebilirsiniz. Iraklılar başka şeylerle meşguldüler: Onlar temiz su tedarik etmeye çalışıyorlardı, elektirik yoktu, ailelerinin dertleriyle ilgiliydiler.

Irak'ta bugün Sünnilerle Şiiler kanlı bir savaş yürütüyorlar. Siz kitabınızda bu iç savaşın dini temellerinin olmadığını iddia ediyorsunuz.

Olgu şu: İşten kovulmalarla ve Irak'ın yağmalanmasıyla köktencilere akını sağlayacak koşullar oluşturuldu. Devletin işlevini onlar üstlendiler ve sosyal ağları kurdular.

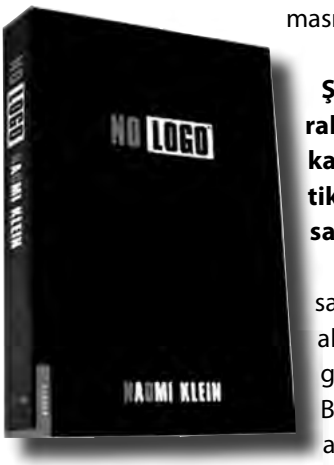

Saddam'ın devrilmesinden bir yıl sonra Irak'a seyahat ettiniz. Yanınızda bodyguard'larınız (korumalarınız) var mıydı?

Hayır. Beş hafta bir tercümanla gezdim, bayağı rahat hareket edebiliyordum. Fabrikalarda çok zaman geçirdim, işadamlarıyla ve işçilerle konuştum, çoğu yeni yasalara öfkeliydiler.

Tehlikeli durumlar yaşadınız mı?

Daha yenice oraya varmıştım ki, otel odamın pencereleri patladı, kıpkırmızı bir alev topu görülüyordu ve odanın içindeki hava dışardaki sıcak tarafından çekilip alındı. 500 kiloluk bir bomba çok sayıda evi yerle bir etmişti. Çoraplarla aşağıya koştum. Garip olan o ki, otelde çalışan Iraklılar lakayt kalmışlardı, futbol izliyorlardı. Iraklılar öyle bir şok altındalar ki, artık onları hiçbir şey şok edemiyor.

Kitabınızın adı da zaten "Şok Stratejisi". Bundan ne anlıyorsunuz?

Kollektif travmatik anların bir toplumu neoliberal örnek temelinde dönüştürmek için kullanılmasını. Böyle bir an savaş olabilir, politik kriz olabilir, doğa felaketi olabilir. Model hep aynıdır: Bir hamleyle kamu mülkiyeti satışa çıkarılır ve sosyal devlet hemen hemen yokedilir. Bunun sonucu da zenginlik aşağıdan alınıp yukarıya dağıtılır. Burjuva tarihi özgür pazar ile demokratikleşmenin elele yürüdüğünü iddia eder. Gerçekte neoliberalizmin ebesi daima şiddet olmuştur.

Neoliberal kapitalizmi hastalara uygulanan elektroşok terapiye benzetiyorsunuz.

Bu metafor bana ait değil. Neoliberalizmin düşünce babası Milton Friedmann, 1973 askeri darbesinden sonra Pinochet'ye Şili'ye şok terapi uygulaması gerektiğini yazar.

Şili'yi bugün birçokları neoliberal politikanın başarı örneği olarak kabul ediyor. Ülke siyasi olarak istikrarlı ve büyüyen bir ekonomiye sahip.

Pinochet iktidarının sonunda insanların yüzde 45'i yoksulluk sınırının altında yaşıyordu ve en zenginlerin geliri yüzde 83 oranında artmıştı. Bugün, BM'ye göre, Şili zenginliğin adil dağıtımı sözkonusu olduğunda 123 ülke içinde 116. sırada yerini alıyor. Ama Friedmann'ın yandaşları hala hükümetlerin, uluslararası finans enstitülerinin, medyanın koltuklarında oturuyor ve bu ülkenin bir başarı öyküsü olduğunu iddia ediyorlar.

Neoliberalleri cidden işkencecilerle bir mi tutuyorsunuz?

Tutuklunun kişiliğini kırıp, onu kendi çıkarlarını savunamaz duruma sokmaya çalışan işkencecilerin stratejisidir sözkonusu olan. Neoliberaller fundementalist önerilerini demokratik yoldan kabul ettirmenin mümkün olmadığını gayet iyi biliyorlar. Bu nedenle toplumun felce uğradığı anı bekliyor ve bütün reçetelerini birden dayatıyorlar.

Bu iddianıza örnek verebilir misiniz?

Şili ve Arjantin'de bu 70'li yıllarda askeri darbelerden sonra oldu, Bolivya'da 80'li yıllarda, İngiltere'de Falkland savaşından sonra. Polonya, Güney Afrika ve Rusya 90'lı yıllarda şoklandılar. Son olarak bu

stratejiyi New Orleans'da "Katrina" kasırgasında izlemek mümkün ve Irak Savaşı'nın hemen başlangıcında.

Bush bir diktatörü tasfiye etmek istediği gerekçesiyle savaşa girdi. Siz esas nedenin bir iktisadi modelin inşa edilmesi olduğunu söylüyorsunuz, öyle mi?

Ben Irak'a, Başkan yardımcısı Dick Cheney dünyaya şunu söylemek istediği için girildiğini düşünüyorum: Bize karşı gelirseniz, kıçınıza tekmeyi yersiniz! Ancak, Irak'ın işgaline karar verildiğinde artık sözkonusu olan Irak'ın yağmalanmasıydı.

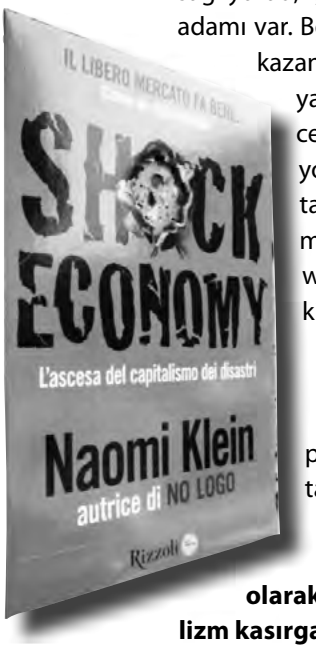

Savaşın şu ana kadar ABD'ye maliyeti 463 milyar dolar. Siz Bush Hükümeti'nin kendini zenginleştirdiğini iddia ediyorsunuz.

Bu politikacılar aynı zamanda savaş ve felaket durumlarında ihtiyaç olan ürünlerin pazarlanmasıyla para kazanan işadamları. Dick Cheney ve eşinin devletin merkezi görevlerini üstlenen şirketlerle bağlantıları var. Savaşın özelleştirilmesinden yoğun kar sağladılar. ABD'de artık sadece devleti oynayan bir devlet var. Bayrakları, mühürü ve binaları var ve basın konferansları düzenliyor. Ancak perdeyi çektiğinizde, arkada hiçbir şeyin olmadığını görüyorsunuz. Herşey satıldı. 2003'te ABD hükümeti güvenlik görevlerini üstlenen özel şirketlerle 3512 anlaşma imzaladı. Onu izleyen iki yıl içinde imzalanan böylesi anlaşma sayısı 115 bin oldu. 11 Eylül öncesinde esasen varolmayan güvenlik sanayii, bugün artık 200 milyarlık bir ticaret. Buna ben felaket-kapitalizmi-kompleksi diyorum. Onda herşey var: Paralı ordular, ABD askerlerinin bakımı ve beslenmesi, gözetleme teknolojisi. Salt Halliburton işletmesi Irak Savaşı'ndan 20 milyar Dolar kazandı.

Cheney 90'lı yıllarda Halliburton'un şefiydi...

... ve görev aldığında 189 bin hisse senedine ve 500 bin opsiyona sahipti. Bir Halliburton hisse senedinin fiyatı savaş öncesinde 10 dolar iken, savaştan üç yıl sonra 41 dolara çıktı. İktisadi olarak Irak Savaşı muazzam bir ticaret. Sayılara bakın: Başlangıçta Irak'ta her 10 ABD askeri için bir özel iş alan vardı, bugün 170 bin asker için 180 bin var.

Kamuoyu öncelikle Blackwater'i tanıdı, Eylül ayında paralı askerlerin Bağdat'ta 17 Iraklıyı öldürmesinin ardından.

Blackwater sağcı bir hristiyan olan Erik Prince'e ait. Başlangıçta Paul Bremer'e birkaç bodyguard sağlıyordu, şimdi Irak'ta çatışmalara katılan bin adamı var. Böyle bir paralı asker ayda 30 bin dolar kazanıyor. Bu savaş bugüne kadar 460 milyar dolara maloldu ve her bir doların 40 cent'inin özel şirketlere gittiği söyleniyor. Bu paralel ekonomi üzerine asla bir tartışma olmadı. 11 Eylül şoku özelleştirmelerin geçirilmesi için kullanıldı. Blackwater olayınının araştırma raporunu kimin yazdığını biliyor musunuz?

Hayır.

Blackwater'in kendisi. Araştırma raporlarının yazılması da Bush hükümeti tarafından dışa verildi.

Biraz önce şok stratejiye örnek olarak New Orleans'ı verdiniz. Neoliberalizm kasırgadan nasıl sorumlu olur?

New Orleans'a gidin ve "kasırga şehire varıp kasıp kavurduğunda" deyin bakalım. Göreceksiniz insanlar nasıl kızıyor. Çünkü kasırga değildi, bir baraj patlamıştı. "Katrina" New Orleans'a ulaştığında artık 1. kategoriden bir kasırgaydı. Ve bu barajları patlatmaya yetiyordu!

Ardında siyasi nedenlerin olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

Kamu mülkiyetinin sistemli biçimde ihmal edilmesi neoliberal ideolojiye denk düşmektedir. ABD'deki altyapı çürümüş durumda. American Society of Civil Engineers (Amerikan Sivil Mühendisler Toplumu), yolların, köprülerin ve barajların onarımdan geçirilerek kabul edilebilir duruma getirilmesinin 1,5 milyar dolara malolacağını söylüyor. Evet, New Orleans büyük bir hava felaketi yaşadı. Fakat ABD Felaket Koruma Dairesi özel bir şirkete şehri yeni bir kasırgaya hazırlama görevini vermişti. Ama şehir yönetiminin bundan haberi yoktu. Böylelikle devlet en merkezi görevini yerine getiremedi: Acil durumda insanlara yardımın sağlanması. Felaketin yoksulların, siyahların oturduğu bir şehri vurması

tesadüfi değildi. New Orleans bugün sağcıların deneyim sahası oldu.

Efendim?

Yeni, özel bir okul sistemi getirdiler. Charter Schools denilen okullar bunların uzun süredir favori projeleri. "Katrina"dan önce New Orleans'ta 123 kamu okulu vardı, şimdi artık sadece 4 adet var. 4500 öğretmen işten çıkarıldı. Sendikaları yok oldu.

Özel okulların nesi kötü?

Sorun, demokratik süreçlere inanılıp inanılmadığıdır. New Orleans'da insanlar bir referandumla özel okullardan yana tavır koymuş olsalardı, tamam. Ama, eğer hükümet, öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin kaçtığı belli bir anı kullanıyor ve şehrin bütün sosyal mimarisini değiştiriyorsa, bu tamam değildir. İki-sınıf-okul sistemi inşa ediliyor, biri zenginler ve biri yoksullar için. Laura Bush'un sahip olduğu türden gerici vakıflar New Orleans'da özel okullara yığınla para pompalıyorlar, ki bu okullar değerlendirme yapıldığında iyi sonuçlar alsınlar. İddiaya girerim, birkaç yıla kadar New Orleans'ın tüm ABD için en mükemmel model olduğuna dair araştırmalar çıkar ortaya.

Kasırgadan birkaç gün sonra New Orleans'a gittiğinizde bir kaza geçirmiştiniz.

Kaybolduk, sokakları sel götürmüştü, levhalar yok olmuştu, orda bir başka arabayla çarpıştık. Enseme cam parçaları saplandı ve bayılmışım. Bunun hakkında yazmış olduğuma çok pişman oldum, çünkü şimdi basın benim özel bir kliniğe götürülmüş olmamı kullanıyor. Ben baygındım, bilincimi kaybetmiştim!

Neden özel kliniğe götürüldünüz?

Çünkü ben beyazım. Bu ırkçı ayrım var. Ve tabii ki, devlet hastaneleri dolu veya kapalı olduğundan.

Siyasi olarak çok değişik noktalarda konumlandırılıyorsunuz. Birileri için sol Keynescisiniz (*), radikal solcular ise sizi romantik kapitalizm rüyası gören biri olarak tanımlıyor.

Bu kitap manifesto değil. Ben, dünyanın nasıl olması gerektiğini yazmıyorum. Bir istisna dışında: Ben, insanların kendi geleceklerini kendilerinin tayin etmesi gerektiğine inanıyorum. Ben guru değilim. Sadece belgeliyorum. Ben muhabirim.

Kitabınız "No Logo!"dan sonra Nike firmasına karşı kitlesel protestolar oldu. Gençler ayakkabılarını ve giysilerini attılar. Yeni karşıtınızın belirgin bir yüzü yok ve daha iktidar sahibi gibi.

Almanya'da demir yollarının özelleştirilmesine karşı angaje olabilirler mesela.

Sizin gibi solcular için ABD'de güzel bir tanımlama var: She was born in red diapers, (kızıl bezle doğmuş). Anne babanız Vietnam savaşını protesto ederek Kanada'ya göç etmişler. Ve büyük anne-babanız...

... Amerikalı Marksisttiler. Büyük babam 50'li yıllarda Disney'de resimli roman çizeriydi. Orada ilk grevi örgütledi, işten atıldı ve kara listeye alındı. Artık Hollywood'da çalışamazdı. Büyük anne-babam daha sonraları New Jersey'in ormanlarında kendi yaptıkları bir evde yaşadılar. Çocukken onları ziyaret etmek çok güzeldi. Ama isterseniz bu ev hikayesini bitirelim. Yenice 700 sayfalık bir kitap yazmış bir erkeğe, ergenlik dönemi hakkında soru sorar mıydınız acaba?

Neden olmasın? Bir kişinin bugün olduğu kişiye nasıl vardığını öğrenmek ilginç.

Bunu anlıyorum. Ama ben çoğu kez basın tarafından çocuklaştırılıyorum ve bunun benim kadınlığıma yönelik bir şey olduğunu düşünüyorum. Ve ben buna katkıda bulunmak istemiyorum. Bu güzel bir söz oldu. Bunu basmalısınız.

Philipp Lichterbeck ve Norbert Thomma'nın röportajı, Tagesspiegel, 28 Ekim 2007, Almanca'dan çevrildi.

* "Keynesçilik": John Maynard Keynes, (d. 5 Haziran 1883, Cambridge - ö. 21 Nisan 1946 Sussex, İngiltere) radikal düşünceleriyle ekonomide çığır açan İngiliz iktisatçıdır. Ekonomik durgunlukla mücadelede müdahaleci para ve maliye politikalarını savunmasıyla tanınır. Bu düşünceleri daha sonra Keynesci ekonomi akımı içinde biçimlenmiştir. (…) Liberal, sınırlı devlet anlayışından vazgeçilerek devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini söylemiştir. Görüşleri uzun yıllar ekonomiyi etkilemiştir. 1970'lerde stagflasyon(durgunluk içinde görülen enflasyon) yaşanması sonucu Keynes'in talep yönlü politikaları yetersiz kalmıştır. (bkz. Vikipedi, özgür ansiklopedi)

Dünyanın bütün dürüst şairlerinin öğretmeni -
Sovyet halklarının dünyaya armağanı -
Ekim Devriminden doğan büyük şair...

MAYAKOVSKİ

"Evet Gürcüyüm ben, fakat benim ulusum
Dağ uçurumlarında parçalanmadı;
Hayır gelecek Sovyetler dünyasında;
Bir federasyonun yoldaşları"

Şair şiirinde yazdığı gibi 19 Temmuz 1893 tarihinde Gürcistan'ın küçük bir köyü olan, Bağdadi'de dünyaya gelir. Doğduğu bu yöreye 1940'dan sonra şairin onuruna Mayakovski ismi verilmiştir.

Babası, Vladimir Konstantinoviç Mayakovski bölge orman yöneticisiydi. Yöre ormanlık ve dağlık bir bölgeydi. Babası denetim gezilerine çıktığında çoğu zaman küçük oğlunu da yanına alıyordu. Böylece Mayakovski yörenin bu güzel doğasını küçük yaşta bütün ayrıntılarıyla görme şansını yakalar. Bu güzelliğe hayran kalır. Bu hayranlık elektriği ilk görüşüne kadar sürer. *"Altı yaşındayım. Babam orman bölgesinde denetim gezilerine beni de almaya başladı… Sis, karanlık ve acı; birdenbire hepsi bitti. Yırtılan sisin ardında uzak derinliklerde gün ışığı. Bu elektrikti. Nakaşıdze prensinin fıçı fabrikası. Elektrikten sonra doğaya olan ilgimi yitirdim."*

Mayakovski'yi hayatı boyunca heyecanlandıran şey insanoğlunun doğaya karşı verdiği mücadelede, üretim aletlerinde yaptığı gelişmeler olur. Ancak bu üretim aletlerinin kimin elinde olduğu onun için çok önemlidir. Üretim aletlerinin üretenlerin elinde olması için hayatının sonuna kadar mücadele eder.

Şairliğinin ve ressamlığının dışında çok iyi bir örgütleyicidir. Daha küçükken çıktığı ilk deniz yolculuğunda deniz fenerini gördüğünde yaptığı yorum etrafındakileri şaşırtır. *"Yolu aydınlatmak, doğru yönü göstermek; çok sorumluluk isteyen bir şey bu!"* Bu olaydan sonra uzun süre kâğıtlara çeşitli fener resimleri çizer. Sorumluluk almak düşüncesi çok hoşuna gider. Gittiği lisede kendisine Rusça deniz feneri anlamına gelen "mayak" denmesini ister.

Mayakovski, 1899

1901 yılına kadar kendinden büyük olan iki kız kardeşi Lumilla ve Olga'yla birlikte aile evinde yaşar. 1902'den itibaren komşu kent Kutaiç'deki liseye devam eder. Tatillerde Bağdadi'ye dönüp zamanını orada geçirir. Okumayı çok seven Mayakovski'nin matematikle arası hiç iyi değildir. *"Annem, kız kardeşlerim, her yaşta kuzenlerim bana ders veriyorlardı. Aritmetik inanılır şey değildi. Çocuklara paylaştırılmış olan elma ve armutları birbirinden çıkartmak gerekiyordu. Ben her seferinde saymadan alıyor ve kaybediyordum. Çünkü Kafkaslarda meyve her zaman bol bulunurdu. Buna karşın okumayı severek öğreniyor-*

"Yüzelli Milyon", M. Tscheremnych'in tablosu

dum."

Matematikte toplama işlemini anlayabiliyordu ancak çıkartma işlemi ona çok ters geliyordu.

Yavaş yavaş gerçeği görmeye başlar. "Herkese ihtiyacına göre!"

İlk eline geçen kitap "Tavuk Güdücüsü Agafya" idi. Bu tür kitaplar eline geçmeye devam etseydi okumayı bırakabileceğini söyler şair. Neyse ki ikinci eline geçen kitap, Don Kişot olur. Bu işte esaslı bir kitaptır. Kitabı okuduktan sonra kendine tahta bir kılıç ve zırh yapar. Etrafı kırıp geçirir. İkinci okuduğu kitap ise Jules Verne'nindir ve Verne'nin bütün kitaplarını okur. Bu kitaplardan çok etkilenir. Gök bilimci olmayı çok ister, yıldız haritası okumasını kendi kendine öğrenir.

Mayakovski, 1899

1905 yılında II. Nikola'nın Japonya'ya açmış olduğu haksız ve keyfi savaş işçi ve köylülerin büyük tepkisini çeker. Halk yoksulluk içindedir. Bu savaşın bir an evvel bitmesi için Rusya'nın birçok yerinde protestolar olur. Çar'ın Jandarmaları işçi ve köylülere zalimce saldırıp ayaklanmaları bastırmaya

Mayakovski, 1918

çalışır. Mayakovsi'nin kız kardeşi bu sıralar öğretmen olabilmek için Moskova'da öğrenimde bulunuyordu. Moskova'dan getirdiği veya gönderdiği bildiriler Mayakovski'nin hayatında yeni bir dönemi başlatır. Bildiriler halkın savaşa karşı verdiği mücadeleleri anlatıyordu. Mayakovski bu bildiriler sayesinde devrimci düşüncelerle tanışır. Henüz 12 yaşındayken Moskova'daki ablasına yazdıkları bir çocuğun yazabileceği şeyler değildi. *"Çar'ın cellatları karşısında ilk zafer Gürije'de kazanıldı; bu pisliklerden 200'ü orada geberdi Kutais de silahlanmakta. Sokak aralarında hala Marseillaise yankılanmakta."* Artık Mayakovski hayatının son dakikasına kadar yer alacağı devrimci mücadelenin içindedir. Kutais'da kendi yazdığı ve çizimler yaptığı bildirileri çoğaltıp dağıtır. 1905 yılında Kutais Bolşevikler'in illegal örgütlenmesinin merkezlerinden biriydi. Mayakovski ilk Bolşeviklerle bu dönem tanışır.

Rus-Japon savaşı bütün şiddetiyle devam etmek-

tedir. Bolşevikler bu haksız savaşa ve Çar'a karşı büyük bir mücadele vermektedirler. Mayakovski ağabeylerinin verdiği bildirilerin, afişlerin dağıtım işini büyük bir özveriyle yapar. Bir yanda da bütün sokak çatışmalarında ve yürüyüşlerde yer alır, devam ettiği okulda boykot organize edip okulu 1 hafta boykota götürür. 18 Ekim 1905'de öldürülen işçi önderi Nikolay Baumann'ın anısına yapılan protesto yürüyüşünde yaralanır. *"Baumann'ı anma gösterisinde çıkan panik (ya da dağılma) sırasında kafama koca bir trampet yedim. Korktum, sanki bendim yarılan."*

1906 yılında Mayakovski'nin babası ölür. Yazıları ciltlerken, eline batan bir iğneyle parmağını yaralar. Kan zehirlenmesi sonucu da ölür. O günden itibaren Mayakovski'nin iğnelere tahammülü yoktur.

Moskova Gizli Polisinin Arşivinden, 1909

Artık aile için refah günleri geride kalmıştır. Babasının ölümünden sonra aile 3 ruble ile ortada kalmıştır. Bütün eşyalarını satarak, Moskova'ya taşınırlar. Moskova'da okuyan Ludmilla'nın yardımıyla bir ev kiralarlar. Mayakovski ve iki kız kardeşi okula gittiğinden, aile kirayı vermekte zorlanır. Bunun üzerine annesi eve ikinci kiracı almaya mecbur kalır. İkinci kiracılar çoğunlukla devrimci olan öğrencilerdi. Mayakovski bu ağabeylerinden aldığı kitapları okuyarak Marksizmi iyice öğrenmeye başlar. Marks'ın "Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı"sını okuduktan sonra yorumu şöyledir: *"Beni bundan güçlü bir biçimde sürüklemiş olan hiçbir sanat yapıtı yoktur."*

Okul gazetesinde yazılar yazar. Yazılar liriktir. Bunu kendisine ve sosyalist mücadeleye yakıştıramaz. Yazmayı bırakır ve illegal çalışmanın içine girer. 1908 yılının başında Bolşeviklere üye olur. Onların aktif bir propagandisti olur. Kısa sürede Bolşeviklerin Moskova komitesine seçilir. Artık ismi "Konstantin Yoldaş"tır.

Para kazanmak için resim yapıp, bir mağaza için

FÜTÜRİZM (Gelecekçilik)

20. yüzyılın başında doğan biçimsel sanat akımı. Esas olarak İtalya'da Filippo Tomassa Marinetti (1876-1941) tarafından kuramlaştırılmıştır. Yerleşik sanat ilkelerine, geleneklere, kitaplara, müzelere karşı çıkan, gücü, sanayileşmeyi, elektriği, hızı yücelten bir akım olarak ortaya çıktı. Akım daha sonra faşist Mussolini'nin düşüncelerine sanat alanında ortam hazırlamaya hizmet etti. Ancak Fütürizm Rusya'da neredeyse tamamen farklı bir şekilde gelişti.

1910 yılından sonra karşıt topluluklar biçiminde gelişti ve tutarlı bir kuramdan çok kişilere bağlı olarak –Petersburg'da ego-fütüristler (Kruçeniyh, Hlebnikov, Kamenskiy,Mayakovski, E.Guro, 1913), "Tsentrifuga" ılımlıları (Aseyev,Pasternak), Kiev (M.Semenko), Tiflis (grup "41") ve Vladivostok'a kadar ("Yaratım", 1920-21) – yayıldı.

Anarşist bir başkaldırı anlayışı içinde ahlak kurallarıyla kültür mirasını reddeden fütüristler, gerçeği yeniden kurmak amacıyla, sözlüğü, sözdizimi ve ölçüyü yıktılar (Hlebnikov'un "zaum" dili). Estetik kalıpların yok edilişi çoğunlukla modern konulara kaba gereçlerle yaklaşmalarını sağlarken, kültür tekeli kurmaya yönelik oluşlarından dolayı Lenin'in kendilerine ihtiyatla bakmasına karşın, proletaryanın hizmetine girdiler. Fütürizmin en olumlu yanları LEF ile Aseyev, Mayakovski, Pasternak'ın kişisel yapıtlarına yansımıştır.

Sovyet Devrimini ilk önce selamlayan ve onu destekleyen Rus Fütüristleri oldu. Bunların başında da Mayakovski geliyordu. Ancak Mayakovski 1920'li yılların ortalarında Fütürizmden koptuğunu açıkladı.

İtalyan ve Rus Fütürizminin izleri Nâzım Hikmet'in 1929'da yayımlanan "835 satır" isimli kitabı ile Türkiye'de de görüldü. Bu şiirlerden bazıları açık olarak Mayakovski'nin şiirlerinden, özellikle de biçimsel olarak, esinlenmişti.

Paskalya yumurtalarını boyar. Aynı zamanda illegal bir dergide şiirleri yayınlanır. Kendi deyişi ile bunlar *"korkunç ölçüde devrimci ve aynı ölçüde çirkin"* şiirlerdir. On beş yaşında, propaganda bildirileri ve gazetelerin basıldığı illegal matbaanın polis tarafından basılması sonucunda gözaltına alınır. Çarlık gizli polisi onu komiser Voltanovski'nin denetiminde olan Sutschev bölgesine götürür. Burada komiser Mayakovski'nin bu bildirileri ve gazeteyi yazabilecek kabiliyette olup olmadığını anlamak için onu imla sınavına çeker. Mayakovski bir aptal gibi davranarak olmadık imla hataları yaparak komiseri cahilliğine inandırır. Annesinin de kefalet ödemesiyle serbest kalır. Polis tarafından devamlı takip

"Resmi Beğeniye Şamar"

adlı Fütürizmin Bildirisi (Çev. Sait Maden)

"Umulmadık İlk Yeniliğimizi bütün okuyanlara.

Yalnız bizin zamanımızın yüzü. Zamanın az borusu bizimle çalıyor söz santında.

Daralmıştır geçmiş. Akademi de, Puşkin de hiyerogliflerden daha anlaşılmazdır.

Puşkin'i, Dostoyevski'yi, Tolstoy'u falan fırlatıp atmalı Çağdaş Vapur'un güvertesinden.

İlk aşkını tanımayan son aşkını tanımayacaktır. Kim kalkar da son aşkını Balmont'un o müstehcen ıtriyatevine vermeye gider gönül rahatlığıyla? O mudur bugünün erkekçe ruhunun yansıması? Savaşçı Brussov'un kara giysisinden korkup da kağıttan zırhını kurtarmaktan kim çekinir ki? Bilinmedik güzellikler saklamaktadır bu zırh belki de.

D. Burliyuk, B. Liwschiz, N. Burliyuk, W. Mayakovski, A. Marienhof

Bütün Andreyev'lerin yazdığı kitapların kirli, çiğ yumurta aklarına bulaşmış ellerinizi yıkayın.

Bütün bu Kuprin'ler, Blok'lar, Sologup'lar, Remizov'lar, Averçenko'lar, Çerni'ler, Kuzminler, Bunin'ler falan su kıyısındaki bir villaya can atarlar yalnızca. Benzer bir armağanı terzilere de veriyor yazgı.

Gökdelenlerin tepesinden seyrediyoruz onların hiçliklerini.

Ozanların hakları tanınsın, bunlara saygı gösterilsin diye buyruk veriyoruz:

1. Sözlüğü, uydurulmuş ya da türetilmiş sözcüklerle (yeni-sözcük ya da sözcük-yenilik) kendi oylumu içinde genişletme hakkı.

2. Kendilerinden önce varolan dile karşı önlenmez bir kin hakkı.

3. Sizin için, hamam süpürgelerinden örülmüş, metelik etmez ün tacını onların onurlu alınlarından tiksintiyle çekip alma hakkı.

4. Bizim için, bir ıslık ve aşağılama denizi ortasında, "biz" kayası üstünde dimdik durma hakkı.

Varsın yazılarımızda şimdilik sizin "sağduyunuzun" ve "sağbeğeninizin" damgası bulunsun; yine de onlarda Saltık Sözcüğün Gelecek Yeni Güzelliğinin (değeri kendinden sözcüğün) parıltıları titreşiyor bugünden."

V.Mayakovski, Viktor Khlebnikov,
D.Burlük, A.Kruçonikh
Moskova, Ekim 1912

altına alınır. Kısa bir dönem için devrimci çevreden uzaklaşması gerekir. Takip edildiği için arkadaşlarını tehlikeye atabilirdi. Bunun üzerine Straganov Sanat- Endüstri Okulu'na yazılır.

1909 yılının Ocak ayında Mayakovski tekrar tutuklanır. O zamanlar hapishanede tutuklu bulanan arkadaşlarını tünel kazma suretiyle kaçırmayı amaçlayanların isimleri polisin eline geçmişti. Listede Mayakovski'nin evinde pansiyoner olarak kalan bir gencin de ismi vardı. Polis eve baskın yapar. Genci yakalar. Mayakovski'nin bu işle hiçbir alakası olmamasına rağmen onu da tutuklamayı uygun görür. Genç "kamulaştırıcılar'' grubundandır. Mayakovski'nin bu grupla bir alakası yoktur. İçerdeyken meydan okur bir tavır takınır. Siyasi mahkûmların haklarını savunur. Zaten kısa süre sonra mahkûmların sözcüsü seçilir. Mahkûmları model olarak kullanarak resimler yapar. 18 Ağustos 1909'da koğuşta bir gardiyanla kavga etmesi üzerine Butirki tutukevine sürülür. Burada 103 nolu hücrede 6 ay kalır. Hücre 2 metreye 3 metredir. Bu dönemde Kapital cilt 1'i ve Tolstoy'u okur. Hapisten 8 Ocak 1910 tarihinde çıkar. Uzun yatmamasının sebebi yaşıdır. Daha 17 yaşındadır. Özgürlüğüne kavuşunca kendine şunu sorar: *"Nasıl bir devam? Kara cahilim. Doğru bir eğitimi tamamlamalıyım. Devrim benden ciddi bir kültür istemeyecek mi? Parti çalışmasını kestim. Oturdum ve öğrendim."*

Ossip Brik, 1915

Resim-Heykel-Mimari Okuluna girer. Burada şair ve ressam David Burliyuk'la tanışır. Burliyuk onu çok etkiler. Burliyuk fütürizm akımının Rusya'da başını çekenlerdendir. Onunla fütürizm hakkında tartışmalara girer. Sonunda Burliyuk ve arkadaşları fütürizmin anayasası sayılan bir manifesto yayınlarlar. Bu manifestonun altında Mayakovski'nin de imzası vardır.

Mayakovski bir gün kendi şiirini başkasının şiiri diye Burliyuk'a okur. Burliyuk şiiri dinledikten sonra "Sizsiniz bunu yazan. Fakat dostum, siz bir dahisiniz!" der. Ertesi gün Burliyuk, bütün çevresine Mayakovski'yi, büyük dahi şair olarak tanıtmaya başlar. Burliyuk öğrencisine her gün yaşayabilmesi için elli kopek para verir. Böylece Mayakovski daha rahat ve çok şiir yazmaya başlar. İlk şiiri "Lal Rengi ve Beyaz" adıyla basılır. Fütürist Manifesto'yu yazdıktan sonra Burliyuk'la birlikte okuldan atılırlar. Bu bildiri "Resmi Beğeniye Şamar'' adını taşıyordu. Artık hâkim sınıfların gazeteleri Mayakovski'nin adının ardına bir isim daha eklemişlerdi. "Köpoğluköpek".

Okuldan atılınca öğrenme planları sekteye uğrar. Bu sıralar Maksim Gorki'yle tanışma fırsatını bulur. Ona birkaç şiirini okumak için kilometrelerce yol katederek yanına gider. Maksim Gorki'ye şiirlerini okuduktan sonra, Gorki'nin gözlerinden yaşlar gelerek onu onurlandırır. Gorki'nin eşi anılarında Gorki'nin Mayakovski hakkında düşüncelerini şöyle yazmaktadır: *"Eşim Mayakovski'ye çok önem verirdi. Onun şiirde bir yerlere gelmesini istiyordu. Çünkü her ikisi de aynı şeyleri düşünüyor ve aynı şeyin peşinde koşuyordu. Onun günün birinde hakkında çok konuşulan biri olacağını çok iyi biliyordu."*

1915 yılında hayatında çok önemli bir yer kaplayacak olan Lili Yurevna Brik'le tanışır. Lili ve Ossip Maksimoviç'le Mayakovski'yi kendinin bir hayranı olan Elsa Triolet tanıştırır. Lili'yi gördüğü anda ona büyük bir tutkuyla aşık olur. Bu tutkulu aşk iki sene sürer. Başta "Pantolonlu Bulut" olmak üzere birçok şiirini Lili'ye adar. "Pantolunlu Bulut" şiirini 1914-1915 yıllarında yazar. Şiirde devrimci bir tema vardır. Şiirin asıl adı "Onüçüncü Havari"'ydi. Hıristiyanlıktaki 12 havariden sonra devrimin habercisi anlamında yeni bir havari. Ancak kitap sansüre uğrar. En önemli bölüm olan "Onüçüncü Havari" bölümü çıkarılır, çıkarılan bölümlere sıra sıra noktalar konulur. *"Ogün bugündür noktalara diş bilerim. Virgüllere de."* Mayakovski bunu şöyle anlatır: *"Bu kitapla sansüre geldiğim zaman, bana, 'ne, siz küreğe mi mahkum olmak istiyorsunuz?' diye sordular. Ben de 'asla' dedim. O zaman kitaptan adının da bağlantılı olduğu altı sayfayı çıkardılar. Bana, lirik bir şiirle böyle büyük bir kabalığı nasıl bağdaştırdığımı sordular. O zaman ben de 'Peki, isterseniz kudurmuş olacağım, isterseniz alabildiğine kibar, erkek değil, pantolonlu bulut olacağım' dedim."* Şiirin tamamı sansürsüz olarak ancak 1918'de yayımlanabildi. Mayakovski şiirin isim serüvenin hakkında şunları söyler: *"1913 sıralarında bir kadın arkadaşıma bağlılığımı kanıtlamak üzere Sratov'dan Moskova'ya dönerken,*

benim 'bir erkek değil, pantolon giymiş bir bulut olduğumu söyledim ona." Bu sözden sonra iyi bir imge yakaladığını düşünür ve bu imgenin arkadaşının aklında kalıp kalmadığını kontrol eder. Çünkü imgenin sağda solda kullanılmasını, bu şekilde yıpratılmasını istemiyordu.

Bu şiirinden önce ise 1913 yılında "Vladimir Mayakovski - Trajedi" isimli bir oyun yazar. Oyun Petersburg'ta bir Lunaparkta oynanır. *"Fena halde ıslıklanır."*

1915 yılının sonlarına doğru "Omurganın Flütü", 1916'da ise "İnsan" isimli destanları yazar.

Şiirlerini bastıracak yer bulmakta zorlanırken, daha sonra Lili'nin eşi olacak olan Ossip Maksimoviç basım işlerini üstlenir.

Lili, sevdiği kadın, onunla mutlu olmasına karşın geleceği belirsiz bir şairle beraber olacağına, zengin, itibarlı Ossip'le beraber olmayı yeğler ve Mayakovski'yi terk eder. Mayakovski Lili'yi hayatının sonuna kadar unutamaz. Gittiği her yerden ona sevgisini anlatan mektuplar yazar. İntihar ettiğinde yanında bulunan mektupta Lili vardır.

1917 Şubat devrimi onu büyük bir hayal kırıklığına uğratır. Bu onun istediği devrim değildir. O güne kadar devrimci söylemler yapan kişiler Duma'ya girince karşı-devrimci tutum içine girerler. Savaşın bitirilmesi yerine savaşın sürmesini savunurlar. Artık proletaryanın devleti tamamen eline geçirmesinin zamanı geldiğine inanır. Bu süreçte Fütüristlerin pasif tavırlarını beğenmez. Uyuyan devi uyandırmak, bunun için çok çalışmak, halkın içine girip propaganda yapmak gerekirdi.

Moskova'ya döner. O dönem Moskova'da yaşayan meslektaşı Sergey Yesenin'le tanışır. Bu dostluk Sergey'in ölümüne kadar sürer. Onunla birlikte gidebilecekleri her yere gidip yoğun bir propaganda çalışmasına girerler. Her işi yaparlar. Artık o devrimin bir askeridir. Toplantılarda, yürüyüşlerde o büyük cüssesiyle ve gür sesiyle kitlelere seslenir. Kitlelere güç, cesaret ve sanat aşılamaya çalışır. Ekim Devrimi'nden sonra çalışmalarına daha bir hız verir. Devrim ve sanatın ayrı tutulamayacağından yola çıkarak afişten senaryoya, şiirden tiyatroya birçok eser üretir.

15 Mart 1918 tarihinde "Yürüyüşümüz" isimli şiirini yayınlar. Şiirin ritmi ayaklanmada ortaya çıkan ritmi veriyordu. Yüksek sesle kitleler önünde okunmak üzere, devrim gerçekleştirmiş bir halkın konuşma dilinde, vurgulu, tek heceli sözcüklerden oluşan ve tonlaması değiştirilebilen bir şiirdi bu. *"'Dnej, byk pjeg', 'Nasch bog bjeg', değişen kıta ritmiyle kısa kıtalar."* Şiir kısa sürede popüler olmuş, ardından benzer birçok şiir yazılmıştı. Şiir *"yürüyüşteki kızıl muhafızların, gösterilere katılanların, davul vuruşunu kendi içinde taşıyordu."*

1918 yılının Aralık ayında Mayakovski Kronştadt donanmasında bulunan denizciler tarafından düzenlenen bir şenliğe davet edilir. Mayakovski ilk kez orada, 17 Aralık tarihinde, "Sol Yürüyüş" isimli yeni bir şiirini okudu. Şiir Sovyetlerin emperyalist savaşa ve iç savaşa karşı büyüyen mücadelesinin en sevilen kitle şiirlerinden biri haline gelir. Yine kısa, vurgulu kıtalar…

(…)
Hey, mavi gömlekliler!
İleri!
Ele geçirin denizleri!
Yoksa
zırhlı gemilerin mahmuzları
limanda çürüdü mü?
Bırak
kükresin İngiliz aslanı
tacını gösteren sfenks.
Zorlayan yok komünleri istemeye.
Sol!
Sol!
Sol!

(…)
Yanılır mı kartal gözü?!
Eski körleştirir mi bizi?
Sarılsın kuvvetle gırtlağına dünyanın
elleri proletaryanın!

"Film şeridi ile bağlanan kadın" filminden, resam (Mayakovski) ve balerin (Lilya Brik)

Nasıl da soğukkanlı atılıyorsunuz çarpışmaya!
Hey, kim adımları sağa kaçan orada?
Sol!
Sol!
Sol!

Rosta Pencereleri

1919 yılında savaşın hüküm sürdüğü Sovyetlerde yokluk nedeniyle günlük gazeteler çıkamaz. Onun yerine halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek için Rosta Pencereleri devreye girer.

Ekim Devriminden sonra daha 1918 yılında Lenin

"geniş kitleler arasında devrimci düşüncelerin yayılmasına hizmet etmesi ve kitlelerin devrimci tarzda eğitilmesi amacıyla" sanatçılardan *"devrimin, bilimin ve sanatın büyük insanlarının resimlerini, heykellerini ve Marksizmin temel ilkelerini basit bir dille anlatan tablolar, grafikler"* yapmalarını talep eder. Ve adına ***"monumental propaganda"*** denilen bir plan hazırlar.

İşte bu plan doğrultusunda Mayakovski 1919 yılında devrim için bir şeyler yapmak inancıyla "Rosta"'da çalışmaya başlar. Rosta "Rus Telgraf Ajansı"nın kısaltılmış ismidir. Mayakovski burada afişler, resimli bildiriler, reklamlar hazırlar. İlk afiş Moskova merkezinde bulunan bir mağazanın boş vitrininde görülür. Bir hafta sonra aynı vitrinde dev boyutta bir afiş daha yer alır.

Mayakovski Rosta topluluğunda büyük bir enerjiyle, yorulmaksızın çalışır. Zaten az uyumasına rağmen pencereleri yetiştirmek için uykusunu daha da kısaltmak için başının altına yastık yerine odun koyar. Sokaklarda bulunan bu pencerelerde afiş ve bildirilerle halk bilgilendirilir. Mayakovski, Beyaz ordunun generallerini, Churchill'i, feodalleri ve emperyalizmi eleştiren üç bin kadar afiş ve altı bin yazı hazırlar. Basımevlerinin, matbaaların azlığına, çalışılan yerin soğuk olmasına rağmen Rosta Pencereleri günlük çıkar. Devrimin kendisinin ve hedeflerinin afiş ve resimli pencerelerle anlatıldığı trenler tüm ülkeyi dolaşır.

Ajitasyon ve propagandaya en fazla ihtiyaç duyulan yıllardır. Mayakovski ressam ve grafikerlerden oluşan birkaç arkadaşı ile birlikte dünya olaylarını, cepheden olanları, iç savaşı anlatan afişler hazırlar.

1921 yılı Sovyetlerin ağır ekonomik çöküntüyü önleyebilmek için Yeni Ekonomik Politika'yı hayata geçirdiği yıldır. Artık devlet işletmeleri, kooperatifler özel işletmelerle yarışmak zorundadır. Mayakovski yine boş durmaz. Bu kez Moskova Ziraat Kooperatifi için reklam metinleri, ürünler için reklam afişleri tasarlar. Devletin ihtiyacı olan her alan için afişler hazırladı.

Mayakovski'nin bu çalışması da eleştirilir. Kimilerine göre Mayakovski yeteneklerini "bozuk para gibi" sosyalizmin inşası için çalışan bürolarda harcıyordu.

Rosta çalışmaları döneminde Mayakovski Fütürizmden biraz olsun uzaklaşır ve gerçekçiliğe daha yakın durmaya başlar. O Rosta dönemi hakkında şu değerlendirmeyi yapar: *"Onlar devrimci mücadelenin en zor yılının boya lekeleri ve savaş çığlıklarıyla tespit edilmiş protokol tutanağıdır. (…) Lirikçiler aşıklıklarına eşlik eden şiirciklerini anımsayabilirler. Biz Denikin'in Oryol'den kaçışına eşlik eden satırları anımsadıkça sevineceğiz."*

1917 Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında kültür-sanat alanında çok büyük bir çeşitlilik ve hareketlilik vardı. Birçok kentte çeşitli gazeteler çıkarılıyor, işçi ve köylülerin kültür düzeylerini arttırmaya yönelik büyük çaba harcanıyordu. Sanatçılarda, bu dönemde yeni deneylere, farklı çalışmalara yöneldiler. Sanat ürünlerinin üretiminde ve çeşitliliğinde çok büyük boyutta sıçrama meydana geldi. Fakat bu dönemde yaşanan çok çeşitli konuların, değişik

biçimlerde işlendiği sanat anlayışı 30'lu yıllardan sonra değişikliğe uğrar. Sovyetler Briliğinde resmi bir sanat anlayışı oluşturulmaya çalışılır. Artık sanatçılardan *"Sovyet yurtseverliği, vatanın savunulması, özgür emekçilerin yaşamındaki mutluluk ve büyük önderler Lenin ve Stalin'e sevgi"* olarak altı doldurulan çalışmalar talep edilir.*(Ayrıntılı bilgi için Güney Dergisi Sayı 5)*

"ROSTA-Pencereleri önünde", B. Kaplan'ın çizimi

150.000.000

Mayakovski Rosta'dan sonra 1921 yılında meşhur epik propaganda şiiri "150.000.000"u yazar. Sovyet halklarının kapitalizme karşı mücadelesini anlattığı bu şiirinde Mayakovski ilk kez dizeleri bölmeye başlar.

Şiir şairinin adı verilmeden yayımlanmıştı. Ancak kimsede şairinin kim olduğunu merak etmedi, çünkü zaten herkesin kafasında sadece Mayakovski vardı. Mayakovski bu şiirini uyaklı dizelerle yazmış ancak epik halk edebiyatından da yararlanmıştı. Bu şiirde 150.000.000 ile Sovyet halkları simgelenir. Sovyet halklarını temsilen dev İvan ve sermayenin gücünü temsilen ABD başkanı Wilson karşı karşıya getirilir. Sermaye kişileştirilir, sermayenin karşısında yer alan (Sovyetler dışındaki) güçler görmezden gelinir.

Mayakovski'nin fütürizmi 1920'deki bir açıklamasında hâlâ kendini gösteriyordu: *"Şiir ancak şimdiki zamana dönüklüğüyle kavranabilir. En devrimci içerik bile eğer sözcüklerle devrimci bir ilişkiyi içinde barındırmıyorsa bu niteliğini yitirir."* Mayakovski kuramsal olarak dile kesin bir üstünlük tanıyordu. Bu yüzden Mayakovski bu şiirinde *"dize söylenişinde korkusuzca bir deneye"* girişti.

Bu kitabın basılması ise Lenin'in öfkeli eleştirisini beraberinde getirdi. Lenin kitabın 5.000 adet basılması konusunda Lunaçarski'ye kızıyor, olayı saçmalık olarak niteliyordu. Ülke büyük yıkımdan daha yeni yeni kurtulmaya başlıyordu. Kitlelerin kitaba değil, ekmeğe çok daha fazla ihtiyaçları vardı. *(Lenin'in sanatla ilgili görüşleri için Güney Sayı 5 "Sovyetler Birliği deneyiminde öne çıkan bazı noktalar…" başlıklı dosyaya bakınız)*

150.000.000 şiirinden bölümler…

Bu destan ustasının adı 150 000 000.
Kurşun-ritm.
Kafiye-bina bina ateşten.
150 000 000 benim dudaklarımda konuşuyor.
Rotatif adımlar.
meydan taşlarının doruğu
bu nesirde yayınlanmıştır.

Kim soruyor aya?
Güneşi yanıta zorlayan kim-
neden
gece ve gündüze güçlük çıkarıyorsunuz?
Evrene seslenen hangi akıllı yazar?
Ve
bu
destanımda
böyledir
kimse yazmadı.
Birtek amacı var-
aydınlatacak yarınları.

A. V. Lunaçarski'ye (Lenin)

Mayakovski'nin "150.000.000"undan 5.000 adet basılması için onayda bulunmaktan utanıyor musunuz?

Saçmalık, aptallık, ahmaklık ve gösteriş.

Bu gibi şeylerin on tanesinden biri basılabilir, ancak, o da 1.500'ü geçmemek koşuluyla, kitaplıklarla sapkınlar için.

Lunaçarski'ye gelince, fütürizminden ötürü dayağı hak ediyor.

6 mayıs 1921'de yazılmış; ilk kez, 1957'de, Kommunist dergisinin 18. sayısında yayınlanmıştır. (Sanat ve Edebiyat, Ekim Yay., s.349)

Şu yıl,
şu gün ve şu saatte,
toprağın altında,
üstünde,
gökte,
ve çok yüksekte…
böyle doğdu
levhalar,
bildiriler,
afişler:

(…)

Lenin'e özgü değil duygulanma.
Kavgada
uluyorum milyonları,
görüyorum milyonları,
milyonların şarkısını söylüyorum.
Kulak verin tarihçiler ve burulmuşlar,
değişmeyle eskimeyen savaşlar görmüşler!
"Kalkın, ilençle damgalanmışız" –
sevinerek ateşlendi müjde.
Yanıtda
milyonların
sesi:
"Hazırız!"
"Tamam!"

(…)

Taş gibi düşerek, fırlıyor ozanlar, –
Onlar çalışmalarıyla,
biber ekip kafiye yoluyor!
"Külliyatı"na,
in gibi
siniyor klasikler.
Ama acıma yok!
Boşuna
onları
kuluçkayla
Gorki
maskeledi,
eski yöneticiye yol verip.
Mili sallayarak tırnak çatı makasıyla,
yolu arıtarak el vinçle,
fütüristler
darmadağın ettiler eskiyi.
bırakarak konfetiden kültürcük dalını.

Mayakovski film senaryoları da yazar. İlk senaryosu 1918 tarihlidir: "Para için doğmadı". Senaryo Jack London'un Martin Eden romanından uyarlanır. Film Sovyetlerde çok popüler olur. İkinci senaryosu ise "Genç kız ve Serseri"'dir (Lady and the Hooligan). Mayakovski daha sonra bu senaryonun ismini değiştirip "Duygusal Saçmalıklar" (Sentimental nonsense) adını koyar. Üçüncü senaryo ise "Bileklerine film zinciri vurulmuş kadın"dır. Mayakovski bu filmde bir ressamı, Lili Brik ise ressamın sevgilisini oynar. Mayakovski'nin 13 adet film senaryosu vardır. Birçoğu çekilmemiştir. Ekim Devrimi'nin birinci yıl döneminde "Gizemli Güldürü" (Mysterium Buffo) adlı oyunu yazar. Oyun Meyerhold tarafından sahneye konur. Oyun geçmişin devlet ve toplum biçimlerine dönmek isteyenlere bir yanıt, iktidarın işçiler tarafından ele geçirilmesine ise övgüdür. Oyun ilk kez Ekim Devrimi'nin birinci yıldönümü olan 7 Kasım'da sahnelendikten sonra üçüncü sahnelenişinde repertuardan kaldırılır. Mayakovski oyunun sergilenmesi hakkında şunları söylemektedir: *"Gizemli Güldürü'yü bitiriyorum. Okuyorum bir toplulukta. Sözü çok ediliyor. Oynanıyor. Kudurtuyor*

"W. Mayakovski ROSTA- atölyesinde", S. Wiktorow'un tablosu

insanları; küplere biniyor görenler. Hele komünist aydınlar. Andreyeva'da çok işler çeviriyor oynanmasın diye. Üç kez oynandıktan sonra da kaldırıyor."

Ancak 1921 yılından sonra birçok kez fabrikalarda, işçi kulüplerinde, taşrada sahnelenir. Moskova Meyerhold Tiyatrosu'nda yüzden fazla kapalı gişe oynanır.

Toplantılarda Oturup Kalmışlar

5 Mart 1922 tarihli "İzvestiya" Gazetesinde Mayakovski'nin "Toplantılarda Oturup Kalmışlar" şiiri yayımlanır. Şiir bürokratizmle dalga geçiyor, sayısız kurul oluşturulmasını, sürekli toplantı yapılmasını eleştiriyordu.

"Yoldaş İvanoviç geldi mi nihayet?"
"Hayır ABCDEFG komitesi
toplantısında

Toplantı salonuna gidiyorum
bütün hızımla
gösteririm ben onlara!
sövüp duruyorum,
ne gelirse ağzıma.
Ve birden inanamıyorum
gördüklerime…

Yarım insanlar oturuyor iskemlelerde.
(…)
Sekreter gayet sakin açıklama yapıyor:
"Aynı anda iki toplantıya katılıyorlar,
Günde 20 toplantıya katılmak,
spor değil,
yükümlülüğümüz bizim,
(…)
Bunca heyecan üzerine,
sabaha karşı nihayet uyuyabildiğimde,
umutlu bir düş görüyorum;
"Ne olur,
ne olur, yalnızca BİR toplantı yapın!
Bütün toplantıları kaldırma toplantısı!"

Şiir Lenin'in dikkatini çeker. Lunaçarski, Lenin'in şiire çok güldüğünü, bazı satırları yüksek sesle yinelediğini aktarır. Hemen ertesi gün Lenin, Tüm-Rusya Metal İşçileri Komünist Bölümü Toplantısı'nda yaptığı konuşmada şiiri över.

> "... Dün İzvestia'da Mayakovski'nin bir şiirini okudum. Bu konuda karar vermeye yetkili biri saymıyorum kendimi, ancak, Mayakovski'nin şiir yeteneğinin hayranlarından da değilim. Ne var ki, siyaset ve yönetime ilişin bu kadar zevk aldığım bir şeyi uzun zamandır okumamıştım. Mayakovski, şiirinde, toplantı yapma adetini gülünçleştirerek, gününü toplantılarda oturmakla geçiren komünistleri alaya alıyor. Şiir açısından pek bilmem ama, siyaset açısından kesin bir doğruluk taşıdığına yemin edebilirim. Gerçekten de, toplantılarda oturmakla, bir takım kurullar oluşturup sonu gelmez planlar yapmakla vakit geçiren insanlar durumundayız kabul edelim ki, çok saçma bir durum."
>
> Lenin, "6 Mart 1922'de, Tüm-Rusya Metal İşçileri Komünist Bölümü Toplantısı'nda Verilen Söylev'den" (Sanat ve Edebiyat, Ekim Yay., s.323)

Mayakovski'nin Yurtdışı gezileri

Mayakovski 1922'de Berlin ve Paris'i ziyaret eder. Buralarda toplantılara katılır. Toplantılarda ateşli bir şekilde proletarya diktatörlüğünün propagandasını yapar. Tabii bazı devletler tarafından tehlikeli bulunur ve alınmaz. Mesela Litvanya'ya. Paris ve Berlin'de Jean Cocteau, Picasso, Braque, ve Leger'le tanışır.

Mayakovski Amerika'da, 1925

Paris'e iki kere daha gider. Birincisi Ekim 1924, ikincisi Mayıs 1925. İkinci gidişinde Sovyetlerin Endüstriyel Sanatlar sergisini açar.

Bu sergideki posterleriyle gümüş madalya kazanır. Paris'ten sonra Atlantiği geçip Küba'ya gelir. Buradan ABD'ye girmek ister ama izin vermezler. Bunun üzerine Meksika'ya geçer. Orada komünist sanatçı Diego Rivera'yla buluşur. 1925 Temmuz'unda Teksas'tan ABD'ye girmek ister. Sekiz saat parmaklıklar arkasında kaldıktan sonra ülkeye girmesine izin verilir. New York, Chicago, Detroit, Philadelphia, Pittsburgh ve Cleveland'i ziyaret eder. Büyük bir zamanını işçilerle konuşarak onlarla toplantı yaparak geçirir. Bir seferinde bütün gününü New York giysi işçilerinin grev gözcüleriyle birlikte geçirir. Bu gezisinin sonunda "Amerika Şiirleri", "Brooklyn Köprüsü" ve "Amerika'nın Keşfini" yazar. Ayrıca bütün yaptığı bu gezilerinden sonra "Sovyet Pasaportu Üzerine" adlı şiiri yazar.

Şu memur zihniyetini
bir kurt bir kuzuyu paralar gibi
paralamak isterdim
ve en ufak bir saygı duymadım
bu cinsten belgelere
ömrüm boyunca
ve cehenneme kadar
yolu var
tüm evrakların derdim.
Ama bu… bu başka…
Ve daima
gururla çekip çıkaracağım
ceplerimden
pasaportumu:
İyi okuyun sayın baylar:
ve gıpta edin:
Yanılmıyorsunuz evet
Sosyalist bir ülkenin
Yurttaşıyım ben.
(1929) Çev: Atilla Tokatlı

Yurtdışı gezilerine ilişkin -Amerika gezisinden sonra- 1925 yılında Leningrad "Yeni Akşam Gazetesi"ne bir röportaj verir. Mayakovski bu söyleşide şöyle der; *"O. Henry stilinde 'katıksız Amerikan' macerasıyla karşılaşmadığımı itiraf etmeliyim, çünkü böylesi pahalıya mal oluyor… Buna karşın ABD'deki başarılarıma ilişkin haberler kesinlikle abartılmış değil; binlerce kişiyi haftalar boyunca konferans salonlarına çekmenin bir başarı olduğunu düşünüyorum. Konferanslarım edebi etkilerinin yanı sıra devrimci bir etki de sağlamış görünüyorlar.* ***Fütürizmden vazgeçip geçmediğime gelince. Aynı şekilde, kaplanlara yaklaşmak için mi leoparlardan uzaklaştığım da sorulabilir. Lef'i sürdürmek için koptum fütürizmden…"***

Mayakovski 1929 yılının ortalarına kadar yurtdışı gezilerini ve her gezisinde konferanslar vermeyi, devrime ilişkin şiirler okumayı sürdürdü.

LEF - (Sanatta Sol Cephe)

Mayakovski 1922 yılında MAF adıyla bir yayınevi kurar. Devrim için çalışan Fütüristleri bir araya getirmeye çalışır. İlk yurtdışı gezisinden sonra ise Moskova'ya döndüğünde, LEF (Sanatta Sol Cephe) isimli dergiyi çıkarmaya başlar. Derginin ilk sayısı Mart 1923'te çıkar. Sonuncusu, 17. sayı da Haziran 1925'te yayınlanır.

Mayakovski'nin yönettiği "Yeni Lef" dergisinin kapağı

Ekim Devrimi'nden sonra şair ve yazarlar sanat birlikleri, değişik örgütler kurdular. Her akımın temsilcilerinin oluşturduğu gruplar oluşmuştu. Proletkült, MAPP, VAPP vb. Daha sonra bu birlikler birleştirilerek RAPP (Rusya Proleter Yazarlar Birliği) oluşturuldu.

Böyle bir dönemde Mayakovski; Pasternak, Kamensky, Asseyev, Kruçonikh, Khlebnikov, Babel, Shklovsky, Ossip Brik, Meyerhold, Vertov, Eisenstein ve Rodchenko'nun da yer aldığı LEF dergisini çıkarır. Dergi Fütüristleri devrimin etrafında birleştirme, komfüt'ü (komünist fütüristler) yayma ve bir araya getirme hedefindeydi. Dergi, geleceğin sanatında en önemli yeri Fütüristlerin tutacağını savunuyor, kendini köklü deneylere adıyordu.

Mayakovski LEF için *"bütün fütürist araçlarla büyük, toplumsal bir anlayışın kucaklaşması"* tanımlamasını yapıyor ve şöyle devam ediyor: *"Parolalardan biri, Lef'in büyük fetihlerinden biri, uygulamalı sanatların estetikten kurtarılması, yapısalcılık. Şiir eki ise kışkırtma şiiri, hem de ekonomik kışkırtma – reklam."*

1927 yılında ise LEF'in yeniden kurulması girişimini açıklar ve yeni hedefini tanımlar: *"Tavrı temelden bir tavır; kurgusala karşı, sanat yoluyla yapılan entipüften ruhçözümlemesine, estetikçiliğe karşı – eylemci yapıt, nitelikli gazetecilik için, günlük olayları vurgulamak için."* Böylece LEF, Yeni LEF (Novy LEF) adıyla yeniden kurulur. Dergi bir süre sonra da REF'e (Sanatta Devrimci Cephe) dönüşür.

Mayakovski bu girişimlerden sonra çelişkilerine, farklı düşüncelerine rağmen 1930 yılında RAPP'a (Rusya Proleter Yazarlar Birliği) girdi. Etkinliğini burada da sürdürdü.

Bu dönemde sosyalist gerçekçilik akımına iyice yaklaştı. Ama burada da tek biçimin savunulması gibi yapılan hatalara karşı oldu. Sanatsal yaratımda biçim sınırlamalarına karşı oldu. Gorki'ye gönderdiği bir mektubunda şöyle diyordu:

Bizler gerçekçiyiz, fakat: Davarın
(ağzı toprakta) otla beslendiği gibi değil-
biz yeni için, gelmekte olan için,
elektrikleşme ve komünizm için dev gibi çoğaldık.

Bu dönemde şiirleri daha fazla kesinlik kazandı. Sıradan insanların konuşma dilini şiire geçirdi, sokağın ve günlük yaşamın sözcüklerini sanata taşıdı.

1925 yılında meslektaşı, can yoldaşı, Sergey Yesenin Leningrad'ta İngiltere Otel'inde intihar eder. Yesenin ölmeden önce damarlarını keserek, kendi kanıyla "Elveda Dost Elveda" adlı şiiri yazar. Bu olay Mayakovski'yi çok etkiler. Hemen Yesenin'in şiirine cevaben bir şiir yazar. Bu şiirinin bir bölümünde Mayakovski içerik-biçim tartışmalarına değinir:

"Sergey Yesenin'e" şiirinden bir parça…

Başka deyişle
satsaydın
Bohemleri
işçi sınıfına, diyorlar.
Sınıf bilincin olsaydı,
bak, bu gelmezdi başına.
Oysa işçiler de
kvastan sert içkilerle
kafayı çekiyorlar.
O sınıf da içerek
güzelce sıçıyor kendi ağzına.
Başka deyişle
Parti'den biri
denetleseydi seni
Sağlansaydı böylece
asıl önemi
içeriğe vermen.

Daha önceden de olduğu gibi bu dönemde de Mayakovski politik posterler çizmeye devam eder. Halkı sigaraya, içkiye karşı uyarır. Her sabah dişlerin düzenli fırçalanması gerektiğini anlatan posterler çizer.

İşte büyük eser… "Lenin" destanı

Mayakovski'nin hayran olduğu devrimin önderi Lenin 21 Ocak 1924'te ölür.

Aynı yıl Mayakovski Lenin üzerine büyük bir destan yazmaya başlar: "Vladimir İlyiç Lenin". Şiir 3.000 satırdan oluşmaktadır. Mayakovski şiirde "Lenin şimdi bile yaşadığından daha canlı" der.

Mayakovski şiirinde Ekim Devrimi'nin dehasını, *"tarihsel büyüklüğünü örtmeden somut insana indirgeyen, basit aynı zamanda cesur betimlemeler bulmuştu."* Bu şiirinde Mayakovski'nin Fütürizmden tamamen koptuğunu görüyoruz. Artık sözcükleri daha kesindir. Anlatımı çok daha yalınlaşmış, önceki şiirlerindeki biçim denemeleri yerini ne yapmak

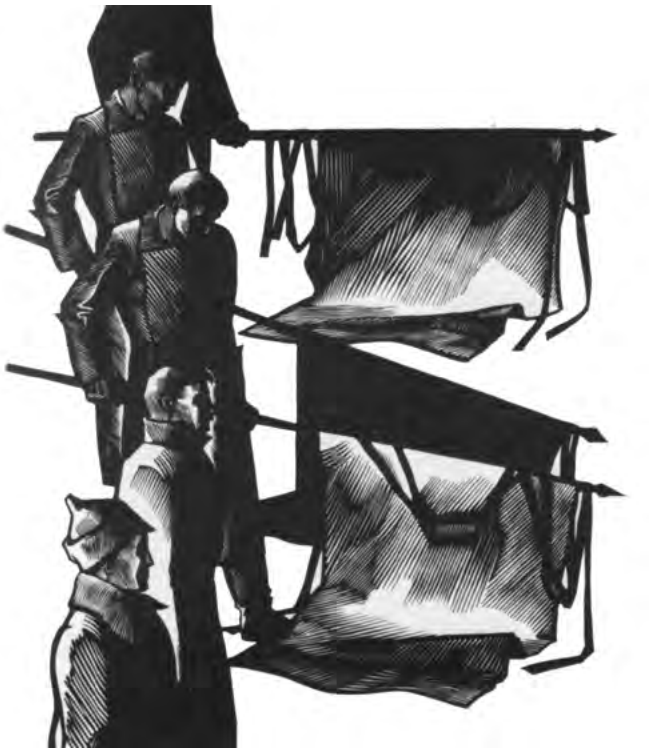

"Vladimir İlyiç Lenin", D. Bisti'nin ilustrasyonu

istediğini bilen bir tarza bırakmıştır.

Lenin'in ölümü
oldu
örgütçülerin en iyisi.
Ve daha şimdiden olağanüstü çayırlıkların
milyonlarca eli
sopa oldu.
Ve kızıl bayrak
çekiliyor bir dev kumaş gibi
ve açılıyor
Kızıl Meydan'a
Bu bayrağın her kıvrımında
yeniden yüreklendirir canlı Lenin
- Proleter!
Çarpışın sona kadar!
Köleler,
doğrulun, ayağa kalkın!
Proleter ordusu, yolunuz bütünlendi!
Yaşa sevinçli devrim,
herşey daha tez akıp gidiyor üstümüzden
Biricik büyük savaş bu
bütün tarihin tanıdığı.

(Çev.: Abdullah Rıza Ergüven)

Mayakovski bu şiirini yazmadan önce Lenin'in eserlerini incelemiş, Lenin'e yakın kişilerle konuşmuştu. Mayakovski şiiri ilk defa, henüz tam olarak bitirememiş iken, 21 Ekim 1924'te Moskova'daki bir toplantıda okur. Lenin'in birinci ölüm yıldönümünde şiir tamamlanmıştı.

Şiirin bazı bölümleri gazetelerin Lenin üzerine hazırladıkları anı sayfalarında basıldı. Bundan sonra 'Komünist Partisine sunu' altbaşlığıyla kitap olarak yayınlandı.

21 Ocak 1930'da Lenin'in ölümünden 6 yıl sonra ise Mayakovski, Moskova Sovyetinin büyük tiyatroda düzenlediği anmada, şiiri halkın karşısında okur. Mayakovski okurken büyük bir heyecan içerisindedir, şiiri coşkuyla okur. Salon alkışlarla dolar.

Mayakovski üretmeye devam ediyor…

Mayakovski "150.000.000"şiirini yazdığı 1921 yılında "Seviyorum" isimli uzun bir şiir daha yazar. 1923 yılında "İşte bundan" isimli şiirini yazar.

1925 yılında ise bir *"kışkırtma şiiri"* yazar. *"Uçan proletarya ve kışkırtma şiirlerinden oluşmuş bir kitap: Kendini bir kule yap göklerde."*

"Hamam", Berliner Volksbühne, 1959, Afiş

1926 yılında halk ozanlarının geleneğini sürdürmek amacıyla kentten kente dolaşır ve şiirler okur. Devrim Mayakovski'nin şiirlerinde onlarca kenti, köyü dolaşır. Aynı yıl Sergey Yesenin'in ölmeden önce yazdığı şiire karşı "Sergey Yesenin'e" şiirini yazar.

1927 yılında bir bildiri gibi düşündüğü "İyi ve Güzel" şiirini yazmaya başlar. Şiirin "Pantolonlu Bulut" tarzında olacağını yazıyor. Mayakovski şiiri Ekim Devrimi'nin 10. yıldönümünde okur. Şiir dinleyicilerden yine tam not alır. Ayrıca "Pravda" gazetesinde bir süre çalışır. 1929 yılında da "Tahtakurusu" isimli oyununu yazar. *"Tahtakurusu, şiirler yazdığım, resimli afişler yaptığım, ajitasyon tekerlemeleri hazırladığım temel bir konunun sahne çeşitlemesidir: Kastettiğim darkafalılıkla mücadeledir."* Oyun Meyerhold tarafından sahnelenir.

1930 yılının Ocağında ise "Hamam" adlı oyununu Leningrad'ta sahneye koyar. Oyun hiç ilgi görmez. Daha sonra 16 Mart 1930'da Meyerhold

Tiyatrosu'nda sahneye konur. Leningrad'tan daha iyi tepki alır ama yine de yeterli değildir. Eleştiriler hala devam eder. Ölmeden önce "Moskova Gorit" (Moskova yanıyor) adlı eser üzerine çalışır. 1905 Devrimi'ni anlatan bir oyundur bu. Aynı yıl diğer birçok şiiri gibi klasik sayabileceğimiz "Sesimin tüm gücüyle" isimli şiirini yazar.

Mayakovski bu saydığımız şiirleri dışında "Atlas Okyanusu", "Meksika", "İspanya Gemisi", "Bakû", "Görülmemiş bir olay geçti başımdan", "Reading Hapishanesi Baladı", "Kent", "Aşk" isimli şiirleri de yazdı.

İlk Beş Yıllık Plan 1928'de başladı. Bu plan Mayakovski'yi çok heyecanlandırdı. Planın işleyişini yerinde gözlemlemeye çalıştı. Büyük apartmanlar, evlere soğuk ve sıcak su döşenmesi, sanayinin dev adımlarla ilerlemesi ve hatta yakın bir zamanda otomobil fabrikasının yapılacağına dair söz heyecanını bir kat daha arttırıyordu. Bu duygularını şiirlerine yansıttı.

"20 Yıllık Çalışma" sergisinde şair W. Kershenzew ile birlikte

"Şiir Nasıl Yazılır?"

1917 Büyük Ekim Devrimi öncesinde Rusya'da büyük bir canlılık ve hareketlilik vardı. En ücra köşelerde bile duvar gazeteleri, dergiler, kitaplar yayımlanıyor, bu gazetelerin bir kısmı işçiler tarafından çıkarılıyordu. Şair ve edebiyat kuramcısı Georgi Arkadieviç Şengeli bu gazeteleri çıkaran işçilere yardımcı olmak amacıyla 1926 yılında *"Deneme, Şiir ve Öykü Nasıl Yazılır?"* adlı bir kitap yayınladı. Şengeli bu kitapta şiirin nasıl yazılması gerektiği yönünde bazı *kalıplar* sunmuştu.

1917 Devrimi öncesinde başlamış olan bu tür yayınlar işçilere yardımcı olmak amacıyla neredeyse estetik yaratımı bir kenara itiyor, şematik önerilerde bulunuyorlardı. Harkov'da yayınlanan *Proleter*'de *"Nasıl yazar olunur?"* ilanı verilmiş, *Divertissemenet* gazetesi okurlarına *"Beş Kolay Derste Nasıl Şair Olunur?"* adıyla bir ek vermişti.

Mayakovski'de aynı yıl Şengeli'nin kitabına yanıt olarak *"Şiir Nasıl Yazılır?" (Kak Delat' Stıklu?)* adıyla ***kendi şiiri*** hakkında açıklamalarda bulunduğu bir kitap yayımladı. Bu kitabında Mayakovski intihar eden şair dostu Sergey Yesenin'in anısına yazdığı şiirinin yazılış sürecini anlattı. İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümü Mayakovski'nin şiir anlayışından, diğer bölüm ise "Sergey Yesenin'e" adlı şiirin teknik incelemesinden oluşuyor.

Şiirde sürekli yeniyi, ilki arayan Mayakovski eski şiir tarzını, bu şiiri yüce sayanları ve eski tarzda şiir yazmakta ısrar eden 'eski şairleri' alaya alıyor, *"en koyu, en tükenmez nefreti"*nin *"duygusal-eleştirel Bilgiçlik'e karşı duyduğu"* nefret olduğunu söylüyordu. Bu 'eski şairlerden' dolayı insanın *"diyalektik süreçten etkilenmeyecek tek şiirin ölümsüz şiir, tek şiir yazma yönteminin de şairin esinle kafasını geriye atarak, kutsal şiir perisinin kabak kafasına kumru, tavus kuşu ya da deve kuşu biçiminde konmasını beklemek"* olarak sandığını yazıyordu.

Devrimin kitlelerde yarattığı değişim, şiirde de etkisini Mayakovski'nin bilinçli çabası ile göstermişti. Bu konuda Mayakovski'nin şu sözleri şiir ve yaşam arasındaki bağlantıyı gözler önüne seriyor: *"Düzenleme gerektiren, kurallar gerektiren önerme, yaşamın içinde kendiliğinden çıkar karşımıza. Düzenlemenin yöntemlerini, kuralların amacını da sınıfın ve savaşımın gereksinmeleri belirler. Örneğin devrim, kitlelerin özentisiz konuşma biçimini sokaklara yaymıştır; kenar mahallelerin argosu kent merkezi bulvarlarında*

Mayakovski D. Şostakoviç, W. Meyerhold ve A. Rodçenko ile "Bit"in provalarında, 1929

akmaktadır; aydınların kendilerine özgü gücünü yitirmiş dili, artık bize hiçbir şey demeyen o 'ideal', 'adalet ilkeleri', 'İsa'nın ve yalancı Mesih'in aşkıncı yüzü' gibi sözler –lokantalarda gizli fısıltılarla söylenen bütün bu deyişler- ayaklar altına alınmıştır. Yepyeni bir dil öğesi vardır. Bu öğeyi şiire nasıl sokabiliriz? 'Aşk, meşk', 'mehtap, afitap' üstüne eski kurallar, eski ölçüler, eski biçimler geçerliliğini yitirmiştir. Konuşma dilini şiire nasıl sokabiliriz; konuşulan dilden nasıl şiir çıkarabiliriz? Eski ölçüler adına Devrim'in suratına tükürerek mi?"

Şiirin *"çok güç, çok karmaşık türden bir üretim"* olduğunu söyleyen Mayakovski üretilen diğer şeyler gibi şiirin de, toplumsal ihtiyaçların göz önünde bulundurulması ile üretilmesi gerektiğini, iyi bir şiirin *"öngörülen toplumsal buyruğa göre yazılmış, amaç olarak proletaryanın kazanımını benimsemiş, sesleneceği herkesi sarsan, herkesin anlayabileceği bir dille, (…) yazılan (…) şiir"* olduğunu savunmuştu. Ayrıca şair olmak isteyenlere verdiği önerilerde *"şairin olup bitenlerin ortasında, sınıfının öncüsü olarak tüm cephelerde savaşması, sanatın politik olmadığını söyleyen"* tabuları paramparça etmesi gerektiğini yazmıştı.

Şiire getirdiği yenilikler ile kendinden sonraki birçok şairi etkilemiş olan Mayakovski'nin şiirinde ritim, uyaklar, eğretilemeler ve söylev tarzı önemli bir yer tutar. Mayakovski ritmi "her şiirsel yapıtın içinde baştan sona gümbürdeyerek ona ses veren temel öğe" olarak niteliyordu. Mayakovski dizelerin sonlarında kullanılan uyakları "dizeleri bütünleştirmenin" "en kolay, en kaba yolu" olarak gösteriyor, dizelerin başında, ortasında veya sonunda bulunan herhangi bir sözcüğün diğer dizelerin yine herhangi bir sırasında yer alan diğer sözcüklerle uyaklanabileceğini örnekleriyle gösteriyordu.

Sık sık işçi toplantılarında bulunan Mayakovski burada şiirler okuyordu. Bu yüzden şiirlerini yüksek sesle okunabilecek bir tarzda yazdı. Şiirin yazılı metni ile insanlar önünde okunan metninin bazı değişiklikler gösterebileceğini, *"metnin yazılı metin olarak nasıl karşılanacağının"* şair tarafından hesaplaması gerektiğini söylüyordu.

Mayakovski, noktalama işaretlerinin de bir insanın karmaşık *"duygu oynayışlarıyla karşılaştırıldığında (…) son derece yetersiz ve güçsüz"* kalacağını, bu nedenle şiirde ölçünün ve uyakların noktalama işaretlerinden çok daha önemli olacağını kendi şiirinden örneklerle gösteriyordu.

"Dizelerin nasıl bölüneceğini çoğu zaman ritmi doğru bir biçimde duyurma zorunluluğu belirler; çünkü yoğunlaştırılmış, tutumlu şiir biçimlerimiz çoğu zaman ara heceleri atmaya götürür bizi; bu hecelerden sonra bir durak, çoğu zaman iki dize; arasındakinden daha büyük bir durak konmamışsa ritim havada asılı kalır." Mayakovski, dizelerin bölünmesi tekniğini açıklayan bu önermesi ve kendi şiirindeki örnekleriyle birçok şaire öncülük etmiş, Nâzım Hikmet'e de büyük esin kaynağı olmuştu.

Umutsuz Aşklar ve Sona Yaklaşırken…

Hayatı boyunca şairin Lili'ye olan aşkı sürer. Ölürken bile onu düşünür. Ama tek aşkı Lili değildir.

Mayakovski 1928 yılında Paris'e ikinci gidişinde, burada Rus göçmeni güzel Tatiana Yakovleva'ya aşık olur. Onun için iki tane aşk şiiri yazar. Bunlardan bir tanesi "TatianaYakovleva'ya Mektuplar"dır. Onun Sovyetlere dönüp kendisiyle yaşamasını ister. Ancak red cevabı alır. Vizesi de bitince dönmek zorunda kalır. Daha sonra Tatiana Yakovleva'nın bir Fransız'la evlendiğini öğrenir. Bu aşkı da karşılıksız ve umutsuz bir şekilde bitmek zorundadır.

Mayakovski tiyatro sanatçısı Veronika Polonskaya'ya ilgi duyar, onu sever. Kendisiyle evlenmesini ister. 14 Nisan 1930 sabahı Veronika'yı Moskova'daki bürosuna çağırır. Bundan sonrasını Veronika'dan dinleyelim:

Çoktan 14 Nisan Olmuştu

Sabah, Vladimir Vladimiroviç saat 8.30'da uğradı, taksiyle geldi, çünkü şoförünün tatil günüydü. Çok kötü görünüyordu.

Olağanüstü, güneşli, aydınlık bir Nisan günüydü. Gerçekten ilkbahar.

- Hava ne kadar güzel, dedim ona. Şu güneşe bak. Hala dünkü aptalca düşüncelerinle uğraşıyor olamazsın… Tüm bunları bırakalım, unutalım… Söz veriyor musun?

V. Polonskaya, 1930

- Ben güneşi görmüyorum, gerçekte benim için pek önem taşımıyor. Aptallıklara gelince, onları bıraktım. Bunu annem yüzünden yapamadığımı anladım. Hem, artık başka kimse benimle ilgilenmiyor. Ayrıca, bunları evde konuşuruz.

Ona saat 10.30'da Nemiroviç-Dantçenko ile çok önemli bir provam olduğunu, bir dakika gecikemeyeceğimi söyledim.

- Yani, telefon edecek misin?

- Evet, evet.

Çıktım ve giriş kapısına doğru birkaç adım attım.

Bir el silah sesi patladı. Bacaklarım kesildi, bağırdım ve koridorda çırpındım: Kendimi odaya geri dönmeye zorlamayı başaramıyordum.

Hatta, bunu yapmaya karar verinceye kadar çok uzun bir sürenin geçtiği hissine kapıldım. Bununla birlikte, odada hala ateşin dumanı olduğuna göre, belli ki, hemen geri dönmüş olmalıydım.

Vladimir Vladimiroviç halının üzerinde, kolları iki yana açılmış, yatıyordu. Göğsünün üzerinde, ufacık bir kan lekesi vardı.

Sürekli olarak;

- Ne yaptın? Ne Yaptın? diye tekrarlayarak O'nun üzerine atıldığımı anımsıyorum.

Gözleri açıktı, sabit bir şekilde bana bakıyordu ve kafasını kaldırmaya çalışıyordu.

Bir şeyler söylemek istiyor gibiydi.

Yüzü ve boynu kırmızıydı, her zamankinden daha kırmızı.

Sonra başı düştü ve giderek sararmaya başladı.

İnsanlar koşuştular. Biri telefon etti, biri bana:

- İlkyardım ambulansını karşılamak için acele edin, dedi.

Artık hiçbir şey anlamıyordum, dışarı koştum, gelen ambulansın basamağına sıçradım, koşarak merdivenlere geri döndüm. Ama merdivenlerde birisi:

- Çok geç, öldü, dedi.

Varlığının son yılında yaşamına girdiğim için bana yüklenen sorumluluğun bilinciyle, pek çok kere, karşılaşmalarımızı, düşüncelerini, sözlerini, davranışlarını anımsamayı denedim.

E. Triolet, 1915

Ama 14 Nisan yıkımı benim için çok beklenmedikti, beni öncelikle, sonu sağır bir ilgisizlik biçimi ve bellek yitimine varan çılgın bir umutsuzluk durumuna getirmişti.(Çev. Emel Abora)

Daha 1925'de sevgili dostu Sergey Yesenin'in intihar ettiğinde Sovyetler Birliği'nde büyük bir karmaşa yaşanıyor, tüm sanatçılar Yesenin'in ardından bıraktığı şiirin etkisini silmek için çabalıyorlardı. Yesenin'in intihar şiiri birkaç kişinin intiharını bile tetiklemişti:

"Şu yaşamda yeni bir şey değil ki ölüm.
Ama pek öyle yeni sayılmaz yaşamak da."

Lilya Brik, 1916

Mayakovski bu dizelerin anlamını silmeli, yeni bir yaşamı müjdelemeliydi. Üretilen tüm eserleri beğenmiyor, abartılı, bayağı, komik olarak niteliyordu. Öyle bir şiir yazmalıydı ki intiharın karşısında yaşam yeniden yücelsin. Ve bu istekle Yesenin'in şiirine karşı *"ölümü kolay, yeni bir yaşama başlamayı güç"* olarak gösteren şiirini yazar.

Mayakovski buna rağmen kendisi de intihar etmeyi yeğlemiştir. Ama neden?

Mayakovski sosyalist gerçekçiliğin kurucularından, Sovyet Edebiyatının klasiklerinden biri sayılır. Eğretilemeleri ve kullandığı halk dili nedeniyle çevrilmesi

çok zor olmasına rağmen, dünya dillerine en çok çevrilen Sovyet şairidir. Adı Sovyet sanatçıları Maksim Gorki ve Meyerhold ile birlikte anılmaktadır.

"Ve – Puşkin ya da başka bir gelişim aşamasında Nekrasov, ikisinin arasında belli bir basamakta Lermontov gibi şairler hariç – hiçbir şiir sanatçısının, hatta hiçbir düzyazı sanatçısının, yenileşmeye, Rus dilinin zenginleştirilmesine Mayakovski kadar yaratıcı hizmetlerde bulunmadığı söylenmelidir. Bu tartışma götürmez." (A.V.Lunaçarski)

Mayakovski kısa yaşamı içerisine *"çığır açan şiir yapıtları, dramatik kitle revüsü* (gösterileri), *düş gücü zengin toplumsal komedyalar, epik-lirik senaryolar, çocuk şiirleri, reklam afişi metinleri, çıkartmalar, gazete taşlamaları, ritmikleştirilmiş sloganlar, bildiri metinleri; yanı sıra düzyazı taslakları, şairce gazeteci*

Mayakovski'nin Nâzım'a etkisi…

Mayakovski şiire getirdiği yeniliklerle hem yaşadığı dönemde hem de öldükten sonra birçok şairi etkilemişti. Nâzım Hikmet'te bu şairlerden biriydi.

Nâzım Hikmet kendi şiiri hakkında yazdıklarında şunları söylemektedir:

"'Pravda' gazetesinde, yahut 'İzvestiya'da, şimdi hatırlamıyorum ve herhalde Mayakovski'nin olacak bir şiir gördüm, uzun kısa mısraların şekli beni çok ilgilendirdi. Fakat şiiri tercüme ettirip neden bahsettiğini anlamak mümkün olmadı. (…) Bunun çok iyi tanıdığım Fransız serbest vezni olamayacağına, her neyeni bir şey olduğuna ve şairin böyle dense kanaat getirdim, bunun yepmettim ve 'Açların Gözbebekleri'ni dalgalar halinde düşündüğüne hükyük bir rol oynadığını sanıyordum o yazdım. (…) Bu tarzda kafiyenin büiçin temrinler yapmaya başladım. zamanlar ve kafiyeye hâkim olmak de bir saz, hatta tek bir keman değil, (…) Aynı zamanda şiirdeki ahengin kombinezonlarla ses verdiği bir orbir orkestra, çeşitli aletlerin çeşitli kanaat getirdim. 'Yeni Sanat', 'Bahri kestra ahengi olması gerektiğine bakımından bu kanaatin denemeleHazer', 'Salkımsöğüt' şiirleri teknşiirleri bilhassa sahneden, yahut hepri ve mahsulleridir. (…) Bu devirdeki dum. Bunun da elbette şekilde tesiri bir ağızdan okunmak için yazıyoroluyordu." Nâzım bu biçim denemeleri ile Mayakovski'nin de yaptığı gibi kürsüden dinleyicilere okunabilecek tarzda ve onun "Yürüyüşümüz" şiirinde olduğu gibi yürüyüş marşı ritmiyle şiirler yazmıştır.

"Bütün bu şekil araştırma, yeni öze en uygun şekli bulma araştırmalarında o devir Sovyet şiirinin bir yahut birkaç kolunun tesiri ortadadır."

Nâzım biraz da bilmeden 1920'li yıllarda Sovyetler Birliği'nde Mayakovski'nin öncüsü olduğu Fütürizm akımından da etkilenir. Ancak bu etkilenme kendini içerikte değil, daha çok biçimde gösterir. Şüphesiz bunda en büyük etken Nâzım'ın Rusçayı bilmemesidir. Nâzım Hikmet bir dönem bu etkilenme nedeniyle kendisini Fütürist olarak, daha sonra Konstrüktivist, bir süre sonra ise tekrar Fütürist olarak niteledi. Nâzım'ın "Sanat Telakkisi", "Makinalaşmak 1-2" isimli şiirlerinde içerik olarak bu akımların etkisi görülmektedir. (Daha ayrıntılı bilgi için Güney Dergisi'nin 21. sayısında yer alan "Nâzım Hikmet üzerine… 'Sevdalınız Komünisttir!'" dosyasına bakılabilir.)

Mayakovski ve Nâzım birkaç kez karşılaşmışlardır. Bu konuda Nâzım Hikmet Bursa Hapishanesinden arkadaşı Adalet Cimcoz'a şöyle yazmıştır: "Ben Mayakovski'yi şahsen tanıdım. Bir kere, bir yılbaşı gecesi, bir şairin evindeki toplantıda kendisine takdim edildim. Sonra şiir okurken de dinledim, fakat hâlâ en az tanıdığım şair odur. Sonra tersine, üstadı bizde tercüme etselerdi aramızda ne kadar az benzerlik olduğu o zaman meydana çıkardı. Kısaca söyleyeyim: Üstad, bir çeşit müstezatlı aruzla yazar, bendeniz böyle müstezatlı bir ölçü kullanmam. Üstadda kafiye meselesi, edindiğim, edinebildiğim bilgiye göre ön planda geliyor. Bendeniz ise bunu ancak gerektiği zaman bir unsur olarak kullanırım."

(A. R. Ergüven'in incelemesinden)

röportajları, mektup türünde gezi betimlemeleri, edebi denemeler" sığdırmış çok yönlü bir sanatçıdır.

Sivri dili, hazır cevaplılığı, enerjisi ve alayları ile tüm dikkatleri üzerine topluyor, tepki çekiyor, sonu gelmez eleştirilerin, saldırıların hedefi oluyordu. "Anlaşılmaz" denmesine karşın işçilerin ve gençliğin geniş kesimleri tarafından beğeniliyor ve destekleniyordu. Bu eleştirilere ve saldırılara rağmen boyun eğmiyor, doğru bildiği yoldan savaşmaya, sanatıyla devrimi desteklemeye devam ediyordu. 1928 yılında şöyle yazıyordu: *"Ağlayan işin kolayına kaçar. Böyleleri, yüreğe söz sanatıyla değil, kendine acımanın şiire paralel bağlanmış çığlıklarıyla dokunur."*

25 Mart 1930'da, yani ölümünden sadece 20 gün önce, Moskova Krasnaja-Pressnja Bölge Komsomol'u söyleşisinde *"Kavgacı kişiliğim yüzünden o kadar çok düşmanı üstüme kışkırttılar, olan ve olmayan öyle çok günahla suçladılar ki beni, yalnızca bu can sıkıcı çekişmelerden kurtulmak için herhangi bir yere çekip gitmek, iki yıl orada kalmak düşüncesi bana zaman zaman çekici görünüyor."* açıklamasında bulunmuştu. Ve bu açıklamanın ardından devam ediyordu: *"Fakat ertesi gün kendiliğinden gücümü toplayarak kötümserlikten silkiniyor, kolları sıvayıp* ***hiçbir zaman bağlılığımı yitirmediğim devrim için, devrimin bir yazarı olarak*** *varolma hakkımı savunarak mücadeleye atılıyorum."* İşte Mayakovski tüm gücünü buradan alıyordu. Birçok derginin, yazarın, şairin, eleştirmenin ve hatta bazı Sovyet yöneticilerinin eleştirilerine karşı koyuyor, yılmadan çalışmaya devam ediyordu.

Ama tüm bunlar arasından ortaya çıkan hastalık, edebi ve fiziki olarak görkemli sanatçıyı durdurmak için uğraşıyordu. Mayakovski ağır bir grip, ardından bir gırtlak rahatsızlığı geçirdi. Sinir sisteminde yorgunluk teşhisi kondu ve en az 6 ay dinlenmesi tavsiye edildi.

Mayakovski için cenaze töreni, 17 Nisan 1930

"En iyi dostları Lili ve Ossip Brik o sırada yurt dışında bulunuyorlardı." Tiyatro oyuncusu Veronika Plonoskaya ile yaşadığı ilişki önceki ilişkileri gibi umutsuz görünüyordu.

Tüm bu olumsuz koşullar altında "Mayakovski'nin ikizi", onu en zayıf anında yakaladı. 14 Nisan 1930'da henüz 37 yaşındayken, Lubjanskij Projesd'deki çalışma odasında, bir tabanca ile yaşamını sonlandırdı. Günlerden Pazartesi, saat 10:15'ti… Cesedinin yanında veda mektubu ve kısa bir şiir vardı.

Cenazesi milyonlarca Sovyet vatandaşının gözyaşı, onbinlerce işçinin, köylünün, öğrencinin yürüyüşü ile Moskova kıyısındaki Nowodjewitschy'de Panteon mezarlığına taşındı. Şimdi iki büyük şair Nâzım Hikmet ile Mayakovski aynı mezarlıkta…

Mayakovski neden intihar etti?

Mayakovski'nin "Dedikodu etmeyin. Merhum nefret ederdi bundan." demesine rağmen intiharı hakkında çeşitli varsayımlarda bulunuldu, bulunuluyor. İntiharını *"ilk beş yıllık planın başarısızlığı"*na, devrimin hedefleri ile Mayakovski'nin hedeflerinin çelişmesine, Mayakovski'nin düşlediği sosyalizme ulaşamamış olduğunu vb. bağlayanlar var. Troçki de bunlardan biri. (A.V.Lunaçarski'nin söylemiyle) Troçki, Mayakovski'nin intihar gerekçesinin *"gücü yettiğince devrimi sevmesi, gücü yettiğince onunla birlikte yürümesi, fakat devrimin gerçek devrim, dolayısıyla sevginin gerçek sevgi, yolun gerçek yol olmaması"* olduğunu söylemektedir. Aslında tüm bu iddialar Mayakovski üzerinden Ekim Devrimine, onun kazanımlarına yapılan saldırıları gölgelemek için kullanılmaktadır. Hatta 1945'te arşivler açıldığında cinayet iddiası bile ortaya atılır.

Peki, Mayakovski gerçekte neden intihar etti?

Nâzım Hikmet Resimli Ay dergisinde

Temmuz/1930'da yayımlanan "Muazzam Şair Mayakovski Neden İntihar Etti?" adlı yazısında Rus fütürizminin sağ, merkez ve sol olmak üzere üç gruba ayrıldığını, fütürizmin sol kesiminin hem sağ kesimle hem de eski sanatı savunan diğer kesimlerle mücadele etmekte olduğunu açıklıyor ve şöyle devam ediyordu:

"Mayakovski bu mücadeleyi idare eden rehberdi. Ve cemiyet mikyasında kurtuluş kavgasına girişmiş olan kitlelerle rabıtasını kaybettiği için, kendisini bütün cemiyetin karşısında tek başına bayrak kaldıran bir kahraman, bir fert telakki etmeye başladı.

İşte Mayakovski'deki bu acayip ferdiyetçilik buradan gelir. Hatta Mayakovski'nin intihar sebeplerinin köklerini burada aramak icap eder. (…)

Mayakovski niçin intihar etti?

Bunu en doğru bir surette, şair Demyan Bedni şöyle izah ediyor: 'Ağır bir hastalık, tesadüfi bir yalnızlık ve şahsi bazı ıstırapların birleştiği bir anda, eski, ferdiyetçi insiyaklar harekete geldiler. Eski Mayakovski, yeni Mayakovski'yi zayıf bir anında yakalayıp öldürdü…'" (*Mikyas*: Ölçek; *Rabıta*: İlişki, bağ; *Telakki*: Düşünme; *İnsiyak*: Dürtü, güdü)

W. Mayakovski, Berlin 1922

A.V. Lunaçarski ise Mayakovski'nin intiharını çok daha ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Sanat eleştirmeni ve dramaturg olan, bilgi kuramı, estetik ve dinler tarihi konularında çok yönlü araştırmalarda bulunan Lunaçarski Sovyetler Birliği'nin Eğitim İşleri Halk Komiserliği görevini yürütüyordu. Lunaçarski 14 Nisan 1931'de Komünist Akademi'de düzenlenen Mayakovski'yi anma gecesinde bir konuşma yapar. Bu konuşmasında Mayakovski'nin kişiliği, sanatı hakkında ayrıntılı değerlendirmelerde bulunur ve onu intihara götüren süreci çözümlemeye çalışır. Lunaçarski Mayakovski'yi şöyle tanımlar: *"Bir kentin size uzaktan, caddeleri, evleri hatta insanları görmediğiniz mavi bir sisle, ya da devasa bir elektriksel şafak kızıllığıyla örtülü büyük bir makine olarak görünmesi gibi, Mayakovski de, sosyalizm kentine, devrim kentine kendi yolundan gitmiş, onu görmüş, selamlamış ve anlatmış, fakat sokaklarında, meydanlarında yürümemişti."*

Lunaçarski Mayakovski'nin yeniyi yaratmaya çalışan gerçekliği dışında, eskiyi üzerinden atamayan bir ikizinden bahseder ve intiharını ikizinin "metal Mayakovski'yi" öldürmesi olarak açıklar. Lunaçarski'nin açıklamalarının doğru görülebilmesi için ilgili bölümleri alıntılıyoruz:

"… Mayakovski'nin talihsizliği, bir ikizinin olmasıydı." (…) "Bu ikiz neden yapılmıştı? Mayakovski'de küçük-burjuvaca kalmış her şeyden." (…) Bunlar "büyük bir şefkat ve sevgi arzusu, çevreye duyulan son derece özel ilgi, güçlü bir merhamet arzusuydu." (…)

"Şengeli diyor ki: "'Sinirler'i ne kadar sık bozuluyor; sağlıklı olmadığını kendisi söylüyor." Ah evet, elbette Şengeli, eğer Mayakovski bir kez 'ben madenim' dediyse, bunun anlamı pirinçten alnı olması gerektiğidir. Fakat bu aynı şey değil. Bu dünyanın yansıdığı metal zırhın altında sadece sıcak, sadece hassas değil, aynı zamanda kırılgan, kolay incinebilir bir yürek vardı. Ve belki de Mayakovski'de bu fevkalâde büyük duygululuk, bu mahçup insaniyet olmasaydı, bu anıtsal eserler de böylesine sıcaklık dolu olamazlardı." (…)

"Biz, bu ölüm olayını ancak çok genel ele alabiliriz. Koşulları bilmiyoruz. Bildiğimiz sadece Mayakovski'nin kendisinin şöyle dediği: İkizim bana politikada ya da sanatta ya da, elimde pipom, 'Nette' vapuruyla sohbet ettiğim okyanusta herhangi bir yerde değil, üzerinde bülbüllerin öttüğü, ayın parladığı, aşk sandalının yüzdüğü küçük duygusal denizde korkunç geliyordu – işte bu ortamda karaya oturdum. Daha fazla sormayın. Orada ikiz daha güçlüydü, orada bana üstün geldi, işimi bitirdi ve ben şunu hissettim; eğer metal Mayakovski'yi idam etmezsem, büyük ihtimalle yıkılmış bir insan olarak daha uzun yaşayacaktır. İkiz onun içinde bazı şeyleri kemirmişti, içinde bazı çatlaklar açmıştı, fakat o bu çatlaklarla okyanuslarda yüzmek istemiyordu – hayatına kendi güçlerinin zirvesindeyken son vermek daha iyi olacaktı."

* * *

"Devrimin işbaşında olduğu zamandan çok sonra, tam sosyalizm ve eksiksiz komünizm gündeme geldiğinde, içinde yaşadığımız bu çağdan mükemmel bir çağ olarak söz edilecektir. (…) Mayakovski yaratıcılı-

ğının ve toplumsal eylemliliğinin büyük bölümünde bu çağa lâyık bir çağdaş olabilmiştir (…)" Ömrünün sonuna kadar Sovyetler Birliği'ne inanan, sosyalizmin inşasına tüm gücüyle katılan Mayakovski 20. yüzyılın en büyük öncü şairidir.

Daha çocuk yaştayken devrimi tanıyan, ilk gençliğinde Bolşevik saflarda aktif bir örgütçü olarak yer alan, Komünist Parti'nin sanatçılardan devrimin desteklenmesini istediğinde tüm gücüyle devrimi ilk destekleyen Mayakovski "dünyanın bütün dürüst şairlerinin öğretmeni"dir.

Fütürizme ve onun şiir biçimine getirdiği eleştirilere rağmen Lenin'e olan sevgisi ve inancı azalmayan, Lenin'in ölümünden sonra "Vladimir İlyiç Lenin" isimli şiiri yazan ve bu şiirini olanca ateşiyle kitleler önünde okuyan Mayakovski *"sesinin tüm gücüyle"* devrimi haykırmaya devam ediyor…

"Şu yaşamda en kolay iştir ölmek.
Asıl güç olan yepyeni bir yaşama başlamak."
(Sergey Yesenin'e şiirinden) Çev.:Yurdanur Salman

Mayakovski'nin ardından bıraktığı mektup ve kısa şiir…

Hepinize!... Ölüyorum, ama kimseyi suçlamayın bu yüzden. Dedikodu etmeyin. Merhum nefret ederdi bundan.

Anneciğim, bacılarım, yoldaşlarım; bağışlayın beni, iş değil bu (kimseye de salık vermem), ama başka bir çıkar yol da kalmamıştı benim için.

Lili, beni sev.

Hükümet yoldaş, ailem şu kişilerdendir: Lili Brik, annem, bacılarım ve Veronika Vitoldovna Polonkaya. Geçimlerini sağlarsan ne mutlu bana.

Bitmemiş şiirleri Brik'lere verin, bulunursa.

İş işten geçmiş ola
derler ya hani,
günlük yaşamın akıntısına çarparak
parçalandı aşk teknesi de.
Yaşamaktan alacağım ne kaldı ki,
artık anımsamak boş
acıları,
felâketleri,
karşılıklı haksızlıkları.
Ve sizler mutlu yaşayın yeter

(Çev.: Sait Maden)

KAYNAKLAR

Şiir Nasıl Yazılır?, Vladimir Mayakovski, Çev.: Yurdanur Salman, Adam Yay., 2002

Pantolunlu Bulut, V. Mayakovski, Çev.:Azer Yaran, Gendaş Kültür, 2002

Sanat, Edebiyat, Kültür, Dil, Nâzım Hikmet, Adam Yay., 1995

Seçme Şiirler, Mayakovski, Çev.: Aslı Kara, Lirik Yay., 1993

Mayakovski Yaşamı şiirleri ve felsefesi, Hugo Huppert, Çev.: Murat Erden, Chiviyazilari, 2002

Vladimir Mayakovski, Yaşamı/Sanatı Şiirleri, Çev.-İnc.: Abdullah Rıza Ergüven, Berfin Yay., 2002

Ben Mayakovski, Çev.-İnc.: Abdullah Rıza Ergüven, Gerçek Sanat Yay., 1989

Mayakovski ve Fütürizm, Yiğit Tuncay, Halk Sahnesi Oyuncuları

Mayakovski, Şiirler, Çev.: Sait Maden, Çekirdek Yay., 1997

Sizler Mutlu Olun Yeter, Mayakovski'den seçilmiş şiirler, S'imge Kitabevi, 2002

150.000.000, Mayakovski, Çev.: Gültekin Emre, Kızılırmak Yay., 1977

Anatoli Lunaçarski, Devrim ve Sanat, Çev.: Süheyla – Saliha Kaya, İnter Yay., 2000

Sanat ve Edebiyat, Marx – Engels – Lenin, Çev.: Aziz Çalışlar, Ekim Yay., 1990

SovLit.com Encylopedia of Soviet Writers

Socialist Worker Online

Russian Culture Navigator / Viladimir Mayakovski's 105th birth anniversary By Olga Bobrova

Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı 5, "Sovyetler Birliği deneyiminde öne çıkan bazı noktalar…" ve sayı 21, "Nâzım Hikmet üzerine… 'Sevdalınız Komünisttir!'"

Mayakovski'nin çalışma odası,
14 Nisan 1930 yılında kendine kurşunu sıktığı yer burasıydı

"Cıgaramın dumanına sarsam saklasam seni"

Temel Demirer

"Öldürücü yara bağrımızda kalır." [1]
"Ve keder atımızın terkisine binip gelir." [2]

Seni düşünüyorum; seni ve seninle anlam kazanan hayatı; senin bakışlarınla içimi ürperten aydınlığın çağrıştırdıklarını ya da ekmek ve gülü, yani devrimini düşünüyorum...

Louis Aragon'un, "Sana büyük bir sır söyleyeceğim kapat kapıları/ Ölmek daha kolaydır sevmekten/ Ben de bu yüzden yaşamak için yırtınıyorum/ Sevgilim!" diye haykıran dizelerindeki üzere...

* * * * *

Uzağındayım... Hasretinle kavrulurken sana yazmalıyım... (Elimden ne gelebilir, seni düşünüp, sana yazmaktan başka...)

Hem de, "Bırakıp gittin beni kalarak olduğun yerde hareketsiz/ Her yerde bırakıp gittin beni gözlerinle/ Düşlerin yüreğiyle bırakıp gittin beni/ Yarım kalmış bir cümle gibi bırakıp gittin beni," dizelerindeki serzenişiyle Aragon'un, sana yazmalıyım...

G. G. Marquez'in, "Sen istediğinde sana aşık olmaması, sana aşık olmadığı anlamına gelmez"; Spinoza'nın, "Sevgi ne kadar büyükse kederi de o kadar büyük olacaktır"; Miguel Ángel Asturias'ın, "Kimi kalpler, hırsızlar gibidir. Unutulmuş şeyleri bir daha asla vermezler"; Khalil Gibran'ın, "Güzellik bütün bir hayatımız boyu aradığımız yitiğimizdir," uyarılarını da unutmadan, senin için yazmalıyım sana...

Hemen şimdi, uzaklara, geleceğe bakarak, ölümün elinden bir şeyler daha kurtararak yazmalıyım...

Biliyorum XXI. yüzyılın başlarındaki bir kâbusun ya da çöplüğün içindeyiz, ama buna karşın sevdayla yıldızlara bakmalıyız...

En azından bunu, cüretkâr bir ısrarla denemeliyiz; sonuçta başarısız olan tek insan denemeyen/ vazgeçendir...

Baştan ayağa, sırılsıklam sevdalarla, ısrarla ve vazgeçmeden yaşayacağız...

* * * * *

"Cıgaramın dumanına sarsam saklasam seni" tümcesindeki tarifsiz içtenlikle düşünüyorum seni; baştan ayağa, sırılsıklam sevda...

Bugün bir daha asla doğmayacak olsa da, seni düşünmüş olmak, bir daha doğmayacak bugüne hakkını vermek değil de, ne ki?

Hayır, senden ve sevdadan söz etmek, bir genelleme değil benim için... Her genelleme iddiası, -buysa, bu da dahil- yanlıştır indimde...

Sevda özeldir... "Kalbim, bir tek insana verilemeyecek kadar benim değildir," diye Tagore'nın sözündeki üzere...

Hayaller de öyle değil midir?

Hayaller... Hayallerde ve aşkta imkânsız bir şey yoktur; olamaz da...

Kolay mı? Hayalleri olanın kanatları da vardır...

* * * * *

Ya kanatsızlık veya "reellik", "makûllük" mü?

Bu sevdasızlıktır!

Bir "sır" değil: İnsan içindeki biteviyeliğin boğucu sıkıntısını aşıp dağıtmazsa, zincirlenmiş tutsaklığını aşamaz...

Tıpkı Lucretius'un, "Zincirlerimizi götürürüz kendimizle birlikte; tam bir özgürlük değildir kavuştuğumuz; döner döner bakarız bırakıp gittiğimize; onunla dolu kalır düşlerimiz," sözlerindeki gibi...

Kendi olmaktan çıkartılmış kendiliğindenliğimiz, bir sevdasızlık, bir yabancılaşma, bir erdemsizliktir...

"Güzel olan, kendiliğinden var olan şeydir," [3] demez miydi Platon?

Oysa sevda, kendi kendisiyle vardır; ne "olağan"ın kurallarına ne de lafa/ söze aldırmaz...

* * * * *

Ancak anımsatmalıyım kendime bir kez daha: Sevdaya dair yazmak "kolay"! Aslolan sevdayı yaşamak/ yaşatmak... Yaşamı sevda yapmak; hem de aşk için yanmayı göze alacak ve işte aşk o zaman aşk diyecek kadar...

Çünkü aşk, O engin denizlerin ötesindeki yerler gibidir; daima gidilmeyi, keşfedilmeyi göze almayı gerektirir...

Hem de Frost'un, "Ormanda iki ayrı patika vardı ve ben en az ayak izi olanı seçtim. İşte farklılık budur," sözündeki üzere...

Çünkü aşk, "imkânsız" da dahil, hemen hemen birçok şeyi mümkün kılar...

Yani aşkla, -hatta dipsiz uçurumlar arasında- köprü kurarsın. Sevdasız köprü kurulmaz, Sevdasız, sadece duvar(lar) örülür.

Kolay mı? Sevda aynı dili konuşmaktan öte aynı duyguları paylaşmak, ortak hiddeti ve hissiyatıyla sarsılmaktır...

Ya da, ya da Fransız Atasözü'nün, "Aşk, eşeğe bile dans ettirir," diye betimlediğidir...

Unutmam mümkün mü? Sevdayla sarılıp, pusatlanarak yüzümü güneşe döndüğümden beri, gölge görmedim, ürpermedim...

Sevdanın ilk işareti, yaşama coşkuyla sarılmak cüretidir; hem de yaşamın "dayanılmazlıkları"na karşın ve onlara rağmen...

Kolay mı? Hücreden güneşe çıkmak gibi bir şeydir sevdalanmak; içinin ısınması yanında yüzünü güneşe dönmektir...

Veya insanın, "ama"sız/ "fakat"sızca kendine ait ve hâkim olmasıdır...

* * * * *

Demokritos'un, "Hiçten hiçbir şey çıkmaz, varolan hiçbir şey yok edilemez. Her değişme parçaların birleşmesi ve ayrılmasından başka bir şey değildir," formülasyonundaki üzere sevda da hayata dair her şeyin toplam içericiliğine mündemiçtir...

Bundan ötürü sevdanın bilinci; insanı bilgisizlik ve boş inançlardan tanrı ve ölüm korkusundan kurtarır...

Bu bilinçle aşk, hayal gücünün cüretle zekâyı yönlendirdiği ve yeri yerinden oynatan tutkudur...

Ve de kaos aşkı besler, düzen/ alışkanlıklar da öldürür onu...

Yani denilebilir ki hayaller, aşkın azmettiricisidir; aşk da, hayatı değiştiren dinamik...

O hâlde aşkın, ölümden kuvvetli olduğundan bir an dahi şüphe duymadan; yarın ne olursa olsun bugünü aşkla yaşadım diyerek yaşamak; bir yerde B. Croce'nun, "İyiyi, güzeli, sevinci olduğu gibi gerçeği de uzak ve kopuk bir şey olarak değil, yapmakta olduğunuz ya da yapacağınız şeylerde arayın," sözünü kavramaktan geçer...

* * * * *

Şimdilik kaydıyla, nokta değil, virgül koyarcasına "duruyorum"...

Özdemir Asaf'ın, "Bütün çizgileri yüzümün/ Hüzün/ Şayet yoksa, acaba yoksa/ Benim yüzümün/ Güldüğümün/ Benim yüzümün/ Görüntüsünün/ Bu çağda, bu çevrede/ İyilik dikenleriyle açmış/ İnsan çiçeklerinin/ Ortamında/ Benim yüzümün/ Savunan çizgileriyle/ Kırışmış görüntüsünün/ Ne kadar acı/ Durun ve vurun/ Ama düşünün" dizeleriyle...

Ve de Horatius'un, "In culpa est animus qui se non efiugit unquam," [4] uyarısıyla...

Dipnotlar:

[1] Virgilius.

[2] Horatius.

[3] Platon, Devlet, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2001, s.166.

[4] "Ruhun derdi içinde ve kaçamaz kendi kendinden."

Kayıp Ülke Lazistan

Berkant COŞKUN

Laz halkı antik çağ ve sonrasında Kolhis, Osmanlı döneminde Lazistan, günümüzde ise bazı Laz aydınları tarafından Lazona olarak adlandırılan Kuzey Doğu Anadolu ile Gürcistan'ın birleştiği coğrafyada otokton olarak yaşamaktadır.

Lazlar MÖ 150-MS 600 yılları arasında Doğu Trabzon ile Abhazya arasında kalan sahil ve hinterlandının tek hâkimi olacak Lazika krallığını kurmuşlar bu bölgede yaşayan çok sayıda halkı yönetmişlerdir. Lazistan (Lazca: Lazona), genel anlamda Lazların yaşadığı topraklara denir. Karadeniz'in güneydoğu kıyılarını kapsar. Nüfusu 3-4 milyon arası. Yüz ölçümü yaklaşık 41.119km^2. Osmanlı döneminde bu topraklar, Lazistan sancağı adıyla idari birimdi. Günümüzde Trabzon'dan Hopa'ya kadar olan doğu Karadeniz sahili ve Gürcistan'ın Acara özerk cumhuriyetindeki toprakların küçük bir kısmı Lazistan topraklarına aittir.

Önceleri Batum, Batum'un Rusların eline geçmesinden sonra Rize kenti, Lazistan sancağının yönetim merkezi oldu. Lazistan, eski çağlarda Kolheti'nin (Kolha, Kolhis), daha sonra Egrisi'nin bir parçasıydı. Bölge, 1578 yılına kadar Gürcistan'ın sınırları içinde yer alıyordu. 1578'den Çarlık Rusya'sının eline geçtiği 1878'e değin Osmanlı sınırları içinde yer aldı. 1921 yılında Lazistan topraklarının büyük bölümü Türkiye, küçük bölümü Gürcistan sınırları içinde sömürge halini aldı.

Lazlar, Cumhuriyet döneminde ideolojik nedenlerden ötürü milliyetçi tarihçiler tarafından Türk soylu gösterilmek istenmişler fakat tarihi gerçeklik bu konuda da Lazların ulusal değerlerini ortaya koymaktadır. 1925 yılına kadar, Trabzon'dan Hopa'ya kadar olan doğu Karadeniz sahiline Lazistan, buradan seçilen mebuslara da Lazistan mebusu deniliyordu.

1925 Kürt ulusal başkaldırısının bastırılmasından sonra (14 Nisan – 27/28 Haziran 1925'de Azadi Örgütü ve Kürt Ulusal Hareketinin liderleri Şeyh Said Efendi, Cibranlı Halıt Bey, Yusuf Ziya Bey ve diğer yiğit Kürt evladı dava arkadaşları, idam edildiler), bu söz de Türk Devletince yasak kapsamına alındı. 1925 Kürt ulusal başkaldırısının bastırılmasından sonra, Mustafa Kemal'in başkanlığında toplanan bakanlar kurulu bir dizi siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik kararlar aldı. Bu kararlarla Kürtler, Lazlar, sosyalistler ve aydınların hareket alanı daha da daraltıldı ve kontrol altına alındı. Kürdistan ve Lazistan kelimeleri yasaklandı, Kürt ve Laz varlığı yok sayıldı ve yok etmek için projeler hazırlandı. Sistematik olarak asimilasyon uygulamalarının önü açıldı. Oysa Türkler, göçebe olarak bölgeye geldiklerinde, Anadolu'da Bizanslılar, Lazistan'da Lazlar, Kürdistan'da da Kürtler oturuyordu. Yani bu üç halk, yörenin en eski sakinleri idi. Deyim yerindeyse Türkler, dağdan gelip bağdakileri kovdular.

Görüldüğü gibi, Kürtlerle Lazların kaderi bir birine tıpa tıp benziyor. Her iki halkın ülkesi aç gözlü sömürgeci devletler tarafından işgal edildi, ülkeleri yakılıp yıkıldı, talan edildi, coğrafi isimleri değiştirildi. İki halk, ülkelerinden başka yerlere sürüldü. İki halkın dili ve kültürü yasaklandı, varlığı yok sayıldı ve yok edilmeye çalışıldı. Kürt Halkı 200 yıldan beri, bu sömürgeci zulme başkaldırıyor ve gerektiğinde savaşıyor. Ama ne yazık ki Lazlar, buna benzer bir irade ve direnç göstermiyorlar. Bu coğrafyanın en eski halklarından biri olan Lazlar, insani ve ulusal hakları için bir irade beyanında bulunmuyor ve mücadele etmiyorlar.

Mevcut rejim tarafından ulusal değerleri ayaklar altına alınan Laz halkının yaşam biçimi, kültürel değerleri dahi Türk mizah anlayışı adı altında küçümseniyor, eğlence konusu haline getiriliyor. Mevcut sistemin aynı bölgede kendi varlığından başka bir yapıya, farklı ulusa tahammül edemeyişinin sonuçlarıdır bunlar. Bu yüzden, Anadolu'da yaşayan, insani ve ulusal hakları ayaklar altına alınan tüm halk ve etnik azınlıkların yükü, Kürt halkının sırtına binmiş bulunuyor. Kuşkusuz Lazlar, insani ve ulusal hakları için harekete geçmeleri halinde, Kürt halkının onlara yardım için koşacağından kimsenin şüphesi olmamalıdır. Zira iki halkın kaderi birbirine çok benzemektedir. Belki de bu sebepten ötürü "Kürt Lazın dağa çıkmışı, Laz da Kürdün deniz görmüşüdür." diyorlar. Ve yine bu sebepten sevgili Kazım Koyuncu "Denizin çocuklarından, Dağların çocuklarına selam getirdim" demişti. Amed'de.

Postmodern dünyanın doğurduğu Marx'ın ütopyası mı yoksa?

Özgür DEMİRCİ

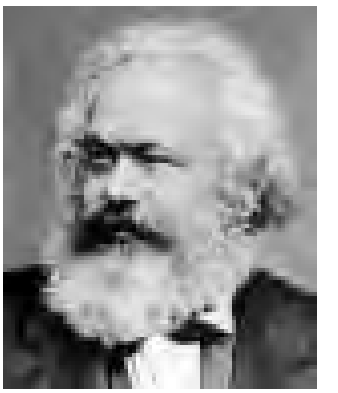

Akademiler, yüzlerce yılı bulan tarihleri boyunca her zaman hayatımızın uzağında, sanatın yalnızca "tanrının özel kulları" olan insanlar arasında adeta "miras yolu" ile el değiştirdiği "sanat-monarşi'sinin" egemen olduğu kurumlar olagelmiştir. Bu kurumla özdeş klasik sanat anlayışının katı kuralları -seçkin insanları ölçülü davranışları ile sınırlı olarak- kaydetmeye dayalı görüşleri, akademinin dışında örgütlenen bir grup ressamın (Barbizon sanatçıları) açık hava resmi anlayışına esin kaynağı olan natüralist bir özle çözülmeye başlar. Bu tarihten sonra sıradan insanlar -çiftçi, köylü, zanaatkâr- günlük yaşam resimlerinde görülmeye başlar. Akademinin gerçekleri resmetmediği konusundaki fikirler Courbet'yle doruğuna ulaşır. Courbet'nin bir barakada açtığı sergiyle "La Realisme" realizm doğar. Realizm'le birlikte, sıradan insan günlük yaşamı betimleyen resimlerde belirgin bir unsur, sıkça işlenen bir tema özelliği kazanır. 1789 Fransız Devrimi ise o güne değin monarşik yönetimler altında, egemenlerin buyrultularına cevap vermek zorunda olan sanatçıyı özgürleştirir. Sanatçı piyasaya girer. Pazar için, kim olduğunu bilmediği bir yoğaltıcı (tüketici) kitlesine üretmeye başlar. Devrimin itkisi ile çeşitli sosyal sınıflardan insanlar, ressamların izleği içerisine girmiş olsa da, hala sanatçının biricik ilgisi-nesnesi doğadır. Değişen ve sorgulanan yalnızca doğanın hangi yöntemle ne şekilde çizileceği düşüncesinden başka bir şey değildir. Ancak XIX. yy'da yaşanan bilimsel gelişmeler, fotoğraf makinesinin icadı, doğanın betimlenmesine yönelik ilgiyi, sanatçıların o güne dek hayal dahi edemedikleri bir evreye ulaştırır. Bu gelişme o güne kadar doğanın görsel kaydını tutmuş sanatçı için büyük bir handikaptır. Sanatçının yüzlerce yıldır yapmaya çalıştığı şeyin aynı; üstelik de çok kısa bir zaman içerisinde artık bu otomatlar aracılığıyla yapılmaktadır. Bu sorunun sanatçının evreni içerisindeki yanıtı, sanat dünyasında bir dönüm noktasının da işareti olur. Sanat sezgisel deneyimlerin güvencesinde yeni bir yola girer. Sanatçı bir anda akademiden miras kalan tüm kuralları soyunur. Artık özgürdür. Birikmiş isyanı büyük bir coşkuyla dışarı çıkar; ancak ufku henüz dardır ve bu coşku resimlerine sınırlı olarak yansır. İlk olarak renklerle oynar. Barbizon'dan devraldığı "açık havada" "gün ışığı altında" çalışma anlayışı ile nesnelerin ışık altındaki değişimlerini gözlemeye başlar. Uzaklaşan bir nesnenin atmosfer etkisiyle konturlarını yitirdiğini, köşelerin belirsizleşip kaybolduğunu, renklerinin ise canlılığını yitirip ölgünleştiğini fark eder. Gözlem yoluyla edindiği bulguları, akademik öğretiyle karşılaştırdığında, aslında hiç bir şeyin o güne değin kendisine anlatıldığı gibi olmadığını görür. Değer ölçütleri altüst olmuştur. Çalışmalarını heyecanla sürdüren bir grup ressam ürünlerini bir sergi ile taçlandırmak ister. Ancak akademili sanatçıların hoşnutsuzluğu nedeniyle sergi salonlarına kabul

edilmezler. Bunun üzerine renkçi (kolorist) ressamlar "reddedilenler" adı altında bir sergi açarlar; ancak izleyiciler pre-modern diye nitelendirebileceğimiz bu modern öncesi dönemin gelenek karşıtı Empresyonist (izlenimci) çalışmalarını, "küçümsemeyle" gülerek karşılarlar.

1890 yılına gelindiğinde ise, **"estetikçi-ressam Maurice Denis'in "bir resmin bir savaş atı, bir nü ya da şu ve bu öykü olmaktan önce, belli bir düzene sokulmuş boyalı maddelerle kaplı bir yüzey olduğunu unutmayın"** sözü, modern resmin bir "yüzey resmi" olacağının işareti olarak sanat tarihine -dönüm noktası olarak- düşülen bir başka önemli not olacaktır.

Endüstri çağına girilmiştir. Sanayi hızla gelişmiş dünya büyük bir savaşın eşiğine gelmiştir. Her şey hızla değişmektedir. Tam bu yıllarda P. Picasso ve G. Brague adında iki büyük düşünür ortaya çıkar ve etrafımızı çeviren her şeyin küp, koni ve silindirden oluştuğunu söylerler. Bu düşünceyle sanat tarihine küçük değişim notları olarak düştüğümüz akademiye karşı gelişen fakat akademik öğretiyi zayıflatmayı başaramayan "tepki hareketleri" yerini gerçek bir "devrime" bırakır. Klasik gelenek baştan ayağa reddedilir. Sanatçılar tüm birikimlerini bir kenara itip, arkaik sanata yönelirler. Kübizmle lineer-doğrusal perspektifin resmin dışında bırakılması, bir nesnenin arkasının, altının ve yan taraflarının aynı yüzey üzerinde görülebilmesi ile birlikte; klasik dönemin modle (ışık ve gölge kullanarak nesnelerde üç boyutluluk etkisi yaratmak) yoluyla elde ettiği göz yanılsamasına dayanan üç boyutlu reel algı sistemi, resimde bir değer ölçütü olmaktan çıkar. Bu sanatçılar (Picasso, Brague, Gıris, Delaunay) tarafından yapılan resimler aynı zamanda Denis'in tasarımının da pratikteki ilk örnekleri olurlar. Bunun paralelinde ortaya çıkan sanat akımları aracılığıyla ise resim yapmak tarihte hiç olmadığı kadar kolay bir uğraş haline gelir. Özellikle non-figüratif soyut sanatın doğması, sanatın yüzlerce yıllık asil öğesi olan "figürün"-"insan öğesinin" tuvalin dışında bırakılması, resmin müzikle özdeş kılınarak, fırça ve renk arasındaki ilişkinin, ritmik hareketler yoluyla coşkun dalgalara indirgenmesi, akademiler tarihinin "el becerisinin tarihi" olarak kaydedilip kapatılmasını da beraberinde getirir. Psişik süreçlere bağlı bir yaratı haline dönüşen sanat artık "el becerisini" gerektirmemektedir. Oysa bu hiç de beklendiği gibi bir sonuç vermez. İnsanların zihinlerinde resim yapabilecekleri konusunda bir düşünce şekillenmez. Sanat dünyasındaki guruların (öğretici) mabedi olan akademi ve onun dayattığı kurallara karşı olarak gelişen modern akımlar, akademisyenler tarafından sahiplenilir ve hatta "klasik sanat" yine bu "aklıevveller" aracılığıyla modern sanatı doğuran "asıl unsur" haline getirilir. Oysa modern sanat, klasiğin tam anlamıyla reddidir. Sanat asırlar boyunca akademilerin dışında gelişmiş ve sanatçılar akademisyenler tarafından sistemleştirilip geliştirilen kuralları daima reddetmiştir. Fakat bütün bu gelişmeler bu okulların tecimsel varlığını ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bugün modern sanatı sahiplenen bu "kötücül" "yüksek sanat adamları" modern sanat çalışmalarına da, alıştıkları üzere "olağanüstü-erişilemez" tanrısal nitelikler yüklüyor ve bilindik mavalı okuyarak, Kandinsky ve Mondrian gibi resim yapmanın da sıradan bir insan için imkânsız olduğunu savlıyorlar. Tüm bu gelişmelere karşın kendilerini hala "özel insanlar" addeden bu hodbinler, ürettikleri işlerin de, benzersiz sanat eserleri olduğunu ileri sürüyor "mistik-gizemli" birtakım nitelikler yükledikleri bu çalışmalarıyla yüzlerce yıldır yeteneksiz olduğunu söyleyerek yaftaladıkları, aşağıladıkları insanları, bu defa da "modern eserler(in)den" hiçbir şey "anlayamayacaklarını" söyleyerek, farklı bir söylemle ama yeniden aşağılıyorlar.

Postmodernizm ise, Modernizmin iyi eğitim görmüş parlak çocuklarının "el becerisinden yoksun" kimselere araladığı bu sanat kapısını devingen bir düşünceyle doğacak tüm performanslar karşılığında tamamıyla ortadan kaldırdı. Bu, sanat alanında inanılmaz büyüklükte bir özgürlük alanının açılması demekti. Sanat artık yalnız tuval resmi ile sınırlı bir olgu değildi. Pentür resmi Duchamp'la birlikte eski önemini yitirdi. Duchamp'la birlikte önemini yitiren tek şey bu da değildi. Duchamp'ın "ready-made" leri sanat dünyasında ansızın ortaya çıkan bir başka büyük "devrim"di. 1913 yılında gerçekleştirdiği "Bisiklet Tekerleği" çalışmasını hazır maddeler kullanarak yapmıştı. Standart sınaî ürünleri kullanılarak yapılmış bu çalışmayla birlikte sanat eseri bir anda "bir örnek" olma karakterini yitirdi. Duchamp ***"bir ready-made'in kopyası da aynı mesajı aktarır"*** diyordu. Sanat eserlerinin tıpkısının çoğaltılabilmesi onların yalnızca müzelerde görülebilen milyonlarca dolarlık paha biçilmez eserler olmaktan da çıkması anlamına geliyordu. Örneğin

bir bisiklet tekerleği çalışması hoşumuza gidiyorsa, aynı marka bir tabure ve bisiklet tekerleği kullanarak çalışmanın orijinalini yeniden üretip sanat koleksiyonumuza katabilirdik.

Sanat alanının hızla bir deneme sahnesine dönüşmesi ile birlikte okullar-ekoller ortadan kalkarken, tüm kuralları eylemci-yaratıcı kişinin kendisinde toplandığı bireysel sanat hareketleri, dünyanın belli başlı ülkelerinde birbirinin arkasından görücüye çıkmaya başladı. Özgürlükler ülkesi ABD, XX. yy'ı bireysel sanatçıların verimli tarihi olarak kaydedip kapatırken, deneme sahnesine dönüşen sanat alanını, kendisini var etmek için kullanan birey-sanatçı, oyuncuya eviriliyor, sanatsa bir dönem öncesinin "yeteneksiz" sıradan bireyinin kendi kurallarını kendisinin koyduğu bir oyuna dönüşüyordu. Farklı meslek guruplarından insanlar sanat alanında tarihte ilk defa üretirken görülüyor, el becerisi gerektirmeyen "zihinsel" göndergesel ürünler her yanı kuşatıyordu. Buysa Marks ve Engels'in yalnız komünist toplumda gerçekleşebileceğini söylediği ütopyasının Alman İdeolojisinde dile getirdikleri şekliyle ***"Komünist bir düzende, ressamlar yoktur, başka etkinliklerinin yanı sıra resimle de uğraşan insanlar vardır."*** şeklindeki düşüncelerinin modern ve sonrasında gelen postmodern ekin içerisinde filizlenmeye başladığını gösteriyor, sanat giderek bir meslek olgusu olmaktan çıkıyordu.

Marks ve Engels yine aynı eserlerinde "**insani emekle**" "**benzersiz emek**" arasındaki ayrımı anlamsız olarak nitelendiriyor, aynı koşullar altında insanların benzer şeyler yapabileceğini hatta özgün de olabileceklerini vurguluyorlardı. Benzersiz emeğin; ancak o günün "benzersiz toplumsal koşulları" içerisinde var olabileceğini söylersek eğer, bu günün koşullarının benzersiz emek üret(e)meyeceğini de, aynı rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak, miadını doldurmasına karşın hala ayakta olan akademi; düşünsel, toplumsal tüm koşulları ortadan kalkmış olmasına karşın geleneği ve doğası gereği hala **"benzersiz emek"** üretmek için çaba harcamaktadır. Bu anlamdaki başarı(sızlığı)sı ortadır. Yetenekli olduğunu düşünen kimselere hala "el becerisi" sınavı uygulayıp, sınavlarını geçen insanlara klasik anlayışla birlikte tarih olduğunu bildiğimiz perspektif, anatomi, kompozisyon ve hatta klasik dönem sanatçıların paletlerini öğretmektedir. Bugün tıpkı Marks'ın söylediği gibi **"insani emekle" "benzersiz emek"** arasında akademiler tarafından daima canlı tutulmaya çalışılan "sanal fark'ta" ortadan kalkmıştır. Benzersiz emek diye tanımlanan, "yetenek" gerektirdiği söylenen sanat biçemleri, tarih olmuştur. Günümüzde sanat; ne doğanın kopyalanmasını, ne perspektif, ne anatomi bilgisi, ne katı kompozisyon kurallarını bilmeyi gerektirmemektedir. Dolayısıyla benzersiz emeğe ihtiyaç duyulmamaktadır. Resim bugün duyguları olan ve eli fırça tutan her bireyin rahatlıkla yapabileceği bir iştir. Günümüz resmi hakkında bilinmesi gereken tek şey de budur. Mutlulukla söylüyorum ki bugün artık ressam ölmüştür. Yaşasın **"başka etkinliklerinin yanı sıra resimle de uğraşan"** insan.

Çiğ Dem 2

deniz yılmaz

Yalnızlık da bıkmadı mı yalnızlıktan
gecenin rahmine çiğ düşmedi mi
acım göz yaşımda dem tutmadı mı
bir ömür vermedim mi bakışlarındaki
buğuya
vermedim mi ahir ömrüm
hiç vermedim mi

hani karlar düşerdi şakaklarımıza
inceden bir şarkı olup kanardık
ve uçurumlardı sinemizde sakladığımız
ikimizde en koparılmayacak yerinden
birer uçurum gülü değil miydik sevgili

neden buğulandı mavi dünya
ve ay
ve deniz

sen konuşmaya başlasan denizler erirdi
gül dalına çiğ düşerdi
fakat sussan denizler alevlenir
acım yüreğimde demlenirdi...

Direniş

Merve Kurban

Kalabalık bir şehirim sanki, içimde milyonlarca kişi yaşıyor. Işıkları bol, bedenleri birbirinin taklitleri, ruhları umarsızca birbirlerine çarpan kişilikler barındırıyorum. Sabah hafif bir dinginlik çarpıyor yüzüme.

Başım ellerimin arasında, gözlerimi kapatıyorum.Yönetmenin söyledikleri hala aklımda. Sen bu yazdıklarını al da…. Hala inanamıyorum. Bu kadar aciz olduğuma. Kalemimle hayatımı kazanacağım, kimse benim onurumu ayaklar altına alamaz diyen ben... Yeni yetme yönetmenlerden, yapımcılardan, boya küpü kızlardan medet umar oldum. Eski arkadaşlar da bana idealist bozuntusu diyordur.

Kafamı dinleyecek zamanım yok. Zaten öyle bir lüksüm de hiç yok. Faturalar aynanın önünde küçük bir tepe oluşturdu. Apartman yöneticisi bilmem kaçıncı uyarıyı yolluyor. Ben ne yapıyorum, son iş umudunu da o muhteşem vücutlu adamı düşünerek geçiriyorum. Yarın büyük gün. Bu işi alırım ya da mezarımı kendi elimle kazarım. Aslında işler biraz yoluna girsin. Şu geçen sene barda tanıştığım editöre son romanımı yollayacağım. Ne olacaksa olsun. Sonuç olumlu olursa... Her gün kitap ne zaman yayınlanacak diye matbaada bekleyeceğim. Yeter ki şu borçlardan yakamı sıyırayım. Ah sahi bir de kredi kartı ekstresi geldi... Galiba bundan sonra geri kalan öykülerimi hapishanede gün sayarken yazacağım.

Saat kaç oldu içimden bir şey yazmak gelmiyor. O sonradan görme yapımcıya öyle bir şey yazmak var al sana komedi. Onu anlatsam, nasıl durmadan pot kırdığını, başarısız çapkınlık girişimlerini yazsam o uyduruk dizi nasıl da iş yapar. Ama o kadar aptal değil adam. Böyle bir delilik yapsam bir daha ömür boyu işsizim demektir. Bana müstahak bu battaniyelerin altında oturmak. Reklam filmi işini kabul etseydim bunların hiç biri başıma gelmeyecekti ama olmaz iyice burnum sürtünmeden olmaz. Ah benim dik kafalılığım olmasa kim bilir hangi büyük gazetenin yazı işleri müdürüydüm.

Yarın ilk işim şu doğalgazı açtırmak. Kuru ekmekle idare ederim ama böyle ellerim titrerken asla yazı yazamam. Neyse en iyisi yatmak. Sabah gitmeden bir iki cümle yazarım. Evet evet sabahları kafam daha rahat oluyor. Saat kaç oldu? Daha da erken.. Biraz param olsaydı bir şarap ile ne de güzel ısınırdım oysa.

Şimdi toplantı olacak ve ben yine kayıplarımı düşünüp kim bilir neler saçmalayacağım. İşte herkesin önünde saygıyla eğildiği (!) büyük yapımcı geldi.

- Hande Hanım günaydın.
- Günaydın Kenan Bey, nasılsınız?
- Son yazdıklarınıza bir bakalım. Umarım bu sefer bir şey çıkar. Sizden acıklı bir aşk hikayesi istiyorum. Oysa karşıma drama metinleriyle çıkıyorsunuz.

Hep iyi sonlar yok muydu? Yalan söylediler. Yalan söyledi hayat bana. Her sabah bir şehir dünün sorusunu soruyor kendine. Geleceği hesaplamadan, haberler veriyor menekşeli balkonlara.

Kenan Bey sert bakışlarını bana dikiyor. Elindeki kalemi hızla masaya bırakıyor. Toplantı masasındaki herkes derin bir sessizliğin içinde kayboluyor. Ben hariç çok korktuğum zamanlarda midemi hissetmem. Şimdi de aynısı oluyor. Midem bulanıyor. Herkesin üzerine tüm öfkemi kusmak istiyorum. Görüntü yönetmeni, yapımcıdan izin alıp yazdıklarımı okumaya başlıyor. Yüzünde anlamsız bir gülümseme. Makyajına biraz morluklar ilave etmekle daha da bir çirkinleşir diyorum içimden. Sakin olmalıyım.

- Hande Hanım. Bakın..

- Bir de sonunu okuyun lütfen. Ne kaybedersiniz?

Sevgililerin adları çiziliyor ağaçlara, o koskoca gövdede bir yer bulamıyorum çoğu zaman kendime. Issız bir bank oluyorum. Kışın tam ortasında bir sahil ya da dağların ortasında yalnız bir ev oluyorum.

Başladığım yere dönmek istemiyorum. Hani benim için kıza bak nereden nereye geldi diyeceklerdi. Ailem beni bir kere de olsun takdir edecekti. "Okuduğun o kadar kitap, kaybettiğin zaman işe yaradı mı?" sözlerini onlara gösterecektim. Markete gidip, kendi emeğimle, tutkum olan işimle kazandığım parayla ruhum kadar midem de doyacaktı. Hepsi boş bu lafların. Şimdi kaderimin önünde saygıyla eğilmekten başka bir çarem yok.

- Hande Hanım biz yapım ekibindeki diğer kişilerle de konuşalım. Size daha sonra haber vereceğiz, dedi asistan kız.

Yine kapının önündeyim. Tebrik ediyorum kendimi. Nasıl da başardım. Sokaklar, kaldırımlar ve yine ben. Eski bir dost sarar mı bu yaraları bilmem. Tamir edilmesi güç bir yanım var. Kimsenin bulamayacağı, göremeyeceği bir yerimde tüm aksaklıklar. Hiç kimse, hiçbir kuvvet onaramaz. Yine dert yanmaya kimsenin kapısını çalamam. Karnım çok aç, sırf bu yüzden ailemin yanına gitmeye değer mi? Yeniden her şeye ilk baştan başlamak. Son bir umut var içimde. Kendi başıma bir şeyler yapmanın umudu. Kendime verdiğim direnişin en büyüğü.

Bütün yapımcılara ve tanıdığım herkese senaryoların hepsini postalıyorum. Altına imzam da sahte cennete elveda oluyor. Son cümlelerimi okuyorum. Son paramla aldığım şarabımın içindeki zehir, tüm dünyanın üzerime akıttığı zehirden daha tatlı geliyor bana…

Sayfalar uçuşuyor, kapı çarpılıyor, ayaklarım yerden kesiliyor... Soluğum duyulmuyor…

Sonunda hep sabahlar akıyor içime. Hiç bitmeyecek ışıklar sarıyorum kalbime. Pişmanlıklarım, kırgınlıklarım, hüzünlerim, onlar da benimle. Yalnız göçüp gitmiyorum bu kötü, acımasız masaldan...

Ateşe Durmak,
Dursun Yıldız
Ar Yayınları, 2007

Bu kitap Türkiye'deki eğitim sisteminden, çocuk ve eğitimci profilinden, sendikal mücadelelere kadar bir çok konuyu mercek altına almıştır. Bunların yanı sıra ezilenlere, ötekileştirilenlere ve genelde emekçilere yapılan sermayenin saldırılarına karşı bütünsel bir yanıt niteliğindedir. Kısacası Ateşe Durmak kitabı muhalif bir ses olma niteliğindeki denemelerin toplamından ibarettir. Bu kitap kısa sürede ikinci baskısını da yaptı.

Özgeçmiş

Eğitimci, yazar Dursun YILDIZ, 1955 yılında Sivas-İmranlı ilçesi Kapıkaya Köyünde dünyaya geldi. İlkokulu kendi köyünde, orta öğretimini Kırıkkale'de tamamladı. Dicle Üniversitesinden mezun olduktan sonra Anadolu Üniversitesi Biyoloji Lisansı yaptı. İstanbul Özgür Üniversitede kuruculuk ve yöneticilik yaptı. Ayrıca bir dönem Özgürleşmenin Pedagojisi adlı dersi verdi. Halen Eğitim Sen İstanbul 3 Nolu Şubenin başkanlığı yapan Dursun YILDIZ'ın bir çok dergi ve gazetelerde makale ve denemeleri çıktı.

Bugüne kadar yayınlanan kitapları ise şunlardır:

İmralı Barış Adası Olsun (Zülfikar Yayınları, 1999)

Sivil İtaatsizlik (Hasat Yayınları, 2000)

Öteki Alevilik (Hasat Yayınları, 2002)

Özgürleşmeye Pedagojik Bakış (Tohum Yayınları, 2005)

Ateşe Durmak (AR Yayınları, 2007)

dursunkapikayali@mynet.com

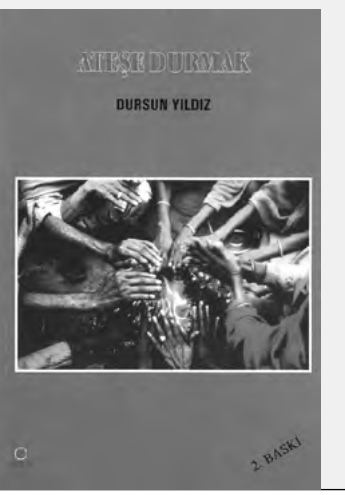

Şiirlerimizi ve Öykülerimizi dinlemeye mecburuz

Sibel Öksüz *

Kürdistan Öğrenciler Birliği (YXK), gelenekselleştirdiği Hüseyin Çelebi Şiir ve Öykü Etkinliği'nin bu yıl 15.sini gerçekleştirdi. Avrupa'da yaşayan Kürdistanlı öğrencilerle başlatılan bu etkinlik, şimdilerde özellikle Kürtçe edebiyatında önemli bir yer bulmakta. Adına yarışma demekten özellikle kaçınıyorum. Çünkü bu, insanların kendilerini ifadeye fırsat buldukları bir platform aslında… Öfkelerin, sevinçlerin, aşkların, devrimlerin, korkuların, yalnızlıkların ve insana dair olan bütün duyguların kucaklaştığı bir platform. İlkin Onursal Başkan Hüseyin Çelebi'nin anısını yaşatma hedefiyle başlamış, her gecen yıl sınırlarını büyütmüş, şimdilerde katılımcıların dört gözle bekledikleri bir etkinlik bu. Her ne kadar seçici bir kurulu olsa da, bu kurul yazmaya teşvik eden, yazanların da motivasyonunu arttıran, onlara "aman kaleminizi elinizden düşürmeyin" dedirten bir oluşum. Etkinliğin katılım dilleri Kürtçe (Kurmanci ve Dimilki lehçeleri) ve Türkçe olsa da Kürtçenin haklı olarak özel bir yeri var. Ne de olsa biraz da öfkenin, kavganın, hesap sormanın dili olmakta Kürtçe. Sözü bol ama yazısı bir türlü olamamış ezilmiş ve sürgün bir halkın özgürlüğe olan inancının dili. Edebiyat da bütün bu tepkilerin, reflekslerin buluştuğu, öyküleştiği, şiirleştiği bir dal olunca, Kürtçe Edebiyatı konuşulan, tartışılan, söyleşilen bir şey oluyor bu etkinlikle. Bu bile, şimdiye kadar baskı altında tutulan ve bırakın yazımını, konuşulmasına izin verilmeyen bir dil için kat edilmiş önemli bir aşama.

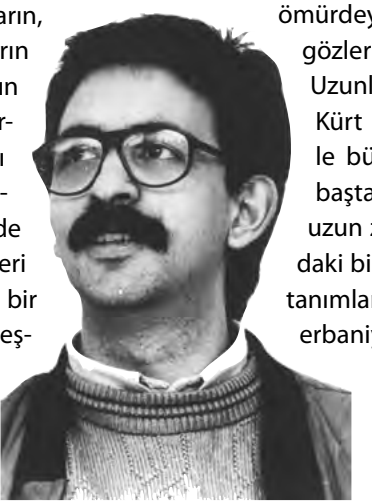

Hüseyin Çelebi

Evet ya, 'ana'larının dillerinde, yurtlarının dillerinde yazabilmek için, sanki sürülmeleri gerekli çocukların edebiyatı bir Kürtçe edebiyatından ve Kürt öğrencilerin bu yönlü genç çabalarından bahsediyorum. Bütün zorluklara rağmen direnmeyi başarmış, kendini sözden yazıya dönüştürebilmiş bir Kürt Edebiyatı'dır bu. Bu başarısı konuşmada ısrar eden anaların, söylemekten bıkmayan "dengbej"lerin ve sürgün ciğerlerine işleye işleye yazan ve bir genç ömürdeyken, ama nihayet anayurdunda gözlerini yaşama yuman sevgili Mehmet Uzunların ve gittikçe sayıları çoğalan Kürt yazarlarının, şairlerinin emekleriyle büyüyen bir edebiyattır. Joyce Blau başta Mehmet Uzun olmak üzere "çok uzun zamandır yok edilme tehdidi altındaki bir dilin rönesansını yapanlar" olarak tanımlar onları. Nitekim öyledirler... Onlar erbaniye dokunan, sonra bir dağ başına düşüp yankılanan tınıların, aşkların ve kavgaların anlatıcılarıdırlar. "Hebu nebu, rehmet li gora de u baven min u we bu..." diye başlayan, Ortadoğu mistisizmini bağrında taşıyan çirokların eskilerde söyleyicileriyken, şimdilerde yazıcılarıdırlar. Koşullar, mekânlar, zamanlar değiştiğinde, o anlatıcılar, mahpusa düştüklerinde, savaştıklarında, hala çocuk olabilmeyi başarabildiklerinde, aşka düştüklerinde, annesini özlediklerinde, "post"moderni de aşan kimliksiz bir çağda yaşamak zorunda kaldıklarında, "soluyacak hava, içecek su kalmayacak" diye düşünmeye başladıklarında, mektep sıralarında, ranzalarında, otobüslerde, dağ başlarında, her yerde ve bütün zamanlarda olmayı başarabilenlerdir onlar. Dilin gücüyle edebiyatın büyüsüyle ta evvelinden tanışmış olanlardır onlar. Her yıl yüzlerce

şiiri, öyküyü yazıp Hüseyin Çelebi Edebiyat Etkinliğine yollayanlardır onlar.

Yaşar Kemal'in dediği "bu görkemli başlangıçtan sonra, bu Mezopotamya'nın yaşayan en eski zengin dilinde", Kürtçeden, "büyük bir edebiyat, özellikle büyük romanlar çıkacaktır". Bunu temenni eden Kürdistanlı öğrenciler bu amaçla her geçen yıl büyük bir özveri ile hazırladıkları etkinliklerine sıkı sıkıya sarılıyor ve yenilikler üzerine düşünüyorlar.

Etkinlikte Kürt dili gibi kadının da özel bir anlamı var. Zaten dili ve onun ilk aktarıcısı olan kadınları birbirinden ayrı düşünmek imkânsız. Bu nedenle Kürdistanlı öğrenciler böyle bir etkinliği kadın estetiği ile sunuyor. Toplumsal gelişime katkı sunabilecek isimler olarak, kadını bir edebi güzellikle, edebiyatı bir kadın güzelliğiyle etkinliğe taşıyorlar. Tabii kadını yansıtmak, sadece böyle etkinlikte yer alan kadın sayısını çoğaltarak başarılabilecek bir olay değil. Bunun için toplumsal olarak kat edilmesi gereken bir yol var. Etkinliğe eser gönderen kadın sayısı geçen yıllara oranla artmış olsa da, kadın kalemlerin özgürleşmesi gerekliliği, bizler için hep güncel bir konu. Kadının duygusu ve düşünü özgürleştikçe ancak o toplumun sözü ve edebiyatı özgürleşecektir muhakkak. İşte tam da o zaman bir Kürt kadın edebiyatından söz etmek mümkün olacaktır. Bunun için daha uzun bir yol var gibi. Gencecik ömürlerine, "namus" derdine ölümler yakıştırılan kadınların, okuma yazma oranı çok yükseklerde seyretmeyen kadınların, özgürlük için direnen yürekli kadınların, analarımız olan kadınların... Öğrenciler hepsinin seslerini bir araya getirebildikleri bir etkinlik olmayı hedefliyor.

Etkinliğin seçici kurulluğunu birçok yazar ve şair oluşturuyor. Şimdiye kadar katılmış isimlerden örnekler vermek gerekirse: Mehmet Uzun, Nihat Behram, Lal Laleş, Ehmed Huseynî, Fatma Savcı, Lorin S. Doğan, Jana Seyda, Kawa Nemir, Rênas Jiyan, Metin Kaygalak, Orhan Alkaya, Ece Temelkuran, Ayşe Düzkan, Gulizer, Cemil Denli, Hêvî Berwarî, Helîm Yusiv, Müge İplikçi, Perihan Mağden, Sezai Sarioğlu, Umur Hozatlı, Neşe Yaşın, Hicri İzgoren, Burhan Karadeniz, Ahmet Kahraman, Suna Aras, Gülsüm Cengiz, Cezmi Ersöz, Jaklin Çelik, Erol Anır, Şükrü Erbaş, Vecdi Erbay, Fadıl Öztürk, Hasan Kıyafet, Lokman Turgut, İrfan Amida, Dilaver Zerak, Suzan Samancı, Jan Dost, Haydar Işık, Cemal Ballıkaya, Abdulkadir Konuk...

Bu yıl Kasım ayında Almanya'nın Köln kentinde yapılan ödül töreninde, önceki yıllarda etkinliğin seçici kurulunda da yer almış bir isim vardı: Şükrü Erbaş. Erbaş'ın katıldığı söyleşiye damgasını vuran, Thomas Hylland Eriksen'in Kültür Terörizmi tezi idi. "Bizim barıştan, insan olmaktan ve birlikte yaşamaktan başka şansımız yok" derken, bütün bunları başarabilmenin koşulu olarak, yazabilmenin de düşünebilmenin de özgür kılındığı ülke, dünya ütopyasına vurgu yapıyordu. "Siyahlar eziliyor, Kürtlerin çok haklı özgürlük ve kimlik talebi var; bu talep gerçekleşmediği sürece hiçbirimiz özgür değiliz" demek onun deyimiyle bütün bu etkinliğin amacını özetlemekti belki de. Ve Kürtlerin talepleri yanıtsız kalmaya devam ettiği sürece, siyahlar stigmalastirdigimiz "siyahlar" olarak kaldığı sürece, biz özgürleşmediğimiz sürece zihinlerimiz, dudaklarımız ve kalemlerimiz esir kalacaktı. Ve biz yazmadığımız, paylaşmadığımız sürece özgürleşemeyecektik. Öğrencilerin kalemleri özgürleştiren çabalarını desteklemek ve nice şiirlere, öykülere ve Hüseyin Çelebilere demek gerek galiba...

k ö z

tan doğan

'közümüz köz: söz'

bu nasıl güneş **oğul** :
zemherirde yaz

bu nasıl ayaz **anne** :
ne lodos ne de poyraz

bu nasıl aşk **yârimyâr** :
içi-dışı köz

bu nasıl hayat ey **tan** ! :
bir yanma-bin yan

Kredi

Taha Ramazan Üresin

Rimelle kirpiklerine uzun, kalın ve yay gibi şekil verdi. Pembe allığı usulünce sürdü yanaklarına. Dolgun dudaklarını, daha çok dolduran, hiç ihmal etmediği kırmızı rujunu sürdü. Yeni aldığı fön makinesiyle aceleyle saçlarını kuruladı. Dün kuaföre gitmiş saçlarını dalgalı kestirip siyaha boyatmıştı. Ütülenmiş gömleğini ütü masasının üzerinden özenle aldı, aynanın karşısına tekrar geçip düğmelerini ilikledi. Saçlarına bir daha hayran olmuştu. Yıkandıktan sonra pırıl pırıl uçuşan saçları; siyah renk ve dalgalı kesimle bambaşkaydı. Ellerini ensesine doğru uzattı; gömleğinin altında kalan saçlarını gömleğinin üstüne bıraktı. Beyaz gömlek üstünde yatan siyah saçlarla güzelliğinin ve çekiciliğinin farkındaydı. Artık çalıştığı bankaya gidebilirdi. "Akşama görüşürüz anne" deyip çıktı evden.

İşine doğru giderken içine tekrar o sıkıntı düştü. Müdürün söylediği sözler aklından hiç çıkmıyordu Ayla'nın. Ya işimden olursam? Ne yaparım? Kira, taksitler, annem, geri dönülemez yokluk günleri… Yeni bir haftaya başlıyordu; kendisini yenilemeliydi; daha çok çalışmalı, o sözleri unutmalı, diye teselli etti kendisini. Derin bir nefes aldı. Çalıştığı bankanın önüne geldiğinde, okuluna doğru giden Ali'yle göz göze geldi. "Etkilemek istediğiniz insanın gözlerine bakın, gülümsemeyi hiç ihmal etmeyin" demişti iletişim uzmanı, aldığı eğitimlerden birinde. Güzel, ama güzel olduğu kadar yapay bir gülümseme verdi yüzüne. Yapay da olsa bu gülümsemeyi gören Ali'nin; Ayla'ya daha sıcak bir gülümseme ve ilgiyle karşılık vermemesi mümkün değildi. Öyle de oldu. Ali gözleriyle, ağzıyla, yüzüyle ve de tüm ruhuyla uyumlu bir karşılık verdi. Gülümsemesine gizleyemediği bir sevinç eşlik etti. Bu gerçekti. Ali'nin gözlerine bakarak "Merhaba" dedi "nasılsın Ali?" "İyiyim, ya sen nasılsın?" dedi Ali. "İyiyim, düğünü nasıl buldun Ali, iyi eğlendin mi bari? Bu arada unutmadan söyleyeyim sağdıç olarak çok şıktınız." Ali heyecan ve sevinç karışımı bir duygunun verdiği şaşkın halde yanıt verdi. "Ee evet." Toparlanmaya çalıştı, rahat görünmeye çalışarak "Ya sen?" dedi. "Evet, ben de çok eğlendim, yıllardır arkadaşız Zehra'yla; sevdiğimiz iyi bir arkadaşla evlenmesi de mutlu etti. Havai fişek gösterisi de çok güzeldi. Müzik te iyiydi, yemek o kadar değil ama olsun benim için o kadar önemli değildi zaten." Ayla: "Kusura bakma Ali, zamanı geçirmeden bankaya girmem lazım, fakat mutlaka çayımı içmeye beklerim, sakın ihmal etme, darılırım" diyerek Ali'den ayrıldı. Ali, şaşkın ve zihninde bin bir çağrışımla sadece "görüşürüz" diyebildi.

Geçen hafta arkadaşlarının düğününde tanışmışlardı Ayla'yla, bu kadar ilgili olmasını hiç beklememişti. Sanki doğa kanunları değişmiş her şey tersine dönmüştü Ali için. Ayakları o kadar hafifti ki. Yer çekimi Ali'nin ayaklarını yere çekmekten vazgeçmişti. On senedir yerden kalkmak istemeyen ayakları, bıraksa balet gibi zıplaya zıplaya gidebilirdi. Şimdiye kadar beğendiği hiçbir kızın ilgisini çekmeyi başaramamıştı. Kızların ilgisini çekmeye yönelen ve bazen saçmalığa varan her girişiminde, kızlar uzaklaşmış kaybolmuşlardı hayatından. Ama bu ilkti ve ciddi ciddi ilgilenmişti kendisiyle. İlgisini bu kadar açık şekilde belli eden ilk kızdı. Yüzünde onunla karşılaştığı anın gülümsemesi kaybolmamıştı. Okula giderken daha önce selamlaşmadığı tüm esnaflarla büyük bir muhabbetle selamlaştı. Okula vardığında toplanma zilinin çalmasını beklerken, öğrencilerle konuştu, şakalaştı. Şakalaştığı öğrencilerde de bir sevinç oluşmuş, kendilerini özel

hissetmişlerdi. Öğrencilerle arasının ne kadar iyi olduğunu geçirdi içinden.

Öğretmenler odasına girdi. Sesli bir şekilde; "Herkese günaydın!" dedi. Onu iyi tanıyan eski öğretmenler buna şaşırdılar. Onun bu kadar istekli bir günaydın dediğini hiç duymamışlardı. Kimisi doğru teşhisi koymuştu; bugün keyfi bayağı yerindeydi diye düşündüler. Hatta birisi dile getirdi: Matematikçi Zakir bey, "Bu ne mutluluk Ali bey, hayırdır?" dedi. Bu elbette, şimdilik özel bir sır olduğu için, "Hiiiç, bişey yok," dedi Ali.

Öğretmen zili çaldı. Öğretmenler sınıflarına girdiler. Oda boşalmıştı. Bu fırsattan yararlanarak aynada kendisine bakmaya başladı Ali. Gözler, kaşlar, yanak, burun hepsini tek tek inceledi. Gözlerinin renginin ne kadar güzel olduğunun ilk defa farkına vardı. Annesi çakır gözlüm derdi de bunu kendisi hiç anlayamamıştı şimdiye kadar. Çakır gözlü olmak buymuş demek. Gözlerine bir daha uzun uzun baktı…

Ders bitiminde, okuldan hemen çıkıp epeydir gitmediği parka doğru gitti. Sabahki mutluluk artarak devam ediyordu. Bugün dersleri çok iyi gitmişti. Öğrencileri anlattığı konuyu her zamankinden daha büyük ilgiyle dinlemişler; girdiği bütün sınıflarda, sanki bütün öğrenciler söz birliği etmiş gibi, hiç sevilmeyen matematik dersini sever olmuşlar, üstelik anlamaya başlamışlardı. Sekiz senelik öğretmenlik yaşamının en verimli derslerini bugün verdiğini düşündü.

Parka girdiğinde önceleri arkadaşlarıyla sık sık buluştuğu çay bahçesinde oturdu. Neredeyse iki yıldır gelmemişti buraya Ali. Uzun zamandır yaşadığı can sıkıntısı arkadaşlarından da uzaklaşmıştı. Gittiği yerlere gitmez olmuş, her şey her yer onu sıkar hale gelmişti. En sonunda arkadaşlarıyla da ilişkisini koparmıştı. Yaptığı hiç bir şeyden zevk almıyor, işler, öğrencileri, müfredat, her şey ama her şey gözünde dağlar gibi yükseliyor; bu işlerin üstesinden gelemeyeceğini düşüne düşüne istifa bile etmek istemiş, her seferinde sevdiği insanlar araya girip bu kararından vazgeçirmişlerdi.

Şimdi alacalı gövdesiyle çınar ağacı, taze yapraklarını ortaya çıkararak baharın geldiğini söylüyordu. Çınarın dallarına uçuşup konan kuş seslerinin kendi içinde ayrı bir senfonisi vardı. Bu kuşların gürültüsü değil kuşların müziğiydi. Fıskiyeli havuzun fıskiyesinden uçuşturduğu sular, havada birbirlerinden ayrılıp damlaya dönerken, diğer damlalara görüşmek üzere deyip, tekrar havuzdaki yerlerini alıp, fırlatılma sırasını bekliyorlardı. Bütün doğa gibi kendisini yeniden doğmuş gibi hissediyordu. İlkbahar uzun zaman sonra Ali'nin gözüne girmeyi başarmıştı. Çayını yudumlamadan önce birkaç kere derin derin kokladı…

Eve döndü, her zamanki gibi annesi açtı kapıyı. Yaptığı ilk şey yemeğin ne olduğunu sorup sofraya oturmaktı ama; bu sefer unuttu. Odasına girdi. Televizyonu da açmadı. Yatağına uzandı. O an istediği tek şey; Ayla'nın hayaliydi. "Mutlaka beklerim, gelmezsen darılırım". Mutlaka beklerim, gelmezsen darılım". "Mutlaka beklerim, gelmezsen darılırım"… Defalarca döndü zihninde; Ayla'nın yüzü de eşlik ediyordu bu sözlere. İlk öpüşü düşündü. Göz göze geliş ve yüzlerin birbirine itirazsız yanaşması. Hayalinde sevişmenin verdiği rahatlıkta uykuya daldı…

Sabah gözlerini erkenden açtı. Ayla'nın hayali yine önündeydi. Bir süre onu düşünmeye devam etti. Yılların yalnızlığına Ayla sayesinde son verecekti. Aileleri tanışmış kaynaşmış. Her iki taraftan da bu evlilik onaylanmış, sıra mağazaları gezmeye gelmişti. Gelinlik damatlık seçilmiş nikâh dairesinden tarih alınmış… Gözlerini açtı; damatlıktan önce, onu ilk ziyaretime iyi bir kıyafetle gitmeliyim düşüncesi belirdi. Yeni bir siyah takım almalı. Bu onu etkilemek için önemliydi. Bugün cumartesi, alışveriş yapmak için çok uygun bir gün, rahatlıkla gezerim mağazaları diye düşündü.

Takım almadan önce yapacağı ilk iş Süleyman'ı görmekti. Süleyman ta ilkokuldan arkadaşıydı. Üniversiteyi parasızlık nedeniyle bırakmış, şimdi ayakkabıcılık yapıyordu. Kızlarla olan ilişkilerini bir türlü karşılık bulmayan heveslerini hep ona anlatır, bu ilişkilerin gelecekte beraberliğe dönüşüp dönüşmeyeceği hakkında yorumlarını alırdı. Akşamları da içmek için çoğu zaman beraberdiler. Süleyman da otuzlu yaşlarına geldiği halde evlenmemişti. Onun da aşık olduğu bir kız olduğunda ona anlatırdı. Nasıl kandırıldıklarını, nasıl aldatıldıklarını, kızların ilk önce yüz verip, sonra nasıl değiştiklerini tekrar tekrar anlatırlardı birbirlerine. Ondan sonra her ikisi de "bu kızların dini imanı yok" deyip, yalnız olmanın verdiği iç sıkıntısıyla içmeye devam ederlerdi.

Süleyman'a vardığında dükkânda müşteriler vardı; onların gitmesini bekledi. Süleyman'la baş başa kalınca, dün olanları heyecan içinde anlattı. Süleyman "hayırlı olsun birader, en sonunda turnayı gözünden vurdun herhalde" demekle yetindi, fazla

bir şey söylemedi. O an Süleyman'ı meşgul eden düşünce bu konudaki kendi talihsizliğiydi. Acelesi olduğunu söyleyip dükkandan ayrıldı Ali. Yerinde duramıyordu.

Mağazanın önüne geldiğinde erkek mankenlerin üzerindeki takıma uzun süre baktı. Evet, bu sefer "turnayı gözünden vurdum" diye geçirdi içinden. Artık yepyeni bir hayata başladığı için içkiyi de bırakmaya karar verdi. Dün de içmemişti zaten. Yoksa Süleyman'la oturup mutlaka içerlerdi. Cuma gününün gelmesini iple çekiyordu. Bankaya Cuma günü gidecekti. Onunla Cuma günü karşılaşmışlardı; yaşamının genelinde bu tür boş inançları olmadığı halde, cumayı uğurlu gün ilan etti. Kızın yanına hemen pazartesi giderse, bu işe çok hevesli olduğunu anlayıp şımarırdı. En iyisi bir haftanın geçmesini beklemekti. Mağazaya girdi.

…

Sabırsızca geçmesini dilediği günler yıl olmuş önünde duruyordu, beklediği cuma bir türlü gelmiyordu. Birkaç kere "ulan artık gideyim de kurtulayım şu sıkıntıdan, kız nasıl olsa beni istiyor, fazla nazlanmanın gereği yok" diyordu. Sonra bu düşüncesinden vazgeçiyor, birkaç gün "sabret gelecek o gün" diye kendisini tutuyordu. Salı olmasına rağmen sanki üç gün değil de yıllar olmuştu karşılaşalı. O günden beri hem sevinç yaşıyor, ama aynı zamanda onunla beraber olamamanın verdiği eksikliği de yaşıyordu. Bu eksiklik baskın geldikçe ilk günkü sevincin önüne geçti yavaş yavaş.

…

"Geçen gün de uyarmıştım, bazılarınız ne kredi veriyor, ne kredi kartı veriyor ne sigorta satıyor. Oysa bankamızın en önemli gelir kaynaklarından birisi bu; verdiği kredilerin faizini almak, kredi kartı borçlarının faizlerini almak, sanki bunu bilmiyormuş gibi davranıyorsunuz. Ayrıca aranızdaki bazı kişilerin bu konudaki performansı çok düşük. Bankanın geleceği sizin de geleceğiniz." demişti dünkü toplantısında müdür.

Bu toplantı Ayla için çok önemli bir toplantıydı. Huzursuzdu; çünkü müdürün gerçekte ne dediğini anlamıştı. Üstelik geçen hafta özel olarak çağırmıştı müdür yanına. Benzer sözleri tekrar etmişti; bu bankanın geleceği, senin, benim geleceğimiz demişti. Sürekli olarak rutin banka çalışmalarının yanı sıra birilerine kredi satmak, olmazsa sigorta yapmak, olmazsa kredi kartı vermek zorunluluktu. Bankada uzun süre çalışanlar bu sayede kalıyordu. Yoksa en küçük bir krizde, kendisinin işine de son verilirdi. Bu uyarılar aslında bu anlama geliyordu.

Bunları düşünürken karşısında birden Ali'yi buldu. Düşüncelerini bir anda dağıtıp, gülümseyerek ayağa kalktı, sıcak bir ilgiyle "Hoş geldin Ali'ciğim" dedi. "Hoş bulduk" diye cevap verdi Ali, "Aliciğim"e gizliden sevinerek "galiba bu iş olacak dedi" içinden. Bankanın eğitimlerinden birinde insan ilişkileri uzmanının: "karşınızdaki insanın kıyafetini övdüğünüz zaman, bu hoş duygularla, size hayır deme durumu azalır" sözü aklına geldi Ayla'nın. "Bu ne şıklık" dedi Ali'ye; "takım çok yakışmış, nazar değmesin galiba sen hep böyle şık geziyorsun, ne güzel bir alışkanlık!". Ali'nin duymak istediği en güzel sözler, o an için bunlardı, kendisinden hoşlandığından artık tam olarak emindi; o ortamda senden çok hoşlandım diyecek hali yoktu kızın. Acaba akşam güzel bir yere, yemeğe davet etsem mi? diye düşünmeye bile başladı. Her zamanki alışkanlığıyla sadece kısa konuşmaları becerebilen Ali yine "Teşekkürler" dedi sadece. "Eee nasılsın geçen haftadan beri, geçen hafta karşılaşmıştık değil mi?". "Evet" dedi Ali "tam bir hafta oldu". "Ne söyleyeyim sana ne içersin, soğuk, sıcak ne alırsın" dedi Ayla. Ali bir taraftan kızın ne kadar güzel olduğunu bir kez daha geçirdi içinden. Bu arada; "Bir çay alayım" diyebildi. "Bu arada çayları beklerken sana bizim bankanın yapmış olduğu hayat sigortasından bahsedeyim. Herhangi bir yere yatırım yapıyor musun?". "Hayır" dedi Ali. "Güzel o zaman, Ali'ciğim, paranın çar çur olmaması için çok güzel bir fırsat bu. Ali'ciğim bak zorunlu olmasak hiçbir yere para koyamıyoruz. Şimdi para yatırmaya başlayınca on sene sonra emeklisin, ister paranı toplu alırsın, ister emeklilik maaşı olarak alırsın ne dersin? Düşünür müsün?". "Ben bir düşüneyim" dedi Ali. Çaylar geldi. Düşüneyim demenin genelde olumsuz sonuçlanacağını biliyordu Ayla. Bu arada Ali çayını içerken; Ayla, Ali'yle ilgilenmekten vazgeçerek bilgisayardaki işlerine döndü. Aceleyle içti çayını Ali. Bir an önce çıkmak istemişti bankadan. Çayını bitirince, "Görüşürüz…" deyip ayağa kalktı. "İyi düşün on sene sonra emeklisin" diye tekrar etti Ayla. "Kendine iyi bak" deyip ayrıldı bankadan. O hareketler, o sözler…

Doğruca Süleyman'ın yanına gitti. İlkbahar, yeni açan çınar yaprakları, kuşların müziği… Hepsi kaybolmuştu.

01.09.2007

Müzik: Bir iletişim dili

Özgür Karakaya / İletişim Uzmanı

ozgkara@hotmail.com

Duygularımızın dışa vurumu, bir anlamda acılarla sevinçlerin dile getirilişidir. Müziğin sihri, bulunduğumuz ortamla, coşku ve hüzün duygularımızın bağdaşarak anlam kazanmasını sağlamasıdır. Yani, duygu ve düşünceleri, kulağa hoş gelen ses veya enstrümanla notalar yardımıyla anlatma sanatıdır müzik.

Kimi zaman uyuyan duygularımızı harekete geçirip, çalar saat görevi de görmektedir. Duymak isteyip de duyamadığımız sözleri, duymuş gibi hissetmemizi sağlar müzik. İnsanın aklına girdikten sonra geri alınmaz. Müzik, insanın kendini eserlerle anlatmasına olanak vermekle beraber, sözsüz icra edildiğinde zihni aşıp duygulara ulaşır.

Tek evrensel dildir…

Duygu pekiştiriciliğinin yanında, müzik evrenin sesi olma özelliğine de sahiptir. Kimi zaman efkâr dağıtan, adeta sinir alan müzikle kendini bulur insan. Ses ve sazın uyumu içimizde sanki bir devi uyandırır.

Yaşadığımız duygu şiddetini anlatan, kulak algısı diyebileceğimiz ve kimin seslendiğini fark ettiren, beyne jimnastik yaptıran, ses egzersizleriyle insana zaman ve değişik mekânlar sunan içinde nefes alıp soluklanabileceğimiz, mesafeleri öğrenebileceğimiz, belki de kendimizi kurtarabileceğimiz yerlere götüren ve her yeri evimiz gibi hissettiren bir güzelliktir müzik.

Düşünceyi etki altına almaya yarıyor…

Sesi güzel birisine "patlat şuradan bir şarkı" veya sesi göreceli olarak kötüyse "karga sesinle şarkı söyleme" denir. Müzik, kimi zaman kulağa hoş gelir, kimi zaman da kulağı tırmalayıp içimizi kararabilir. O zaman haklı olarak denir ki "müzik var, müzik var!".

Müzik, seste bir renktir. Sahneye ancak sizin isteğinizle çıkar, açıkça ne söylenirse o duyulur…

Müzik, bir filmin kurgusunda en önemli öğelerdendir. Filme heyecan katar. Sinemamızda Cahit Berkay'ın yeri başkadır. Son dönemde çekilen "Hatırla Sevgili" adlı TV dizisinin müziklerini anımsayın: Erdal Güney ve Kemal S. Gürel'in müzikleri dizinin etkisini daha da arttırmış, zenginlik katmıştır.

İnsana hayatın en güzel duygularını kat kat yaşatabilme özelliğine sahip, paylaşım sağlatabilen, geçmiş özlemini uyandıran, zihnimizdeki fotoğrafları sayfa sayfa açmada anahtar görevi gören, anılarımıza can verebilen, sevilesi insanları bize getiren, kendinize dönmek, dünyanıza dalmak için birebir olan, dinlenmesi ve icra edilmesi güzel bir sanat türüdür.

Müzik sosyal olaylardan bağımsız değildir…

Her adımda, hayatın içinde, insanın bedeninde var olan, kimilerinin ellerinden kimilerinin seslerinden süzülüp gelen, bağımlılık yapıcı bir sanat dalıdır müzik. Ozan dile gelir, barış ve dostluk için beste yapar. Yusuf Hayaloğlu'nun "Ah Yüreğim" adlı şiirindeki "ben dururum kuşlar gider aşkın uzak ülkesine/ben dururum deniz başlar bitmeyen türküsüne" dizesiyle dile getirdiği gibi dalgaların karaya haykırdığı, duyguyu sözle buluşturan bir Banu Kırbağ yo-

rumuyla uzaklara ulaşıp yeryüzünün büyük korosu olur.

Herkesin anlam çıkardığı bazı sözlerin beyinlerde bir izi olur huzur verir. Sabahattin Ali'nin "Hapishane Şarkısı" şiirinde "görmek istersen denizi/yukarıya çevir yüzü/deniz gibi bir gökyüzü/aldırma gönül aldırma" deyişindeki gibi. Sinop Cezaevi duvarları ardından ses vermiştir insanlığa. Selda Bağcan ve Edip Akbayram'ın yorumuyla geniş kitleler bu yapıtı dinledi.

Nazım Usta'nın 1963' ten önce yazdığı bir şiir olan "Hoşça kal Kardeşim Deniz" , 1970'li yıllarda Zülfü Livaneli tarafından bestelenmiş ayrıca Leman Sam yorumuyla kitlelerce sevilip ona farklı anlamlar bile yüklenmiştir.

Kimi zaman keyif veren, kimi zaman sakıncalı ilan edilendir müzik.

Hiçbir ozan sosyal olaylara duyarsız kalamaz. Karacaoğlan, Pir Sultan, A.Veysel ve Yunus Emre'yi anımsayın. Onlar çabalarıyla öncü oldular; ancak halkın sanatçısı olmanın bedelini ağır ödediler. Hatta Grup Yorum'un, 32. gün belgeselinde dendiği gibi "**çok fazla saz çalmaktır**" onların suçu...

Halk müziğinin rotasını değiştirebilen ve bu ülkenin türkülerine yeniden can veren Ruhi Su ustamıza reva görülenleri anımsar mısınız? Onun, bu ülkede değerini bilemediler; üstelik yok etmeğe de çalıştılar. Oysa, **"Bir ulusun türkülerini yapanlar, yasalarını yapanlardan daha güçlüdür"** dememiş miydi yüzyıllar önce W. Shakespeare?

Dünyanın en eski sanatlarından biridir müzik. Kendi içersinde çeşitli dallara ve türlere ayrılır. Arabesk ise ülkemizde en çok dinlenen türdür. Özellikle dolmuş gibi değişik mekânlarda karşımıza çıkar. Olaylara kaderci bakış açısıyla yaklaşarak içe dönüklüğü anlatmaktadır. Özellikle 12 Eylül'den sonra topluma benimsetilen, daha sonra TRT'nin de yasakladığı bir tür olmakla beraber, sistemdeki olumsuzlukların kaderden kaynaklandığı üzerinde durmaktadır. İşlediği temalar bunun bir göstergesidir. Arabesk hüznün sesi olarak ta algılanabilmektedir. Bir bakıma çıkmazın sesi ve yılgınlığı anlatmakta çaresizliğin resmidir. İç çekişlere de yer veren kalın kemanın sesiyle alt yapısı oluşturulan, daha çok, kişinin kendisini suçladığı görülen "**susadım çeşmeye gelmez olaydım"** ya da **"yazıklar olsun"** sözlerinde olduğu gibi köyden kente gelip de uyuşamayan kişilerin tercih ettiği bir türdür. 1985 yılından itibaren bu müziğe alternatif olarak Ahmet Kaya, Ezginin Günlüğü, Çağdaş Türkü, Baran, Kızılırmak gibi kişiler, guruplar müzik alanında yer almaya başladılar…

Müziğimiz nerden nereye?

Türkiye'de pop müzik, Erol Büyükburç'un ***"Little Lucy"*** adlı çalışması ile başladı ve 1990 yılından sonra da pop müzik patlaması oldu. Yeni cici kız imajı giydirilmiş Yonca Evcimik dansları ve sözleri çok tartışılan ***"Abone"*** adlı şarkısıyla fırtına gibi esmişti. Basit ve tekrar eden ardıllarına kapı açan ve birbirini kovalayan uçuk şarkılar, kliplerin de etkisiyle geniş kitlelere yayılmıştı.

1998 yılında Türkiye'de "türkü" patlaması oldu. Genç sesler Anadolu ezgilerini çağdaş halk müziği tarzında söyledi ve türküler bağlama yanında diğer batı enstrümanlarıyla birlikte icra edildi. Bu tarzın öne çıkan isimleriyse Şükriye Tutkun, Yavuz Bingöl, Seza Kırgız vb. idi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, geleneksel müziğimizin yanı sıra ülkemize batı tarzında çok sesli müzik de kazandırılmaya çalışıldı. Ancak piyasanın etkisiyle arabesk, pop, fantezi vs. derken müzik anlayışımız çok değişti. Son yıllarda müzik sektörünün idolleri olan "yeşil pop"çular, İslamî kesim gençlerini hedef alan müzik yapımcılarının yeni ekmek kapıları oldular.

Günümüzde, sanatçılar ve müzik yapımcıları ciddi anlamda sıkıntılarla karşı karşıyadırlar. Çünkü teknolojik gelişmeler, müzik üretim alanında büyük kolaylıklar sağlamasına rağmen, satışlarda kayda değer düşüşlere neden olmaktadır. MP3 olarak ta bilinen ses dosyaları, albümlere kolay ulaşımı ve ta-

nıtımı sağlarken, dijital ortamlarda ücretsiz yayıma da olanak vermektedir. Her alanda olduğu gibi, bu durum kaliteyi etkilemekte, dijital alandaki seste CD'deki kalite düzeyine erişilememektedir. Kolay tüketimin müzik emekçilerinin hakkını göz ardı etmesi, müzikte kaliteli üretimin düşmesine neden olmaktadır.

Hiç şüphesiz ülkenin ekonomik ve sosyal durumu, bütün sanat eserleri gibi müziğin de hırsızlığa maruz kalmasında etkili olmaktadır. Unutmamalı ki her albüm çalışması, diğerleri gibi bir emeğin sonucunda ortaya çıkmaktadır. K.Marks'ın deyişiyle ekonomik koşullar kültür ürünlerinde de belirleyici olmaktadır.

Müzik, içerisinde matematiği barındırmakla beraber, sihri 7 notada gizlidir. İlginçtir ki, doğada yedi ana renkten milyonlarca renk oluşturulduğu gibi; müzikte de yedi notayla harika sesler cümbüşü yaratılabilmektedir.

Her derde deva ve bitip tükenmez bir "ab-ı hayat"tır müzik.

taşrada isyan hazırlıkları

serkan engin

"topunuza gülle koyayım"

Bahadır Elal

dilim sürmene bıçağı
sokarım istanbul dükâlığına
taşralı bir dizeyim
dirimin alnına yazılı

Birlikte Eğlenelim ve Birlikte Öğrenelim

Güney Kültür Merkezi olarak 4 Kasım günü eğlenceli ve hareketli bir etkinlik gerçekleştirdik. Tiyatro gösterimi ve müzik dinletisinin yapıldığı şenliğe yaklaşık 55 kişi katıldı.

İlk önce Tiyatro Güney oyuncularının doğaçlama yaptığı oyunlar sergilendi. Seyircilerin belirlediği konular üzerinden şekillenen oyunlar karikatürize edilerek birer kara mizah şeklinde seyirciye sunuldu. Tiyatro Güney Yönetmeni Selda Özen, bu yolla izleyicileri de oyuna dahil edip, onların da payının olması gerektiğini söyledi.

Daha sonrasında bir arkadaş son dönemlerde ülkede geliştirilen devlet politikalarına karşı mücadele edilmesi ve halkların kardeşliğinin örülmesi gerektiği üzerine kısa bir konuşma yaptı.

Konuşmanın ardından sahne alarak türkü ve marşlarıyla izleyicilere seslenen Grup İklim, böylesi bir etkinliğe sunduğu destekle devrimci dayanışmaya örnek bir davranış sergiledi.

Yaklaşık iki saat süren etkinlik izleyicilerin alkışlarıyla son buldu.

Güney Kültür Merkezi

Kürt müziği üzerine

Berkant Coşkun

www.berkantcoskun.com
berkant_hemdem@hotmail.com

Geçen aylarda konuk sanatçı olarak katıldığım bir organizasyonda bir İsviçreli yanıma geldi. Seslendirdiğim parçaları kastederek Kürt müziğinin neden bu kadar duygusal ve hüzünlü olduğunu, ikinci olarak da halaylardaki coşkunun basit bir eğlence şeklinde olmadığını ve bunun da özellikle dikkat çekici olduğunu ve bunun bir sebebinin olup olmadığını sordu. O an söylenebilecek çok şey vardı şüphesiz. Benim diyebildiğim ise "tarihi boyunca acılar çekmiş bir ulusun edebiyatı da, sanatı da ve dolayısıyla müziği de haklı olarak bunlarla dolu olur". İkinci soruya verebildiğim yanıt da govedlerin ulusal motifleriydi. "Govendler Kürtler için sadece müziğin raksa döküldüğü bir buluşması değil, ulusal bilincin dansla ifade şekli, Kürt'ün yaşama ve bağımsızlığa olan sevdasıdır. Bu yönüyle de özel bir dildir" şeklinde olmuştu. Bu yazıyla sizlerle bunu paylaşmak istedim.

Kürt müziğinin tarihsel zenginliği, şekillenişi ve yapısı ile özelde Mezopotamya-Anadolu halklarını ve genelde ise Ortadoğu halklarını şüphesiz doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiş, sanatsal anlamdaki gelişimlerinde değerli katkıları olmuştur. Bu yönüyle Kürt müziğinin daha anlaşılabilir olabilmesi açısından gelişim sürecini incelemekte yarar görüyorum.

M.Ö 280 yıllarından M.S. 130 yılına kadar süren krallık döneminde yaşayan "Avger" adlı Kürt sanatçının Mezopotamya'da yaşayan halkların müzik yapısını sistematize ettiğini görüyoruz. İbrahim Musulî ilk Müslüman müzik okulunu açmıştır. Daha sonra Musul'da yaşayan oğlu İshak Musulî, Avger'in sistemini daha da güçlendirmiş, melodik yapı, ezgisel biçim, form, ses sistemi açısından birçok konuyu sistematize ederek, kendi öğrencilerine aktarmıştır. Bu öğrencilerden bir tanesi Yahya Ali (Risale fi'l-Musiki adlı Kürt müziği kitabını yazmıştır. Bu kitapta bir oktavın eşit olmayan 17 aralığa bölündüğünü görüyoruz.), diğeri ise Ebu Feyz Bin Amedî'dir. (Bilgi Babası Diyarbakırlı Çocuk) Onun öğrencisi Farabi ise Risale fi'l-Musiki adlı Kürt müziği kitabını genişleterek Musika'l-kebir adıyla müzik tarihine kazandırmıştır. Daha sonra ise Hindistan ve Osmanlı saraylarında, Bağdat'ta Arap, Osmanlı, Fars ve diğer halklara eğitmen olarak giden Abdulkadir Meragi'yi görüyoruz. Bağdat'ta Harun-el Reşit sarayında müzisyen olan Ziryab, karşılaştığı problemler yüzünden Bağdat'ı terk ederek Endülüs'e gelir ve Doğu müziğini oraya taşır. Yine 13.yüzyılda kurulmuş olan Derviş Dergâhları'nın bir gereği olarak sanatsal dini müziğin var olduğunu tahmin edebiliriz.

1300'lü yıllardan sonra ise Kürt müziğinin sadece halk müziği yanı kalmıştır. Çünkü bu dönemden sonrası artık istila dönemidir. Ve Kürtlerin kendi dinamikleriyle müzik icra etme şansları kalmamıştır. Kürt müziğinin kalan yanının, dansla güçlü bir ilişkisi vardır. Özellikle dengbêjlikle ilgili yanı kalmıştır. Kürtlerde müziği yaşatan dengbêjler dışındaki diğer unsur, medreselerde dini müzik eğitimi almış, dini müzik icracıları olan feqîlerdir. İlk müziğin dinî müzik olduğunu unutmamak gerekir. Örneğin Avger ve İshak Musulî Yezidi'dirler ve kendi dönemlerinde müzikle tedavi yapan insanlardır. Şunu da eklemek gerekir: müziğe ilişkin birçok eser ve kaynak,

Moğolların İran'ı istila edip 1258 yılında Bağdat'ı yok etmeleriyle birlikte kaybolmuştur.

Hemen belirtmek gerekir ki Kürt Müziğinin tarihsel-geleneksel kaynakları Dengbêjlerdir. Kürt Müziğinin temel unsurları Dengbêjler, Stranbêj, Lawikbêj ve Çîrokbêjlerdir. Dengbêjler yaşadıkları ya da duydukları toplumsal olayları, hikâyeleri, efsaneleri bir makam yapısı içinde anlatan, hafızaları ve sesleri çok güçlü müzisyenlerdir. Ayrıca Kürdistan Coğrafyasında sürekli dolaşarak ulusal bilincin oluşmasında ve Kürt dilinin gelişmesinde çok önemli rolleri vardır. Folk müzikteki 'lawje' (belli bir ritmi olmayan serbest hava) formuna yakın bir formda okurlar. Ama lawjelerin süreleri kısadır. Belirgin bir teması ve ezgi cümlesi vardır. Oysa dengbêj anlatımında aslolan anlatılan hikâyelerdir. Makam ise, anlattığı dünyaya girmek için bir araçtır. Makam dengbêjin hafızasını güçlendirir. Dengbêj bu makamlarla olayın atmosferini kurar ve olayın gerilimini sağlar. Kullanıldıkları makamlar ise genellikle; hüseynî, uşşak ve hicazdır (hicazda kullanılan ikinci ve üçüncü derecenin arası daha açıktır, yani ikinci ses bugün kullanılan hicaza göre daha pes, üçüncü ses ise daha tizdir). Dengbêjlerin diğer en önemli özelliklerinden biri de doğaçlama yeteneklerinin olmasıdır. Yani bir eser oluştururken önceden hazırlık yapmak yerine, eserin icra sırasındaki ruh halini esas alırlar. Şüphesiz bu çok üstün yetenek isteyen bir durumdur. Bu yönüyle günümüze kadar Kürdistan'dan binlerce Dengbêj çıkmıştır.19.yy da yaşamış olan Evdalê Zeynikê,17.yy da yaşamış olan Selim Slêman, Kawis Axa, Îsa Berwarî gibi isimler ilk akla gelen Kürt dengbêjlerîdir.1900 ile 1960 yılları arasında Kürt Müziği Kürdistan'da ki siyasi gelişmelerin etkisiyle parlak ya da karanlık dönemler geçirmiştir. En büyük sorunlardan biri bağımsız-merkezi bir Kürt Devletinin olmaması nedeni ile Kürt Müziğinin sınırlı imkânlarla yapılmasıdır. Bir diğer sorun ise Kürdistan'ın parçalanmış olmasından ötürü ortak bir ruha sahip Kürt Müziğinin ortaya çıkmamasıdır. Ayrıca Türk Devletinin yoğun çabaları ile binlerce Kürtçe şarkının Türkçeleştirilmesi ve bunların TRT arşivine konularak Türk müziği şeklinde lanse edilmesi de önemli sorunlar arasındadır. Bugün Kürt Müziğinde en çok modern (pop-rock-cazz-pop folk, etno-rock vb…),Geleneksel -Modernize edilmiş Kürt Halk Müziği ve Dengbêjlîk türlerinde eserler verilmektedir. Kürtler, Şakiro, Mehemed Şêxo, Tehsin Taha, Qarabete Xaço, Seid Yusuf ve Seid Hesen gibi müzisyenlerle bugüne ulaşan müzikal üretimlerini, modern bir alt yapıya evirmeyi başarmış bulunmaktadır. Ayrıca coğrafi, siyasal konum ve kültürel zenginliklerin de etkisiyle Dengbêjlerin ve Kürt Müziğinin Kürdistan'ın her bölgesinde farklı yapılarda olduklarını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu konuda verilebilecek en güzel örnek Maraş ve Dersim bölgeleridir. Kürt Alevi'lerin yoğunlukta olduğu bu bölgelerde Kürt Müziği temelde dini özellikler anlamında semah şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Kürdistan'ın birçok bölgesinde olduğu gibi sınıfsal ve ulusal bilincin şekillenmesiyle birlikte bu bölgelerde de devrimci müzik formu da dikkat çekmektedir. Ayrıca kullanılan enstrümanlar da bu yapılara göre farklılık göstermektedir. Dengbêjler daha çok def (erbane-arbana) kullanırlarken, alevi bölgelerde bağlama kullanılmaktadır. Bu da Kürt Müziğinin zenginliğini ortaya koymaktadır. Bu noktada Kürt Müziği enstrümanlarına da değinmeden geçemeyeceğim. Enstrümanların çoğu bilimsel olarak yeterince incelenmemiştir; bazıları hakkında ise tarihçelerine ilişkin en basit bilgiler bile yoktur. Bu duruma yukarda da değinmiştik, Kürt'lerin günümüzdeki siyasal durumu bu konuda belirleyici olmuştur maalesef. Kürt müziğinde kullanılan belli başlı enstrümanlar şunlardır: Bilûr (kaval), Dûdûk (mey), Zirne (zurna), Tembûr (bisk), Santur, Dembilk (dombak), Def (erbane-arbana), Dahol (davul), Rebab, Keman, Qirnata (klarnet), Cûmbûş, Bağlama. Burada da görüleceği üzere Kürt Müziği geniş bir sese ve birikime sahiptir. Belirtmek istediğim diğer bir konu ise; bugün bağlama enstrümanında kullanılan Bb2 (si bemol 2) sesi Avrupalı müzisyenleri oldukça şaşırtmıştır. Çünkü bu nota sadece bağlama enstrümanına ait bir ses özelliği taşımaktadır, bunu batı enstrümanlarının hiç birinde karşılığı yoktur. Bu yönüyle de çok özel bir durumu vardır.

Bugün Kürt Müziği, içinde bulunduğu koşullardan kaynaklı ulusal bilinci ön plana çıkartma yönünde eserler ortaya koymuştur. Bu şüphesiz olması gereken durumdur. Çünkü her alanda olduğu gibi müzik alanında da Kürt'lerin kendisini ifade edebilmesi, değerlerine sahip çıkabilmesi ancak ve ancak hiçbir otoritenin boyunduruğu altına girmemesi ve bağımsız olabilmesiyle mümkündür. Bu anlamda Kürt müzisyenleri bu misyonu sahiplenmelidirler. Aksi halde bugün TRT'nin arşivinde bulunan yaklaşık 5 bin adet Kürt eseri Türk Halk Müziği'dir sonucundan kendini kurtaramaz.

Bir reklamın anatomisi

Erkan Küçük

A) "Yeni rover" marka araba reklamının görüntüsel anlatımı

Reklam iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde siyah-beyaz bir fotoğraf yer alıyor. Fotoğrafta kadın ve erkeklerden oluşan 18-19 kişilik bir grup var. Bu grup ikiye ayrılmış bir durumda konumlanmış. Öndekiler oturur pozisyondalar, arkadakiler ise biri hariç ayaktalar. Ön tarafta oturmakta olanların biri haricinde hepsi İngiliz kıyafetliler (İngilizler), diğer oturan kişi ise Hint yerel giysileri içinde. Oturanların giysilerinden bunların İngiliz olduğu anlaşılıyor. Ayrıca birkaç tane de tenis raketinin varlığı bu kanımızı somutluyor. Tek oturan Hintliyi ise özellikle başlığından, giysilerinden ve ten renginden ortaya çıkarmak mümkün. Elinde bir değnek var. Ayrıca diğer Hintlilerden farklı renkte ve biçimde elbise giymiş olması onun neden önde oturduğunu kanıtlıyor. Hemen onun yanında tek İngiliz erkeği olarak, oranın efendisi diyebileceğimiz biri oturuyor. Elinde değnek olan Hintli, büyük ihtimalle diğer Hintlilerden sorumlu bir kişi ve rütbesi onlardan yüksek olduğu için efendiyle o muhatap oluyor. Yan yana oturmaları bu noktada anlam kazıyor. Ancak yan yana oturmaları onu İngiliz efendiyle asla eşitleyemiyor. Orada yalnız İngiliz efendi bacak bacak üstüne atma hakkına sahiptir.

Arka tarafa doğru baktığımızda yerel kıyafetinden çıkartabildiğimiz kadarıyla, iki grup dikkat çekiyor: biri Hindular, diğeri ise Müslümanlar. Bunlar özellikle sarıklarının şekli ve renkleriyle, kuşaklarının olup olmamasıyla ayrılıyorlar. Arkada oturan tek kişi büyük ihtimalle Müslümanların oradaki en yetkili kişisi. (Yaşı, sakalı, sarık rengi, oturması)

Fotoğrafın en arkasında ahşap olduğu kuvvetle muhtemel bir duvar yükseliyor. Duvarın rengi siyaha çalıyor. Duvardaki odunların dizilimi hareket imgesi yaratıyor, özellikle üstteki bölümü.

Diğer fotoğrafa baktığımızda orada fotoğrafın merkezinde hareket halinde olan bir araba görünüyor. Hareket halinde olmasını jant kapağının be-

lirsizliğinden ve arabanın içinde bulunduğu ortamın flu olmasından çıkarıyoruz. Fotoğraf renklidir. Pek çok rengi içinde ihtiva eder yeşilinden, sarısına, kahverengiden kırmızıya, siyaha, laciverde çok renkli bir görüntü sunuyor. Birinci ve ikinci fotoğraf birçok noktada karşıtlık içinde; ikinci fotoğraf birincinin devamını oluşturuyor. Renksizden renkliye, durağandan hareketliye, modern öncesinden moderne, eski dönemden yeni döneme bir akış gösteriyor. Her iki fotoğrafın hemen üstünde reklamların sloganları yer almakta. Birinci fotoğrafta "rule, britania out" ikincisinde ise "cool, biritania in" sloganları var. Sloganlarla iki ayrı dönem belirtiliyor. Bir dönemin kapandığını "rule biritania out" yani eski yöneten, katı britania out sloganı açıklıyor ve onun yerine "cool biritania in" yani serbest, rahat bir İngiltere'nin kabul edilebilir olduğunu söylüyor.

B) Gösterge çözümlemesi

1. fotoğraf

insanlar	İngilizler- Hintliler	Hiyerarşik dizge
Renkler	Siyah-beyaz	Geçmiş
Slogan	"rule, britania out"	Geçmişin sonu
Duvar	Ahşap duvar	Kuşatma

2. fotoğraf

Taşıt	Araba	Modern dönem
Renkler	Birçok renk var	Modern zamanlar
İnsan	Sürücü	Güç, yöneten
Mekân	Flu doğa	Hakim olunan

Birinci fotoğraftaki ilk göstergede insanlar temel olarak iki gruba ayrılmışlar: Yönetenler ve yönetilenler. Yönetenler, erki elinde bulunduran İngilizler; yönetilenler ise Hintliler. Ki bu milliyetlerden buranın Hindistan olduğu soncunu çıkarıyoruz. Bu açık bir bilgidir, netlikle sunulur.

Renklerin siyah beyaz olması geçmişe bir göndermedir. Bu özellik ikinci fotoğrafın renkliliğine karşıtlık olarak güçlü bir imge oluşturur.

Arkadaki duvar bir kapatılmayı da birlikte getirir; duvar, mekânın sınırlarının çizildiğinin göstergesi olarak var olur.

Slogan ise sınırlanmış, katı ve hiyerarşik olarak örgütlenmiş eski dönemin sonunu ilan eder. Yöneten İngiltere out'tur. Bu sloganın İngilizce olarak bize sunulması ve buradaki yönetme ibaresi İngiliz emperyalizmini meşrulaştıran onu yücelten bir durum ortaya kor. Fotoğrafın alt metninde emperyalizmi okuruz.

İkinci fotoğrafın göstergelerine baktığımızda; merkezde yer alan taşıt göstergesi ile yeni cool İngiltere özdeşleştirilmiştir. Arabanın modern, aktif, güçlü görünüşü bu yeni dönemin simgeleştirilmesini sağlar. Ancak söylem boyutunda ortaya başka bir şey daha çıkmaktadır. Birinci fotoğraftaki siyah-beyazın yerini renkler göstergesinde de belirttiğimiz gibi renklilik almıştır. Bu modern dönemin pek çok karakteristiğini vermektedir bize. Birincisi modern dönemin caf caflı imaj dönemi olmasını ifade etmekte, yani geçmiş dönemin iç sıkan tek tip hayatı karşısında cool britania'nın daha canlı bir dönem olduğunu bize gösteriyor. Bu renkliliğin içinde en belirgin ve en net olarak sunulan araba orada esas belirleyicidir. O, mekânın içinde ilerleyişini bir güç olarak, birinci fotoğraftan aldığı erki yeni döneme, daha farklı, daha rahat bir biçimde taşımakta ve sınırların olmadığı bir dünyaya doğru ilerlemektedir.

İlk fotoğraftaki çok insanlı durum, ikincisinde insansız bir hal almakta. Yalnızca bir kişi var ikinci fotoğrafta, o da arabanın sürücüsüdür ve arabasının başında, bir başka belirsizlikte, merkezi belirleyen olarak görevini yapmak üzere yoluna devam etmektedir.

Bu iki fotoğraf sömürgeciliğin tarihteki iki biçimini bize sunuyor. Birincisi emperyalizmin somut olarak, bir kastlaşma olarak yaşandığı ve bu yüzden de açık olarak ortaya çıktığı bir devresini gösteriyor (Hindistan'ın İngiliz sömürgesi olduğu dönem). İkincisi ise yeni dönemde adına globalizm, küreselleşme denen ve artık emperyalizmin yeni biçimler altında, kendini açık olarak sunmadan pazarlandığı devredir. Birincisindeki somut katı hiyerarşik dizge ikincisinde daha renkli, teknolojik, modern bir hal alıyor.

C) Dizisel ve dizimsel çözümleme

İnsan - makine
Durağan- hareketlilik
Renksizlik- renklilik
Eski- yeni
Ezen- ezilen
Ayaktakiler-oturanlar
Out- in
Kapalılık- açıklık

Az öncede ilettiğimiz mesaj bu karşıtlıklar yoluyla veriliyor. Kapalı bir sömürgecilikken, yeni ve açık bir biçime; durağan bir durumdan hareketli bir duruma; renksizlikten canlı, renkli bir yaşama dönüşüm sunuluyor.

D) Kodlar

Bir İngiliz markasının İngiliz tarihiyle ilişkilendirilerek verilmesi bilinçli bir seçimdir. Milliyetçilikten ve geçmişe dönük transferanstan yararlanılmaktadır. Eski, güneşin batmadığı İngiltere'nin yeniden ortaya çıkma arzusundan yararlanılıyor. Ve araba bu çağrışımı yaratandır. Bu yeni tip sömürgeci yaklaşım İngilizlere yabancı değil, bunu rahatlıkla benimseyebilirler.

Peki Türkiye'de bu reklamın aynen yayınlanması neyi ifade ediyor? Bir kere araba üst gelir seviyesindekilere hitap ediyor. Sınıf çatışmasında yönetici erki elinde bulunanlara sesleniyor. İş böyle olunca mesaj açımlanıyor. Araba erkin somutlaşmasıdır. Kaynağını güneşin batmadığı İngiltere'den alıyor. Bir özdeşleşme yaratılmak isteniyor böylece. Kapitalizmin anavatanı ile özdeşleşme. Ve yine elit tabaka kendi kültürünü bir üst konumlanış olarak belirlemek istediği için ve modernliğin bu kültürün ismi olması hasebiyle araba bu burjuva modern bütünleşmesinin yaratılmasına aday olmuştur.

E) Metafor ve Metonomi kullanımı

Birinci fotoğraftaki siyah-beyazlık geride kalanın, insanların hiyerarşik dizilimi katılığın, kuralcılığın (ezen ve ezilen dizgesinin açık olduğu) simgesidir. Araba ise modern zamanın bir simgesidir. Ona hakimiyetin, erke sahip olmanın simgesidir. Metonomik olarak bu iki fotoğrafın bir karşıtlık olarak yan yana sunulması değişimin vurgulanmasını sağlamıştır.

Mehmed Uzun'un Sesi...

Ahmet Kahraman

Sevgili İlyas Emir'in telefonda, Mehmet Uzun üzerine yazı isteyen sesini dinlerken, aynı anda yüreğimde, ona cevap verircesine hüzünler bılklanmaya başladı:

"Nereden, neyinden, hangi yaralı yanından başlayarak, senden söz edeyim, Mehmed?"

Mehmed Uzun sevdiklerimdendi. Çektirilen onca acı ve hasrete rağmen yalp yalp vuran hayalleri suskun, yaşanmamışlıklarıyla o, şimdi bir ölüydü.

Nasıl da, başında kıyıcı kesilip örselediler, suçlar icat edip, örselenmiş bir hayat yaşattılar ona!

Neden demeyin! Nedeni açıktı. Mehmed, acımasızlığın "onlardan" dediklerinden, altta kalmış, dili, kültürünün bütün dal ve açılımlarıyla, ağır cezalar cenderesinde yasaklanmış, onun-bunun eli, ayağı altında, itile kakıla örselemiş, yerlerde sürüklenerek aşağılanmış, onuru, her gün yeni baştan kırk kırp kırılarak ezilmiş, duyguları, kişiliği yaralı bir halkın oğluydu.

Ama teslimiyet sessizliğiyle tanıklık değil, cılk yara içinde, bin deliğinden kanayan yüreğini avuçlarına alarak, isyan eden oğlu...

Çocuk yaşta, "bu bir zulümdür" dediği için zindana atılan işkenceler görendi....

Sonra paramparça olmuş duyguları, avucunda ağlayan yüreğiyle, canını kurtarmak derdine düşen...

Yurdundan, kültürü, yaşama ortamından savrulmuş, yollara düşmüş, dilini bilmediği, yaşama biçimine yabancı olduğu, başını sokabileceği bir dam altının bulunmadığı, alıştığı içinde yoğrularak büyüdüğü, insan sıcaklığından çıplak edilmiş sürgün diyarları...

Yeni dünyaların tek yalnızı ve tek başınalığı...

Yerde yatan yaralı bir halkın yaralı oğlu, yüreğiyle düşünen şair, beyniyle yaratan yazardı. Her yanı yara, bere içindeki hali, düşünememesi, yaratıp yazamamasına dairdi. İmkan değil, imkansızlık.

Buna rağmen, yüreğinin sesiyle düşünen, bey-

ninin diliyle konuşan, vicdanının düellocu ruhuyla yaratan isyancı bir şairdi. İsyanın bayrağını kaldırarak, halkının yasaklanmış dili, sedası, kelimeleriyle yazan...

Irkçı rejimlerde, yüreğinin diliyle konuşup, kalemini vicdanının evrensel sesi olarak kullanan yazarın hayatı zor, aidiyeti nedeniyle varlığı fazlalıktır. Önü, arkası, fırdolayı çevresi yasaklar duvarı, yeri itilmişlik, kaybeden, yoklara karıştıran derin kuyulardır. İterler, yok etmeye çalışırlar.

Buna karşılık, genelde yaratan beynin dayanağı, güç kaynağı kendi halkıdır. Ama ait olduğu toplumda, yazı sanatı fazla önemsenmemiş, yazarın geçimi olan "telif", hak olarak görülmemiş, benimsenip değer bulmamışsa eğer, yazarın yaşaması iki kere zordur.

Kendi toplumu ve toplumu yönlendiren kurumlar, yazarın nasıl geçindiğinden habersiz ve kalem adamını "boş zamanlarında kelimelerle gevezelik yapan kişi" olarak gören kanı yaygınsa eğer, yaratıcı zorluk katmerlidir. Bu halde yazar, "iki ara, bir derede sıkışmış" yalnız adamdır...

Mehmed Uzun, kendi ülkesinde dilini, kültürünü, halkının "varlığını" düşman görmüş egemenlerce dışlandı.

Öte yandan, bir Kürt yayıneviyle görüşmesinin üzüntüsüne ben tanığım. Kitap yayınını, "at pazarlığı"na çeviren yayınevi sorumlusunun tutumu karşısında nasıl üzüldüğüne...

Ve görüşmeden sonra, tanıklıktan ötürü çektiğim acı nedeniyle onun beni, benim dönüp onu teselli etmem...

Mehmed, dışlanmışlık ve değer bilmezlik yüzünden, uzun yıllar, yayımcı beklemek zorunda kaldı. Sonra, Bir Türk yayınevi kitaplarını basınca Mehmed Uzun, TC mahkeme koridorlarında dolaştırılan, duruşma salonlarında hapishane tehdidiyle yargılandığı halde, Kimi Kürtler nezdinde, "uzaklaşan yazar" oldu.

Oysa, yazımda kullanılan kelimeler hariç, yeryüzünde temalar ortaktı: İnsan...

Hangi dille yazdığınız da fazla önemli olandı. Önemli olan nerede durduğunuz, kimin yanında, tarafından baktığınızdı.

Mehmed, çıktığı günden itibaren taraftı. Tarafı Kürtlerdi.

O, Kürtlerin acıları, hüzünlerini de sevinçlerini de nağmeleştiren, tarihlerini nağmelerle anlatan dengbejler, dervişler kültüründen geliyordu. Dili, şiirsel herık, lirikti.

İlk çalışmalarının bir bölümü hariç, bütün yazdıkları düz yazı tarzında şiirlerdir. İki ciltlik "Dicle" serisi, baştanbaşa, her kelimesi inceden inceye düşünülüp, tasarlanarak, Ermeni taş nakkaşı titizliğiyle, ustaca tasarlanıp, inceden inceye işlenerek yerli yerine oturtulmuş şiirdir...

Açık söylemek gerekiyorsa, Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir, şaşırtıcı bir biçimde, alışılmışın dışına çıkıp, hayatının son demlerinde, ona sahip çıktı. Mehmed, "ölüme yatmak" üzere İsveç soğuğundan kadim Amed'e taşındı. Okuyanı ve okuyamayanıyla, halkının kolları arasında, sevgiyle, sahiplenme, kadir bilirlikle sarmalanmış mutlu anlar yaşadı.

Mehmet Mehmed, yok şimdi. Kitapları onurluca gülümsüyor bize. Onurlu bir hayatın, şiirsel iz düşümü olarak...

Mehmed Uzun

Ercan Yılmaz

Kekê yolun Uzundur.
Giderken
Yanına Dicle'nin suyunu al.
Kadınlardan bir parça
tandır ekmeği,
Hevsel Bahçelerinden,
Biraz soğan,
Birkaç da nar al.

Kekê yolun onurdur.
Giderken, yanına
Bir koçerden peynir
kokusunu al.
Mardin'den toprak,
Cizre'den bir fidan al.

Kekê yolun güzeldir.
Meleklerin de
Dilini yarat.

Anne kokusu

Mehmet Söğüt

Bütün çocukların anneleri vardı, bir tek onun yoktu. Kötüydü dünya, hem de çok kötü. Hele o, "Dewlata Rome" dedikleri... Babasında ve çevresinde duyduğu zulümkârlıkları beyni bir türlü almıyordu.

Dicle'nin yakarışları, haykırışları hayra yorulmazdı ya, neyse. Tank, top, siren sesleri duyulmuyordu henüz. Dört gerillanın şehit düştüğünü babasından öğrenmişti, öğrenmesine de, okula gitmemenin dışında bir şey de yapmamıştı ki, korksun. Sadece, okul arkadaşları, 'Bugün bizim yas günümüz. Topluca okulu boykot ediyoruz,' demişlerdi o da sessizce arkadaşlarının verdikleri bu karara riayet etmişti. Şehir halkının kızgın bakışlarını hissetse de bundan bir anormallik sezmedi. Zaten kendisini bildiğinden bu yana çevresinde hep kızgın insanlar görmüştü. Alışıktı insanların bu hallerine. Ama bu sefer farklı gibiydi. Dün geceden beri babasının yüzü küle kesmiş, dokunsan ağlayacak gibiydi. Hem babasının yüzü neredeyse hiç gülmemişti bugüne kadar.

Burnuna anne kokusu doldu Enes'in. Bir koşu gidip teyzesindeki annesinin kokusunu burnuna çekip iliklerine kadar rehavete, hoşluğa batıp çıkacaktı. Birkaç dakika da olsa annesinin olmadığını unutacak ve yaşam sevinciyle dolup dolup taşacaktı. İçindeki delici anne kokusu bir nebze de olsa hafifleyecekti o zaman. Bazen de teyzesinde kalırdı. Teyzesinin yatağına girip doyasıya annesine benzeyen kokusunu ciğerlerine çekerdi.

Gözlerini yumdu, annesi kaç yıl önce ölmüştü acaba? Parmaklarını saydı. Çıkaramadı kaç yıl önce öldüğünü. Yüzünü hatırlamaya çalıştı. Boynu kendiliğinden eğildi, omzuna düştü. Kendisi başka alemlerde gezinirken, arkadaşı Serhat beyaz tüylü minnacık kedi yavrusuyla oynuyordu. Bembeyaz tüyleri olan kedinin gözleri maviydi. Bahar güneşinin gümüşi ışınları kedinin beyaz tüylerinin üzerinde oynaşıyordu ve ışıldayan kuyruğunu sallayarak miyavlıyordu durmadan. Kediyi gören çocuklar başlarına üşüşmeye başladılar. Dar sokaklar çocukların bağırtılarıyla yankılanıyordu. Serhat'ın hiç niyeti yoktu kedisini başkasıyla paylaşmaya. Köpürerek bağırmaya başladı;

" Gördüğünüz gibi bu bir kedi. Hadi herkes dağılsın!"

" Biz de oynamak istiyoruz."

" Söyledim ya, bu sadece bir kedi, oyuncak değil."

" Hadi yaylanın. Bu kedi bizim"

" Bu kedi sizin değil. Çünkü bu bir sokak kedisi."

" Yapma ya. Lan bas git dedim," dedi Serhat. Enes hala sessizdi. Düşünceleri uçsuz bucaksız özlem okyanusuna yelken açmıştı.

Annesinin öldüğü günü hatırlıyordu; beyaz yazmasının içinde solgun bir sima, hepsi o kadar. Anasının yüzü solgundu. Her solgun yüzlü kadında annesini hatırlar ve onlarda bir parçacık da olsa annesini görmek isterdi. Göremeyince de ağlardı için için. Vücudunun her bir yanı dokunulmak ve okşanmak istiyordu. Şefkatli annesi yaşasaydı isterse de dövsün, parçalasındı onu. Yeter ki Enes'e dokunsundu bir daha. Yoktu işte, onu bırakıp gitmişti. " Ah neylersin," diye düşündü.

Annesiyle ilgili hatırladığı son anılar; annesinin şefkat saçan kokusu ve babasının oturup hüngür hüngür ağlamasıydı. Ve o günden sonra annesinin içinde yattığı yatak kaldırılmıştı. Annesi yaşarken etrafında uçuşan "Kanser" sözcüğü lügatlardan kaldırılmışçasına, evde bir daha kullanılmaz olmuştu. Bu erken ölümden sonra evlerinde kimse cesaret edip de kanser sözcüğünü ağzına alamadı.

Annesine ait döşeği ve yorganı gördükçe krizler geçirmişti. Babası da kendisinden habersiz alıp götürmüştü o yer yatağını. Yerini henüz bilemediği bir yerlere. Görse sarılıp doyasıya koklayacaktı. Gözlerinden bardaktan boşalırcasına gözyaşları dökecekti o yatağın üstüne. Bu yüzden kızmamıştı babasına, babasının haklı olduğunu sezinliyordu. Hem babası kendisinin üzgünlüğüne katlanamadığını da biliyordu. Yaşadığı acılar, çevresinde yaşa-

nan inanılmaz serüvenler onu olgunlaştırmıştı. Her şeyi yaşıtlarına göre daha iyi algılayabiliyordu. Dünyanın başka yerlerinde yaşıtları oynarken zevkle, o sadece oynuyordu işte öylesine.

İlk başlarda annesinin birkaç günlüğüne bir yerlere gittiğini sanmıştı. Birkaç gün sabırla, minnacık yüreğine ölümün gölgesini düşürmeden beklemişti. Sonunda kabullenmişti annesinin gelmemecesine çekip gittiğini. Zalimdi dünya, ağız dolusu "Anne" demeyi ona çok görmüştü. Kanser denen hastalık çok, ama çok kötü olmalıydı. Nefret etmişti kanser sözcüğünden. Duyduğu zaman, farkında olmadan kulaklarına giderdi elleri. Nedense okulda ve sokakta bu sözcük sık sık kullanılırdı.

"Annem benim," dedi.

Serhat mırıltıyı duyunca Enes'in yüzüne baktı. Kucağındaki kedi yavrusunu yere bıraktı. Dar sokakta gördükleri minnacık kedi, acı acı miyavladı. Sokakta yürüyen insanların bakışları altında,

"Bir şey mi dedin Enes?" dedi Serhat.

"Hayır," dedi, "Bir şey demedim."

"Bir şey demedim," derken sesi yorgun ve bıkkın çıkmıştı. Serhat fazla aldırmadı. Birlikte zaman zaman Dicle'nin kıyısına giderlerdi. O zamanlar da bazen dalar giderdi Enes. Onun için Serhat arkadaşının bu durumuna alışkındı. Annesi olmadığı için çok üzüldüğünü onlarca kez söylemişti kendisine. Aldırmaz görünüyordu.

Ayaklarını yerde sürüyerek eve doğru yürüdüğünde, henüz gün öğleüstüydü. Okul önlüğünü eve bırakıp teyzesine gidecekti.

Karakolun hemen yan tarafında oturan teyzesi Enes'i gördükçe ölen kız kardeşi gözlerinin önüne gelirdi. Yadigarıydı Enes. Kardeşinin emanetiydi. Gözü gibi korur ve oğlu kadar severdi.

Aceleyle eve girdi. Üzerindeki okul elbiselerini bir solukta çıkardı. Analığı meraklı gözlerle onu süzüyordu. Teyzesine gideceğini tahmin etmişti. Yine de sormadan duramadı:

"Enes, teyzene mi gideceksin?"

"Evet!" demişti kararlılıkla. Hem iyi ki de teyzesi vardı, yoksam küçücük kalbi kaldıramazdı tüm bu acıları. Yola çıkmadan önce analığı çabucak yemeğini hazırlayıp önüne koydu. Kocaman kara gözlerini kırpıştırarak önüne konan yemeği yedi.

Teyzesinin evine yaklaştığında kalabalık bir kitlenin toplanmakta olduğunu gördü. Polisler de hazırlık yapıyorlardı. Enes, meraklı gözlerle etrafı kolaçan etmeye çalıştı. Savaş uçakları alçaktan uçuşmaya başladılar. Uçakların gürültüsü şehrin sokaklarını, cadde ve mahalleleri doldururken, kitleden sloganlar yükseldi. Mahallesindeki herkes aşağı yukarı gelmişti. Serhat da oradaydı. Hınçla polislere taş fırlatıyordu. Polislerin silah sıkışlarına karşı kitle taşla sopayla karşılık vermeye çalışıyordu. Polisler sağa sola rastgele atışlar yapıyordu. Gerçek mermilerle plastik mermiler birbirine karışıyordu. Katılayım mı diye ikirciklendi, ama anne kokusu baskın çıktı ve kararından vazgeçti. Teyzeme gidip tekrar geri gelebilirim, diye düşündü. Yalnız gözlerini kalabalıktan alamıyordu. Kulaklarında çevresinde duyduğu sözler, sözler uçuştu çın çın ötmeye başladı. Gördüğü zalimlikler gözlerinin önünde bir film şeridi gibi akmaya başladı. Kalbinin üstüne plastik mermi saplanınca yere yığılıverdi. Kan fışkırdı kalbinin üstünde. Acıdan dertop oldu. Gerildi, titredi sonrada ince bir gülüşle gözlerini yumdu. Yoktu artık.

Can Yücel

Ercan Yılmaz

Dün öldüm,
sıkıldım,
geri geldim.
Cehennem kokusundan değil,
cenneti de gördüm.
Birinde örtülü ve sakallılar;
ötekinde hırsız ve sapıklar…

Dün öldüm,
sıkıldım,
geri geldim.
Üstelik iki tarafta da
şair görmedim.
Tanrı da yoktu yerinde
bu ne sorumsuzluk.
Sanırım
hepsini Can baba
"seke seke"
toplamış Datça'da.

Ercan Yılmaz'ın "Can Yücel" şiiri bir teknik hata sonucu bir önceki sayımızda eksik çıkmıştır. Bu nedenle şiirin tamamını burada tekrar yayınlıyoruz. Dostlardan özür diliyoruz. **GÜNEY**

Işıklardan geçip geleceğim

Adil Okay

Güneş, yerkürenin diğer yarısına göç edince, evlerine kapanıyor gölgeler. Perdeler çekilip, kapılar sürgüleniyor. Neon ışıkları flört ediyor kirlenmiş ruhlarla. Ben, nedenlerimi unutmuş yürürken, sokak lambaları sönüyor ardım sıra. Üzerime doğru geliyor duvarlar. Soluk almakta zorlanıyorum. Bir öğürtü nöbetiyle arşınladığım, kendi çocuklarını yiyen bu kenti terk etmeliyim diyorum, tükenmeden nefesim. Arkamda bırakmalıyım, beni içine almak isteyen umarsız kalabalığı. Anılarımı doldurup bir bohçaya, kimsesizler mezarlığına gömmeliyim. Ve gitmeliyim bir daha dönmemek üzere...

Kavafis, 'Çok uzaklara gidemezsin, yeni bir ülke bulamazsın, bu şehir arkandan gelecektir' diyor. 'Kızma' diyorum Kavafis'e, 'kızma ama bu kente ölmeye değil, öldürmeye gelinir Kavafis, bırakarak şiirlere o sevgi ve hasret söylemlerini, göze göz, dişe diş intikam almaya gelinir.' Gülüyor Kavafis, yırttığım fotoğraflar, gömdüğümü sandığım anılar gülüyorlar koro halinde. Peşimdeler, gölgem gibi... Attıkça çoğalıyor, yırttıkça büyüyorlar…

***

Küçük bir kasabada buluyorum kendimi. Güneşi henüz solmamış, kuşların hala şarkı söyleyebildiği, çiçeklerin misk-i amber koktuğu, geceleri kapıları sürgülenmeyen, davetsiz konuklara hoş geldiniz denilen bir vahadayım. Hani 'Bahçesinde ebruli hanımeli açan ev' betimlemesi var ya Nazım'ın. Öyle bir evin önünde, iki kolu iki yana açık bir kadın karşılıyor beni. 'Gitme' diyor 'Benimle kal. Hep kal. Çok bekledim seni. Gel yerin hazır.' Umarsız kalabalıkların içinde yitmekten, karanlığın karnına düşmekten korktuğum o an kalmaya karar veriyorum.

William Faulkner'ın 'Kutsal Sığınak'ı düşüyor aklıma. Roman kahramanı küçük hayatını değiştirmek için eşinin ve ailesinin muhalefetine rağmen aristokrat olmayan bir suçlunun savunmasını üstlenir. İlktir bu. Bir başkaldırış, yaşadığı o büyük eve. Ev büyük ama evdeki hayat küçük. Küçücük. Romanın sonunda kaybeder davayı kahraman. Ve geri döner evine. Başı yerde. Umutları yerde. Küçük hayatına döner. İonesco'nun 'kiracı'sı gibi. İonesco'nun oyununda bir çatı katını kiralayan 'kiracı' eski eşyalarından vazgeçmek istemez. Odaya yığıldıkça yığılır nesneler. Kapı pencere kapanır. Dış dünyayla ilişki kesilir. Ortada bir masanın üstü kalır sadece boş. Kiracı onun üzerinde uyur. Gönüllü eşya bağımlılığıdır bu, uyuşturucu gibi. 'Modern insan'ın açmazı. O modern insanlar kendilerini kozalarında güvende hissederler. Kozalar da mezara dönüşür sonunda.

İşte William Faulkner'in kutsal sığınaktaki roman kahramanı ve İonesco'nun 'kiracısı' gibi hissediyorum kendimi. Yorgun ve çaresiz. Son noktayı koymaya geldim diyorum kadına. Neye diyor, neye nokta koymak. Hayata diyorum. Sensin son noktam. Sensin kozam. Anlamıyor. Seviniyor.

***

Kasabalar kent olmuş, kentler varoş. Kaldığım minnacık kasabanın, minnacık evinde televizyon asıl oğlan, ben üvey babayım. Ben susuyorum, minnacık kadın susuyor, televizyon hep konuşuyor. Çanak anten büyük kentlerin tüketim çılgınlığını taşıyor en ücra köylere. Söz bitiyor aramızda. Bakışlarımızdaki anlam yitiyor. Kavafis haklıymış diyorum. Nereye gidersem gideyim, terk ettiğim kentler geliyor arkamdan. 'Ruh üşümesi' geliyor. Katliam haberleri, çocuk çığlıkları fırlıyor ekranlardan. Savaş dullarının, kayıp analarının bedduaları yankılanıyor minnacık evde. Sonunda olan oluyor ve kopuyorum yeniden. Hayattan ve gerçekten. Minnacık kadından ve kasabadan kopuyorum. Duvarlar, eşyalar

İonesco'nun kozaları gibi üzerime kapanmaya başlıyor. Düşlerimde yeniden düşüyorum yollara. Gidiyorum. Gidiyorum. Nice sonra yalınayak olduğumu fark ediyorum. Ayaklarım kanıyor. Kavafis, 'Çok uzağa gidemezsin, dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda. Başka bir şey umma. Bineceğin gemi yok, çıkacağın yol yok.' diyor. Kavafis'e kızarak dönüyorum minnacık eve. Asamı arıyorum. Çarığımı. Yok. Yok. Ben neredeyim diye bakınıyorum aynalara. Yokum. Ne aynanın öte yanında ne bu yanındayım. Gece uyurken, saçları kesilmiş Samson olup, her sabah biraz daha ağırlaşmış ayaklarla uyanıyorum. Zincir şakırtıları uğulduyor kulaklarımda. Bırak beni gideyim diyorum, minnacık kadına. Çöz ellerimi, ayaklarımı. Gözyaşları sel oluyor kadının. Ev su içinde kalıyor. Boğulmak üzereyim. Bağlıyım. Çırpınıyorum. Saçlarım yok, gücüm yok. Cankurtaran yeleğim yok. Sen yoksun. Kurtulamıyorum. Su olup süzülsem diyorum, ışık olup uçsam. Ve sana, yalnız sana gelsem...

***

Sana yazmaya başlıyorum. Her zaman yaptığım gibi. Çılgınlığın arifesinde, öte yana geçmeye an kala, sana, yani hayata tutunabilmek için yazıyorum. Dokunamasam bile tenine, sözlerimle tinine dokunayım istiyorum. Yapamıyorum. Ellerimdeki okşama ustalığı ve yazma yetisi yitiyor, hissediyorum. Oysa daha yaşanacak aşklar vardı. Yazacak yazılar. Tiranlara karşı kavranacak kabzalar. Okşanacak saçlar. Ama o saçlar değil mi beni zincire vuran. Sadece beni okşamaya mahkumsun diye gülümseyen. Yine Nazım'ın mısraları dolanıyor dilime: 'Fakat neyleyim, saçlarım dolanmış ölmekte olanın parmaklarına, başımı kurtarmam kabil değil, sen yürümelisin yeni doğan çocuğun gözlerine bakarak, sen yürümelisin beni bırakarak...'

Öyle zor ki yeniden yollara düşmek... Yolun sonunda sen de olsan... Öyle zor ki... Parmaklarıma dolanan saçlardan kurtulmak...

Son tren düdüğü geliyor uzaklardan. Eyvah diyorum gitti tren. Hayat akıp gitti. Son otobüse koşuyorum. Şoför geç kaldın diyor. Yerimiz yok. Yeni dünyalara giden bütün otobüsler dolu. Bütün yollar mayın döşeli. Temizlemeye başlıyorum mayınları. Bir iş yapmış olurum bari diye sevinerek. Bir kadın ısrarla mesleğimi soruyor. İşsizim diyorum. İnanmıyor. Ne iş yapardınız daha önceki hayatınızda diyor. Savaşırdım diyorum. Terörist derlerdi bize. Terörist devletler başımıza ödül koydular. O karanlık eylül afişlerinde suretlerimiz sarardı. Şimdi su taşıyorum. Gelin bir elde siz verin. Ben yoruldum yaşamaktan. Benden devralın bu görevi. Gideyim bir daha dönmemek üzere, Kavafis'e nazire. Yeni kentlere, yeni ülkelere, yeni hayatlara.

Anlamıyor kadın. Kimseler anlamıyor beni. Akşam olunca umarsız kalabalık yine evine kapanıyor. Yine çekiliyor kalın perdeler. Her ev kendine kapanıp, kendini yaşıyor, unutup diğerlerini.

Bağırıyorum avazım çıktığınca. Yok. Yok. Kimseler yok. Ne dinleyen ne konuşan. Küçük bir çocuk açıyor penceresini, beni çağırıyor. Seviniyorum. 'Amca diyor şimdi polis gelir, seni götürür uf yapar. Hemen git buradan.'

Sen anlardın oysa beni. Konuşmadan anlardın.

***

Uzun zaman oldu. Ya da bana öyle geldi, sana ses vermeyeli ve sesini duymayalı. Ne yapıyorsun? Ben yine yakında yollara düşeceğim. Toprak itiyor, gökler çekiyor yine. Seni yerde mi bulurum gökte mi. Yerle gök arasında mı? Hiçbir yerde değilim deme bana. Çok kullanıldı bu imge. Ben de kullandım. Bir zamanlar benim gibi mayın toplayıp, umut eken, çocuklar da şeker yiyebilsin diyen ama ne yazık bu günlerde geçmişine, geçmişimize sırtını dönen bir kadın yazar, romanına verdi bu adı. Kullanma bu imgeyi. Üstelik imge avcıları edebiyat tiranlarına suç duyurusunda bulunmaya hazır, pusuya yatmış bekliyor, her konuda açığımızı arıyorken.

Bana bir şiir oku postmodern olmasın diyorsun. Ayten Mutlu'dan bir şiir seçiyorum sana. 'Sulardan geçip geldiler, ışıklardan/ Truva zamanından atların/ Gitmeye sürgün bir kavmin/ göç yollarında yitmiş çocukluğundan...' Yoldan gelip geçenler durup dinliyor beni. Ağzımı kapatıyorsun. 'Sus' diyorsun, 'Yasak aşk bizimki, kimseler duymasın. 141–142 kalktı ama şimdi de 301'ler var, 288'ler, 220/8'ler. Zalimler yine başta.' Bağırıyorum: 'Linç edin ya da hapse atın beni. Böyle bir özgürlük istemiyorum. Ya çözün zincirlerimi ya istifa edeceğim hayattan.' Toplum denilen linç ordusu birikiyor etrafımda. Ben eski komitacıyım diyorum, kuru gürültüye pabuç bırakmam. Mayın tarlalarından söktüğüm, fünyesini çıkarıp attığım bir bomba elimde, üzerinde 'Made in USA' yazıyor. Kaçışıyor etrafımı saran kalabalık. Benden mi, mayından mı, Amerika'dan mı korkuyorlar anlayamıyorum. Kaçarken sırtlarında

kocaman 'Nike' yazıları okunuyor. Kiminde de 'Levis'. Bindikleri arabalar da ya ABD ya Avrupa malı. O halde onların korkusu benim diyorum. Benden kaçıyorlar. Benden, yani gerçekten. Benden, yani vicdanlarından. Kaçıyorlar. Bilemediler diyorum, bu insanlar, kim dost, kim düşman. Zoru görünce hep kaçtılar hep.

Sen kalıyorsun bir tek. Delik deşik edilmiş vücuduma kapanıp ağlıyorsun. Sonra bir şiir okumaya başlıyorsun: 'Uyudum uyandım yalnızım/ vurdum vuruldum yalnız/ bu eşkıya kentin/ ruhsuz kalabalığında/ geceleri sağırlaşan sokaklarında/ kirli beyaz hastane odalarında/ geçmişimi aradım yıllarca...'

***

Ve ben uyanıyorum. Yalnız. Yapayalnız. Kan ter içinde. Hemen telefona sarılıyorum. Sesini duyma özlemiyle. 'Her yer soğuk ve sen yoksun' diyorsun. Biliyorum sen soğuklarda daha da yalnızlaşırsın. Bir dost sesi bile, sana taşınması ağır bir yük gibi gelir. Üşümekle yalnızlık ne kadar benzer birbirine. Gönüllü yalnızlık başka ama. Kimi zaman yalnızlığımı ararım ben de. Kaybettiğim değerli bir hazinemi arar gibi. Bulur sevinirim. Bir süre sonra oyuncağından bıkan çocuk gibi kovalarım onu. Ne kadar da benziyoruz birbirimize. Apayrı hayatlardan gelsek ve biriktirdiğimiz anılarımız farklı bile olsa benziyoruz. Biliyorum. Sen söylemeden anlayabiliyorum bunu. Senin ben söylemeden anladığın gibi. Sahi, biz ne güzel anlaşırdık, birlikte olduğumuz zamanlar. Kan kırmızısı okul yollarında panzerler su sıkardı üzerimize. Kiralık katiller mermi yağdırırdı. Ama biz yine türkü söyleyerek yürürdük. Seninle susmak, seninle söyleşmek kadar güzeldi. Konuşmadan anlaştığımız zamanlar, güldüğümüz, ağladığımız zamanlar güzeldi. Karartmalı gecelerde –belki yarına sağ çıkamayız kaygısıyla sevişirken- zevk çığlıklarımızın gözlerimizden taştığı zamanlar güzeldi. Susmayı da özledim seninle, konuşmayı da, sevişmeyi de. Şimdilerde susmak da yasak, konuşmak da. Sevişmeler ruhsuz. Aşklar parayla alınıp satılıyor. Yiyecekler plastik. Mısralar sadece yazarının anladığı şifrelere dönüşmüş durumda. Son moda saçmalar deniyor, sanat ve felsefe adına yapılanlara.

Sen susabiliyor musun hala, bir kır çiçeğinin susuşu gibi. Konuşabiliyor musun bakışlarınla, ricat yollarında sınırları ihlal ederken yaptığımız gibi?

Işıkları yanıyor mu hala gözlerinin. Yeter mi yolumuzu aydınlatmaya?

Bekleyiş

Burcu Yılmaz

burcu5784@hotmail.com

Sahne 1 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Perdeleri sonuna kadar açık ve içeriyi gün ışığıyla aydınlatan bir pencere, pencerenin yanında bir sehpa, sehpanın üstünde bir saksı, saksının içinde kocaman açmış nergis çiçeği* durur.

Sahne 2 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Çiçeğe kırışık ve üzerinde kahverengi lekeleri olan bir el uzanır, çiçeğin yanında duran bir sürahiyi alır. Yavaşça çiçeğin diplerine su döker. Kapı zili çalar.

Sahne 3 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın başını yavaşça kaldırır ve elindeki sürahiyi sehpanın üzerine bırakır.

Sahne 4 İç / Gün / Bir Evin Koridoru
Kadın kapıdan çıkıp hızla koridorda yürür. Kadın dış kapıya yanaşır, üzerini düzeltir ve yüzünde bir gülümsemeyle kapıyı hızla açar.

Sahne 5 İç / Gün / Kapı Önü
Elinde sepet olan bir adam gülümser.

Adam: Teyze bir şey lazım mı?

Adamın yüzündeki gülümseme kaybolur. Adam arkasını döner ve merdivenlerden aşağıya iner. Adam gözden kaybolur.

Sahne 6 İç / Gün / Bir Evin Koridoru
Kadın kapıda durup bakar. Kadının yüzünde

tebessüm yoktur. Kadın yavaşça başını öne eğer ve kapıyı kapatır.

Sahne 7 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın elinde bir bez ile sehpanın üzerini siler. Kadın başını çevirir, elindeki bezi sehpanın üzerine bırakır ve yüzünde bir tebessüm ile yürür.

Sahne 8 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın elini sehpanın üzerinde duran çiçeğin yapraklarına uzatır, çiçeğin yapraklarını parmaklarıyla okşar.

> **Kadın:** Canım benim. Sen de özledin değil mi Dilen'i? Ben de özledim. Şimdi şurada cıvıl cıvıl koştursaydı. Bugün kesin gelirler ama.

Sahne 9 İç / Gece / Bir Evin Salonu
Evin tüm ışıkları açık, sesler gelir. Televizyon açık, kadın televizyonun karşısındaki koltuğun üzerinde oturur. Gözleri kapalı, üzerinde el örgüsü, örgünün şişlerinden biri yere düşmüştür.

Sahne 10 İç / Gece / Bir Evin Salonu
Duvarda 21.26'yı gösteren bir saat, bir kadın bir erkek ve bir kız çocuğunun olduğu bir fotoğraf vardır. Hemen yanında kadının ve bir adamın yan yana çekilmiş siyah beyaz bir fotoğrafı vardır.

Sahne 11 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Çiçek sehpanın üzerinde pencereden sızan ışıkla aydınlanır.

Sahne 12 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın koltukta oturup elindeki örgüyü örer. Kadın hemen yanında duran sehpanın üzerindeki radyoda çalan şarkıya eşlik eder. Kapının zili çalar ve kadın birden susar, elini radyonun düğmesine uzatır ve düğmeye basar. Kadın yavaşça yerinden kalkar, elindeki örgüyü koltuğun üzerine bırakır.

Sahne 13 İç / Gün / Bir Evin Koridoru
Kadın koridorda yürür.

Sahne 14 İç / Gün / Bir Evin Koridoru
Kadın kapının önünde durur elini yavaşça kapının koluna uzatır, kapının kolunu aşağıya doğru çeker. Kadının yüzünde tebessüm vardır. Kapı açılır kadının yüzündeki tebessüm yok olur. Kadın başını öne eğer ve kapıyı kapatır.

Sahne 15 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın çiçeğin yanında durur. Parmağıyla çiçeğin toprağını karıştırır.

> **Kadın:** Aaa dibinde hiç su kalmamış senin. Seni de ihmal ettim değil mi? Dur canım benim.

Kadın sehpanın üzerinde duran sürahiyi alır ve çiçeğin dibine su döker.

> **Kadın:** Bugün kesin gelirler değil mi? Hem bugün Pazar, Ahmet çalışmıyor.

Kadın elindeki sürahiyi sehpanın üzerine bırakır.

Sahne 16 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Kadın elini çiçeğin aşağıya doğru sarkmış yaprağına uzatır. Çiçeğin yaprağı kadının elinde kalır. Kadın elindeki yaprağı sehpanın üzerine bırakır.

Sahne 17 İç / Gece / Bir Evin Salonu
Evin tüm ışıkları açık, televizyon açık. Kadın televizyonun karşısındaki koltukta oturmuştur, kadının gözleri kapalı ve örgü yerde hemen ayaklarının yanındadır.

Sahne 18 İç / Gün / Bir Evin Salonu
Çiçek içeri sızan gün ışığıyla aydınlanmış ve boynunu eğmiştir. Evin tüm ışıkları açık, televizyon açık. Koltuğun hemen yanında yerde örgü vardır. Televizyonun karşısındaki koltuktan birden bir el sarkar.

* Nergis çiçeği adını Yunan mitolojisindeki Narkissos'un adından alır. Mitolojiye göre sudaki görüntüsüne âşık olup ona kavuşmak için ölümü seçen güzeller güzeli Narkissos'un öldüğü sudan boynu bükük bir şekilde nergisler bitmiştir.

15.12.2006

Afşar Timuçin'in Aşkın Diyalektiği

Felsefe; felsefeyle iç içe olanlar için de, zaman zaman ilgili olanlar için de meşakkatli, yorucu bir iş olarak algılanır. En azından romana, şiire, vs. ye göre! Bu ağırlık kendini, özellikle felsefenin kendisi ve temel konuları olan varlık, bilgi gibi dallarında hemencecik gösterir. Fakat biz okuyucular her nedense aşkın, cinselliğin, sanatın yani felsefenin temel konularının dışındaki konuların felsefeyle ilişkisinde, felsefenin o ağırlığını, meşakkatliğini, yoruculuğunu hiç mi hiç yaşamak istemeyebiliyoruz. Hâlbuki felsefenin dışındaki konular bize ne kadar çekici, zevkli ve kolay gelse de, bu konuların felsefeyle ilişkisi zorlu olacaktır. Felsefenin özne-nesne ilişkisini kendi dili içerisinde anlattığı sürece, böyle olması da doğaldır. Kısacası; iş, doğası gereği zorsa, yan dalları da zordur!

A. Timuçin'in Aşkın Diyalektiği adlı kitabı Bulut Yayınları'nca 2002 yılında basılmış. Yazar bu kitapta okuyucuya her ne kadar "sizinle sohbet ediyorum" dese de, bu söyleşi bir felsefecinin söyleşisidir, unutmamalı! Kitaba bu bakış açısıyla bakılmazsa eğer, yılgınlık çabucak gelebilecektir. Fakat yılgınlığa düşmeden okumak da faydalı olacaktır. Çünkü kişi çoğunlukla kendine ve aşka bir "nesne" gözüyle bakamıyor ne yazık ki. (Nesne derken araştırılması gereken şeyi kastediyorum. Önemsiz "şey"i değil.) Hele de bunu bir felsefeci değilse, felsefi bir gözle yapması imkânsızdır. İşte bu kitap; kendimize ve aşkımıza, başkalarına ve aşklarına, yani insanlara ve aşklarına bir "nesne" gözüyle bakmamızı; fakat felsefi bir gözle bakmamızı ve hem de bir felsefecinin söyleşi sıcaklığıyla bakmamızı sağlayacaktır. Eee, bu kadar şey de, az bir şey olmasa gerek.

Yukarıdaki açıklamalarıma bakarak kitabı; " Bu kitap çok zor olmasa da, çok sıkıcıdır herhalde" gözüyle görmek de yanlış olur. Zira yazarın şairlik yanı da unutulmamalı. Bu kitapta da gören gözlerin, şiirsel dili yakalaması zor olmayacaktır. Üstelik kitap baştan sona kadar mani, türkü, şiir ve mitolojilerle süslenmiş. Timuçin'in olaylara, olgulara veya kişilere yaklaşırken ki tavrı size; kimi zaman aşırı serbestlik yanlısı, kimi zaman da aşırı tutucu gelebilecektir. Üstelik bu iki zıt yaklaşım tavrını (serbest-tutucu) aynı paragrafta, aynı konuda kullanacaktır. Fakat bunu öyle bir bilimsel bakış açısıyla yapacaktır ki; tutarsızlık gibi gelebilecek bu hali, aşırı tutarlı oluverecektir. Çünkü onun genel bakış açısı, her ne durumda olursa olsun insan, insandır. Ve insan sadece insan olmasından kaynaklı değerlidir. Bu bakış açısı kişileri; haklı-haksız, doğru-yanlış diye tanımlamadan onlara salt insan gözüyle bakılması gereken bir değer olarak görme, bilimsel ve çağdaş bakış açısıdır. Bu konuyu geçerken kitabın başlığına da atıfta bulunmak gerekebilir: "Aşkın Diyalektiği". Diyalektik, en kısa tanımlamayla zıtların birliği demek değil midir? Eee, diyalektiği, hele de aşkın diyalektiğini açıklamak, hiç de düz yolda yürümeye benzemez.

Bu konu olsa olsa kayalık bir yolda yürümeye benzer; bu bağlamda Timuçin için çok iyi bir dağcıdır diyebiliriz.

İşte Timuçin'in satır aralarında aşkı tanımlama biçimleri (Belki de benim satır aralarından cımbızladığım yerler dersem, daha doğru olur):

"Aşk belki biraz da uzlaşmaz kişilerin işidir… Buna göre aşk bir sürüklenmedir. İstemli istemsizliktir ya da istemsiz istemliliktir. İnsanın kendinden kurtulup çıkmasıdır." (Sf. 11)

"Aşk bir yoldan çıkmadır, yoldan çıkarken göreneklerin hatta alışkıların çizdiği çerçevelerin dışına çıkmadır…" (Sf. 34)

"Bir Değerler Alanı Olarak Aşk" adlı bölümde Timuçin'in değer ve aşkta değer konularına bakışını görelim:

"Değerleri, birbirine karşıt görünümler ortaya koyan iki kümede toplamamız doğru olur… Yarar değerleriyle yüce değerler… Yarar değerleri insanın günlük yaşamını ya da doğal yaşamını sürdürebilmesi için zorunludur. (Su, hava, yemek gibi) Yüce değerlerin başında ise estetik değerler ve ahlak değerleri vardır*… İnsan onlar olmadan (yüce değerler olmadan) da biyolojik varlığını pek güzel sürdürebilir, ancak bizi insan yapan değerler işte bu yüce değerlerdir… Estetik değerler 'güzel' kavramında, ahlak değerleri 'iyi' kavramında anlatımını bulur… Aşk değerleri ahlak değerleriyle estetik değerler arasında bir yer tutar. Aşkta hem güzelin hem iyinin belirgin bir ağırlığı vardır. Böyle olmakla aşk, hem sanat hem ahlak açısından bir bütünlük ortaya koyar…" (Sf. 63-67)*

Kitabın "Savaş Yerine" bölümünde, Timuçin'in konuyu toparlamasına bir göz atalım:

"… Aşkta ve sanatta insan kendini çırılçıplak ortaya koyar. Bu yüzden sanatta aşka ve aşkta sanata benzeyen bir şeyler vardır."(Sf. 161)

"… Kendini kendine adayan insan bencildir, özverili insan kendini başkalarına adamaktan tat alır. Aşkta kişi kendini tepeden tırnağa özgeci özelliklerle donatmıştır. Onun özgeciliği genellikle tek kişiye yönelmiştir ama tek kişiyle sınırlamak zorunda da değildir. Özgeciler yarar gözetmez biçimde kendilerinden başka bir şeye adanırlar… Mutlak özgürlük mutlak bağlanış biçiminde bu adanmışlıkta gerçekleşir… Aşkın bencilliğe benzer bir yanı da yok değildir. Aşk kendi dışına yöneliştir ama bir özneyi kendinin kılmak için kendi dışına yöneliştir… Aşkın tek bencil yönelimi birini kendinin kılma eğiliminde yatar, buna da bencillik deyip çıkmak kolay değildir. Kısacası aşkta bencilliğin koşulları gerçekleşmez. Buna karşılık adanmışlığın koşulları tam olarak vardır…" (Sf. 166)

"… Aşıkların durumuna bakanlar 'iyi ki ben aşık değilim' duygusunu yaşayabilir… Ne olursa olsun aşk herkes için olmasa da pek çok kişi için kaçınılmaz olan bir insanlık durumudur… Aşk gereklidir, daha da insan olabilmek için, sonsuz sevinçlerle sonsuz acıları bir arada yaşayıp bilgeleşebilmek için aşk gereklidir… Yıkım getirmeyen aşk yoktur, yeter ki insanlar aşkın getirdiği yıkımdan yepyeni sevinçler, yepyeni kavrayışlar, yepyeni sezgiler elde edebilsinler… Aşk insanın sonsuzluğu duyumsadığı, ölmezliği sezdiği yerdir. Gerçek insan olma düşlerimizi ancak aşkın sıcak ama dikenli kanatları altında gerçekleştirebiliriz… Aşkın olmadığı yerde ne doğru dürüst sanat, ne doğru dürüst felsefe, ne doğru dürüst bilim gelişebilir… Gene de onun yararla doğrudan bir ilişkisi yoktur. O da sanat gibi yalnızca sonuçları açısından insanlığın güçlü dönüşümlerine katkıda bulunur…" (Sf. 172–173)

Cümlelerin içtenliğine, vurgusuna ve seçimine dikkat ettiyseniz, şiirsel bir anlatımı duyumsamamanız işten bile değildir. Yukarıda da söylediğim gibi bu, yazarın şair yanını hatırlatıyor bize. Yoksa siz hala Timuçin'in herhangi bir şiir kitabını okumadınız mı? Okumadıysanız, kendinize yazık etmişsiniz demektir. Kendinize yazık etmeyin!

Son olarak şunu söylemeliyim ki; Timuçin kitabında yalnızca bir erkekle bir kadın arasındaki aşkı incelememiş. Eşcinsellik, fahişelik, donjuanlık vs. gibi, çoğumuzca unutulan kesimleri de aşk boyutuyla ve hatta tüm boyutlarıyla incelemiş. Bu bölümlerde yazarın felsefeci boyutunun yanında psikoloji ve siyaset bilimi boyutunu da görüyoruz. Zira bu bölümler felsefe, psikoloji, siyaset gibi her boyutuyla inceleniyor. Bu bölümler çoğunluğun "ayrıksı" olarak nitelediği kesimleri, daha iyi tanımamızı sağlayacaktır. Ben özellikle bu bölümlerde yazara değişik bir hayranlık duydum. Ve "bu konuları böyle bir bilimsel bakış açısıyla, böyle bir cesaretle işleyebilecek kaç düşünürümüz var ki acaba?" diye sormadan edemedim kendime. Eline sağlık Timuçin. Okuyana bin selam! Okumayana da; bir an önce oku, demekten başka çaremiz var mı ki?!

Benim de sinemalarım vardı…

Güney Özkılınç

Sabah olmuş, gün ağarmıştı. Görev yaptığım Bursa'dan doğup büyüdüğüm, sokaklarında terli terli koşturduğum, insanları iklimi gibi sıcak Adana'yla bir kez daha kucaklaşmıştım.

Otomobil çocukluğumun geçtiği Seyhan Irmağı boyunca ilerliyordu. Buralar otuz yıldır değişmemişti. Sokaklarda hala çocukluğum koşuyordu. İrili ufaklı ama bahçeli evlerin önü her yaz sabahında olduğu gibi elde hortumlar sulanıyordu. At arabaları ve traktörler yollardaki yerlerini çoktan almışlardı.

Burası Adana'nın güneyiydi. Portakal bahçeleri ve pamuk tarlalarının kıyısında, görünümü yıllardır değişmeyen siyah beyaz bir fotoğraf gibi görünüyordu gözüme.

Yalnız bu kez fotoğraf karelerinde otuz yıldır değişmeyen bir şey daha vardı: Yazlık sinemalar. Nasıl olmuştu da şu ana kadar ne benim, ne de diğer insanların dikkatini çekmemişti. Orada öylece, "yeter ki bize dokunmayın, biz; otuz yıl, kırk yıl gerekirse bir ömür boyu sizlere de zarar vermeden dururuz yerimizde, kim bilir belki bir gün nostalji olsun diye yeniden gerekiriz size" der gibiydiler.

Kendi kendime düşündüm ve bir zamanlar hayal dünyamın gelişmesine sonsuz katkıları olmuş yazlık sinemalar hakkında bir araştırma yapmaya karar verdim.

1970'li yıllarda Türk sineması için hem mekân olarak hem de pazar olarak çok önemli bir yermiş Adana. O yıllarda Adana'da 200 yazlık sinema olduğunu ve "Yeşilçam filmlerinin ilk önce Adana'da seyirciyle buluştuğunu, Adana'ya gelen filmlere gösterilen ilginin, o filmin ülke düzeyinde de tutacağının ölçütü sayıldığını; o dönemlerde sinemanın kalbi olan Adana'da her hafta mutlaka ünlü sanatçıların ağırlandığını öğrendim.

Adana, Türk aşk filmleri arasında en iyi olarak gösterilen, başrollerini Kadir İnanır ve Türkan Şoray'ın oynadığı 'Selvi Boylum, Al Yazmalım', yine Kadir İnanır'ın başrolünde oynadığı 'Tatar Ramazan', Yılmaz Güney'in 'Umut', Cüneyt Arkın'ın 'Ala Geyik', ayrıca 'Bereketli Topraklar Üzerinde', 'Zıkkımın Kökü', 'Ben Bir Kanun Kaçağıyım', 'Ben Bir Sokak Kadınıyım' ve 'Günahını Ödeyen Kadın' gibi filmlere mekân olarak da hizmet etmiştir

İki kilometrekarelik bir alanda yedi (7) yazlık sinema

Evet, bugünkü Taşköprü'den Paksoy Yağ Fabrikası'na kadar olan iki kilometrekarelik alanda tam yedi yazlık sinema olduğunu tespit ettim. Bunlar: Alemdar, İnci, Şoray, Melek, Seher, Seyhan(Köse) ve Güneşli Sinemaları. Fakat bina olarak yalnızca üçü (Güneşli, Seyhan, İnci; seyircisiz olarak ne kadar ayakta kalınabilirse o kadar) ayakta.. Bunlardan Güneşli Sineması benim de sık sık gittiğim, Yılmaz Güney filmlerini izlediğim; delikanlılık dönemimde önünde durup şu meşhur işbirlikçi beyaz gazoz ve günebakanlı gecelerimi yaşadığım bir mekândı.

1980'li yılların başında kapanan Güneşli Sineması'nı kuruluşundan kapatıldığı güne kadar Ekrem Yarar işletmiş. O, şimdi hayatta değil. "Babamın işlettiği sinemanın asıl sahibi Yusuf Kızay, sinema kapandıktan sonra buraya oto yıkama servisi açmış. Şimdilerdeyse depo olarak kullanılıyor," diyor oğlu Seyhan Yarar.

Güneşli Sineması, dün gibi aklımda. Ön tarafta bekâr erkeklerin oturduğu tahta sandalyeler; arka tarafta bir metre yükseklikteki betonla çevrili ve içinde dört tahta sandalyenin olduğu aile locaları… Localar dört kişilikti ama sinemaya beş veya altı kişiyle gelen aileler, görevlilerle tartışma pahasına sandalyelere ikişerli oturup film seyrederlerdi.

Filmi seyredenler sadece sinemadakiler değildi. Sinemanın etrafındaki evlerin damlarında çaylar demlenir, karpuzlar kesilir ve oraların değimiyle "beleşe" film izlenirdi. Sonraki yıllarda bunu fark eden sinema işletmecileri, sinema duvarlarının üstüne siyah perdeler çekerek filmin "beleş" izlenmesi olgusuna son vermişlerdi.

Seyhan Sineması ve localar

Seyhan(Köse) Sineması: Yeşilçam artistlerinin uğrak yeri

Seyhan Sineması'nın sahibi, Köse lakaplı Mehmet Nisan. Bu nedenle sinemanın adı Köse Sineması olarak da anılırmış. 1967–1970 yılları arasında faaliyet gösteren bu sinemayı Celal Nisan işletmiş. 8 Şubat 2005'te vefat eden Celal Nisan'ın eşi Sabahat Nisan, "biz sinemada film izlerken bazen yağmur yağardı ve koştura koştura damlara serdiğimiz çamaşırları toplar tekrar film izlemeye gelirdik" diyor. Celal Nisan'ın oğlu Emirhan Nisan, babasının ölümünden yıllar sonra içinde bozuk para olan kocaman bir çuval bulduğunu ve bunun büyük olasılıkla sinema işletmeciliği sırasında babası tarafından saklandığını söylüyor.

Fatma Karanfil'in SES Dergisi'ndeki kapak resmi

Şu an Adana Yağcami civarında terzilikle uğraşan 1955 doğumlu Seyfi Büyüknisan, Seyhan Sineması'ndaki "Tarkan" filminin gösterimine Kartal Tibet'in geldiğini söylüyor. Yine bu sinemayı ziyaret edenler arasında Tanju Gürsu ve Nebahat Çehre de var. Seyfi Büyüknisan ekliyor, "sadece artistler değil halk ozanları da Seyhan Sineması'na sık sık gelirlerdi" diye. "Bunlardan biri de o yıllar henüz tanınmamış İzzet Altınmeşe'nin çalgı şefliğini yapan Ozan Halit Arapoğlu'ydu."

Yılmaz Güney: Gönüllerin Çirkin Kralı

Seyhan Sineması'nı ziyaret edenlerin içinde çok özel biri daha vardı: Çirkin Kral. Ona ayrıca bir paragraf açmak gerekiyor elbette. Konuştuğumuz Kerim Nisan ve Seyfi Büyüknisan, "bir yaz akşamı kırmızı renkli İpsala marka arabanın sinemanın altındaki kahvenin önünde durduğunu, Yılmaz Güney, Hayati Hamzaoğlu ve 1968 yılında SES Dergisi'nin düzenlediği "Sinema artisti yarışması" üçüncüsü olan Fatma Karanfil'in de Seyhan Sineması'na geldiği"ni söylüyorlar. "O yıllarda çocuklar, gençler arasında Yılmaz Güneyciler ve Cüneyt Arkıncılar şeklinde saflaşma olur ve Yılmaz Güney her zaman gönüllerin Çirkin Kralı olurdu."

Üzüm bağlarından, pamuk tarlalarından film izlemeye…

"Üzüm bağlarından, pamuk tarlalarından beş kilometrelik yolu eşek üzerinde gelip film izlerdik." Böyle söylüyor Zeynep Hanım. O günlerde sadece gençler ya da entelektüeller değildi sinemaya giden. Çoluk çocuk, genç yaşlı, ev kadınları yazlık sinemaların çakılları üzerindeki tahta sandalyeleri doldururlardı.

Celal Nisan'ın sinemacı belgesi

Sevgililerin, nişanlıların en önemli ve yasadışı eğlenceleri yazlık sinemalardı

O yıllarda sözlenen, nişanlanan çiftlerin en gizli kaçamağıydı yazlık sinemalar. Babalara, annelere dönüşte yaşanacak tartışma ve dayak pahasına, beyaz yalanlar söylenerek beyazperdenin büyülü havası soluklanırdı.

Çocukluğumuz, hâla filmlerin tanıtıldığı at arabalarının arkasından koşuyor

Siyah beyaz günlerin akşam vakitleri… Evlerin önü yine sulanmış… Kadınlı erkekli topluluklar yine yolların kenarlarına oturmuş… Günebakan çıtlatılıyor… Bir anda ortalığı toz toprak içinde bırakan filmlerin tanıtıldığı at arabaları çıkıyor ortaya. At arabalarının ardından koşan onlarca çocuk… Benim çocukluğum, bizim çocukluğumuz…

"Bu akşam Güneşli Sineması'nda…"

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

Darbe günlerine dönüş….

Hafıza-i beşer nisyan ile malüldür.'. 1960 darbesi ertesinde cuntanın kurduğu Yassıada mahkemelerinde "devrik ve sabık" başbakan Adnan Menderes'in sorulan sorulara verdiği cevaplarda, "hatırlamıyorum efendim"e ekleyip kullanırdı bu sözü. Hemen her akşam radyo başında dinlediğimiz duruşma programından benim çocuk beynime melodisi kazınmış olan, anlamını o zaman bilmediğim bir deyimdir bu. Sonradan öğrendim anlamını: İnsan belleği unutkanlık özürlüdür.

12 Eylül darbesinin üzerinden şimdi 27 yıl geçti. O dönemde iki dudağı arasından çıkanların kanun olduğu paşalar çoktan emekli oldu. Onlardan Evren gibi hala yaşayanlar şimdilerde kimi konularda "özeleştiri" denebilecek tespitler yapıp gündemde kalmaya çalışıyor. Fakat bugünün genç insanları için 12 Eylül dönemi bir bilinmez dönem. Evren gibileri unutulmuş emekli paşalar. O dönemin hızlı solcularından bir bölümü şimdi egemen sınıfların içinde, düzenin has elemanları olarak çalışıyor. 12 Eylül öncesi ve dönemi bunlar için zaten unutulması gereken bir dönem. Burada devreye insan belleğinin unutkanlık özrü giriyor. Fakat bazı şeylerin unutulmaması, unutturulmaması yalnızca gerçek tarih bilgisi açısından değil, gün ve gelecek açısından da önemli. Burada sanata, onun içinde de en etkin araç olan filme (sinema ve tv filmine, belgesele vb.) çok önemli bir görev düşüyor. Türkiye'de bu bağlamda iyi şeyler de oluyor. Son dönemde gördüğüm iki filmi bu iyi şeylere sayıyorum:

| Eve Dönüş
(Türkiye 2006)

Yönetmen: Ömer Uğur
Senaryo: Ömer Uğur
Oyuncular: Memet Ali Alabora (Mustafa), Sibel Kekilli (Esma), Savaş Dinçel, Altan Erkekli (Hoca), Cengiz Küçükayvaz vd.

(Bu film üzerine daha önce Sevinç Bulagil'in bir yazısı Güney'de yayınlanmıştı. (bkz. Güney sayı 39, sayfa 63). Filmi geçenlerde gördüm. Sevinç Bulagil'in değerlendirmesine katılıyorum. Yine de önemli gördüğüm bu film hakkında kısaca ben de yazıyorum.)

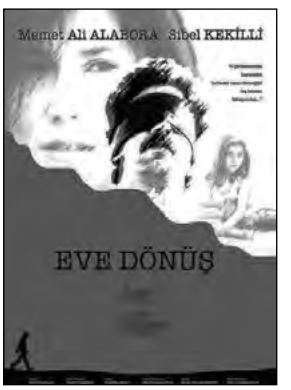

12 Eylül döneminde işigücü, ailesi dışında 'bir işe karışmayan', apolitik bir işçinin öyküsü anlatılıyor "Eve Dönüş" te. Hiç bir işe karışmamak da bir işe yaramıyor o dönemde. Toplumun iyice politize olduğu bir dönemde, apolitiklik saldırı hedefi olmaktan kurtarmıyor insanı. Yanlışlıkla! apolitik insanlar da işkence tezgahının çarkları arasına girebiliyor. Sonra kuru bir özürle ve kimselere anlatmama tavsiye ve tehditiyle "eve dönüş"ü sağlanabiliyor. Fakat bir kez işkence tezgahından geçenin "eve dönüş" ü hiç te sanıldığı kadar kolay değil. O işkencelerden geçip

de- üstüne üstlük filmde anlatılan öyküde olduğu gibi nedenini bilmeden- insan kalabilmek, normal hayatına geri dönmek zor. Paranoya eve dönüş'ün en sık rastlanan yoldaşlarından biri oluyor.

Bir kez hangi nedenle olursa olsun devletin faşist işkencecilerinin eline düşen, yalnızca işkencecilerin gözünde değil, yakın çevrenin gözünde de "suçlu" damgasını yiyor. Öyle ya, eğer devlet birini suçlu gördü ise onun mutlaka "bir şeyi" olması gerekir!

Eve dönüş, bir yandan 12 Eylül döneminin korkunç atmosferini, işkence tezgahlarını, bu tezgahlarda "memur" olarak çalışanların şizofrenisini, bu tezgahlardan geçenler arasında "sağlam" ve "çürük" çıkanların varlığını yer yer dayanılmaz bir biçimde gerçekçi resmediyor. Diğer yandan işkence ile gerçek bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını ve sorunun gerçek bilgiye ulaşmaktan çok, tezgahtan geçenlerin iradesini kırmak olduğunu da gösteriyor. İşkence ile bir devrimci örgütün şefliğini kabul etmek zorunda kalan işçi Mustafa, kimliğini kabul ettiği devrimci bir çatışmada öldürüldüğü zaman çıkıyor zindandan. Kırılmış, bitirilmiş, işkencecisinin elini öpen, kendini sürekli takip altında his eden paranoyak bir Mustafa dönüyor eve.

Filmin bitiminde, Mustafa'yı işçi kahvesinde otururken görüyoruz. Yan masada oyun oynayanlar kendi aralarında Mustafa üzerine laflıyorlar. Birinin "duydunuz mu, hiç suçu yokken almışlar içeri" yönündeki sözlerine, iki kişi "yok canım, mutlaka bir şeyleri vardır." itirazı getiriyorlar. Tam o sırada bir jandarma arama ekibi dalıyor kahveye. Kimlikler isteniyor. Tam da o "yok canım, mutlaka bir şeyleri vardır"cıların kimlikleri yok yanlarında. Resim jandarmanın bu ikisine dönük "siz bizimle geleceksiniz" komutunda donuyor! Yeni "Eve Dönüş"lerin hazırlığıdır bu.

"Eve Dönüş" 12 Eylül konusunda "hafıza-i beşer" açısından gerekli, yararlı, iyi bir film.

Diyaloglar, oyuncular, kurgu iyi. Bütün ekip iyi, fakat Özellikle Mehmet Ali Alabora ve Altan Erkekli'nin oyunu kusursuz bence. Kuşkusuz "geç" kalmış bir film. Fakat geç de olsa 12 Eylül döneminin sorgulanması iyidir. Gereklidir. Bu gecikme olayını filmin yönetmeni kendisi ile yapılmış ve yayınlanmış bir söyleşide şöyle açıklıyor:

" – Darbeden uzaklaştıkça cesaretimiz mi artıyor? Böyle bir cesur film için aradan 26 yıl geçmesi mi gerekiyordu?

Ömer Uğur - Sorun cesaret sorunu değil, para sorunu. Parayı ancak bulabildik ve filmi çektik. Yoksa biraz demlensin, ortam daha demokratikleşsin diye beklemiş değiliz. Senaryonun ilk hali Montpellier'de ödül aldıktan sonra o zamanki Dünya Sineması'nın (şimdiki Fitaş Sinema Kompleksi'nin bulunduğu yer) sahibiyle çekmeye karar verdik, para yetmedi. Daha sonra bir kez daha niyetlendim, yine olmadı. Destek için Kültür Bakanlığı'na başvurduk, içlerinde Halit Refiğ'in de bulunduğu kurul "Bu film işkence gören herkesi suçsuz gösteriyor. Devlet böyle bir şeye yardım edemez" gerekçesiyle desteği reddetti. Dolayısıyla 26 yıl beklemek bizim tercihimiz değildi. Bu, şartlardan kaynaklanan bir durumdu. "

| Beynelmilel
(Türkiye 2006)

Yönetmen: Sırrı Süreyya Önder, Muharrem Gülmez
Senaryo: Süreyya Önder
Oyuncular: Özgü Namal, Cezmi Baskın, Nazmi Kırık, Umut Kurt, Meral Okay, Dilber Ay, Oktay Kaynarca, Bahri Beyat vd

YIL: 1982
YER: ADIYAMAN
KAHRAMANLAR: GEVENDELER

Beynelminel de 12 Eylül döneminin bir öyküsünü anlatıyor. Onda da öykünün gerçek kahramanları olan gevendeler (yerel müzikçiler) gerçekte apolitik emekçiler. Onlar çaldıklarının ne olduğunun farkında olmadan 12 Eylül paşalarını dünya işçi sınıfının Enternasyonal marşı ile karşılayacak kadar saf insanlar. O saflık fakat, bütün debdebeye rağmen gerçekte halktan öcü gibi korkan darbecilerin en sert tepkisi ile karşılaşmasının, güle oynaya gelişen zararsız bir olayın kanla bastırılmasının; bir trajediyle sonlandırılmasının engeli değil. Aslında kahkahalarla dolu dolu gülmeyecekseniz, en azından tebessümle karşılanacak bir, sevecen mi sevecen, insani mi insani küçük bir öykü anlatılan. Fakat kendi gölgelerinden bile korkan, korkularını emekçile-

re karşı kullandıkları yoğun şiddet içinde boğmaya çalışan faşistlerin uluslar arası işçi sınıfının marşına da şiddetten başka cevapları yoktur.

Film 12 Eylül döneminin en yoğun yaşandığı 1982'de Adıyaman'da geçen bir olayı anlatıyor. Bir yerel müzisyen gurubu 12 Eylül'ü sokağa çıkma yasağı üzerinden tanır. Sokağa çıkma yasağı grup için felakettir. Geçimini temin etmek için sokağa çıkmak zorunda olan gurubun tümü tutuklanır. Devlet ile sivil toplum karşı karşıyadır. Kendilerine cahil halka kültür götürme, ona yol gösterme misyonu biçen Kemalist devletin temsilcileri gevendelere "çağdaş bir orkestra olma" direktifi verir. Öyle ya yakında Konsey üyeleri kenti ziyarete geleceklerdir. Onları çağdaş bir orkestra ile karşılamak gayet iyi olur! Komutanın hanesine artı olarak yazılır.

Gevendeler bir yandan sıkıyönetimin "çağdaş bir orkestra" ya dönüşme direktifi doğrultusunda çalışırken, bir yandan da 12 Eylül ile işlevi kalmayan "Halk Evi"nin pavyona dönüştürülmesi çalışmaları yürütülür.

Filmin bundan sonraki bölümünde, bu ikili dönüştürülme çabalarını keyifle izleriz.

Bu arada gevendelerin bir bölümünü yakından tanırız. Onların günlük yaşamlarının, dertlerinin, sevinçlerinin tanığı oluruz.

Konsey üyelerinin gelişi sırasında onlara karşı aslında gayet barışçıl, naif bir protesto eylemi hazırlığı içinde olan iki genç devrimci erkeği izleriz. Bunlardan biri (Haydar –Umut Kurt) ile gevendelerin başını çeken müzisyenin (Abuzer- Cezmi Baskın) kızı (Gülendam- Özgü Namal) arasındaki saf aşk öyküsünü izleriz. Öykünün bu bölümünde dönemin saf, romantik devrimciliğinin (devrimci devrim ile nişanlıdır, onun gönül işleri ile uğraşmak gibi küçük burjuvaca bir tavrı olamaz!) resmini görürüz. Bu arada devrimcilerin adına hareket ettikleri halkın, zor karşısında zorbalarla nasıl uzlaştığını, kendi adına hareket eden devrimcileri nasıl engellemeye çalıştığını da görürüz. Film bu yanları ile romantik devrimciliğe yalnızca sevgi ile değil, eleştirel de yaklaşan, halk yağcılığı yapmayan olumlu bir konumda bence.

Beynelminel başta güldürerek, sonda ağlatarak kara bir dönemi sorgulayan, düşündüren "nisyan" özrüne karşı iyi bir film.

Burada da diyaloglar, kurgu, oyuncular iyi. Aksayan yok. Bütün ekibin çekimden keyif aldığını düşünerek çıktığım bir film Beynelminel.

Fatih Akın iki filmle Oscar aday adayları arasında…

Bu yıl Fatih Akın "Yabancı Dilde (siz İngilizce olmayan okuyun) en iyi filmler" kategorisi için önerilen "aday adayları" içinde iki filmle var. Türkiye adına Fatih Akın'ın da yapımcıları içinde yer aldığı ve Berlinale'de Fipresci ödülünü ve daha bir dizi enternasyonal ödül kazanan TAKVA Oscar adayı gösterildi. Bunun dışında Fatih Akın'ın yönettiği son filmi olan "Yaşamın Kıyısında" adlı film de Almanya adına aynı dalda aday gösterildi. Zor ama bu iki filmin 2008 22 Ocağında ilan edilecek ön seçimde ilk beş arasında yer alması bayağı ilginç olur!

Yaşamın Kıyısında
Auf der anderen Seite (Almanya 2007)

Yönetmen: Fatih Akın
(aynı zamanda senaryo ve yapımcı)
Oyuncular: Nurgül Yeşilçay, Baki Davrak, Patricia Ziolkowska, Nursel Köse, Tuncel Kurtiz, Hanna Schygulla vd.

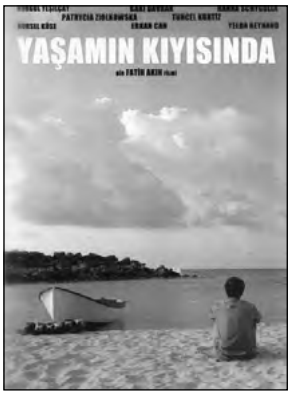

Yaşamın Kıyısında Fatih Akın'ın Aşk-Ölüm-Şeytan Üçlemesinin ikinci filmi. Aşkı anlattığı "Duvara Karşı"da olduğu gibi, Ölüm'e yaklaştığı "Yaşamın Kıyısı"nda da sıra dışı bir öyküyü seçmiş.

Üç ikili var bu öyküde. Bir baba/oğul ve iki anne/kız.

Birinci ikili, göçmen emekli işçi Ali ile, onun Hamburg üniversitesinde Alman dili ve edebiyatı kürsüsünde ders veren oğlu Nejat'tır. Göçmen emekli işçi Ali (her zamanki gibi yine mükemmel Tuncel Kurtiz) tipik bir 'birinci kuşak Alamancı'dır. İçinde yaşadığı topluma yarı entegre olmuş, gönlü ile, dili ile "memleketi'nde olan, Almancayı bile "memleket dili" ile konuşan, eşi de ölmüş olduğu için yalnız mı yalnız bir insan. Oğlunu "adam etmiş"tir. Oğlu Nejat (Baki Davrak) Alman dili ve edebiyatı profesörü

olacak kadar entegre olmuş, babasının kaba saba konuşmalarından rahatsız, başarılı bir ikinci kuşak tipidir. Sürekli hüzünle ortada dolaşan, başarılı olduğu halde hala kimliğini arayan bir tiptir bu. Bu ikilide birbirlerine yabancılaşmış baba/oğulun birbirlerine, daha doğrusu oğulun babaya temkinli bir yakınlaşma öyküsü vardır.

İkinci ikili, Hamburg'ta bir kerhanede fahişe olarak çalışan Yeter (Nursel Köse) ile, onun Türkiye'de üniversitede okuduğunu düşündüğü kızı Ayten'dir (Nurgül Yeşilçay). Yeter kızını okutmak için vücudunu, cinselliğini satmaktadır. Kızı'nın bundan haberi yoktur. Kızı için o bir ayakkabı firmasında satıcı olarak çalışmaktadır. Yeter'in üniversite'de okuduğunu düşündüğü kızı ise, gerçekte devrimci bir örgütün üyesidir. Yani bu anne kızın öyküsü, birbirlerine karşı yalan üzerine kuruludur. Ve bütün film boyunca, aynı anda ters istikametlerden gelen ve karşılaşan iki tramvay içinde farkında olmadan birbirlerinin yanından kayıp geçseler bile, hiç yüzyüze gelmezler. Birbirini arayıp bulamayan, yalanları ortadan kaldırma fırsatı bulamayan bir ikilidir bu.

Üçüncü ikili, Hamburg üniversitesinde okuyan Lotte (Patricia Ziolkowska) ile onun yalnız yaşayan, eski bir 68'li ve fakat gelinen yerde bir çok eski 68'lilerde olduğu gibi iyice tutuculaşmış olan annesi Susanne'dir (Fassbinder filmlerinin değişmez kadın oyuncusu Hana Schygulla. Özellikle Alman basınının bir bölümünde anlayamadığım ölçüde büyük övgüler çıktı Hana Schygulla'nın bu filmdeki oyunu hakkında. Anlayamadığım diyorum, çünkü ben onun oyununda akılda kalabilecek bir olağanüstülük bulamadım. Herhalde yıllar sonrasında yeniden karşılaşmanın verdiği sevinç duygusunun, bu arada nostaljik duyguların sonucudur bu aşırı övgüler diye düşünüyorum.) Lotte özgür yaşamak isteyen bir genç kadındır. Annesinin bir zamanlarki idealleri ni bugün yaşamak istemektedir. Susanne ise gelinen yerde, kızının özgür yaşama isteğinin karşısında bir anaç tavuk gibi onu koruma içgüdüsünden gelen bir engel konumundadır. Sonunda fakat korkuların da ecele faydası olmaz. Susanne'nin kızını arama yolculuğu, gerçekte kendi yitirilmiş geçmiş ideallerine, kendine bir yolculuk olur.

"Yaşamın Kıyısında"da Fatih Akın, bu üç ikilinin hayatlarının kesiştiği bir öyküyü, çoğunlukla aynı zaman dilimi içinde bu kişilerin ne yaptıklarını paralel kesimlerde anlatan bir kurgu içinde, ustalaşma yönünde ilerleyen bir sinema diliyle sunuyor.

Filmin başlarında Almanya'nın Hamburg kentinde bir 1 Mayıs yürüyüşü görürüz. Bandolu, mızıkalı barışçı, neşeli bir yürüyüştür bu. Keskin devrimci sloganlar da yürüyüşün genel barışçı havasını değiştirmez. Yürüyüşün kıyısında emekli göçmen işçi Ali ile tanışırız. Yalnızdır. Eşi ölmüştür. Sevgi (yalnızca değil, ama başta cinsel sevgi) peşindedir. Hamburg'un bir kerhanesinde çalışan fahişe Yeter'in (Nursal Köse) şahsında yalnızlığına bir çözüm bulduğunu düşünür. Ali, - birkaç ziyaret ertesinde- kendisi gibi bir göçmen olan Türkiye doğumlu Yeter'e aylık belli bir ücret karşılığında kendisiyle kalmasını teklif eder. Yeter bu teklifi ne olduğu tam belli olmayan ve kendisini izleyip "uyaran" iki Türkiyeli tiple konuşma ertesinde kabul eder. Bu tiplerin mafya mı olduğu, yoksa Türkçü-islamcı saiklerle mi uyarı yaptığını ben anlamadım. Her halde fakat Yeter'in Ali'nin önerisini kabul etmesinde bu uyarının belirleyici bir rol oynadığı mesajı var filmde. Bana inandırıcı gelmedi. Yeter, Ali ile birlikte yaşamaya başlar. Ali'nin oğlu Nejat, babasının bu seçimini onaylamaz. Fakat onunla konuşma içinde Yeter'in Türkiye'de olan kızını üniversitede okutabilmek için fahişelik yaptığını öğrenince ona karşı tavrı değişir. Dost olurlar. Yeter'de her şeye rağmen hala fahişeyi gören Ali için, bu dostluk kuşkulu bir dostluktur. Ali için bu ilişkide Nejat Yeter konusunda bir rakiptir. Onunla yatmış olabilir vs. Öykü bu bağlamda Ali'nin Yeter'i şimdi yalnızca kendine ait cinsel köle görmesinden kaynaklanan bir kavga sırasında Yeter'in yediği bir tokat sonrasında beyni üzerine düşmesi ve ölmesi ile, Ali'nin hapise düşmesi ile bağlanır. Bu öyküdeki birinci ölümdür.

Yeter'in bu beklenmedik ölümü, baba ve oğul arasındaki yabancılaşmayı daha da büyütür. Kendini Yeter karşısında borçlu, suçlu his eden, onun

için bir şeyler yapmak isteyen Nejat, Yeter'in kızı Ayten'i bulmak üzere İstanbul'a doğru yola çıkar. O, İstanbul'a doğru yola çıktığında gerçekte İstanbul'da aradığı Ayten Almanya'dadır ve annesini aramaktadır. Ve daha önce bir kez Ayten'le Hamburg'ta, Ayten onun dersinde uyurken karşılaşmıştır da. Ayten'i aramak için Türkiye'ye gelen Nejat, tesadüfen girdiği bir Almanca kitapçıda on yılı aşkın süredir İstanbul'a yerleşmiş olan bir Alman'la tanışır. Almanya'da Alman dili ve ebiyatı okutan Türkiye kökenli bir profesör ile, Türkiye'de Almanca kitap evi işleten Almanya kökenli birinin karşılaşmasıdır bu. İki göçmen aydının karşılaşması. Türkiye'deki Alman göçmen, gelinen yerde "vatanını" özlediğini, geri dönmek istediğini anlatır Almanya'da yaşayan Türk göçmene. Sonuçta ülkesine dönmek isteyen Alman bir kitabevi sahibi ile evleri değiş tokuş yaparlar. Nejat Türkiye'de yaşamaya ve kitabevini işletmeye başlar.

Bu arada bir başka 1 Mayıs yürüyüş resimleri görürüz. İstanbul'da polisle çatışılan bir yürüyüştür bu. Ve bu yürüyüşte kaçışma, çatışma içinde devrimciler tarafından dövülen bir sivil polisin tabancasını alıp kaçan maskeli bir genç kız görürüz. Kaçarken mobil telefonunu düşürür. Tabancayı bir evin damında bir su deposunun dibinde gizler. Sonra derneğinin olduğu sokağa gider. Derneğinin basılmış olduğunu, birilerinin polisler tarafından götürülmekte olduğunu görürüz. Aranır duruma gelen genç kadın Yeter'in kızı Ayten'dir. Ayten örgütü tarafından yurtdışına kaçırılır. Almanya'ya geldiğinde annesini aramaya başlar. Sonuçta örgütü ile arası bozulur. Onların yanından ayrılır. Yalnız ve parasız olan Ayten, Alman öğrenci Lotte ile arkadaşlık kurar. Lotte bir dost insan arayan Ayten'de aslında olmak istediği özgür kadını görür. Lotte, evinde yaşadığı annesi Susanne'nin itirazına rağmen, Ayten'i evlerinde kalmaya davet eder. Aralarında bir sevgi ilişkisi başlar. Almanya'da illegal yaşayan Ayten bir kontrol sırasında paniğe kapıldığı için kaçmaya başlar, tutuklanır ve aylarca politik sığınma talebinin sonucunu bekler. Talebi reddedildiğinde sınırdışı edilir ve Türkiye'de, daha önceki davası ile ilgili olarak hapse girer. Lotte bunun üzerine Ayten'i görebilmek, ona yakın olabilmek, ona yardımcı olabilmek amacıyla Türkiye'ye gitmeye karar verir. Annesinin tüm ikna çabaları ve itirazlarına rağmen bu adımı atar. Annesinin maddi desteği kesme tehditleri, bu yönde attığı adım da Lotte'nin tavrını değiştirmez. Lotte İstanbul'da kalacak yer ararken tesadüfen evinin bir odasını kiraya vermek isteyen Nejat ile tanışır ve onun kiracısı olur. Ayten'in sevgilisi Lotte şimdi Ayten'i arayan Nejat'ın kiracısıdır. Fakat her ikisinin de bundan haberi yoktur. Öykünün bu bölümü Lotte'nin trajik ölümüyle sonlanır. Ayten örgütün baskısından kurtulmak için Lotte'nin, sakladığı silahı bulunduğu yerden alıp birilerine teslim etmesini ister. Lotte bu görevi yerine getirirken, uyuşturucu bağımlısı çocuklar onun çantasını çalarlar ve Lotte'yi onun çantasında bulunan silahla vurarak trajik bir -kaza cinayeti ile öldürürler. Bu filmdeki ikinci ölümdür.

Susanne ölen kızının peşinden onun bitmemiş işini – Ayten'i hapisten kurtarmak işini- tamamlamak için İstanbul'a gider. Kızının kaldığı evde kalır. Yaşarken anlayamadığı kızını, onun yaşadığı mekanlar üzerinden anlamaya çalışır. Yaptığı gerçekte kendi gençlik ideallerine geç kalmış bir yolculuktur. Yer yer bu yolculukta kendisine eşlik eden Nejat, insanların birbirlerini birilerini yitirdikten sonra anlamalarının pek bir anlamı olmadığının bilincine varır bu ilişki içinde. Almanya'da hapisten çıktıktan sonra "memleketi"ne dönen, Karadeniz'in bir kıyı kasabasına yerleşen babasına doğru bir yolculuğa çıkar. Film kıyıda yüzü denize dönük oturmuş, balıktan dönecek babasını bekleyen Nejat'ın arkadan çekilmiş resmi ile kapanır.

Fatih Akın'ın bu yeni filmi, bu yıl Cannes'da en iyi senaryo ödülünü aldı, Almanya'yı bu yıl Oscar'da "Yabancı dilde en iyi film" dalında temsil edecek aday film olarak seçildi. Film konusu, dili, anlatımı, kurgusu, temposu, oyuncuları, diyalogları ile iyi, görülmesi gereken iyi bir film. Fatih Akın giderek ustalar arasına girme yönünde ilerleyen iyi bir sinemacı.

Filmde bence buna rağmen inandırıcılık bağlamında aksayan kimi yerler var. Bunlar herhalde senaryo hataları –ki senaryo da Fatih Akın'ın- olarak sayılmak zorunda.

Örneğin, Almanya gibi bir ülkede, bir Türk'ün kazayla da olsa işlenen bir cinayet ertesi bir iki yıl içinde serbest kalması mümkün değildir, ki anlatılan öyküde anlatılan zaman dilimi göz önüne alındığında, Ali oldukça kısa bir süre yatma ertesi serbest kalmaktadır.

Örneğin, Türkiyeli hem de hızlı solcu bir genç kadının Almanya'ya örgütü üzerinden geldikten çok kısa bir süre sonra, Almanya'da hiç kimsesinin ol-

madığı şartlarda örgütünden ayrılması, hemen ardından bir Alman genç kızla arkadaşlık kurup, onun evine yerleşmesi çok olağan dışı bir olaydır.

Örneğin, Nejat Emniyet'te Yeter'in kızı Ayten'i ararken çizilen – pencere kenarına oturup, Nejat'la toplumsal sorunlar üzerine tartışan polis tipi, TC polisi değil, olsa olsa kimi Amerikan dizilerinin polis tipidir.

Örneğin, yukarda da dikkat çektiğim, Yeter'i uyaran ve Yeter'in Ali'nin teklifini kabul etmesinde rol oynayan tipler inandırıcı değil.

Ve bence en önemlisi de şu: Fatih Akın bu filminin Aşk – Ölüm - Şeytan üçlemesinin ikinci filmi olarak tasarlandığını, bu anlamda filmin "ölüm" üzerine bir film olduğunu söylüyor. İddianın bu olduğu yerde tabii ki bu sorgulanmak zorundadır. Bu filmde iki ölüm olayı var.

Her iki ölüm de olağan dışı, sıra dışı trajik-kaza-cinayet ölümleri.

Birincide, Yeter bir tokat sonucu düşüyor, başı yere vuruyor. Kaza-cinayet sonucu ölüyor.

İkincide Lotte hiç ilgisi olmadığı halde çantasında taşıdığı bir tabancayla, çantayı çalan ve uyuşturucu bağımlısı olan bir çocuk tarafından vuruluyor.

Böyle ölüm olur mu demeyin. Çok nadir olsa da böyle ölüm de olur. Konusu ölüm olduğu söylenen bir film için böyle olağandışı bir ölüm ne kadar doğrudur derseniz, o sorunuza ben de katılırım. Çünkü böyle olağandışı, sıra dışı bir öykü üzerinden ölüme yaklaşmak, gerçekte çok doğal olan bir olayı olağanüstü bir şeymiş gibi görüp, göstermeye hizmet edebilir. Sinemada, tiyatroda nedense söz konusu olan ölüm olduğu zaman kural olarak trajik, sıra dışı olaylar, cinayetler, kazalar, kahramanlık ölümleri vb.ni görüyoruz. Ben Fatih Akın'dan ölüm konusunda bir film yaptığında, bu kuralın dışına çıkmasını beklerdim. Üçlemenin ilki olan "Aşk" filminde, Duvara Karşı'da o, sinemada kural olan tipte aşk filmlerinin dışında bir öykü ile çıkmıştı karşımıza. O film bir yeni nefesti. Her yönüyle kural dışına çıkan bir filmdi. "Ölüm" filmi "Yaşamın Kıyısında"ya (tabii Türkçeye neden böyle çevrildiğini, bunun Fatih Akın'ın bilgisi ve isteği üzerine mi böyle olup olmadığını bilmiyorum ama, Almanca orjinalin tam Tükçe çevirisi "Öbür Tarafta" bana filmin özünü daha iye veren bir adlandırma olarak görünüyor.) da bu beklenti ile gittim ben. İyi bir film bu da bence, fakat "Duvara Karşı"nın kural dışılığına varan bir film değil.

| Takva
Bir Yeni Sinemacılar filmi
(Türkiye/Almanya 2006)

Yönetmen: Özer Kızıltan
Senaryo: Önder Çakar
Oyuncular: Erkan Can, Meray Ülgen, Güven Kıraç, Erman Saban, Salaettin Bilal vd.

Takva, bu yıl Berlin Film Festivalinde Fipresci ödülünü kazanmıştı. Bunun öncesinde ve ardından girdiği bir çok ulusal ve uluslar arası yarışmada da değişik ödüller kazandı. Ve 2007/2008 Oscar ödülleri için Türkiye'yi "Yabancı dilde en iyi film" yarışmasında temsil edecek film olarak seçildi. Türkiye'de "Yeni Sinemacılar"ın bir ekip çalışması olan bu filmin ortaya çıkmasında, tanıtılmasında vb. yapımcı olarak Fatih Akın'ın da epey katkı ve emeği var. Film üzerine Güney'in 40. sayısında filmin yönetmeni Özer Kızıltan ve senaryo yazarı Önder Çakar ile yapılmış bir röportaj yayınlanmıştı. Aslında o röportajda film hakkında epey bilgi olduğu ve ayrıca Türkiye medyasında da son dönem üzerinde en fazla yazılan çizilen konuşulan filmlerden biri olduğu için yazma ihtiyacı duymamıştım.

Şimdi film televizyonda da gösterilip çok daha geniş bir kitleye ulaştı. Oscar aday adaylığı da bunun üzerine geldi. Bu yüzden kısaca yazmak istiyorum.

Takva, konusu açısından yerelin içinde evrenseli yakalayan tavrı ile son yıllarda Türkiye sinemasının en önemli filmlerinden biri. Anlatılan ilk bakışta bir "dini bütün" insanın, Allah'ın koyduğuna körce inandığı kurallara uygun yaşamaya çalışan, Allah korkusu ile gerçek hayatın maddi dayatmaları arasında sıkışıp kalan, sonunda çıldıran- ya da eren-Muharrem'in öyküsü.

Fakat bu öykü yalnızca onun öyküsü değil, genelde her ülkede, her din için, her tekke için, her kör inanç ve inançlı için anlatılabilecek bir öykü. Bütün

dünyada geleceğe yönelik olarak –bu sistemin egemenliğinin sürmesi halinde gerçekçi olan- derin bir karamsarlığın hüküm sürdüğü, insanların arayış içinde olduğu ve dinin, kör inancın çeşitli biçimlerinde kurtuluş arandığı bir dönemde yaşıyoruz. Böyle bir dönemde Takva kör inancın birey insan bazında olası sonuçlarını gösteren tavrıyla önemli bir film.

Fakat yalnızca bu konusu itibarıyla değil. Aynı zamanda bu soruna yaklaşırken kullandığı, dini, dini inanca küfrederek değil, onu aşağılayarak değil; ya da tersi dini, dini inancı yücelterek vb. değil, neyse öyle gösteren, onu bugünkü insanın hayatının bir parçası, esasta da ezilen sömürülen insanın avunma/sığınma aracı olarak gösteren yaklaşımı ile de ilginç ve önemli bir film. Film adeta bir sosyolojik gözlemci olarak yaklaşıyor olaya. Açık yorum yapmıyor. Yorumu, tartışmayı, değerlendirmeyi izleyiciye bırakıyor. Ve bu filmin bir üstünlüğü.

Filmin anlatımı, kurgusu, diyalogları, oyunculuğu bir bütün olarak övgüye değer bir ekip çalışmasının varlığına işaret ediyor. Ve sözünü ettiğim röportajda filmin iki emekçisi tam da buna işaret ediyorlar. Kolektife önem veren ve bunu öne çıkaran tavır da bana önemli görünüyor.

Filmde aksayan yan bence Muharrem'in tekkelenme/ tekkede akçalı işlerden sorumlu hale gelme/ iki "taraf" arısında sıkışıp kalma/ve sonuçta çıldırma sürecinin çok kısa bir süreye, en fazla bir mevsimlik süreye sıkıştırılmış olması. Film'de tüm görüntüler kasvetli bir İstanbul sonbahar/kış görüntüleri. Seyircide, anlatılan zaman diliminin en fazla bir mevsimlik bir zaman dilimi olduğu duygusu oluşuyor. Bende oluştu. Bu ise pek inandırıcı olmuyor. Bu anlatılan dönemin daha uzun bir dönem olduğuna işaret eden, filmi fazla uzatmayan birkaç sahneyle aşılabilir bir kusur aslında.

Takva, bir bütün olarak ele alındığında, Türkiye sinemasının klasikleri arasına girecek bir filmdir.

Venedik ve Çin filmleri …

Venedik Film Festivali en ünlü festivallerden biridir. Venedik'te geçen yıl da, bu yıl da festivalin en iyi filme verilen büyük ödülü olan "Altın Aslan" Çin filmlerine, daha doğrusu geçen yılki bir Çin filmine, bu yılki ise Çin kökenli bir yönetmenin konusu Japon işgali altında Çin'de geçen bir ABD filmine verildi. Geçen yılın büyük ödüllü filmi, ne yazık ki, bu yılkinin tersine geniş çaplı bir gösterim imkanı bulamadı. Bence fakat bu film, hem formel hem içerik olarak bu yılki Venedik Aslanlı'sından çok daha önemli, iyi bir film.

Hala Yaşıyoruz

Sanxia haoren - Still Life (Çin HC/Hongkong 2006)

Yönetmen: Jia Zhang-Ke
Oyuncular: San-Ming Han, Tao Zhao, Hong-Wei Wang, Zhu-Bin Li, Hai-Yu Xiang vd.
Kamera: Nelson Yu-Lik Wai

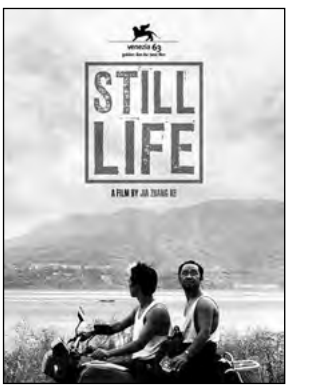

İçerik olarak "Hala Yaşıyoruz"da Jia Zhang-Ke Çin'de kapitalist modernleşmenin emekçilerin hayatında ne anlama geldiğini anlatan bir film yapmış. Görünürde iki çiftin "özel" bir sorunu anlatılıyor. Fakat gerçekte anlatılan Yangtse nehri üzerinde inşa edilen dünyanın en büyük barajlarından birinin, baraj inşaatının doğa ve insan ilişkilerini nasıl değiştirdiğinin öyküsü.

Görünürdeki öyküde maden işçisi San-Ming-Han Yangtse nehrinde inşa edilen "Üç Kanyon Barajı" kıyısındaki Fengjie kentine gelir. 16 yıl önce küçük kızı ile birlikte kendisini terk eden eşini ve kızını aramaktadır. Daha nehir gemisi ile şehre gelişte yeni düzenin insan ilişkilerini görürüz. 'Gücü gücü yetene' yeni düzenin temel ilkesidir. Sang Ming Han soyulma tehdidinden ancak bıçak çekerek ve soyguncuların soyulacak bir şey olmadığını gördük-

lerinde kurtulur. Sonra 16 yıl önce oturduğu adresi arar. Oturduğu ev çoktan barajın sularına karışmıştır. Fengjie şehri büyük bölümü sulara gömülmüş, geri kalan bölümünün ne zaman sulara gömüleceği evlerin duvarlarına işaretlenmiş su yüksekliği markaları ile belirlenmiş "boğulan" bir şehirdir. Sang Ming Han, Çin'de sayıları üç yüz milyona varan "gezginci işçi"lerden biri olarak ev yıkım işlerinde ağır işçi olarak çalışmaya başlar.

Eşini arayan yalnızca San Ming Han değildir. Onunla aynı zamanda hastabakıcı Shen Hong Guo da gelir şehre. O da başka şehirde iş bulduğu için yollara düşen eşini aramaktadır. Eşini en son iki yıl önce görmüştür. Onu bulup, ondan hesap sorma peşindedir.

Şehir su altında kaybolmaktadır. Ve şehrin sakinleri için su altında kalmayacak alanlarda yeni konutlar yoktur. Çökenin, su altında kalanın yerine – büyük çoğunluk için- yeni ve daha iyisi yoktur. İnsanlar, insanın yaşaması için uygun olmayan yerlerde yaşamaya çalışmaktadır. İyi olan, olumlu olan tek şey her şeye rağmen, emekçi insanların umudunu bütünüyle yitirmemesi, en zor şartlar altında yeni ilişkiler kurarak yaşamaya devam etmesidir. San Ming Hang ile Shen Hong Guo arasındaki ilişki "hala yaşıyoruz" ilişkisidir. Filmin sonunda daha güneye madende çalışmak için göçmeyi tartışan işçilerin ilişkisi "hala yaşıyoruz" ilişkisidir. Ama nasıl yaşamak? Ufku ancak ölmemekle sınırlandırılmış, darlaştırılmış, gelecek hayali nasıl olursa olsun yaşamakla çizili bir "yaşamak". Jia Zhang Ke'nin filmi, şimdiki Çin'de durum konusunda onlarca araştırma kitabından daha fazla bilgi veren, gezginci işçilerin yaşamını duyumsatan bir film. Gerçek onca karanlık, onca kötü, moral bozucu ki, Jia Zhang Ke bu dayanılmaz gerçekliği filme yerleştirdiği, ona masalımsı bir hava katan fantastik sahnelerle kırıyor. Örneğin yıkıma terkedilmiş çok katlı bir binanın bir füze gibi gökyüzüne yükseldiğini görüyoruz bir sahnede.

Film 2006 Venedik Film Festivali'nde aldığı "en iyi film" ödülünden sonra, Hongkong'ta yapılan "Asya

| Dikkat, Şehvet

Se, Jie (ABD/ÇHC/Tayvan 2007)

Yönetmen: Ang Lee
Oyuncular: Joan Chen (Bayan Yee), Tony Leung Chiu Wai (Bay Yee), Tang Wei (Wang Jiazhi), Lee-Hom Wang (Kuang Yumin), Chih-ying Chu (Lai Xiuqing), Anupam Kher vd.
Kamera: Rodrigo Prieto (Venedikte en iyi Kamera ödülünü aldı)

İki yıl önce "Brokeback Dağı" filmiyle tartışma yaratan, Venedik'te Altın Aslan ve daha sonra bir dizi Oscar kazanan Tayvanlı yönetmen Ang Lee, bu yıl da "Dikkat, Şehvet" isimli filmiyle Venedik Film Festivali'nde en çok konuşulanlardan biri oldu. "Dikkat Şehvet" en iyi film ödülü yanında, en iyi kamera ödülünü de aldı. "Brokeback Dağı"nda iki erkek arasındaki homoseksüel ilişki ile "kovboy filmleri"nin üstü örtülü homoerotik mesajlarının arka planını resimleyerek bir tabuyu sorgulayan Ang Lee, "Dikkat, Şehvet"de, bu kez porno filmlerini andırır açıklıkta sado-maso seks sahneleri ile bezenmiş filminde, şehvet, ihanet,tutku, kuşku dolu bir öyküyü anlatıyor.

Ang Lee, "Dikkat,Şehvet"de 1939-1940 döneminin Çin'inde yaşanan bir öyküyü tarihi bir kostüm filmi formatında anlatıyor. İkinci dünya savaşı döneminde Japon işgali altında Şangay'da geçen bir öykü bu.

Wong Chia Chi genç, güzel bir ilk sömestir öğrencisidir. Daha çok bir kız arkadaşının isteği üzerine ve yakışıklı tiyatrocu öğrenci Kuang Yu-Min'e yakın olma arzusu ile yurtsever, anti-Japon işgalcisi oyunlar oynayan bir öğrenci tiyatro gurubuna katılır. Yurtsever kadın tiplemesinde bayağı başarılı olur ve giderek politize olur. Grup kendi arasında vatanın işgalden kurtuluşu için siyasi suikast/cinayetin doğru olup olmadığı tartışmaları yürütür. Bu arada Hongkong yönetiminde yer alan Bay Yee'nin Japon işgalcilerinin önemli bir işbirlikçisi olduğunu, onun yanında çalışan bir tanıdıkları üzerinden öğrenip, onu öldürme planları yaparlar. Chia Chi bu planda

Lay Yee'yi ona kurulacak tuzağa götüren yem olarak kullanılmayı kabul eder. Bu rolü oynayabilmek için genç kızın kızlığının bozulması gerekmektedir. Bu "görev" tiyatro oyuncularından arkadaşları tarafından belirlenen biri tarafından yerine getirilir. Chai Chi planlandığı üzere Bay Yee ile tanışır. Aralarında belli bir yakınlaşma da olur. Fakat Bay Yee, herkese ve herşeye olduğu gibi Chia Chi'ye de kuşku ile yaklaşmaktadır. İçgüdüsel bir tavırla hazırlanan tuzağa düşmez. Gençlerin bir suikast hazırlığı içinde bulunduğunu fark eden Bay Yee'nin yanında çalışan tanıdık, gençlere şantaj yapmaya kalkar. Bunun üzerine gençler hep birlikte panik içinde bu kişiyi korkunç şiddet dolu sahnelerde öldürürler. Bay Yee Şangay'a tayin olur. Grup dağılır.

Teyzesinin yanına Şangay'a geçen Chia Chi, 1941 yılında burada tesadüfen aslında aşık olduğu ve fakat bunu açıklayamadığı Kuang Yum in ile karşılaşır. Kuang Yum in, Chia Chi'yi örgütlü mücadeleye katılma yönünde ikna eder. Görevi daha önce başlanmış olan ve fakat bitirilmemiş olan görevi yerine getirmek, şimdi Şangay'da olan Bay Yee'nin öldürülmesinde yardımcı olmak, onu tuzağa düşürmektir. Burada dişiliği başrol oynayacaktır. Chia Chi'nin Bay Yee ile başlangıçta amacı onun öldürülmesi için tuzak kurmak olan ilişki, süreç içinde tutkulu bir cinselliğin yaşandığı, her iki tarafın de birbirinin ölümcül ihanetinden kuşkulandığı, fakat birbirlerinden de vazgeçemedikleri bir ilişkiye dönüşür. Öyle ki hatta sonunda cinselliğin ötesinde duygusallığın da ortak yaşandığı kimi anların bulunduğu bir aşka dönüşür. Bu noktada bir bakış, hiç sözsüz Chia Chi'nin davasına ihanet edip, Bay Yee'yi uyarır. Bay Yee uzun süredir hazırlanan suikastten bu sayede kurtulur. Sonrası genel bir arama, Chia Chi'nin ve onun çalıştığı grubun tümünün tutuklanmasıdır. Son sahnelerde tutuklananları bir yar kenarında diz üzeri çökmüş idamı beklerken ve Bay Yee'yi de idam hükmünü imzalarken görürüz.

Yabancı dilde en iyi film kategorisinde bu yıl Tayvan'dan aday gösterilen film bence bütün görsel zenginliğine rağmen aldığı ödülleri hak eden olağanüstülükte bir film değil.

İşgal altındaki Çin'i dekor alan, oynanan tutkunun da film içinde yer alan yurtsever tiyatro oyunu kadar inandırıcılığı olduğu, yani 'bu ama tiyatrodur ha' dedirten bir inandırıcılık düzeyinde kaldığı, soğuk, yapay bir melodram "Dikkat, Şehvet".

Bence görülmese de olur bir film.

Almanya'dan iki iyi edebiyat uyarlaması ..

Liebesleben

(Aşk Hayatı(m) (Almanya/İsrail 2007)

Yönetmen: Maria Schrader
Senaryo: Zeruya Shalev'in "Anı" isimli romanına dayanarak Maria Schrader ve Leila Stieler
Oyuncular: Neta Garty, Rade Serbedzija, vd.

Aşk Hayatı (Türkçesi 2002 yılında Doğun Yayınları tarafından "Aşk Hayatım" olarak yayınlandı) genç İsrail romancısı Zeruya Shalev'in Avrupa'da epey süre "en çok satanlar" listelerinde yer alan romanının uyarlaması.

Roman/film'de Jara isimli bir genç kadının öyküsü çerçevesinde şu anki İsrail toplumunun –bireylerin somutunda da şu veya bu biçimde yansımasını bulan - şizofrenisi sergileniyor.

Romanı okumayanlar için öykü özetle şöyle:

Jara mutlu bir evlilik ilişkisi içinde olan, güzel bir evi, üniversitede iyi bir kariyer imkanı olan, birbirleriyle sürekli atışan ve fakat yine de birlikte yaşayan anne ve babası ile iyi ilişkileri olan genç bir kadındır. Babasının doğum gününde karşılaştığı ve anne ve babası ile bir gizi paylaştığı belli olan babasının arkadaşı Arie ile arasında erotik bir elektriklenme olur. Ve Jara'nın o güne kadarki hayatı altüst olur. Arie kendisine tutku ile bağlanan Jara için çözülmesi gereken bir gizdir. Onu kah kendine çeker, kah kendinden uzaklaştırır, kovar. Buna rağmen Jara ilişkiyi kesemez.

Jara, Arie'nin peşine takılır. İsrail içinde bir yol + çılgın aşk filmi olarak sürer film. Sonunda anne/babası ile Arie arasındaki giz çözülür. Arie annesinin gerçek sevgilisidir. Fakat Arie kısır olduğu ve annesi de mutlaka bir çocuk doğurmak istediği için, annesi Arie'nin en iyi arkadaşı olan babası ile yatmış, Arie ve annesi böyle ayrılmıştır. Jara sonuçta bir ihanet çocuğudur.

Bugüne kadarki yaşamı yalan üzerine kurulu Jara için gerçeğin öğrenilmesi, korkularını, duyumsadığı

ve fakat açıklayamadığı endişeleri vb. aşması, yeni bir hayata başlaması için bir çıkış noktasıdır.

Şizofreniyi aşmak için, onu tedavi edebilmek için, onun kökenine inmek, gerçek nedenlerini bulup çıkarmak gereklidir. "Aşk Hayatı"nda Zeruya Shalev Jara'nın somutunda, bir dizi kuruluş miti yalan olan İsrail'e çıkış yolunu gösteriyor.

Toplumun şizofrenisini, Aşk Hayatı'nda ilk uzun metraj filmini yapan Maria Schrader, giriş sahnesinde hiç sözsüz şöyle anlatıyor: Jara bir taksi ile bir mesire yerine geliyor. Mesire yeri Kudüs'ü tepeden ve tam karşıdan görmektedir. Mesire yerindeki bir masa üzerine Jara doğum günü pastalı mükemmel bir piknik sofrası kurar, etrafı süsler, giderek artan bir endişe ile beklemeye başlar. Endişesinin arttığını gördüğümüz sırada bir patlama ve ardından siren sesleri duyulur. Jara panik içinde cep telefonuna sarılır. Bir numara çevirir. Numaraya ulaşılamaz. Panik içinde toplanır. Etrafta taksi vb. yoktur. Otobüs geldiği halde otobüse binmez, binemez. Korku, panik içinde, elleri paketlerle ilgili şehre koşuşturur. Bir kapıyı çalar. Paniği iyice artmıştır. Kapıyı orta yaşlı bir adam gülerek açar. Jara'nın babasıdır. Jara yolda iken, bir bombalı suikastte "kaybettiği"ni, sirenli arabalarla hastaneye taşındığını düşündüğü babası karşısındadır. Hiçbir şey olmamıştır!

Gündelik, korku, panik, şiddet dolu hayata dönülebilir. Babanın kutlanmak istenen doğum günü şimdi evde kutlanabilir. Çünkü anne kendini çok hasta hisettiği için o gün yataktan çıkmayı reddetmiş, böylece mesire yerindeki kutlamanın üzeri çizilmiştir. Sonradan annenin hastalığının da bir "hastalığa kaçma" olayı olduğunu öğreniriz.

Filmin son sahnesinde, filmin giriş sahnelerinde ve daha sonra da otobüse binmekten öcü gibi korkan Jara'yı otobüse binerken görürüz. Gerçeği bilme ve olduğu gibi kabul etme onu değiştirmenin bir koşuludur. Jara artık hastalığının tedavisine başlamıştır. Darısı diğerlerinin başına!

Bir ilk olarak "Aşk Hayatı" görülmeye değer, başarılı bir film. İsrail'i tanımak için iyi bir film. Oyuncular, özellikle Jara'yı oynayan Netta Garti inandırıcı oynuyorlar.

| Ein Fliehendes Pferd

(Kaçan Bir At) (Almanya 2007)

Yönetmen: Rainer Kaufmann
Oyuncular: Ulrich Noethen (Helmut Halm), Katja Riemann (Sabine Halm), Ulrich Tukur (Klaus Buch), Petra Schmidt-Schaller (Helene)

Edebiyat uyarlamaları sinemada en zor işlerden biridir görüşümce. Çünkü edebiyat yapıtlarının her biri, her okuyucu tarafından kendi resimlerini yaratarak okunur. Ben okuduğum herhangi bir kitabın filminin yapıldığını duyup, o filmi seyrettiğimde hep kafamda benim yarattığım resimler temelinde seyrederim filmi, kendi resimlerimle karşılaştırırım. Genelde hayal kırıklığıdır hep yaşadığım. Kural dışılar var tabii. Filmin olağanüstü resimlerinin, kitabın kafadaki, filmin resimleri karşısında cansız, silik kalan resimlerini silip attığı, o resimlerin yerine geçtiği, kitabın artık film üzerinden tanımlandığı kural dışılar. Bu bağlamda aklıma ilk gelen film Visconti'nin "Venedik'te Ölüm"ü.

Rainer Kaufmann "Kaçan Bir At"ta, zor bir işe, bir edebiyat yapıtının, hem de en azından Almanca konuşulan, okunulan dillerde "en çok satanlar" içinde yer alan Martin Walser'in bir uzun öyküsünün (ya da kısa romanının!) filmini yapmaya soyunmuş. Ben okuduğum, sevmediğim bu uzun öykünün filmine aslında hiç istemeyerek, sinemaya beraber gittiğim sevgili insanın ısrarı üzerine gittim. Aslında hiçbir beklentim yoktu. Kötü bir öyküden çıkarılmış kötü bir film bekliyordum. Şaşırdım. Rainer Kaufmann diyaloglarını ve iç monologlarını nerdeyse birebir aktardığı kötü öyküden iyi, zevkle seyredilen bir film çıkarmış, zoru başarmıştı. "Kaçan Bir At" benim için artık Walser'in kötü bir öyküsü değil, Kaufmann'ın eli yüzü düzgün bir filmi olarak var.

Anlatılan bir orta sınıf çiftinin, Halm'ların öyküsü. Öğretmen Helmut Halm (Ulrich Noethen) ve eşi Sabine (Katja Riemann) mutlu bir çifttir. 12 yıldan beri yaz tatillerini hep aynı yerde, Bodensee gölünün kıyısında kiraladıkları bir evde geçirmektedirler.

Karşılıklı ufak tefek iğnelemeler günlük "alışılmış" hayatlarının parçalarıdır. "Alışılmış"lık bu "mutlu" birlikteliğin temelidir gelinen yerde. Tam bu ortamda beklenmedik bir karşılaşma "alışılmış"lığı altüst eder. Göl plajında Helmut'un okul sıralarından arkadaşı Klaus çıkar Helmut'un karşısına. Hem de nasıl. Eşi gölde yüzerken, bir kitap okumaya çalışan Helmut, çevrenin gürültüsü ile kitaptan başını kaldırır, etrafa göz gezdirir. Gözü hemen birkaç metre ötede bikinisi ile güneşlenen genç ve güzel bir kadına takılır. Gözlerini kaçırmaya çalışan utangaç, erotik özlemle genç kadına bakarken, birden kadının arkasında gürültüyle kendi yaşlarında bir adam belirir. Helmut'un içinden geçirdiğini yapar. Genç kadını öper. Ve hemen ardından gözlerini kaçıran Helmut'u görür. Kısa bir şaşkınlıktan sonra gürültüyle selamlar Helmut'u. Helmut tanımaz önce onu. Klaus (Ullrich Tukur) kendini tanıtır gürültüyle. Ve yanındaki yarı yaşındaki sevgilisini, Helene'yi tanıştırır okul arkadaşıyla. Sudan çıkan Sabine de gelir yanlarına. 12 yıllık "ikili tatil" ritüeli, yeni çiftin Halm'lara takılmasıyla dörtlü bir tatile dönüşür.

Bu dörtlülük, Halm'ları, en başta da Helmut'u bir yandan rahatsız eder, bir yandan da özellikle Helene'nin çekiciliği ilişkiyi bütünüyle kesmemelerini beraberinde getirir. Sabine Klaus'ta, Helmut Helene'de alışılmışın dışında bir cinselliklerinin de olduğunu keşfederler. "Alışılmış" alt üst olur.

Filmin/öykünün bir bölümünde "Kaçan bir at" öyküsü anlatılır. Dörtlü bir gezintide iken, çayır ortasında dolanan beyaz bir at görürler. At ürker, kaçar. Klaus kaçan ata gayet ustaca yaklaşarak onu sakinleştirir, ata biner ve dörtnala koşturur onu, sonra yine ilk otladığı yere getirir. Nasıl becerdiğini sorarlar. Açıklar: Belli bir çayırda otlamaya alışmış olan at, kaçtığında aslında yakalanıp, yeniden çayırına dönmekten memnun olur Klaus'un teorisine göre. Filme/öyküye adını veren "Kaçan bir at" Halm ailesi için bir metafordur. Alışılmış sürdürülecek, 12. tatilde yaşanan "kaçma" olayı bir geçici öykü olarak, anı olarak kalacak ve çayıra, alışılmış gündelik hayata geri dönülecek midir, yoksa bu kaçış yeni ufuklara yelken açışın başlangıcı mı olacaktır? Filmin sonunda Halm'ları geri dönüş için eşyalarını arabaya yerleştirirken görürüz.

Film her biri tiyatrodan gelen oyuncularının mükemmel oyun çıkarttığı, keyifle izlenebilen, uzun süreli birliktelik içinde olanların kendi ilişkilerini sorgulaması ve tartışması için, alışılmışın sorgulan-

ABD'li liberal demokrat yurtseverlerin manifestosu

Lions for lambs
(Aslanlar ve kuzular) (ABD 2007)

Yönetmen: Robert Redford
Oyuncular: Tom Cruise, Michael Pena, Meryl Streep, Robert Redford, Peter Berg, Andrew Garfield vd.

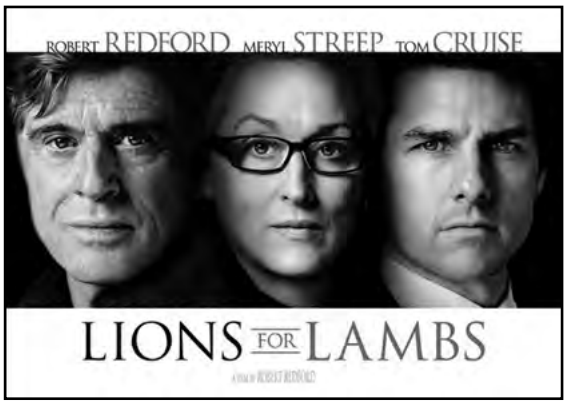

Hollywood'un en ünlü aktörlerinden Robert Redford şimdi 71 yaşında ve aslında uzun süredir istediği filmi, istediği oyuncularla ve bütçeyle yapma imkanına sahip bir sinemacı.

Şimdi, Tom Cruise ile birlikte yapımcılığını üzerlendiği, yönetmenliğini yaptığı ve başrollerinden birini oynadığı son filmi "Aslanlar ve Kuzular" gösterimde. Filmin dar oyuncu kadrosu, hem eskiler (Robert Redford, Meryl Streep, Tom Cruise) hem yeniler (Michael Pena, Peter Berg, Anderw Garfield) açısından Hollywood'un en iyileri, en yeteneklileri.

Ortaya çıkan ürün de usta işi bir film. Şu anda egemen olan TV-Dizi estetiğine ters, aksiyon ve hız yerine, söz ağırlıklı, dengeli, dingin, düşünen ve düşündüren bir film. Sinemadan çıktığınızda unutmanız için değil, çıktıktan sonra üzerine düşünmeniz tartışmanız için yapılmış bir film. Konfeksiyon işi değil. Cips yiyip, kola içerek seyredilecek "eğlencelik" değil. İki saate yakın süre diyalog üzerine kurulu ve fakat sıkılmadan seyredeceğiniz bir film. Ve Robert Redford ve onun şahsında liberal demokrat ABD yurtseverlerinin siyasi görüş ve yaklaşımlarının, doğrusu ve yanlışı ile sergilendiği, bu açıdan ABD'nin bugünkü durumunun tartışılması açısından olduğu gibi, genelde liberal demokrasinin tar-

tışılması için zengin malzeme sunan bir film.

Film, 6 temel kahramanının hayatındaki bir saatlik bir dilimi, üç ana mekanda paralel kurguda birebir, gerçek zaman boyutunda anlatıyor. Bu arada konuşma içindeki anlatımlarda, kısa geri dönüşlerde öyküler arasında aradaki bağın kurulmasına yarayan girdiler var. Bu yöntem filme yer yer belgesel tadı veriyor, inandırıcılığını arttırıyor.

Ana mekanlardan biri ABD'nin Batı Yakası'nda bir üniversitedir. Burada Siyasal Bilgiler Fakültesinde profesör olan Stephen Malley (Robert Redford) kendisinin en yetenekli öğrencilerinden biri olarak değerlendirdiği Todd'la (Andrew Garfield) bir saatlik bir görüşme yapıyor. Bu görüşmede Todd'un siyasetin hangi partiden olursa olsun sahtekarlık ve yalan üzerine kurulu olduğunu gördüğü için dersleri astığını öğreniyoruz. Stpehen Malley ise öğrencisini iyi ve kötü siyasetçiler olduğu, iyi siyasetçiler siyasetten çekildiği, ya da Todd gibi yetenekli insanlar siyasi açıdan angaje olup, işleri düzeltmlek için mücadele edeceklerine, umutsuzluğa kapılıp meydanı yeteneksiz ve çıkarcı siyasetçilere bıraktığı için işlerin kötüleştiği konusunda iknaya çalışıyor. Bu ikna çabalarında ona yine yetenekli iki başka öğrencisini örnek veriyor. Bunlar biri siyah, Arian (Derek Luke) diğeri Latino Ernest (Michael Pena) olan iki öğrencidir. Bu iki öğrenci Stephen Malley'in "angaje olun", "bu ülkeyi yeteneksiz, haris, çıkarcılara terk etmeyin", "ülkenin değerlerine sahip çıkın" tavsiyeleri doğrultusunda, gönüllü olarak askere yazılmış ve Afganistan'da savaşa gönderilmişlerdir. Aslında askere gönüllü gitmeleri, Malley'in önerisi ve tavsiyesi değildir. Tersine o bu adımı öğrendiğinde öğrencilerini bundan vaz geçmeleri için iknaya çalışmıştır. Fakat onlar yine Malley'in derslerde öğrettiği gerekçelerle ve sonuçta döndüklerinde daha inanılır olma ve bozuklukları değiştirmede daha büyük imkanlara sahip olma gerekçeleriyle askere gitmenin onların içinde bulunduğu şartlarda angaje olmanın en iyi biçimi olduğunu söyleyerek askere gitmişlerdir. Onlar, Malley'in gözünde sıcak bürolarında oturup savaş emri veren, savaştan anlamayan çıkarcıların (Kuzular) savaşa sürdüğü kahramanlardır (Aslanlar).

Filmin ana mekanlarından ikincisi Washington DC'de Cumhuriyetçi bir senatörün, başkanın en yakın danışmanlarından biri ve gelecek dönem için başkan adayı olan bir senatörün bürosudur. Tam Malley ile Todd'un konuştukları saat içinde, başkent Washington'da ünlü TV muhabiri Janine Roth (Meryl Streep), daha önce hakkında bir yazı yazmış olduğu ve Cumhuriyetçi Parti içinde yenilenme yanlısı kanadın başı olarak değerlendirdiği senatör Jasper İrving (Tom Cruise) ile, onun isteği üzerine bir görüşme yapmaktadır. Bu görüşme içinde biz aslında Amerikan yurtseverlerinin iki kanadının, liberal demokratlarla, tutucuların Afganistan/Irak'da vb. yürüyen savaş hakkında karşılıklı gerekçelerini dinleriz. Senatör Jasper İrving, Afganistan ve Irak'a saldırıyı başlangıçta destekleyen Janine Roth'un şimdi söz verilen başarı kısa sürede elde edilemeyince geri çekilmekten yana tavır takınmasını eleştirir. Janine ise sorularıyla Cumhuriyetçi Parti'nin savaş kışkırtmak için halka medyayı da kullanarak sunduğu yalanları sorgular. İrving'in derdi şimdi geliştirilen "yeni strateji" konusunda medyanın desteğini almaktır. Söz konusu "yeni strateji" stratejik tepelerin küçük ama etkin ateş gücüne sahip birlikler tarafından tutularak, "düşman"ın geçiş yollarının kesilmesi ve sonuçta düşmanın yok edilmesidir. Janine bu stratejinin ne zaman uygulamaya konulacağını sorduğunda, tam da konuştukları dakikalarda uygulamanın başladığı bilgisini verir senatör İrving. Ve Janine'i ya ABD'den ya da düşmandan yanasınız, ya yeni bir 11 Eyül'den yanasınız, ya da terörizme karşı savaştan yana olacaksınız ikileminde tavır takınmaya zorlar. Janine İrving'in onun yurtseverliğine hi-

tap eden tavrını inandırıcı bulmaz ve yeniden savaş kışkırtıcılığı için kullanılma korkusu içinde, aslında haber değeri yüksek olan bu görüşmeden haber yapmayı reddeder. Çalıştığı TV şirketinde şefi onun bir haberci açısından profesyonel olmayan bu tavrını eleştirir. Bir kez daha düşünmesini önerir.

Filmin mekanlarından üçüncüsü Afganistan'da "Aslan"ların doğrudan savaş içinde bulunduğu alandır. Tam da Malley'in, Todd ile görüştüğü, Roth'un İrving ile görüştüğü saatte –ki Afganistan'da gecedir - Arian ve Ernest, başka askerlerle birlikte Washington'da geliştirilmiş bir "yeni strateji"ye uygun olarak helikopterle karlı bir dağın tepesine indirilmek istenmektedir. Var olan bilgi tepenin korumasız ve tehlikesiz olduğudur. Fakat yerden ateş açılır, helikopter vurulur. Arian ateşte vurulur ve helikopterden düşer, Ernest de arkadaşının ardından onu yalnız bırakmamak için helikopterden atlar. İkisi de yaralıdır. Yarı bellerine kadar kara gömülüdürler. Etrafları çevrilidir. "Düşman" onları canlı ele geçirmek istemektedir. Onların bundan sonraki akıbetinin bundan sonraki bölümünü çoğunlukla ana karargahtaki ekranlar üzerinden, uydu aracılığıyla gönderilen resimlerden izleriz. Bu bölümde film nerde ise siyah beyaz bir filme dönüşmektedir. Sonuçta bu ikili son kurşunlarını da sıktıktan sonra, her Amerikalı yurtsevere Aslana yakışır biçimde (!!!) birbirine omuz verip ayağa kalkarlar, boş olan silahlarını ateş edecekmiş gibi doğrultur ve düşmanın onları kahramanca şehit etmesinin yolunu açarlar! Tabii onlar böyle kahramanca ölürken (gerçekte Kuzular onları dünya hegemonyası mücadelelerinde Niyazi ederken!) arka planda kemanlar onların bu ölümüne tanıklık ve eşlik ederler!

Öykü bu.

Film aslında onun yapımcıları, en başta tabii Robert Redford tarafından Cumhuriyetçi savaş politikasını eleştiren siyasi bir tavır açıklaması, bir manifesto olarak kurgulanmış.

Robert Redford filminin tanıtım galasında filmi hakkında şöyle diyor:

"Benim çocukluğumdan beri öğrendiğim ve sahip çıktığım belli değerler vardır: özgürlük ve demokrasi. Bunlara sahip çıkmak ahlak gereğidir. Siyasette doğruları söylemek ahlak gereğidir. Bunlar her Amerikan yurtseverinin sahip çıkması gereken değerlerdir ve bugünkü Bush yönetimi bu değerlere ihanet etmiştir. Onu eleştirmek, Amerika'ya saldırmak demek değil, gerçek Amerikan değerlerine sahip çıkmaktır."

Eleştirinin nasıl olduğu da filmde görülmektedir. Evet "terörizme karşı mücadele olmalıdır. Ama Guantanamo olmamalıdır. Evet, Saddam rejimini devirmek için gerekirse savaş da, işgal de olmalıdır ama hükümet yalan söylememelidir ve bizim aslanlarımız kuzulara yem edilmemelidir. vb.

Bu liberal demokrat tavrın ve eleştirinin de çıkış noktası gerçekte ABD emperyalizminin özgürlükçü ve demokrat olduğu yalanı (buna gerçekten inananlar için haydi kendi kendini kandırmacası diyeyim) ve ABD'yi yüceltme, büyütme amacı ve güdüsüdür. Bu bağlamda bu eleştirinin ve eleştiricilerin eleştirdiklerinden özde bir farkları yoktur.

Ve bu liberal demokratların iyi niyetli olanlarının gerçek trajedisidir.

18.12.2007

| Beyaz Melek

(Aslanlar ve kuzular) (ABD 2007)

Yönetmen ve Senaryo: Mahsun Kırmızıgül
Görüntü: Eyüp Boz/
Müzik: Yıldıray Gürgen, Kemal Sahir Gürel/
Oyuncular: Erol Günaydın, Yıldız Kenter, Arif Erkin, Bilge Zobu, Lale Belkıs, Tomris Oğuzalp, Toron Karacaoğlu, Mahzun Kırmızıgül, Sarp Apak, Nejat Uygur, Serap Pak, Cezmi Baskın, Ali Sürmeli, Cihat Tamer, Zeynep Tokuş, Suna Selen, Erol Demiröz, Fırat Tanış, İlkay Saran, Necmi Yapıcı, Salih Kalyon, Nurşin Demir/ Boyut Film yapımı.

Şafak Mahzun

Tek kelimeyle bu filmi seyredilir kılan öncelikle oyuncu kadrosudur. Bu anlamda hem Yönetmen- hem Senarist ve aynı zamanda oyuncu (Ali Rolünde) Mahzum Kırmızıgül'ü kutlamak lazım. Çünki biraraya getirdiği bu "yaşlılar" kadrosu belki birdaha zor biraraya gelir. Filmdeki hemen hemen tüm oyuncular, seyircilerinin sevdiği dizilerdeki başarılı karakterlerdir.

Film güya evlatların "babalar ve anneler" karşısındaki görev ve sorumluluklarını dile getirmektedir. Film aşka ve sevgiye klasik yaklaşımın dışında bir başka mecradan yaklaşmaktadır. Bir anlamda bir denemedir.

Film kısa öyküsüne gelince;

Hastalığı sebebiyle, oğulları tarafından Diyarbakır'dan Istanbul'a kontrol ve tedavi amacıyla getirilen yaşlı Kürt aşiret reisi Mala Ahmet(Yabancı Damat dizisindeki Memik dede),hastane koridorlarından kaçınca, macera başlar. Mala Ahmet kaçmakta. Oğulları Ali (Mahsun Kırmızıgül) ve Reşat babalarını kaybetmenin telaşıyla Istanbul sokaklarında şaşkın ve telaşlı bir şekilde peşinden nefes nefese O'nu aramaktadırlar. Koşmaktan soluğu kesilen Mala ise yorulduğu için, tesadüfen bir huzurevinin girişindeki merdivenlere dinlenmek için oturur. Huzurevinde yaşayanlar Mala Ahmet'i terkedilmiş sanarak içeri alırlar. Koşmaktan yorulan ve şaşkınlığı her halinden belli olan Mala Ahmet yepyeni bir dünya ve o dünyanın farklı tipleriyle tanışır. Başta Yorgo ve Beyaz Melek (Yıldız Kenter) yakınlıklarıyla onu rahatlatmışlardır. Ali ve Reşat babalarını bulduklarında huzurevi gerçeğiyle tanışır ve huzurevinin ne olduğunu ilk orada öğrenirler. Ali ve Reşat bu durum karşısında hayrete düşerler. Çünkü onların yaşadığı aşirette Anneler ve babalar ne kadar yaşlansalar da her zaman çocuklarının yanında olmaları gereklidir. Onlara bu huzurevinde Yaşlı insanların yalnız, vefasız ve şiddete maruz kalmaları kabul edecekleri bir durum değildir.

Mala Ahmetin 1-2 günlük huzurevi yaşamında (hikayesinde) hem kendisi hem oğulları ve hem de seyirci bir çok olaya şahit olur. Bunlardan öne çıkanlar; dede torun ilişkisindeki gaddar damat ve O'nun mutlu dize getirilişi, özürlü komutan ve kore gazisi askerin cansıkan diyaloğu-ilişkisi, maddi zorluklardan dolayı annesini istemeyerek huzurevine teslim eden „işsiz" in dramı, yanlış birşekilde işsizlikten kurtuluşun alternatifi olarak „hırsızlık-soygun"nun

sunulması, kötürüm bir hastaya bakıcının abartılı dayak sahneleri ve iyi kalpli Mala Ahmetin büyük oğlu Ali'nin hastabakıcıya verdiği ders, birbirini seven iki yaşlının evlenme şöleni, bu şölene Mala Ahmetin ağalığı-desteğidir. Mala Ahmetin desteğiyle yeni „evli" çiftlere hediye edilen „balayı" süprizi filmin ikinci bölümünü oluşturmaktadır.

Masrafları Mala Ahmet tarafından karşılanan bu „balayı" Mala Ahmetin kendisine gösterilen sıcak ilginin, iyiliğin karşılığıdır. Herkesin davetli olarak çağrıldığı „balayı" aşiretin Dicle kıyısındaki güzel köyüne bir davettir.

Yolda önemli beklenmedik iki olayla karşılaşırız.

Birincisi; Huzurevine girdiği günden beri hiç konuşmayan yaşlılardan biri Adapazarı civarında Deprem yıkıntılarının görünce kaybettiklerini hatırlar ve tanrıya isyanını dile getirir, Bu yüzden kavga ettiği, yıllardır birlikte yaşadığı inançlı oda arkadaşına şiddet uygular...

Ikincisi; Beyazın hakim olduğu Tuz gölü üzerinde, tam da Yogonun aşkını ilan ettiği anda ve kucağında Melek, „melekler tarafına" geçer....

Melek'i kaybetmek herkesi üzmüştür, güzelim köye vardıklarında kendileri için yapılan karşılama töreni bile hüzünlerini dağıtmaz...

Köyde kaldıkları sürede aşiretin zenginliğinden ve konukseverliğinden onlar da nasibini alırlar... Mala Ahmet hayata gözlerini kapamadan, küskünleri barıştırma son görevini de yerine getirir.

Filmde yer yer hüzün ve dramın hakim olmasına rağmen , sevinç ve mutluluk ihmal edilmemiştir. Oyuncuların marfieti seyredene seyri sıkıcı olmayan bir film sunmaktadır.

Filmde en beğendiğim sahneler, dede torun diyaloğu, Dicle üzerideki gece ışıklı düğün hediyesi sahnesi. Bazen rahatsız edici olmasına rağmen oyuncularla uyum içindeki güzel müzikler, filme ayrı bir olumluluk katmaktadır.

Filmde huzurevindeki olumsuzlukları teşhir etmek için kullanılan yatalak hasta – zalim hastabakıcı sahneleri iyi olmamıştır. Hastabakıcının yatalak hastaya karşı abartılı tavrı (deyim yerindeyse iğrenç tavrı) diğer görevlilerin sorumluluğunu gözardı etmektedir.

Filmdeki en önemli olumsuzluk, açıkça feodal aşiret kültürünün propagandasının yapılmasıdır. Mahsun geldiği kültüre iltimas geçmektedir. Aşiret kültürü yüceleştirilmektedir. Sanki tüm doğuda insanlar aynı imkanlara sahipmiş görünümü sunulmaktadır. Elbette insan ilişkisinin paraya dönüştüğü kapitalizmi temsil eden „Huzurevi" huzursuzluğunun alternatifi feodal aşiret kültürü olmamalıdır. Bu aşiret kültürünün örneğin „namus" cinayetlerinin de temeli olduğunu vb. gözardı edemeyiz. Açlık ve sefaletin göçü zorunlu kıldığı, bu zorunlulukta en fazla çocuklar ve yaşlıların eziyet çektiği Türkiye gerçeğidir. Mahsun için bu gerçek yansıtılmaya değer görülmemektedir. Hele bir de katmerli ulusal baskı işin cabasıdır.

Film sosyal bir sorunu ele alırken ve duyguları sömürürken, sosyal sorunun temel çelişmesine gözünü kapamaktadır. Mahsun'un gözünü kapadığı çelişme sınıf çelişmesidir.

Ayrıca, ancak insan ilişkilerinin alınıp satılmadığı bir toplumda, yani sosyalizmde, yaşlılar ölümlerini beklemeyecek, meşgul olacakları kendilerine göre işleri olacaktır ve olmuştur da.

Film „yaşasın aşiret kültürü" yerine çelişmeleri koyup sırf seyiredeni düşünmeye itseydi bence daha başarılı olmuş olurdu.

Yine de seyir eden gence ayrı, yaşlıya ayrı sorular sordurduğu için ve başarılı oyuncuların başarısını yaşamak için seyir edilmeye değer bir film.

Kırılmış sesler içinde

Aydın Dere

dere@bluewin.ch

İlkin ne zaman gördüm seni anımsayamıyorum. Sade ve cesur duruşundu beni sana çeken, öylesine kendin ve içten… Kökünden koparılmaya çalışılan yabani güllerdik; asi ve direngen…

Sonra göl kıyısında yürüdük, Homeros'un çakır dalgalı denizine akan şarap rengi gözyaşlarını konuştuk, "Gözyaşları da çiçek açar" diyordu bir şair ve o açmaları ne çok bekledik. Ne taştan su çıkaran Musa, Ne Lazarus'u dirilten İsa, ne de göğe ağan Muhammed kumral uykularımızı geri getirebildi. Her yanımız silme ağıt ve nasıl da usulca çürüyor uygarlık! Her sabah gülsuyuyla caddeleri yıkansa da temizliğin böyle olmadığını biliyorduk. Ünlü markaların ışıltılı vitrinleri ve farklı ulusların harmonisinde gizemli fakat kadir bilmez bir kadına benzetiyorum bu kenti.

Duy kırılgan sesimi, gözündeki acıda büyümek istiyorum. Yitip giden her isim ömrümüze kazılan birer yemin değil miydi? Çığ kopmasın dağlarından, suskunun gölgesinde ağıt yakmasın analar! Granit kadar sert gerçekler: Mizgin, Şilan, Evin, Rojhılat birer söylenceye ve masala dönmedi mi o kara lekeli gecede. Uzat anaç ellerini, tarihin tarağıyla saçlarımızı taramayı öğrenelim. Mülteci kimliğimin ıssızlığında gerçekliğime ayna tutuyorum. Fırtına gibi gülüyor, kan içici cellatlar! Biz ateşi, suyu olandık, görendik, bilendik, ama kullanmasını bilemedik. Tapınakların yassı damında, sunaklarda kendimizi arayıp kül renkli ışık lekelerine kutsal nehirlerin sesine, geceleri yaran çığlıklara gömüldük.

Bu kaçıncı sonbahar, bu kaçıncı Eylül, bu kaçıncı gidişin? Akasyalar sarardı, bakır renkli yapraklar hüznüme dökülüyor; yapraklara basarak yürüyor, içime çöreklenmiş acımı ellerimle tutuyorum. Yas ve tarih iyi tanır bizi. Daha kaç mevsim yaşayacağım? Uygarlığıyla beni boğan bu kentten gitmeliyim. Anam hiç çıkmıyor rüyalarımdan, bu yaşta hâlâ öksüzlük duygusu içindeyim ve o yabanıl kırsal kokusunu özlerken, zaman kavramını yitirmekten korkuyorum. Sürgündeki kaçıncı mevsimim olduğunu ise hiç bilmiyorum.

Bitmek bilmeyen bu çılgın savaş. Bir tarafta şarkılarını söyleyemeyen, acılarını dillendiremeyen yoksul bir halk, korkulu gözler, yanan evler, ormanlar, diğer yanda yalanlarla şişirilmiş bir tarih, kök kazımaktan söz eden ve zamanın akışına direnen apoletliler! Biliyorum bu kof yalanlar ve ölümlerde duracak bir gün, ama gecikmişlik duygusuyla yaşlandığımı duyumsuyorum. Hazırım. Yolcuyum. O düşsel gemiye binip içimdeki sese gitmek istiyorum; gitmesem öldürecek beni bu ses! Başka iklimlere, başka düşlere yelken açmak istiyorum. Bu yolculuk ölümünedir, dur durak bilmeyecek. Ve tarihin ayak izlerinden geçmişimi düşünerek, geleceğimizi kurmak istiyorum. Paramparça olmuş ruhumu toplamaya, çocukluğumu ve gülüşlerimi bulmaya, ertelenen düğünlere konuk olmak istiyorum. Ölenle ölünmeli, ağlayanla ağlanmalı, başkalarının acılarında mutluluk aramak yerine paylaşmak azaltır acıları… Suya yansıyan siluetlere, karanlık dağların aydınlık yüzüne, sır saklamayan halaylara katılmak istiyorum. "Gözlerinden uykuyu, körlüğü ve bütün ahmaklıkları sil. Beni gözlerinle de dinle. Benim sesim anadan doğma körler için bir şifadır "diyen Zerdüşt'e gidiyorum. Bilinç yolculuğuma çıkarken, insanın içinde büyümedikçe, istemedikçe ne özgürlüğün ne de bilginin insana ne yararı olabilir ki diyor içimdeki ses! Ve seni düşünüp ürperiyorum.

"Ey adı ve dili yasak halk! Belki de tüm zamanların en büyük acılarını biz çektik. Oysa cehenneme dönüştürülen Adendeyiz…"

Oysa kimseleri incitmeye değmeyecek kadar kısadır hayat. Şimdi geleceğe ne armağan edebiliriz, çocuklarımızın korkularını nasıl silebiliriz? Ölüm mangalarını nasıl kıyımcı olmaktan kurtarabiliriz? Paslı ezberlerini bir bozabilsek "Ne mutlu uygar bir insanım" deyişini dedirtebilsek, karanlık yerine aydınlık gelecek coğrafyamıza. Bu savaşlar sürdükçe utanıyor insan insanlığından. Uzat ellerini korkma! Bilgisiz, sevgisiz, amaçsız ve şiirsiz çekilmiyor bu dünya!

GOD BLESS AMERICA *
THE INSHALAH **
* TANRI AMERİKAYI KORUSUN
** İNŞALLAH

MERAY ÜLGEN

Dergimizin eski sayılarını
isteyin, adresinize gönderelim!
Posta ücreti dahil her bir sayı:
Yurtiçi: 3.- YTL
Yurtdışı: 3.- Euro

İstediğiniz sayıları
internet sitemizden inceleyerek
seçiminizi belirleyebilirsiniz

Banka Hesap Numaraları: YTL Hesabı
İçin Garanti Bankası Adana/İnönü
Caddesi Şubesi Hesap No: 715-6629256
Hesap IBAN No: TR74 0006 2000 7150
0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin: Garanti Bankası
Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
Hesap IBAN No: TR63 0006 2000 7150
0009 0918 96
Toplamı hesaba yatırıp dekontunu
0212 - 253 19 27'ye
fakslamanız yeterlidir.

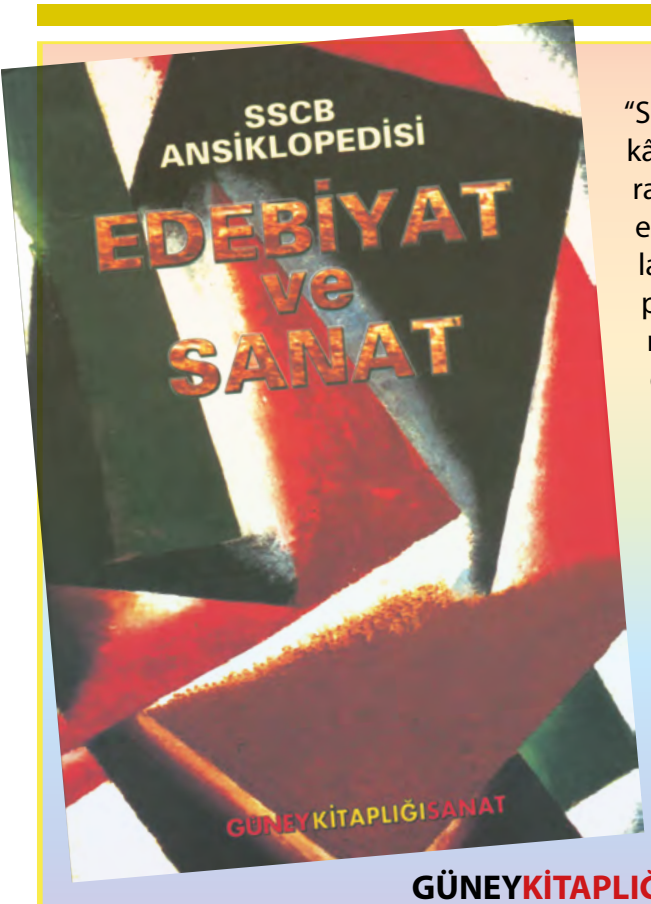

"Sovyet iktidarı, en büyük yazarlar, sanatçılar ve bestekârların katılımıyla, halkı fikren, siyasi ve kültürel olarak eğitmek, edebiyat ve sanatı geliştirmek ve en iyi edebiyat, resim, heykel ve müzik yapıtlarını yaygınlaştırmak için kapsamlı bir program hazırladı. Yeni, proleter bir kültür yaratma sorunu, geçmişin kültür mirasını özümleme göreviyle kopmaz bağ içindeydi. Lenin, kapitalizmin miras bıraktığı tüm kültürü, bilim, teknik ve sanatı, tüm bilgiyi benimseyip, sosyalizmi proleter kültürün kapitalist toplumun zorba egemenliği altında insanlığın yarattığı bilgi birikiminin yasaya uygun gelişmesi olacağı şekilde inşa etmek gerektiğine dikkat çekti.

Görev, insanlığın yarattığı tüm bilgiyi ve tüm sanat ve edebiyat zenginliklerini benimsedikten sonra geçmişin kültür mirasından en değerli şeyleri alarak yeni komünist toplumu inşa etmekti."

kitapçılarda!

GÜNEYKİTAPLIĞISANAT
Hüseyin Ağa Mah. Balo Sok. No: 29/5 Beyoğlu - İstanbul (Okmeydanı)
Tel.: (0212) 235 35 70 Fax: (0212) 253 19 27
www.guneydergisi.com, e-mail: mail@guneydergisi.com

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ